

Jaarstukken 2017

Inhoudsopgave	Blz
Aanbiedingsbrief	3
Voorwoord	13
Hoofdstuk 1. Inleiding	14
1.1. Verantwoording beleid	14
1.2. Leeswijzer	16
Jaarverslag	18
Hoofdstuk 2. Jaarverslag	18
2.1. Programmaverantwoording	
<u>Thema 1: Raalte is</u>	21
Programma 1.1 Bestuur en dienstverlening	21
Programma 1.2 Veiligheid en Handhaving	27
<u>Thema 2: Raalte leeft</u>	33
Programma 2.1 Onderwijs	33
Programma 2.2 Welzijn	37
Programma 2.3 Sport	41
<u>Thema 3: Raalte werkt</u>	42
Programma 3.1 Arbeidsparticipatie en Inkomen	45
<u>Thema 4: Raalte woont</u>	51
Programma 4.1 Wonen en Woon- en werkomgeving	51
Programma 4.2 Integraal Beheer Openbare Ruimte	57
Programma 4.3 Milieu en duurzaamheid	63
<u>Thema 5: Raalte zorgt</u>	67
Programma 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en jeugdhulp	67
<u>Thema 6: Raalte biedt ruimte</u>	73
Programma 6.1 Ruimtelijke Ordening	73
Programma 6.2 Economie	76
Programma 6.3 Bereikbaarheid en Mobiliteit	81
2.2 Overzicht algemene dekkingsmiddelen	84
2.3 Overzicht overhead	85
2.4 Heffing vennootschapsbelasting	85
2.5 Onvoorzien	85
Hoofdstuk 3. Paragrafen	87
3.1. Lokale heffingen	88
3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	99
3.3. Onderhoud kapitaalgoederen	113
3.4. Financiering	118
3.5. Bedrijfsvoering	122
3.6. Verbonden partijen	129
3.7. Grondbeleid	153
3.8. Sociaal domein	166

Jaarrekening	173
Hoofdstuk 4. Balans met toelichting	175
4.1 Balans	176
4.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	178
4.3 Toelichting op de balans	182
Hoofdstuk 5. Overzicht van baten en lasten met toelichting	205
5.1 Overzicht van baten en lasten	205
5.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten	206
5.2.1. Overzicht van baten en lasten in vogelvlucht	206
5.2.2. Toelichting op de programma's	209
5.2.3. Wet normering topinkomens	241
5.3 Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	242
5.4 Overzicht overhead	246
5.5 Bedrag heffing vennootschapsbelasting	247
5.6 Onvoorzien	248
5.6.1 Incidentele baten en lasten	248
5.6.2 Mutaties in de reserves waarvan structureel	251
5.7 Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid	252
5.8 Sisa overzicht	255
5.9a Bijlagen jaarrekening per taakveld	256
5.9b Bijlagen met taakvelden per programma	258
Hoofdstuk 6. Bijlagen	262
6.1 Verschillen programmabegroting 2017 – rekening 2017	263
6.2 Verschillen rekening 2016 – 2017	265
6.3 Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten 2017 overbrengen naar 2018	267
6.4 Kredieten 2017 naar 2018	269
6.5 Format gekoppelde reserve parkeerkelder	270
Hoofdstuk 7. Controleverklaring	271
Afsluiting	276
Inleiding	276
Verklaring College van B&W	276
Raadsbesluit	277

Aanbiedingsbrief

Raalte, 22 mei 2018

Onderwerp: Jaarstukken 2017

Geachte leden van de raad,

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2017 aan. Met deze jaarstukken legt het college verantwoording af over het gevoerde bestuur in het afgelopen jaar. Tevens doen wij u voorstellen over de bestemming van het rekeningsaldo 2017, het formaliseren van de gekoppelde reserve parkeerkelder en het tijdelijk verhogen van het plafond van de egalisatiereserve zorg.

Ambities gerealiseerd

De aanbieding van de jaarrekening 2017 is de laatste jaarrekening van de collegeperiode 2014-2018. Het college kijkt met een goed gevoel terug op de afgelopen raads- en collegeperiode. De ambities zoals neergelegd in het Hoofdpijnenakkoord 2014-2018 zijn gerealiseerd ondanks het doorvoeren van forse bezuinigingen. Samen met uw raad en de ambtelijke organisatie staan we steeds meer en beter in verbinding met inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen. De bestuurscultuur is gegroeid naar meer onderling vertrouwen, transparantie en collegialiteit met respect voor elkaars rol. We kunnen terugkijken op een collegeperiode waarin veel is gerealiseerd. Hieraan hebben we met z'n allen, ook in 2017, hard gewerkt en daar zijn we trots op. Het smaakt ook naar meer voor de komende bestuursperiode waarin zich opnieuw grote maatschappelijke opgaven aandienen en veranderingen zich in steeds sneller tempo opvolgen.

Een terugblik op 2017 in vogelvlucht

Versterkte inzet op overheidsparticipatie

Op een aantal beleidsterreinen is verder ingezet op overheidsparticipatie. Bijvoorbeeld het groen- en kapbeleid, het nieuwe beleid op cultuur, recreatie en toerisme, de versnellingspaanpak duurzaamheid, vrijkomende agrarische bebouwing en de verkeersagenda. Ook in de uitvoering is overheidsparticipatie herkenbaar. Voorbeelden hiervan zijn het Bouwhuisplein in Broekland, de Heuvelweg in Luttenberg, de ijsbaan in het centrum van Raalte en de skatebaan in Mariënheem.

Evaluatie “de raad op pad”

Uw raad heeft onder de noemer “de raad op pad” in 2016/2017 alle kernen bezocht. Uit de evaluatie in 2017 is gebleken dat dit experiment succesvol is verlopen.

Visie op dienstverlening

In 2017 is de nieuwe visie op dienstverlening: “Ambitie in dienstverlening, het verschil maken voor Raalte” afgerond. Uw raad heeft deze visie in januari 2018 vastgesteld. Om de ambitie waar te kunnen maken gaan we met de gemeentelijke organisatie nog meer werken vanuit onze kernwaarden: betrouwbaar, verbindend, oplossingsgericht en slim. Kernwaarden die in de hele organisatie een plaats krijgen.

Nieuwbouw basisschool de Korenbloem

In 2017 heeft Mijnplein een programma van eisen opgesteld om te komen tot nieuwbouw van de Korenbloem. Hierbij is nagedacht over verschillende mogelijkheden zoals een buitenschoolse opvang en een kinderdagverblijf. De gemeente heeft de ruimtelijke randvoorwaarden opgesteld. Een eerste schets van het gebouw is begin 2018 aan de omwonenden gepresenteerd.

Multifunctionele accommodaties

De renovatie van de Schalm in Mariënheem is in 2017 voltooid. Met de besturen van de MFA's is tweemaal overleg gevoerd over de financiële positie en de voortgang van de doorontwikkeling.

Sport

- Het hele jaar 2017 is hard gewerkt aan de bouw van een nieuw en duurzaam Tijenraan. De opening van dit prachtige sportcomplex heeft plaatsgevonden op 2 februari 2018.
- De formele overgang van het personeel naar het Sportbedrijf Raalte is met ingang van 1 januari 2018 gerealiseerd.
- In 2017 is met de Stichting Sportbelangen Heino overeenstemming bereikt over het overnemen van het beheer en de exploitatie van sportaccommodatie Hoogerheyne met ingang van 1 januari 2018.
- Op sportpark Heeten is een kunstgrasveld gerealiseerd.
- De renovatie van het clubgebouw van de hockeyvereniging SMHC is gerealiseerd.
- Aan 't Asspel en de Schalm in Mariënheem is een eenmalige investeringssubsidie verstrekt om sport en sociale kwaliteit te behouden en waar mogelijk te versterken.

Sociaal domein

In 2017 is binnen het sociaal domein het accent steeds meer komen te liggen op de transformatie, met als doel de zorg steeds meer “naar voren te organiseren”. De kernteams en de KR8-samenwerking hebben meer vorm en inhoud gekregen. Zo is in 2017 samen met diverse (maatschappelijke) partners het actieplan zelfstandig thuis wonen opgesteld en met de uitvoering begonnen. Ook de uitvoering doen we samen met (vrijwilligers) organisaties, lokale ondernemers en niet in de laatste plaats de inwoners zelf.

Het sociaal domein is in 2017 ook budgetneutraal verantwoord in de jaarrekening. De WMO is afgesloten met een aanmerkelijk surplus ten gunste van de reserve zorg. Daarentegen is de jeugdhulp afgesloten met een fors tekort (dit is een landelijke ontwikkeling) dat ten laste van de reserve zorg is gebracht. Ook bij de sociale werkvoorziening hebben we een fors beroep moeten doen op de reserve participatie, waarbij overigens nog steeds een besparing is gerealiseerd ten opzichte van uitbesteding (oude situatie).

Uitgaande van budgetneutraliteit binnen het sociaal domein liggen er met name bij de jeugdhulp en de sociale werkvoorziening forse financiële uitdagingen. De komende jaren zal moeten blijken of budgetneutraliteit binnen het sociaal domein al dan niet haalbaar blijft.

Omgevingsvisie

Het jaar 2017 stond qua implementatie van de Omgevingswet in Raalte in het teken van verkennen & verbinden. Tijdens verscheidene bijeenkomsten en activiteiten zijn gesprekken gevoerd met bewoners en ondernemers, met ketenpartners, met raadsleden, college, directie en ambtenaren. Inhoud van het gesprek was de betekenis van de Omgevingswet voor iedere betrokkene en de wijze waarop we om willen gaan met ruimtelijke initiatieven in

de fysieke leefomgeving. Dit heeft eind 2017 geresulteerd in een opzet voor het proces van de omgevingsvisie dat in 2018 en 2019 gestalte moet krijgen.

Omgevingsdienst IJsselland

Per 1 januari 2018 is de omgevingsdienst IJsselland opgericht. Binnen de OD IJsselland werken we met elf gemeenten en de provincie Overijssel samen aan advisering, vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieutaken.

Het jaar 2017 heeft in het teken gestaan van de organisatorische en procesmatige voorbereidingen om te komen tot de omgevingsdienst IJsselland.

Ruimtelijk/fysiek domein

- Het betaald parkeren is per 3 april 2017 afgeschaft. Hiermee is een breed levende wens vanuit zowel de samenleving als uw raad gerealiseerd. Het formaliseren van de gekoppelde reserve parkeerkelder dient nog plaats te vinden bij het vaststellen van deze jaarrekening.
- De skatebaan in Mariënheem is geplaatst.
- Het Bouwhuisplein in Broekland is heringericht.
- De Zwolsestraat (wegvak vanaf de Ceintuurbaan) is heringericht tot fietsstraat.
- De eerste fase van de herinrichting Molenhof in Raalte is gerealiseerd.
- Er is gestart met de aanleg van glasvezel in het buitengebied

N35

Met Rijk en Provincie is overeenstemming bereikt over de bestuursovereenkomst voor de opwaardering van Knooppunt Raalte. Daarnaast zijn voor een aantal deeltrajecten van de N35 maatregelen vastgesteld die de verkeersveiligheid moeten vergroten.

Duurzaamheid

In 2017 is de versnellingsaanpak duurzaam Raalte 2050 vastgesteld. Er is een eerste verkenning gedaan naar een aanpak betreffende klimaatbestendigheid. Het afvalbeleid is herijkt, waarbij vanaf 1 januari 2018 de gft container kosteloos kan worden aangeboden.

Economie

Het ROV en de gemeente hebben gezamenlijke inzet gepleegd op het verbeteren van het economisch functioneren van het centrum in Raalte. Via de taskforce ondernemersdienstverlening is samen met ondernemers gewerkt aan het verbeteren van de dienstverlening aan ondernemers, onder andere door het introduceren van de ruimtecoach. Met de film "Made in Raalte" is de kracht van het Raalter bedrijfsleven nog beter zichtbaar gemaakt.

Grondexploitatie

De woningmarkt heeft zich in 2017 hersteld, zowel op de bestaande markt als bij de nieuwbouwprojecten. In 2017 zijn in totaal 55 woningen in particulier opdrachtgeverschap en 37 in projectbouw/ appartementen gerealiseerd. Ook is er toenemende belangstelling voor bedrijfskavels. In 2017 is circa 0,4 ha. bedrijventerrein verkocht. Met de provincie Overijssel zijn afspraken gemaakt omtrent de Regionale Bedrijventerreinen Programmaring West-Overijssel 2017-2020.

Financieel resultaat 2017

In onderstaande tabel is de opbouw van het rekeningsaldo 2017 weergegeven in relatie tot het verwacht resultaat na vaststelling van de zomernota 2017. Uit dit overzicht blijkt dat het rekeningsaldo afgerond € 0,32 mln. voordeliger is dan bij de zomernota 2017 was voorzien.

Rekeningresultaat 2017			
Begrotingsresultaat tot en met zomernota 2017	N		€ -1.950.157
Gerealiseerd resultaat 2017	N	€ -219.361	
opnieuw beschikbaar te stellen middelen in 2018 ivm "overlopende posten" van 2017 naar 2018	N	€ -1.414.865	
"Netto" rekeningsaldo 2017	N		€ -1.634.226
Resultaat jaarrekening 2017 ten opzichte van begrotingsresultaat na zomernota 2017	V		€ 315.931

Bij de zomernota 2017 was een begroot negatief resultaat voorzien van € 1,95 mln. Het "netto" rekeningsaldo 2017 komt nu uit op een negatief resultaat van € 1,63 mln. Dit resultaat is derhalve € 0,32 mln. voordeliger dan bij de zomernota 2017 werd verwacht.

Weliswaar sluit de jaarrekening 2017 met een "bruto" negatief resultaat van € 0,22 mln. maar hierbij moet nog rekening worden gehouden dat een bedrag van € 1,41 mln. opnieuw door de raad beschikbaar wordt gesteld als gevolg van overlopende posten van 2017 naar 2018. Derhalve een "netto" rekeningsaldo 2017 van negatief € 0,22 mln. minus € 1,41 mln. is negatief € 1,63 mln..

Overlopende posten naar volgend dienstjaar

Dit zijn posten waarvoor in 2017 middelen beschikbaar zijn gesteld ten laste van de exploitatie maar die per einde boekjaar nog niet (geheel) zijn gerealiseerd. Daarom wordt voorgesteld deze middelen in 2018 opnieuw beschikbaar te stellen. Op blz. 267 en 268 is een specificatie weergegeven van deze overlopende posten.

Hierbij wordt voorgesteld om het saldo 2017 op de leges rijbewijzen en reisdocumenten 2017 (ad € 72.000) aan te wenden voor de inzet van tijdelijke extra capaciteit in 2018. Daarmee kan de toenemende klantstroom in de piekmaanden april tot en met augustus het hoofd worden geboden (verkortings wachttijden voor onze inwoners). Daarnaast wordt voorgesteld een bedrag van € 150.000 op de baten omgevingsvergunning opnieuw in 2018 beschikbaar te stellen. Het betreft hier reeds ontvangen leges in 2017 waarvoor de toezichtwerkzaamheden in 2018 worden uitgevoerd.

Analyse rekeningresultaat 2017

De belangrijkste oorzaken van het positievere rekeningresultaat 2017 ten opzichte van de zomernota 2017 zijn:

Meevallers:

- meer baten omgevingsvergunningen.
- lagere uitgaven leerlingenvervoer, kinderopvang en peuterspeelzaalwerk
- voordeel btw afrekening belastingdienst, inclusief restitutie betaalde rentevergoeding over voorgaande jaren.

Tegenvallers:

- lagere algemene uitkering.
- hogere storting in de voorziening pensioenen wethouders.
- eenmalige storting in de voorziening sociaal plan sportbedrijf met terugbetaling op termijn (budgettair neutraal).

Voor een nadere analyse van het rekeningresultaat zie hoofdstuk 5.2.1. "Overzicht van baten en lasten in vogelvlucht (blz. 206 en volgende).

Reservepositie

Algemene bestemmingsreserve

Het verloop van de algemene bestemmingsreserve is in onderstaande tabel toegelicht.

Stand algemene bestemmingsreserve bij jaarrekening 2017					
genoemde bedragen x € 1 mln.					
	2017	2018	2019	2020	2021
verwachte stand per 31 december 2017	9,3	6,44	4,21	3,53	3,35
af. rekeningsaldo 2017	-0,22				
opnieuw beschikbaar stellen van middelen in 2018 voor posten welke in 2017 nog niet volledig zijn gerealiseerd (de zogenaamde "overlopende posten").	-1,41				
claims via raadsbesluit jaarrekening 2017 (overbrengen kredieten ten laste van algemene bestemmingsreserve)	-1,23				
Dekking begrotingsresultaat 2018-2021		-2,22	-0,67	-0,17	-0,15
amendement verhogen fonds voor sportstimuleringsleningen via SVN		-0,01	-0,01	-0,01	-0,01
verwachte stand per ultimo jaar	6,44	4,21	3,53	3,35	3,19

Uit deze tabel blijkt dat de algemene reserve ad € 9,3 mln. per 31-12-2017 (excl. rekeningsaldo 2017) terugloopt tot een bedrag van € 3,19 mln. per ultimo 2021.

Dit saldo is € 0,7 mln. hoger dan bij de vaststelling van de programmabegroting 2018-2021 werd verwacht en is voor € 0,4 mln. ontstaan als gevolg van het afkomen van de algemene reserve grondexploitatie en voor € 0,3 mln. door een positiever (netto) rekeningsaldo 2017 dan bij de zomernota 2017 werd verwacht.

Ter vergelijking met het beeld dat wij bij de programmabegroting 2018 hebben geschetst treft u in onderstaande tabel het verloop aan zoals wij becijferd hebben bij de programmabegroting 2018-2021.

Stand algemene bestemmingsreserve na vaststelling begroting 2018					
genoemde bedragen x € 1 mln.					
	2017	2018	2019	2020	2021
verwachte stand per ultimo jaar	5,73	3,5	2,83	2,65	2,49

Algemene reserve grondexploitatie

De algemene reserve grondbedrijf kent per 31-12-2017 een (maximum) stand van € 5,0 mln. Dit is na afoming van € 0,4 mln. welk bedrag is toegevoegd van de algemene bestemmingsreserve.

In de Nota Grondbeleid is voor de algemene reserve grondexploitatie een ondergrens van € 1 mln. en een bovengrens van € 5 mln. bepaald. De algemene reserve grondexploitatie liet voor afoming per 31-12-2017 een stand zien van € 5.402.860. Op basis hiervan was er derhalve sprake van een surplus van € 402.860 (afgerond € 0,4 mln.) Dit surplus is, conform de Nota Grondbeleid, afgeroomd en gestort in de algemene bestemmingsreserve. Voor de jaren na 2017 wordt op basis van de huidige inschattingen ook een surplus verwacht (zie onderstaande tabel). Jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening wordt op basis van de dan actuele omstandigheden, beoordeeld of er een surplus is ontstaan en afoming aan de orde is.

Stand algemene reserve grondexploitatie bij jaarrekening 2017				
	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	3.734.084	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Stortingen	3.552.104	1.962.105	1.534.639	1.299.914
Onttrekkingen	1.883.327	1.412.500	637.500	637.500
Afroming reserve	402.860	549.605	897.139	662.414
Stand per 31-12	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000

Ter vergelijking met het beeld dat wij bij de programmabegroting 2018 hebben geschetst treft u in onderstaande tabel het verloop aan zoals wij becijferd hebben bij de programmabegroting 2018-2021

Stand algemene reserve grondexploitatie bij vaststelling begroting 2018					
<i>genoemde bedragen x € 1 mln.</i>					
	2017	2018	2019	2020	2021
verwachte stand per ultimo jaar	4,50	4,10	3,99	4,00	5,49

Door gewijzigde regelgeving moet in een eerder stadium tussentijds winst worden genomen (winstneming naar rato van voortgang van de grondexploitatie). Dit heeft een positief effect gehad op de algemene reserve grondexploitatie. De extra storting 2017 in de voorziening te verwachten verliezen grondexploitatie heeft daarentegen een negatief effect gehad op deze reserve.

Per saldo laat de algemene reserve grondexploitatie een positiever beeld zien dan bij de begroting 2018 is geschetst.

Voor een nader inzicht in de grondexploitatie zie de paragraaf grondbeleid (blz. 153 en volgende).

Reserve weerstandsvermogen

De weerstandsratio is bij de jaarrekening 2017 als volgt berekend:

Omschrijving	bedrag
Beschikbare weerstandscapaciteit:	
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 1.900.000
Algemene reserve grondexploitatie	€ 5.000.000
Reserve weerstandsvermogen	€ 9.700.000
Totaal	€ 16.600.000
Benodigde weerstandscapaciteit:	
Risico's conform tabel	€ 8.696.115
Verhouding beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit	1,9

Zie onderstaande tabel voor de ontwikkeling van de weerstandsratio 2016-2018.

Ontwikkeling weerstandsratio	Begroting	Rekening	Begroting	Rekening	Begroting
	2016	2016	2017	2017	2018
weerstandsratio	1,5	1,6	1,4	1,9	1,7

Gegeven de ratio van 1,9 betekent dit voor Raalte dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. De ratio bij de jaarrekening 2016 was 1,6 en bij de begroting 2018 1,7. We zien een stijging van de ratio, zowel door stijging van onze beschikbare weerstandscapaciteit als daling van de risico's. Daarbij maken we de kanttekening dat er nog verschillende p.m. posten bij de risico's worden benoemd.

Het beleid met betrekking tot de ontwikkeling van het weerstandsvermogen is door de raad vastgesteld in de beleidsnota reserves voorzieningen en weerstandsvermogen. Indien de ratio tussen 1,4 en 2 ligt, gaan we, na een analyse van de toekomstige verwachtingen, bezien of we de hoogte van het weerstandsvermogen in stand moeten houden of kunnen afromen. Hierbij nemen we de (meerjarige) financiële positie van de gemeente in beschouwing. De jaarlijkse integrale afweging bij de begroting is hiervoor het meest geëigende moment omdat dan de (meerjarige) financiële positie integraal wordt beoordeeld.

Voor nadere inzicht in de weerstandsratio zie die paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing (blz. 99 en volgende).

Egalisatiereserves sociaal domein

Binnen het sociaal domein zijn in de afgelopen jaren twee egalisatiereserves gevormd, te weten de egalisatie reserve zorg en participatie. Omdat we binnen het sociaal domein uitgaan van budgetneutraliteit worden eventuele overschotten/ tekorten binnen de WMO/jeugdwet en participatie gestort/onttrokken aan respectievelijk de egalisatiereserve zorg en participatie.

In onderstaande tabel is het verloop van beide egalisatiereserves sociaal domein tot en met het verslagjaar 2017 weergegeven.

Ontwikkeling Egalisatiereserves sociaal domein 2014-2017				
<i>genoemde bedragen x € 1 mln.</i>				
Stand per ultimo	2014	2015	2016	2017
Zorg	2,07	3,35	4,53	4,2
Participatie	1,37	1,05	0,96	0,43
totaal	3,44	4,4	5,49	4,63

In bovengenoemde standen zijn de claims per 31-12-2017 tot een bedrag van € 1,54 mln. niet opgenomen (€1,38 reserve zorg en € 0,16 reserve participatie).

Beide reserves bij elkaar opgeteld laten per eind 2017 een saldo zien van € 4,63 mln. (excl. claims per 31-12-2017 tot een bedrag van € 1,54 mln.). Dit stelt ons in staat om de transformatie verder (door) te ontwikkelen en de verwachte budgetdalingen voor de eerstkomende jaren op te kunnen vangen. De verwachting is dat de rijksbijdragen de komende jaren nog verder afnemen (met name de WSW), terwijl het beroep op ondersteuning zal toenemen. Uitgaande van budgetneutraliteit binnen het sociaal domein

liggen er met name bij de jeugdzorg en de sociale werkvoorziening forse uitdagingen voor de komende jaren.

Uw raad heeft voor de reserve zorg een plafond ingesteld van € 3,5 mln. Met de stand van de reserve Zorg op 31-12-2017 wordt het plafond van deze reserve met ruim € 0,7 mln. overschreden.

Op de reserve Zorg rusten per 1-1-2018 echter nog claims (op basis van eerder genomen besluiten) van circa € 1,38 mln. Hiermee rekening houdend komt het saldo van de reserve Zorg ruimschoots uit onder het door uw raad vastgestelde plafond van € 3,5 mln..

We stellen daarom voor het plafond van de reserve zorg bij de jaarrekening 2017 tijdelijk te verhogen tot € 4,3 mln. en bij de integrale afweging bij de begroting 2019 het plafond van de reserve zorg opnieuw te beoordelen in relatie tot de totale reserve positie sociaal domein. Dan bestaat er nog meer inzicht in de verdere transformatiebudgetten en de budgetten sociaal domein zoals deze bij de meicirculaire 2018 bekend worden gemaakt. Bovendien integreert het rijk vanaf 2019 de drie onderdelen van de integratie uitkering sociaal domein (wmo, jeugd en sociale werkvoorziening) in de algemene uitkering. Daarbij kan dan ook de afweging gemaakt worden of alle geldstromen in het kader van de zorg en participatie via de reserves sociaal domein geëgaliseerd blijven, of dat er inmiddels stabiele geldstromen zijn ontstaan welke in de reguliere begroting en rekening begroot en verantwoord kunnen worden.

Voor een nader inzicht in de financiën sociaal domein zie de paragraaf sociaal domein (blz. 166 en volgende).

Financiële wendbaarheid en weerbaarheid

Wendbaarheid

Wendbaarheid heeft te maken met hoe flexibel we zijn om snel te kunnen inspelen op de actualiteit. De volgende instrumenten dragen bij aan de financiële wendbaarheid:

- Kengetal netto schuldquote (niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen)
- Kengetal belastingcapaciteit

Weerbaarheid

Weerbaarheid heeft te maken met veerkracht of het vermogen om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen en bestand te zijn tegen de impact van bestaande risico's.

De volgende onderwerpen dragen bij aan de financiële weerbaarheid

- Algemene bestemmingsreserve (zie eerder in deze aanbiedingsbrief)
- Ratio weerstandsvermogen (zie eerder in deze aanbiedingsbrief)
- Kengetal solvabiliteit
- Kengetal grondexploitatie
- Kengetal structurele exploitatieruimte

De financiële kengetallen hebben zich bij de jaarrekening 2017 als volgt ontwikkeld:

Financiële kengetallen	Rekening	Begroting	Rekening	Streefwaarden-kengetallen		
	2016	2017	2017	positief	neutraal	negatief
	in %					
Netto schuldquote	76	115	87	< 90	90-130	> 130
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	85	133	95			
Solvabiliteit	37	28	33	> 50	20-50	< 20
Grondexploitatie	33	47	29	< 20	20-35	> 35
Structurele exploitatieruimte	2	0	1	> 0	0	< 0
Belastingcapaciteit	96	92	100	< 100	100	>100

Voor een nadere toelichting op deze kengetallen zie de paragraaf weerstandsvermogen (blz. 109 en volgende).

Gezonde financiële positie

Op basis van bovenstaande ontwikkeling in de financiële kengetallen concluderen we dat de financiële wendbaarheid en weerbaarheid op niveau is. Dit in combinatie met de ontwikkeling van de algemene bestemmingsreserve en de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen, mag gesteld worden dat onze gemeente ook bij de jaarrekening 2017 een financieel gezonde positie heeft.

Tot slot

De door de raad ingestelde rekeningcommissie voert op 13 juni aanstaande het onderzoek jaarrekening uit. Hierbij licht de accountant het accountantsverslag 2017 toe. Het verslag van dit onderzoek wordt u daarna zo spoedig mogelijk toegezonden.

Burgemeester en wethouders van Raalte,

de secretaris
Karin Cornelissen

de burgemeester
Martijn Dadema

Voorwoord

Voor u liggen de jaarstukken 2017 van de gemeente Raalte. Met dit sluitstuk van de budgetcyclus 2017 leggen we als college van Burgemeester en Wethouders verantwoording af aan de gemeenteraad over het gevoerde beleid. Het is gebruikelijk dat de verslaglegging voor een ieder ter inzage wordt gelegd en op de website wordt gepubliceerd.

Jaarverslag en jaarrekening

De jaarstukken 2017 zijn opgedeeld in een jaarverslag en een jaarrekening. Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording en de diverse paragrafen. Over dit onderdeel wordt geen accountantsverklaring afgegeven. Wel stelt de accountant vast dat de inhoud van het jaarverslag niet in strijd is met de jaarrekening.

De jaarrekening bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de balans met toelichtingen en is door de accountant gecontroleerd en voorzien van een controleverklaring.

Wij hopen dat u met deze verslaglegging een instrument in handen heeft voor een goede invulling van uw controlerende rol.

Burgemeester en wethouders van Raalte,

mei 2018.

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1. Verantwoording beleid

Het programmaverslag en de financiële vertaling daarvan in de jaarstukken, vormen het sluitstuk van de gemeentelijke planning- en controlcyclus.

In de meerjarenbegroting 2017-2020 zijn de beleidsvoornemens, de beschikbare middelen en de daaraan gekoppelde resultaten en prioriteitstellingen opgenomen.

Over de vorderingen in de uitvoering van deze beleidsvoornemens en de aanwending van de beschikbaar gestelde middelen wordt jaarlijks in de zomernota aan de raad gerapporteerd. Het nu voorliggende afsluitende jaarverslag en de jaarrekening zijn de belangrijkste documenten voor het afleggen van verantwoording over gemeentelijke prestaties en bestedingen. Formeel dienen de documenten twee doelen:

1. verantwoording van ons als college aan de gemeenteraad;
2. verantwoording van de gemeenteraad aan de bevolking die hij vertegenwoordigt.

Zoals al aangegeven, dient er voor de verslaglegging een onderscheid te worden gemaakt in jaarverslag en jaarrekening.

Het onderdeel jaarverslag geeft inzicht in de realisatie van de programma's. Dit inzicht wordt verkregen door een uitwerking te geven van:

- de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd;
- de wijze waarop geprobeerd is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken;
- de gerealiseerde baten en lasten.

De jaarrekening, waar het oordeel van de accountant over het getrouwe beeld en de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties betrekking op heeft, bevat:

- de gerealiseerde baten en lasten per programma;
- het overzicht van de gerealiseerde dekkingsmiddelen;
- het totaal saldo van baten en lasten;
- de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
- het gerealiseerde resultaat na bestemming.

Volgens de BBV-voorschriften worden eerst alle baten en lasten van de programma's gepresenteerd. Vervolgens wordt het resultaat bepaald en daarna wordt het resultaat bestemd. Op dat moment vinden toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves plaats.

Beleidsindicatoren

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft een vaste set aan beleidsindicatoren voor. Deze zijn per programma terug te vinden in de indicatorentabel (zie lichtgroene arcering). In de praktijk blijkt dat de referentiecijfers met een zekere vertraging via www.waarstaatjegemeente.nl beschikbaar komen. Dit betekent dat op het moment van samenstelling van de jaarrekening 2017 (februari/maart 2018) veelal de referentiecijfers 2016 de laatst bekende cijfers zijn en als zodanig zijn ingevuld. Het betekent ook dat de kolom werkelijke cijfers 2017 veelal "blanco" is ingevuld.

Naast de verplichte beleidsindicatoren zijn nog een aantal "eigen" indicatoren opgenomen. Hierbij maken we voor een deel ook gebruik van de indicatoren uit het burgeronderzoek "waar staat je gemeente.nl".

De indicatoren zijn gemeten met een gemiddeld cijfer op een vijfpuntsschaal, waarbij een 1 staat voor 'helemaal oneens' en een 5 voor 'helemaal eens'. Met andere woorden: hoe hoger het cijfer, hoe meer de burgers het eens zijn met de stelling. Het onderzoek vindt tweejaarlijks plaats. In 2016 is de laatste meting geweest, In 2018 volgt een nieuwe meting.

1.2 Leeswijzer

In de begroting en rekening 2017 zijn de volgende programma's opgenomen:

- 1.1 Bestuur en Dienstverlening
- 1.2 Veiligheid en Handhaving
- 2.1 Onderwijs
- 2.2 Welzijn
- 2.3 Sport
- 3.1 Arbeidsparticipatie en Inkomen
- 4.1 Wonen en woon- en werkomgeving
- 4.2 Integraal Beheer Openbare Ruimte
- 4.3 Milieu en Duurzaamheid
- 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en jeugdhulp
- 6.1 Ruimtelijke Ordening
- 6.2 Economie
- 6.3 Bereikbaarheid en Mobiliteit

De algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien zijn niet ondergebracht in een afzonderlijk programma.

Met het jaarverslag is geprobeerd om inzicht te geven in de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd en de wijze waarop geprobeerd is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken.

Dit uit zich in **hoofdstuk 2**, waar aan de hand van de programma's de volgende W-vragen worden beantwoord:

- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat hebben we ermee bereikt?

We hebben eerst de teksten uit de begroting benoemd (zie kopje Begroting) gevolgd door de verantwoording hierover (zie kopje Rekening). Dit ter verduidelijking voor de lezer.

De indicatoren worden gemeten met een gemiddeld cijfer op een vijfpuntsschaal, waarbij een 1 staat voor 'helemaal oneens' en een 5 voor 'helemaal eens'. Met andere woorden: hoe hoger het cijfer, hoe meer de burgers het eens zijn met de stelling.

In **hoofdstuk 3** wordt een nadere toelichting gegeven in de voorgeschreven paragrafen.

Deze toelichting geeft een dwarsdoorsnede van de financiële positie gezien vanuit het perspectief van de volgende onderdelen:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Sociaal domein.

In **hoofdstuk 4** vindt u de balans met grondslagen en toelichting op de balans.

In **hoofdstuk 5** wordt antwoord gegeven op de W-vraag "Wat heeft het ons gekost?". Hier wordt het financieel resultaat per programma weergegeven. Ook wordt hier de jaarrekening in een vogelvlucht toegelicht.

U treft in **hoofdstuk 6** enkele financiële bijlagen aan, waaronder de Sisa-bijlage.
In **hoofdstuk 7** is de controleverklaring opgenomen.

Als afsluiting treft u het raadsbesluit aan tot vaststelling van de jaarstukken 2017 en de bestemming van het rekeningsaldo.

Hoofdstuk 2. Jaarverslag

Inleiding

Om een heldere verslaglegging af te geven over het gevoerde beleid in 2017, is de programmaverantwoording in navolging van de programmabegroting 2017 opgebouwd uit 6 thema's met de daar onderliggende 13 programma's. Zo zijn de resultaten in de jaarstukken 2017 te vergelijken met het geraamde in de programmabegroting 2017.

1. Raalte is

1.1 BESTUUR EN DIENSTVERLENING

1.2 VEILIGHEID EN HANDHAVING

2.1 Programmaverantwoording

Programma 1.1

Bestuur en dienstverlening

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte is
Burgemeester Dadema
Gemeentesecretaris K. Cornelissen

Begroting

1.1. Wat willen we bereiken?

Raalte is een gemeente met negen levendige kernen en een vitaal platteland. Daar zijn we trots op, dat willen we behouden en door ontwikkelen. Wij willen de kracht benutten van mensen, bedrijven, scholen en andere organisaties in alle kernen. We willen de vitaliteit en veerkracht van de Raalter samenleving aanspreken en stimuleren dat de samenleving zelf vorm geeft aan de invulling en uitvoering van de eigen en gedeelde belangen. Als gewaardeerd partner samenwerken met onze inwoners, verschillende buurgemeenten en met zorg- en maatschappelijke partners. Inwoners en organisaties mogen van de gemeente verwachten dat zowel de collectieve- als de individuele dienstverlening goed is. We sluiten waar mogelijk aan bij de vragen van inwoners en organisaties.

Relevante ontwikkelingen:

- De ingezette lijn voor overheidsparticipatie wordt de komende jaren verder uitgebouwd. Dit vergt een andere vorm van samenwerking tussen enerzijds onze inwoners en bedrijven en anderzijds de ambtelijke en bestuurlijke organisatie. Steeds meer komen de initiatieven voor beleid en uitvoering uit de samenleving waarbij van gemeentewege er op wordt ingezet om als gewaardeerd partner een bijdrage te kunnen leveren aan die initiatieven.
- Vanuit de samenleving bestaat in toenemende mate de behoefte om ook via de digitale weg met de gemeente te kunnen communiceren en informatie op te vragen. Die behoefte is er ook met betrekking tot het aanvragen van producten zoals paspoorten en rijbewijzen. Maar digitalisering gaat verder dan dat. De uitdaging is om de ontwikkeling van digitalisering te combineren met het leveren van maatwerk, door te kijken wat bij de individuele inwoner past. Voor de één kan dat digitale dienstverlening betekenen, voor de ander telefonisch contact en weer een andere doelgroep heeft behoefte aan bezoek aan huis.

Doelstellingen:

1. Wij willen voor onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, collega's en mede-overheden een gewaardeerd partner zijn door te luisteren naar de vraag achter de vraag, mee te denken hoe het wél kan en bij ideeën en initiatieven naast inwoners en initiatiefnemers te staan.
2. Het college en de raad hanteren een open bestuursstijl, zijn transparant in de besluitvorming en staan open voor initiatieven vanuit de bevolking. We hebben daarbij de ambitie ook inwoners te betrekken die minder actief zijn of achterblijven. Dit moet leiden tot meer vertrouwen van onze inwoners in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd.
3. De inwoners van Raalte zijn tevreden over de dienstverlening van de gemeente, zowel over het aanbod van diensten als de afhandeling door medewerkers.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentiejaar	Referentiecijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Demografische druk <i>De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.</i> <i>Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek</i>	2017	76,2	74,2	75,7	58,2	76,2
Hoeveel vertrouwen heeft een inwoner in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,1		3,1		
De gemeente doet wat ze zegt <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3		3		
De gemeente stelt zich flexibel op als dat nodig is <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3		3		
De gemeente luistert naar de mening van haar burgers <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,1		3,1		
De gemeente betreft inwoners voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,2		3,2		
Burgers en organisaties krijgen voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,3		3,3		
De medewerker verraste mij aangenaam met de service die hij/zij verleende <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,3		3,3		

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

1.2. Wat gaan we daarvoor doen?

1.1 We implementeren de Strategische communicatievisie 2015-2018 door te gaan werken met accounts (aandachtsgebieden) en specialismen (interne communicatie, participatie, crisiscommunicatie/issuemanagement of corporate communicatie (profilering)). We faciliteren de organisatie door het aanbieden van gerichte tools en training.

- 1.2 Vanuit de Ontwikkelagenda bouwen we verder op de ambitie om gewaardeerd partner te worden. We willen aan deze ambitie een strategische bijdrage leveren door de organisatiestrategie te vertalen in een HR-routekaart 2016-2018, waarin heldere en richtinggevende doelen worden gesteld voor de organisatie, de manager en de medewerker.
- 1.3 We creëren heldere aanspreekpunten voor onze inwoners en ondernemers bij initiatieven en ideeën, bijvoorbeeld in onze ondernemersdienstverlening en met het “initiatieventeam”. Het initiatieventeam biedt de helpende hand bij vragen rondom de aanpak van een initiatief of verzoek dat vanuit de samenleving binnenkomt. Vaak hebben deze initiatieven of verzoeken een meervoudig karakter of raakt het meerdere beleidsterreinen.
- 2.1 De “Raad op Pad” krijgt zijn vervolg door het bezoeken van alle kernen en organiseren van themabijeenkomsten.
- 2.2 We implementeren de adviezen van de raads werkgroep Overheidsparticipatie waarin wordt gekeken naar de cultuur en structuur van de vergaderingen van de gemeenteraad.
- 2.3 We blijven experimenteren met bestuurlijke vernieuwing en nemen onder andere deel aan democratic challenge van de VNG. Dit is een experimenteer- en leerprogramma voor vernieuwing van de lokale democratie.
- 2.4 We willen een nadere impuls geven aan het onderwerp integriteit door dit thema te bespreken met het bestuur, management en ambtelijke organisatie.
- 3.1 Voor de doorontwikkeling van het zaakgericht werken willen we de vaardigheden van onze medewerkers op het gebied van digitalisering en informatiemanagement verder ontwikkelen. Naast opleiding en training is ook het werken in processen een cruciale succesfactor. Daartoe stellen we een plan van aanpak procesgericht werken op en starten daarbij met vijf processen. Op dit moment denken we aan waarderingssubsidies verenigingen, verhuizingen, aanvraag leerlingenvervoer, evenementenvergunningen en nieuwe medewerkers.
- 3.2 Om onze klanten nog beter van dienst te zijn, zetten we verder in op Hostmanship. We willen mensen nog meer het gevoel geven dat ze welkom zijn. We willen deze ‘kunst’ verder verspreiden in de organisatie door dit onderwerp een plaats te geven binnen de Ontwikkelagenda en medewerkers kennis te laten maken met het concept.
- 3.3 We ontwikkelen een nieuwe visie op dienstverlening en gaan een proef aan dienstverlening “dichter bij huis” voor onze inwoners (zie hierna kopje nieuw beleid).

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

- Het wordt steeds meer en beter zichtbaar hoe we onder de noemer van gewaardeerd partnerschap samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen in verbinding staan met de samenleving. Samen met alle betrokkenen maken we onze kernen tot een prachtplaats om te wonen, werken, leven en recreëren. De bestuurscultuur is er één van meer onderling vertrouwen, transparantie en collegialiteit met respect voor elkaars rol.
- Op het gebied van de digitalisering van de dienstverlening is de applicatie voor het voeren van de Basisregistratie Personen Raalte geïmplementeerd. De applicatie wordt geleverd vanuit onze vereniging Dimpact en is ook geïmplementeerd bij de gemeenten Deventer en Olst-Wijhe. Met deze applicatie gaan we onze dienstverlening verder digitaliseren.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 Om de organisatie communicatiever te maken, hebben we maatwerk toegepast. Waar de één behoefte heeft aan begeleiding bij een presentatie wil de ander meer leren over social media. Ook onze stijl is veranderd. Van informeren zijn we gegaan naar het betrekken van mensen door te luisteren en contact te maken, ook op social media. In onze dienstverlening heeft de website een prominente plek gekregen. Vanaf 2017 wordt de informatie op de website gearchiveerd.
- 1.2 De Ontwikkelagenda is verder vorm gegeven in een programmaplan "Ons Raalte". In dit plan bouwen we verder op de ambitie om gewaardeerd partner te worden en zetten we in op drie ontwikkelsporen: sturen, inrichten en leren. Specifiek op het punt van personeelsbeleid is de HR-routekaart "Iedereen in zijn kracht" vastgesteld.
- 1.3 In het kader van onze dienstverlening, waaronder die naar ondernemers, hebben we heldere aanspreekpunten gecreëerd door vanaf medio 2017 onder andere te werken met een accountmanager bedrijven, ruimtecoach en de verbinder voor het dorp Raalte.
- 2.1 In 2017 heeft de gemeenteraad de "Raad op Pad" afgerond en zijn alle kernen bezocht. In totaal zijn meer dan 75 pitches gehouden en van een afhandelvorschstel voorzien. De deelnemers zijn tussentijds op de hoogte gehouden door nieuwsbrieven. Het initiatief is geëvalueerd in de agendacommissie en wordt in de nieuwe raadsperiode voortgezet.
- 2.2 De resultaten van de werkgroep Overheidsparticipatie/bestuurlijke vernieuwing zijn besproken in een gezamenlijke bijeenkomst van raad, college en directie. Concrete voorstellen worden aan de raad in nieuwe samenstelling voorgelegd.
- 2.3 De Raad op Pad is bij de Democratic Challenge een van de voorbeeldprojecten geworden en onder andere gepresenteerd tijdens de Dag van de Lokale democratie op 17 november 2017.
- 2.4 Raadsleden hebben op 31 oktober een integriteitssessie gevolgd waarbij ze de 'Raalter Acht' hebben geformuleerd. Dit zijn belangrijke uitgangspunten voor de raad om verder te bouwen aan het integriteitsbesef en de omgangsvormen in de raad, die ook met de nieuwe raad worden besproken. Daarnaast is in 2017 het projectplan integriteit vastgesteld voor de ambtelijke organisatie. De uitvoering daarvan loopt door in 2018.
- 3.1 In 2017 is gestart met het technisch koppelen van de applicatie van de Omgevingsdienst aan de applicatie voor Zaakgericht werken (ook een applicatie vanuit Dimpact). Voor het daaraan koppelen van de applicaties in het sociaal domein, zijn de voorbereidende werkzaamheden ook gestart. Hierdoor is de technische ondersteuning nagenoeg gereed om onze klanten integraal en efficiënt te helpen. Een aantal processen is geoptimaliseerd: bij de digitale verhuisaangifte zijn de formulieren al voor ingevuld en bij complexere subsidieaanvragen krijgt de aanvrager nu veel sneller informatie over de mogelijkheden van zijn aanvraag. Het optimaliseren van het proces verkeersmeldingen heeft bijgedragen aan het kunnen opstellen van de Verkeersagenda.
- 3.2 De organisatie heeft op verschillende manieren kennis gemaakt met Hostmanship. Inmiddels is de kern van Hostmanship verankerd in de ambitie in Dienstverlening: we behandelen iedere inwoner afzonderlijk zoals deze behandeld wil worden.
- 3.3 In 2017 is de nieuwe visie op dienstverlening geformuleerd (zie hierna kopje verantwoording nieuw beleid).

4. In het kader van de verbonden partijen hebben we actief deelgenomen aan de VNG door het bijwonen van de algemene ledenvergaderingen. De Overijsselse Ombudsman heeft in 2017 zes klachten ontvangen. Vijf daarvan werden niet (verder) in behandeling genomen, omdat ze in eerste instantie nog niet door ons als gemeente waren behandeld.

Verantwoording nieuw beleid 2017:

Ontwikkelagenda Raalte; versterkte inzet op overheidsparticipatie/contactambtenaar kern Raalte

De Ontwikkelagenda Raalte is in 2017 verder vorm gegeven en heeft geleid tot vaststelling van het programmaplan "Ons Raalte". In dit plan wordt een volgende stap gezet in onze missie om een gewaardeerd partner te zijn voor onze inwoners, organisaties en instellingen. Op een aantal beleidsterreinen is verder inzet gepleegd op overheidsparticipatie. Bijvoorbeeld het groen- en kapbeleid, het nieuwe beleid op cultuur, recreatie en toerisme, de versnellingsaanpak duurzaamheid en vrijkomende agrarische bebouwing. Ook in de uitvoering is overheidsparticipatie herkenbaar. Bijvoorbeeld het Bouwhuisplein in Broekland, de Heuvelweg in Luttenberg, de ijsbaan in Raalte-zuid en de skatebaan in Mariënheem. Ten slotte is een contactambtenaar voor Raalte dorp aangesteld.

Visie op dienstverlening

In 2017 een nieuwe visie op dienstverlening: "Ambitie in dienstverlening, het verschil maken voor Raalte" afgerond. Na een eerste fase van inventarisatie, zijn na de zomer de opbrengsten vertaald naar een concrete ambitie, vier kernwaarden (betrouwbaar, verbindend, oplossingsgericht en slim) en tien prioritaire diensten. De raad heeft de nieuwe visie in januari 2018 vastgesteld.

Vrij besteedbaar budget voor de raad

De raad heeft voor 2017 en 2018 eenmalig een bedrag van € 50.000 beschikbaar gesteld om in sommige pitches van de Raad op Pad snel te kunnen handelen. In 2017 is eenmalig € 10.000 aangewend voor het verbeteren van de verkeersveiligheid Heuvelweg in Luttenberg.

Verhoging budget extern advies in verband met invulling geven aan opdrachtgeversrol DOWR-i werkorganisatie

In 2017 is eenmalig een bedrag van € 20.000 beschikbaar gesteld om te investeren in het versterken van onze opdrachtgevende rol richting de DOWR-i organisatie. In 2018 worden de adviezen geïmplementeerd.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 1.188.099	€ 1.046.034	€ 1.160.455
Lasten	€ 4.440.117	€ 4.057.472	€ 3.391.366
Saldo	€ 3.252.017	€ 3.011.438	€ 2.230.911

Programma 1.2

Veiligheid en handhaving

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte is
Burgemeester Dadema
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Raalte is een veilige gemeente en dat willen we graag zo houden. Van belang is dat inwoners zich veilig voelen in en op straat en in hun eigen buurt en leefomgeving. Enerzijds dragen de inwoners zelf verantwoordelijkheid voor de veiligheid door zich bijvoorbeeld aan de verkeerssnelheid te houden of door (inbraak) preventieve maatregelen te treffen. Ook goed noaberschap draagt bij aan het gevoel van veiligheid. Anderzijds ligt hier ook een regiefunctie voor de gemeente in de richting van alle andere partners in de zorg- en veiligheidsketen. Tot en met 2018 werkt de gemeente Raalte volgens vier in het integraal veiligheidsbeleid vastgelegde veiligheidsprioriteiten:

1. Zorg en veiligheid: een veilige thuissituatie voor iedereen;
2. Aanpak jeugdgroepen en zorg voor jeugd: van repressie naar preventie;
3. Terugdringen van criminaliteit met grote impact: extra inzet, regie op de uitvoering;
4. Georganiseerde criminaliteit: bestuurlijke aanpak en integriteit.

Alle in het programma genoemde doelstellingen vallen onder één (of meer) van bovenstaande prioriteiten.

Relevante ontwikkelingen:

- De taken die door de drie decentralisaties naar de gemeente zijn gekomen hebben in 2015 geleid tot een samenwerking met interne en externe partners. In 2016 is deze samenwerking geborgd in gezamenlijke producten, zoals de Aanpak ter Voorkoming van Escalatie (AVE) en een Protocol (dreiging) Maatschappelijke Onrust. In 2017 wordt op deze manier gewerkt en wordt regie gevoerd op de Persoonsgebonden Aanpak (PGA), onder andere op het gebied van radicalisering, doorzorg ex-gedetineerden en overlastgevende jeugd.
- In 2016 is gestart met onderzoek naar extra mogelijkheden in het kader van inbraakpreventie, waarna dit verder wordt uitgewerkt. Te denken valt aan maatregelen in het kader van het zomeroffensief, het Digitaal OpkopersRegister (DOR) en Donkere Dagen Offensief (DDO).
- Met ingang van 1 januari 2017 zal een nieuw Team Bevolkingszorg operationeel zijn, waarbij de totale bezetting wordt teruggebracht tot een compact, robuust en efficiënt team voor de hele regio IJsselland. Team Bevolkingszorg is het gemeentelijk deel binnen de rampen- en crisisorganisatie.

Algemeen:

De Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio IJsselland draagt zorg voor het uitvoeren van brandweezorg, hulpverlening bij ongevallen, rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Doelstellingen:

1. Een stabilisatie of mogelijk een daling van het aantal (gewelds)misdrijven (waaronder huiselijk geweld).
2. Een stabilisatie of mogelijk een verhoging van het veiligheidsgevoel van inwoners.
3. Een daling van het aantal woninginbraken.
4. Een daling van het aantal gevallen van woonoverlast/burengerucht.
5. Vermindering van overlast in de openbare ruimte, met als prioriteit vermindering overlast door (jeugd)groepen.
6. De inwoners van de gemeente Raalte beoordelen de controle en handhaven van regels met tenminste een 3.2.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2016	1,4		1,4	0,5	
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2016	2,6		2,6	2,0	
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2016	1,4		1,4	2,4	
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2016	2,9		2,9	3,6	
Verwijzingen Halt Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar. <i>Bron: Bureau Halt</i>	2016	119		119	165	
Hardekern jongeren Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar. <i>Bron: Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)</i>	2014	0,2			0,2	
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig <i>Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.</i> <i>Bron: VeiligheidNL</i>	2015	6%	6%		5%	

Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met een fietser <i>Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.</i> <i>Bron: VeiligheidNL</i>	2015	13%	13		12	
Het aantal geregistreerde misdrijven <i>Bron: gebiedsscan</i>	2016	820	751	820	<800	721
Het rapportcijfer veiligheid in de eigen buurt / woonomgeving <i>Bron: veiligheidsmonitor</i>	2016	7,7	-	7.7	-	-
Het aantal geregistreerde gevallen van woonoverlast / burengerucht <i>Bron: gebiedsscan</i>	2016	47	48	47	<55	72
Het aantal overlastmeldingen <i>Bron: gebiedsscan</i>	2016	701	615	701	<640	602
Het aantal jeugdgerelateerde overlastmeldingen <i>Bron: gebiedsscan</i>	2016	148	99	148	<92	127
Score: de gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid voldoende <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,4	-	3,4		
Score: de gemeente houdt voldoende toezicht op het naleven van regels: <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,2	-	3.2	3.2	

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 In het integraal veiligheidsbeleid wordt prioriteit gegeven aan het in stand houden van een veilige thuissituatie voor iedereen en het terugdringen van criminaliteit met grote impact. Hieronder valt ook het tegengaan van misdrijven, met inbegrip van gevallen van misdrijven waarbij sprake is van huiselijk geweld.
- 1.2 Om een daling van het aantal misdrijven te bewerkstelligen, wordt in 2017 gewerkt volgens de Aanpak ter Voorkoming van Escalatie (AVE) en het protocol Dreiging van Maatschappelijke Onrust. Daarnaast zal regie worden gevoerd op de Persoonsgerichte Aanpak (PGA) op gebieden zoals radicalisering, overlastgevende jeugd en doorzorg ex-gedetineerden. Op deze manier wordt er integraal samengewerkt en informatie gedeeld.
- 1.3 In samenwerking met het Regionaal Informatie en Expertise Centrum wordt gewerkt aan het ontwikkelen van een criminaliteitsbeeld. Naar verwachting is dit beeld voor Raalte eind 2017 beschikbaar. In het verlengde hiervan zal de reikwijdte van het Bibob-beleid worden vergroot.
- 1.4 Er wordt consequent gebruik gemaakt van de Wet op het tijdelijk huisverbod.
- 1.5 Er wordt gewerkt volgens de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, zodat kindermishandeling en huiselijk geweld zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.

- 2.1 Door prioriteit te geven aan de bestrijding van High Impact Crimes zoals woninginbraken en geweldsmisdrijven en te investeren in de fysieke kwaliteit van de woonomgeving, neemt het veiligheidsgevoel toe met een hoger rapportcijfer tot gevolg. Zo zal worden ingezet op overheidsparticipatie door middel van het faciliteren en stimuleren van initiatieven op het gebied van preventie en veiligheid, zoals WhatsApp buurtpreventie en zal bezien worden of er draagvlak is voor uitbreiding van het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) in de overige dorpen.
- 3.1 Voorlichting geven en in samenwerking met politie activiteiten organiseren in het kader van preventie om mensen alert te maken en daarmee zoveel mogelijk woninginbraken te voorkomen. Denk daarbij aan zaken als burgernetoefeningen of acties in het kader van het Donkere Dagen Offensief.
- 4.1 Het instrument buurtbemiddeling wordt vanaf 2017 consequent ingezet met een vermindering van het aantal escalaties als gevolg.
- 5.1 Inzetten op het tijdig signaleren van jeugdgroepen en jeugdigen en daarbij werken met zowel individuele als groepsgerichte aanpakken. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van de Aanpak ter Voorkoming van Escalatie (AVE) en de Persoons Gerichte Aanpak (PGA).
- 6.1 We zetten het handhavingsbeleid in, gericht op het naleven van de noodzakelijke wet- en regelgeving.
- 6.2 We gaan controleren en handhaven conform het integraal handhavings-uitvoeringsplan (HUP).
- 6.3 De effecten van de ingezette bezuiniging op toezicht in de openbare ruimte (BOA) wordt in 2017 geëvalueerd op basis van input van de politie en Beheer en Onderhoud.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

Eind 2016 is de samenwerking tussen verschillende in- en externe partners op het gebied van zorg en veiligheid geborgd, door het vaststellen van de Aanpak Voorkoming Escalatie (AVE) en het Protocol (dreiging) Maatschappelijk Onrust. De afspraken zorgen ervoor dat de rollen, taken en verantwoordelijkheden, zowel ambtelijk als bestuurlijk, duidelijk zijn. Dit zorgt bij de aanpak van casussen voor duidelijkheid, waardoor de aanpak sneller en effectiever kan verlopen.

Het nieuwe team Bevolkingszorg is sinds januari 2017 operationeel en werkt volgens het beoogde plan.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 Het totaal aantal misdrijven in 2017 is ten opzichte van 2016 met 19% gedaald. De thema's woninginbraken en geweld zijn prioriteiten en daarmee terugkerende onderwerpen van overleg met politie. In 2017 volgden de ontwikkelingen bij Veilig Thuis IJsselland (VTIJ) elkaar in rap tempo op. Er zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor onder andere de inzet van een gedragswetenschapper en vertrouwensarts. Ook is er een nieuwe directrice aangesteld. Desondanks scoorde VTIJ tijdens de inspectie toch nog een 'matige' score. Dit komt vooral door de wachtlijst. Door de extra inzet is de verwachting dat de wachtlijst afneemt en dat tijdens toekomstige inspecties VTIJ een betere score behaalt.

- 1.2 Er wordt gewerkt volgens de AVE methode en het protocol maatschappelijke onrust. De komst van deze plannen heeft zowel ambtelijk als bestuurlijk gezorgd voor duidelijkheid in rol en verantwoordelijkheid en opschaling. De methodiek is nu ook extern doorgezet bij verschillende partners. Dit krijgt een vervolg in 2018. In 2017 is regie gevoerd op verschillende casussen, waaronder personen met verward gedrag, uitreiziger, multi probleem situaties waarbij sprake is van veiligheidsrisico's, terugkeer van ex-gedetineerden met een geweld/ zeden achtergrond. Door al in te springen op de eerste signalen en deze samen met onze partners op te pakken, zijn casussen niet uitgegroeid tot crisis en onrust. Dit vergt vanuit veiligheid een constante alertheid.
- 1.3 Het opstellen van het Ondernijningsbeeld is op verzoek van het RIEC uitgesteld naar 2018. Wel zijn intern een aantal voorbereidende stappen gezet. Het Ondernijningsbeeld is een compact beeld van de ondernijnde criminaliteit in de gemeente, met informatie over de thema's die hier spelen en de mate waarop dit voorkomt. In 2017 zijn al verschillende signalen van ondernijning naar voren gekomen, bijvoorbeeld: hennepsteelt, fraude, Outlaw Motorcycle Gang (OMG), witwassen. De eerste stappen om het Bibob beleid uit te breiden zijn in 2017 gezet. Vaststelling volgt in 2018. Het instrument is ook in 2017 consequent ingezet bij onder andere aanvragen rond horecavergunningen.
- 1.4 In 2017 is zes keer een huisverbod opgelegd, waarvan er twee zijn verlengd met 18 dagen. In alle gevallen is door de zorgpartners aan zowel dader als achterblijvers zorg aangeboden. We zien over de afgelopen jaren een constante lijn in het aantal opgelegde huisverboden.
- 1.5 De Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is ingevoerd. De medewerkers intern zijn op de hoogte van de acties die zij moeten ondernemen bij vermoedens van geweld.
- 2.1 Samen met politie is aandacht besteed aan het terugdringen van High Impact Crimes, met name gericht op woninginbraken. In 2017 zijn 60 woninginbraken geregistreerd. Een lichte stijging ten opzichte van vorig jaar, maar nog steeds een forse daling vergeleken met de jaren daarvoor (in 2014 registreerde politie 94 woninginbraken). Zie ook 3.1.
In de kern Raalte zijn twee werkgroepen Keurmerk Veilig Ondernemen actief (bedrijventerrein De Zegge en het winkelgebied). Eind 2017 is voor deze gebieden een traject naar hercertificering opgestart. In de overige kernen is voorsnog geen behoefte aan een KVO. Het veiligheidsgevoel van inwoners wordt tweejaarlijks gemeten aan de hand van de Veiligheidsmonitor. De volgende monitor staat gepland voor 2018.
- 3.1 In het kader van het Donkere Dagen Offensief is in het eerste kwartaal van 2017 een witte voetjes actie gehouden. De actie is uitgevoerd door politie samen met 50 studenten van Landstede. Daarnaast zijn eind 2017 tekstkarren ingezet en zijn preventietips via social media verspreid. Het aantal Whatsapp groepen in het kader van buurtpreventie is in 2017 verder uitgebreid. De wijkagenten hebben ingezet op het in beeld brengen van de groepen in hun eigen wijken. De gemeente heeft borden en stickers beschikbaar gesteld voor nieuwe appgroepen.
- 4.1 Per 1 april 2017 is in Raalte in samenwerking met Salland Wonen, politie en Buurtbemiddeling Raalte (BBM Raalte) gestart met buurtbemiddeling. In 2017 zijn 41 zaken aangemeld, waarvan er 40 in behandeling zijn genomen. 67% is met een positief resultaat afgerond. Dit voldoet aan de gestelde doelen.
- 5.1 Door de integrale aanpak zijn de lokale jongeren snel in beeld en wordt waar nodig individueel of groepsgericht samengewerkt naar een passende aanpak. Dit heeft er toe geleid dat er korte lijnen zijn en een snelle inzet mogelijk is. Hierdoor zijn in 2017 geen problematische groepen naar voren gekomen.

6.1 en 6.2 Het Handhavings-uitvoeringsprogramma is uitgevoerd. De inventarisatie van detailhandel op industrieterreinen is doorgeschoven naar het eerste kwartaal van 2018.

6.3 De evaluatie van de BOA is niet uitgevoerd. Dit vanwege het feit dat de BOA's later in dienst zijn getreden dan was gepland in verband met een lastige wervingsprocedure. Hierdoor is minder toezicht gehouden in de openbare ruimte dan gepland, waardoor een goede evaluatie niet mogelijk was. Dit wordt in 2018 alsnog uitgevoerd.

Verantwoording nieuw beleid 2017:

Buurtbemiddeling

De beschikbare middelen zijn aangewend om vrijwilligers op te leiden en om de organisatie Buurtbemiddeling Raalte vorm te geven. De kosten van Buurtbemiddeling worden voor 50% gedragen door de gemeente en 50% door Woningbouwvereniging Salland Wonen (zie bovengenoemd onder 4.1).

Toezicht fysiek domein

In 2017 zijn de extra middelen ingezet voor lokale toezichtprioriteiten. Extra controles zijn uitgevoerd bij evenementen, drank- en horeca (onder andere leeftijdscontroles) en op zwerfvuil. Daarnaast zijn we beter in staat geweest om te reageren op signalen van bewoners over ergernissen en overlastsituaties. Volgens afspraak wordt de inzet in 2018 geëvalueerd en bij de begroting 2019 een heroverweging gemaakt.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 210.997	€ 227.400	€ 244.079
Lasten	€ 2.903.036	€ 2.977.737	€ 2.916.054
Saldo	€ 2.692.039	€ 2.750.337	€ 2.671.975

2. Raalte leeft

2.1 ONDERWIJS

2.2 WELZIJN

2.3 SPORT

Programma 2.1

Onderwijs

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte leeft
Wethouder Niens
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Goed onderwijs is een belangrijk speerpunt van de gemeente Raalte. In de afgelopen bestuursperiode hebben we fors geïnvesteerd in onderwijshuisvesting. Basisonderwijs vervult een belangrijke functie in onze dorpen. Daarom zetten we in op behoud van onderwijs in alle kernen. Daarbij streven we er naar dat alle leerlingen het recht van onderwijs volledig benutten. Kinderopvang en peuterspeelzaal moeten bereikbaar blijven. Ook voor mensen met een smalle beurs.

Relevante ontwikkelingen:

- De zorgstructuur van het onderwijs wordt nadrukkelijk verbonden met de gemeentelijke taken op het gebied van Jeugdhulp/CJG (centrum jeugd en gezin). Hiermee beogen we een goede samenwerking en vroegtijdige ondersteuning aan jeugdigen.
- De schoolbesturen, de Mare en Mijnplein, hebben met steun van de gemeente rijkssubsidie ontvangen voor een procesbegeleider leerlingendaling om samen invulling te geven aan de gevolgen van leerlingendaling in het basisonderwijs.

Doelstellingen:

1. In elke kern blijft tenminste één voorziening voor basisonderwijs aanwezig en daarnaast is er passende huisvesting voor het middelbaar onderwijs in Raalte-dorp.
2. Kinderen in de gemeente Raalte worden optimaal voorbereid voor de basisschool doordat meer dan 75% van de 2,5 - 4 jarigen aan de voorschoolse voorzieningen deelneemt.
3. Alle kinderen in de gemeente Raalte van 4 t/m 8 jaar, zijn logopedisch gescreend en gecontroleerd en zo nodig doorverwezen.
4. Het percentage ongeoorloofd schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten blijft tenminste gelijk of daalt.
5. Het op een zo efficiënt mogelijke wijze aanbieden van leerlingenvervoer conform de wettelijke voorschriften en daarbij de zelfredzaamheid van de doelgroep bevorderen.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
% achterstandsleerlingen <i>Het percentage leerlingen (4-12 jaar) in het primair onderwijs dat kans heeft op een leerachterstand.</i> <i>Bron: Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel</i>	2012	6,29			6,29	
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) % <i>Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.</i> <i>Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs</i>	2014	0,9			2	
Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen <i>Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.</i> <i>Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs</i>	2016	0,86		0,86	5	
Relatief verzuim per 1.000 leerlingen <i>Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.</i> <i>Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs</i>	2016	13,75		13,75	26	
Aanwezigheid van tenminste 1 voorziening voor basisonderwijs per kern <i>Bron: gemeentelijke administratie</i>	2016	ja	ja	ja	ja	ja
Het percentage 2,5 tot 4 jarigen, dat deelneemt aan de voorschoolse voorzieningen <i>Bron: CJG en kinderopvangorganisatie die subsidie ontvangen voor VVE en Peuterwerk</i>	2015	90,40%	90,4	> 75%	> 75%	> 75%
Het percentage logopedisch gescreende kinderen <i>Bron: schoollogopedisch jaarverslag</i>	2016	100%	100%	100%	100%	100%

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1. We willen de bestaande huisvestingscapaciteit van scholen, gelet op de verwachte daling van het leerlingenaantal, in overleg met de onderwijsbesturen en andere maatschappelijke partners zo effectief en efficiënt mogelijk inzetten. Dit om leegstand in de toekomst te voorkomen.
- 1.2. Onderzoek naar mogelijkheden toekomstgerichte huisvesting van basisschool De Korenbloem is afgerond. Nu is het zaak om te besluiten welke maatregelen genomen moeten worden om van de Korenbloem een goede, duurzame, toekomstgerichte basisschool te maken.
- 2.1. Door heldere resultaatafspraken te maken met betrokken partijen borgen we de kwaliteit van de voorschoolse educatie.
- 3.1. De logopedist screent alle kinderen in de leeftijd van 4 tot 6 jaar waarna, indien nodig, t/m 8 jaar een follow-up, in de vorm van een school logopedische controle, verricht wordt. Bij doorverwijzing en na de follow-up wordt advies over verdere logopedische interventie gegeven.
- 4.1. Deelnemen aan het multidisciplinair casuïstiekoverleg op basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. In dit overleg stemmen school, jeugdhulpverlening en leerplichtambtenaar hun aanpak af rond het voorkomen van schoolverzuim.
- 4.2. Elke school heeft een vaste contactpersoon bij het Centrum voor Jeugd en Gezin voor de afstemming van ondersteuning.
- 5.1. Projectmatig trajecten inzetten die de zelfstandige deelname van leerlingen met een beperking aan het verkeer bevorderen.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

1. In juli 2017 heeft het college ingestemd met de integrale uitwerking voor taalonderwijs nieuwkomers in Salland. Nieuwkomers tussen 4 – 10 jaar gaan sinds schooljaar 2017 - 2018 naar de Korenbloem voor onderwijs.
2. Het leerlingenvervoer is opnieuw aanbesteed. Vanaf schooljaar 2017 – 2018 verzorgt TCR het leerlingenvervoer. De overgang naar de nieuwe vervoerder is goed verlopen.
3. Alle pedagogisch medewerkers voor- en voorschoolse educatie (VVE) moeten in augustus voldoen aan de taaleis 3F op de onderdelen lezen en mondelinge vaardigheden. Eind 2017 is de notitie 3F door het Lokale Educatieve Agenda (LEA)-kinderopvang vastgesteld. De toetsing en scholing vindt vanaf februari 2018 plaats.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1. In maart 2017 heeft de raad kennis genomen van de eindrapportage 'antwoord op de krimp'. Met de schoolbesturen de Mare en Mijnplein zijn afspraken gemaakt over het vervolg, waarbij de resultaten en aanbevelingen van het onderzoek zijn meegenomen.

- 1.2. In 2017 heeft Mijnplein voor de nieuwbouw van de Korenbloem een programma van eisen opgesteld, hierbij is nagedacht over verschillende mogelijkheden zoals bijvoorbeeld een BSO en een KDV. Er is gestart met een plan omtrent de tijdelijke huisvesting aangezien de school op dezelfde plek komt te staan. De gemeente heeft de ruimtelijke randvoorwaarden opgesteld. In november heeft architect Kristinsson de eerste schets van het gebouw opgeleverd die begin 2018 aan de omwonenden wordt gepresenteerd.
- 2.1. Afgelopen zomer heeft de werkgroep 'VVE resultaatmeting' aangegeven dat de huidige meetsystematiek betreft de kwaliteit van de voorschoolse educatie onhaalbaar is. De werkgroep heeft zich daarom gebogen over het formuleren van nieuwe meetbare resultaatafspraken die in 2018 worden vastgesteld.
- 3.1. De logopedist heeft alle kinderen binnen de doelgroep gescreend, indien nodig is er sprake geweest van een follow-up en advies. Het jaarverslag schooljaar 2016-2017 is einde 2017 door het college vastgesteld en ter informatie naar de Raad gestuurd.
- 4.1. De leerplichtambtenaren zijn aangesloten op de verschillende zorgstructuren van de scholen. Zo schuiven ze waar nodig aan bij individuele multidisciplinaire overleggen en hebben inmiddels zes keer per jaar overleg met de zorgcoördinatoren van het voortgezet onderwijs.
- 4.2. Alle scholen, kinderdagverblijven/peuterspeelzalen hebben ook dit jaar een vaste contactpersoon bij het Centrum voor Jeugd en Gezin. Zo vindt er goede afstemming plaats tussen onderwijs en inzet van jeugdhulp.
- 5.1. In 2017 is er vanuit het leerlingenvervoer gebruik gemaakt van het project Mee op Weg. In augustus is een groepje van vier leerlingen die gebruik maakten van het aangepast vervoer gestart met het fietsen naar school vanuit Heino. Ouders en een stagiaire van MEE fietsen afwisselend mee met het uiteindelijke doel dat de kinderen in de toekomst zelfstandig kunnen deelnemen aan het verkeer. In het schooljaar 2017-2018 ontvangen 13 leerlingen een fietsvergoeding en 11 leerlingen voor het OV-vergoeding.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 328.057	€ 312.862	€ 713.660
Lasten	€ 4.602.975	€ 4.951.197	€ 5.101.338
Saldo	€ 4.274.918	€ 4.638.335	€ 4.387.678

Programma 2.2

Welzijn

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte leeft
Wethouders Hiemstra en Niens
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

De dorpen en buurten in de gemeente Raalte zijn de plaatsen waar mensen elkaar ontmoeten en waar sociale en maatschappelijke binding ontstaat en vorm krijgt. Daar ontstaat noaberschap en zorgen de inwoners ervoor dat er een rijk sport- en verenigingsleven is. Vrijwilligers zijn hierbij het cement van onze samenleving en zetten zich steeds weer belangeloos in. We willen mensen in de gelegenheid stellen om elkaar te ontmoeten en op alle vlakken te participeren in de samenleving. De multifunctionele accommodaties ontwikkelen zich in de verschillende kernen tot het kloppend hart waar tal van activiteiten worden georganiseerd voor jong en oud. Wij koesteren het vele werk dat de vrijwilligers voor de samenleving doen. We willen inwoners en maatschappelijke partners ruimte geven om vorm en inhoud te geven aan eigen initiatieven. De gemeente zit nadrukkelijk minder op kop, maar faciliteert. Samen staan we sterk, daar ontwikkelt zich de kracht van de kern.

Door handhaving van en met behulp van vele vrijwilligers vormgegeven, goed bekend en samenhangend aanbod van Cultuur en cultuuruitingen voor alle inwoners van de gemeente, dragen we bij aan de ontplooiing en het welbevinden van de individuele inwoner van de gemeente Raalte en aan de ontwikkeling van de leefbaarheid in de gemeente. Hierbij richten we ons op de kracht en kwaliteiten van het lokale aanbod.

Relevante ontwikkelingen:

- Doordat de financiële middelen van de gemeente de afgelopen jaren onder druk hebben gestaan, wordt het in stand houden van het voorzieningenniveau steeds meer een uitdaging.
- De provincie Overijssel heeft in 2016 een nieuwe cultuurnota opgesteld. Daarin worden ook de provinciale subsidiebijdragen van de provincie voor de lokale cultuursector bepaald. De subsidiebedragen die de gemeente aan de cultuursector verstrekt, komen voor een belangrijk deel van de provincie.
- In 2017 willen wij het cultuurbeleid herijken.

Doelstellingen:

1. De inwoners van de gemeente Raalte beoordelen de welzijnsvoorzieningen (buurthuis, jongerencentrum) met een 3,6 of hoger.
2. De gemeente wil de leefbaarheid op peil houden waarbij nadrukkelijk uitgegaan wordt van de creativiteit, innovatie en eigen kracht van onze inwoners en maatschappelijke partners.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Welzijnsvoorzieningen <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,6		3,6		
De gemeente betreft de buurt voldoende bij de aanpak van leefbaarheid en veiligheid <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3		3,0		
De gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid voldoende <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,4		3,4		
(Gezondheids-) zorgvoorzieningen <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,9		3,9		

* schaal van 1 t/m 5, meting 1x in de 2 jaar, dus niet beschikbaar in 2017.

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 We hebben de realisatie van multifunctionele accommodaties afgerond. Voor Mariënheem wordt nog een relatief kleine renovatie voorzien. Hierna zijn al onze MFA's weer up to date en kunnen we ons gaan richten op de doorontwikkeling in het sociale domein.
- 2.1 Om de deskundigheid te bevorderen willen we vrijwilligers faciliteren en ondersteunen (onder andere door kadercursussen).
- 2.2 We ondersteunen de centrale bibliotheek door inzet van mensen en subsidies om de bibliotheekfunctie in iedere kern toegankelijk te maken.
- 2.3 We geven ruimte aan kunst en cultuur door lokale initiatieven te faciliteren. Door middel van subsidies en de inzet van de cultuurmakelaar en de combinatiefunctionaris cultuur. Speerpunten zijn: cultuureducatie en cultuurdeelname door de jeugd; behoud cultureel erfgoed en erfgoededucatie, cultureel ondernemerschap, vrijwilligersondersteuning, samenhangend aanbod, regionalisering en cultuur in relatie tot andere beleidsterreinen.
- 2.4 Wij blijven de IJsselacademie subsidiëren binnen het reguliere cultuurbudget. Dit in overeenstemming met het bij de begroting 2015 door uw raad aangenomen amendement.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

De markt voor Maatschappelijke Stage (MAS-markt) was in 2017 niet alleen voor leerlingen van het Carmel College Salland, maar ook voor bijstandsgerechtigden in het kader van de tegenprestatie en voor vluchtelingen/statushouders in het kader van een taalstage.

Er is een vrijwilligerssymposium georganiseerd over de toekomst van het vrijwilligerswerk in de gemeente Raalte. Ook is er een themabijeenkomst georganiseerd gericht op het vrijwilligerswerkbeleid in de gemeente Raalte, specifiek gericht op vrijwilligers in de zorg, welzijn en participatie.

In 2017 is samen met de gemeenteraad, het culturele werkveld en andere belangstellenden het nieuwe cultuurbeleidsplan 2017-2021 'Cultuur verbindt de samenleving' opgesteld.

De bespelingen van het carillon zijn overgedragen aan de Stichting Vrienden van de Beiaard. De basiskosten, zoals huur, BUMA-rechten en verzekeringen, zijn geborgd door de gemeente.

De Laarman heeft 2017 gebruikt om voldoende dekking voor haar plannen te vinden. Deze zijn iets aangepast, zodat er meer zelf gedaan kan worden. De uitvoering van de plannen is gestart.

Stichting Cultuurboerderij Strunk heeft in 2017 een ondernemingsplan laten opstellen.

In 2017 is Rijkssubsidie voor de restauratie van de boerderij toegekend. In 2018 worden de nieuwbouw van de boerenschuur en de restauratie van de boerderij opgestart.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 De renovatie van de Schalm in Mariënheem is voltooid. Met de besturen van de MFA's is tweemaal overleg gevoerd over de financiële positie en de voortgang van de doorontwikkeling.
- 2.1 In 2017 heeft WijZ Welzijn (in opdracht van de gemeente) via het vrijwilligerspunt deskundigheidsbevordering voor vrijwilligers georganiseerd. Het aanbod werd aangepast aan de behoeften van de vrijwilligers(organisaties). Zo zijn er op verzoek van MFA's vertrouwenspersonen opgeleid.
Aan ieder kernteam is een opbouwwerker van WijZ Welzijn toegevoegd. Deze opbouwwerkers ondersteunen initiatieven, leggen verbindingen en wijzen inwoners (actief) de weg. Ze signaleren wat er lokaal speelt en collectiviseren deze signalen waar mogelijk. Het betrekken van inwoners en (vrijwilligers)organisaties staat daarbij centraal.
- 2.2 De bibliotheek heeft ook in 2017 budgetsubsidie gekregen. De bibliotheek breidt haar maatschappelijke activiteiten verder uit. Ze biedt onder andere ondersteuning aan het Taalpunt, helpt werkzoekenden met solliciteren, geeft cursussen in het gebruik van tablets, digi-sterker en taalcafés. Ook is ze begonnen met het ondersteunen van burgerinitiatieven.
- 2.3 In het laatste jaar van het provinciale cultuurarrangement (was op verzoek met een half jaar verlengd tot 1 juli 2017) hebben Strunk, de IJsselacademie, de organisator van de Week van de Amateurkunst 2017 en de gemeente voor het opstellen van het nieuwe cultuurbeleidsplan, een bijdrage gekregen. Daarnaast zijn vanuit de projectsubsidie cultuur diverse initiatieven financieel ondersteund, zoals Heeten Klassiek, Kunstroute Heino en openlucht toneelstuk Onjeklonje (Luttenberg).
Van de provincie en/of het Rijk is subsidie verkregen voor (het behoud van) de combinatiefunctionaris cultuur (2017-2020) en de cultuurmakelaar (2018-2019, 6 uur/week). In 2017 is voor de komende vier jaar opnieuw een cultuureducatieplan opgesteld. 90% van de basisscholen doen hieraan mee.
- 2.4 In 2017 heeft de IJsselacademie, in samenwerking van de historische verenigingen, De Laarman en Strunk, het meerjarenprogramma erfgoed opgesteld. Een eerste concrete actie is het door de historische verenigingen leveren van informatie over gebeurtenissen uit het verleden voor de routeborden van het fietsknooppuntennetwerk van de Recreatiegemeenschap Salland.

Verantwoording nieuw beleid 2017:

Muziek Netwerk Salland

De oriëntatielessen en leerorkesten op de basisscholen zijn voortgezet en op de begeleiding van leerlingen naar buitenschoolse muziekles is een projectleider gezet.

Restauratie Fresco's Plaskerk

De restauratie en conservering van de fresco's in de Plaskerk is gestart en wordt in 2018 afgerond.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 87.163	€ 131.446	€ 71.446
Lasten	€ 2.028.465	€ 2.369.166	€ 1.946.640
Saldo	€ 1.941.302	€ 2.237.720	€ 1.875.194

Programma 2.3

Sport

Thema

Portefeuillehouder

Programmacoördinator

Raalte leeft

Wethouder Hiemstra

Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

In Raalte is een sport- en bewegingsaanbod aanwezig, dat bijdraagt aan een gezonde en vitale samenleving. Wij vinden dat sport voor iedereen toegankelijk moet zijn. Met sport en beweging investeren we in de gezondheid van mensen, in het bevorderen van participatie en sociale samenhang voor zowel jongeren als ouderen. Inkomen of een lichamelijke of verstandelijke beperking mag daar geen belemmering voor zijn.

Relevante ontwikkelingen (zoals opgenomen in de begroting 2017):

- De Stichting Sportbelangen Heino onderzoekt, mede in het licht van te realiseren bezuinigingen, de mogelijke verzelfstandiging van de Heinose sporthal Hoogerheyne. De Stichting richt zich op de mogelijke overname van de exploitatie van de sporthal.
- De veldcompetitie van de handbal is aan het verdwijnen en beachhandbal is sterk in opkomst. Er is in 2016 een regionale competitie gestart en diverse verenigingen zijn bezig of hebben de wens om een beachveld te realiseren. De bestaande asfaltvelden gaan daarbij verdwijnen.
- De aanleg van vier kunstgras voetbalvelden is in 2016 aanbesteed en deze velden zullen in de periode 2016-2018 worden gerealiseerd. Realisatie van een nieuw veld voor Rohda Raalte en een nieuwe top laag voor het veld in Heino vond plaats in augustus 2016. Daarna volgt in 2017 een nieuw veld in Heeten en in 2018 in Mariënheem.

Doelstellingen:

1. Zoveel mogelijk inwoners van de gemeente Raalte de kans geven en te stimuleren om te sporten en te bewegen.
2. Het verbeteren van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs in het basisonderwijs door de inzet van combinatiefunctionarissen.
3. Versterken maatschappelijke positie van sportverenigingen.
4. Verbetering samenwerking school en sport.
5. Stimuleren van blijvende sportdeelname.
6. De sport- en beweegdeelname van de bevolking in de gemeente Raalte blijft, mede gelet op de economische ontwikkelingen en de gevolgen van de bezuinigingen, minimaal stabiel.
7. Alle sportaccommodaties in de gemeente Raalte zijn functioneel en veilig ingericht voor wat betreft het onderhoud, de inrichting en het gebruik.
8. B.V. Sportbedrijf draagt zorg voor de uitvoering van de taken rond onderhoud, beheer, verhuur en exploitatie van de maatschappelijke voorzieningen en levert een bijdrage aan de uitvoering van het gemeentelijk sportbeleid.

Waar meten we ons succes aan af?

We monitoren de prestaties van het Sportbedrijf op basis van de prestatieafspraken tussen gemeente en Sportbedrijf.

De prestatieafspraken zijn voor het eerst voor 2015 vastgesteld en worden, indien nodig, jaarlijks bijgesteld. Deze afspraken zijn afgestemd op de doelstellingen die hierboven zijn geformuleerd.

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Niet-sporters <i>Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.</i> <i>Bron: RIVM - Zorgatlas</i>	2016	43,2		43,2	45,9	

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we daarvoor doen?

- Met het verzelfstandigd Sportbedrijf zijn prestatieafspraken gemaakt ten aanzien van sportdeelname en realisatie van de opgelegde bezuinigingstaakstellingen.
- Inzet van combinatiefunctionarissen onder aansturing van het Sportbedrijf.
- Het Sportbedrijf doet alles wat noodzakelijk is, met in acht name van de beschikbare budgetten en formatie, om sportverenigingen te ondersteunen en te adviseren en het sporten in de gemeente Raalte te stimuleren.
- Efficiënte en kwalitatief hoogwaardige exploitatie (verhuur) van de gemeentelijke sportaccommodaties door het Sportbedrijf, met in achtneming van de door de gemeente vastgestelde maatschappelijke tarieven.
- We gaan in samenwerking met de atletiekvereniging de sprintbaan realiseren en werken verder aan de plannen voor een kleed- en douchegelegenheid.
- We werken met de hockeyvereniging aan het moderniseren van het clubgebouw en hiervoor is een gemeentelijke investeringslening toegekend.
- We werken samen met accommodatie 't Asspel in Mariënheem aan de plannen voor een multifunctionele bovenruimte.
- We werken verder aan de bouw van Nieuw-Tijenraan. Het doel is om het nieuwe gebouw in december 2017 op te leveren. In het tweede gedeelte van 2017 gaat de gemeente aan de slag met de inrichting van de buitenruimte (parkeren, herplant bomen), zodat het nieuwe Tijenraan vanaf het begin goed bereikbaar en toegankelijk is.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

- De Tennisvereniging Heino is aan de slag gegaan met hun plan voor een nieuw clubgebouw. Er ligt een verzoek om een sportstimuleringslening te verstrekken.
- Met schietvereniging De Treffer zijn verdere gesprekken gevoerd en afspraken gemaakt over de verduurzaming van hun clubgebouw op sportpark De Kampen in Heino en het verstrekken van een gemeentelijke bijdrage.
- We onderzoeken samen met de verenigingen de mogelijkheden om de buitensportaccommodaties te verduurzamen door toepassing van Ledverlichting.
- De overgang van het personeel naar het Sportbedrijf is met ingang van 1 januari 2018 gerealiseerd.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- Het Sportbedrijf heeft binnen de gemaakte prestatieafspraken de werkzaamheden uitgevoerd en het jaar 2016 afgesloten met een positief resultaat. De bezuinigingstaakstelling is afgerond. Voor 2017 is de indicatie dat de jaarrekening met een klein positief resultaat sluit.
- Combinatiefunctionarissen zijn door het Sportbedrijf ingezet als vakleerkracht voor gymlessen op scholen, als buurtsportcoaches en voor cultuur en sportstimulering. In 2017 is het project Samen Actief (ontwikkelen en uitvoeren van een ondersteuningsmethode, om de fysieke activiteiten en mobiliteit van kwetsbare inactieve senioren te vergroten) afgerond. Gestart zijn de projecten: - Schoolbuurtplein (spelen, bewegen, sporten, leren en ontmoeten op het schoolplein, zowel tijdens als na schooltijd),
- Sociaal vitaal in kleine kernen (realiseren van vitale kernen, door een optimale afstemming van het sport-, beweeg- en gezonde leefstijlaanbod op de wensen en behoeften van alle inwoners) en
- Zorg voor sport en bewegen (realiseren van een ketenaanpak tussen de eerstelijnszorg en sport- en beweegaanbieders ter bevordering van een actieve leefstijl van mensen in een kwetsbare situatie).
- Sportverenigingen hebben deelgenomen aan de Samen Actief Raalte waarbij ze hun laagdrempelige beweegactiviteiten onder de aandacht hebben gebracht aan (inactieve)50-plussers.
- In 2017 is een samenwerking gestart tussen team Participatie, Sportbedrijf Raalte en sportverenigingen om cliënten van team Participatie in te zetten bij vrijwilligerswerkzaamheden van sportverenigingen.
- Sportconsulenten van Sportbedrijf Raalte ondersteunen sportverenigingen op maat bij allerlei vragen op het gebied van ledenwerving, financiën en deskundigheidsbevordering
- Combinatiefunctionarissen van Sportbedrijf Raalte helpen kinderen tijdens de lessen bewegingsonderwijs bij het maken van een geschikte sportkeuze, ondersteunen sportverenigingen bij de organisatie en promotie van de sportkennismakingsactiviteiten.
- In het VO en MBO in een actieve samenwerking tussen de sportverenigingen en het onderwijs binnen de projecten Fit for Life en Carmel Classes.
- Op Sportpark Heeten is een kunstgrasveld gerealiseerd. Samen met het Sportbedrijf blijven we in gesprek met de Stichting Heeten Woont en een aantal gebruikers van het Sportpark over de toekomst Heeten als "Sportdorp".

- Het Stichtingsbestuur van 't Asspel in Mariënheem heeft € 50.000 ontvangen uit het beschikbare krediet voor stimulering van investeringen bouw (sportaccommodaties), als onderdeel van een gecombineerde subsidieaanvraag voor De Schalm en 't Asspel bij provincie en gemeente. Afronding van de uitvoering vindt plaats in 2018.
- Biljartcentrum "Raalte 90" heeft een bijdrage van € 11.000 ontvangen voor het project "Vernieuwende vitaliteit en welzijn biljartcentrum Raalte" waarin ouderen centraal staan.
- De bouw van het nieuwe Tijenraan was enigszins vertraagd, waardoor de geplande oplevering in december 2017 niet is gehaald, maar een maand later. De opening heeft plaatsgevonden op 2 februari 2018.
- Atletiekvereniging AV-Salland heeft vanuit haar eigen middelen een zelfstandig clubgebouw gerealiseerd
- De renovatie van het clubgebouw van de hockeyvereniging SMHC is gerealiseerd. De uitbreiding van de veldcapaciteit is uitgesteld.
- De Stichting Sportbelangen Heino is per 1 januari 2018 de sportaccommodatie Hoogerheyne gaan beheren en exploiteren. De bezuinigingstaakstelling wordt hiermee op termijn gerealiseerd.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 1.923.802	€ 1.748.606	€ 1.748.810
Lasten	€ 5.522.238	€ 5.507.523	€ 4.685.415
Saldo	€ 3.598.436	€ 3.758.917	€ 2.936.605

3. Raalte werkt

3.1 ARBEIDSPARTICIPATIE & INKOMEN

Programma 3.1

Arbeidsparticipatie en inkomen

Thema

Portefeuillehouder

Programmacoördinator

Raalte werkt

Wethouder Van Loevezijn

Eenheidsmanager H. van Es

Begroting

Wat willen we bereiken?

Op het terrein van arbeidsparticipatie en inkomen willen we bereiken dat:

- meer mensen meedoen aan de reguliere arbeidsmarkt
- meer inwoners meedoen aan de samenleving
- voorkomen dat inwoners langdurig in een schuldensituatie zitten
- inwoners die het echt nodig hebben, gebruik kunnen maken van de voorzieningen
- door budgetten gericht en effectief in te zetten worden kostenbesparingen gerealiseerd.

Relevante ontwikkelingen:

- De werkloosheidscijfers lijken te stabiliseren. Dit uit zich nog niet in een lagere instroom dan voorgaande jaren. In onze gemeente is het werkloosheidspercentage en het percentage bijstandsgerechtigden onder het landelijk gemiddelde.
- Er bestaat onzekerheid over de toestroom van vluchtelingen. De verwachting is dat toestroom de komende jaren voortzet. Dit zorgt ervoor dat ons klantenbestand blijft toenemen. Ook de uitgaven op bijvoorbeeld het gebied van de bijzondere bijstand zullen hierdoor stijgen. De huisvestingstaakstelling voor statushouders is elk half jaar hoger.
- Door de langdurige financieel-economische crisis zijn steeds meer mensen in financiële problemen geraakt. Het aantal mensen met problematische schulden neemt niet af ondanks dat de economie aantrekt.

Doelstellingen:

1. In de gemeente Raalte wordt de instroom van uitkeringsgerechtigden/bijstand onder de Participatiewet beperkt en de uitstroom bevorderd.
2. Inwoners van de gemeente Raalte die gebruik maken van (uitkerings-)ondersteuning, participeren meer in de maatschappij en leveren hiervoor een tegenprestatie naar vermogen.
3. Inwoners van de gemeente Raalte met een minimuminkomen kunnen maatschappelijk participeren. Inwoners die hier aanspraak op kunnen maken, weten de inkomens-ondersteunende voorzieningen te vinden.
4. Cliënten van de gemeente Raalte hoeven niet langer dan 3 weken te wachten op dienstverlening bij problematische schulden.
5. Voor jongeren is er een sluitende aanpak. Jongeren gaan naar school, hebben werk of een passende dagbesteding.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Banen <i>Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.</i> <i>Bron: LISA</i>	2016	683,5		683,5	680,4	
Netto arbeidsparticipatie <i>Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.</i> <i>Bron: CBS - Arbeidsdeelname</i>	2016	69		69	68,4	
Bijstandsuitkeringen <i>Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.</i> <i>Bron: CBS - Participatiewet</i>	2016	17,2		17,2	17,9	18
Lopende re-integratievoorzieningen <i>Het aantal lopende re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar</i> <i>Bron: CBS - Participatiewet</i>	2016	26,3		26,3	12,89	
% kinderen in uitkeringsgezin <i>Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.</i> <i>Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel</i>	2015	3,13	3,13		2,24	
% werkzoekende werkloze jongeren <i>Het percentage werkzoekende werkloze jongeren (16-22 jaar).</i> <i>Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel</i>	2015	0,99	0,99		0,97	
Aantal personen instroom <i>Bron: GWS</i>	2016	125	146	125	200	115
Aantal personen uitstroom <i>Bron: GWS</i>	2016	97	133	97	135	113
Aantal weken gemiddelde wachttijd schulddienstverlening <i>Bron: managementrapportage GKB Assen</i>	2016	1	4	1	3	1

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Vraag en aanbod op de lokale en regionale arbeidsmarkt willen we zoveel mogelijk bij elkaar brengen, waardoor zoveel mogelijk mensen naar vermogen aan de arbeidsmarkt kunnen deelnemen. Het beleid voor de Participatiewet is uitgangspunt.
- 1.2 We zijn streng aan de poort en handhaven op recht- en doelmatigheid.
- 1.3 Met de gemeenten in de arbeidsmarktregio IJssel-Vecht werken we samen in het Regionaal Werkbedrijf (RWB) regio Zwolle om uitvoering te geven aan het landelijke sociale akkoord. Speerpunten hierin zijn een regionaal eenduidige werkgeversdienstverlening, transparant bestand werkzoekenden en harmonisatie van het basispakket re-integratie-instrumenten. We maken afspraken over de aanpak van de jeugdwerkloosheid en de inzet van het regionale werkbedrijf.
- 1.4 We werken samen met regiogemeenten in de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) regio IJssel Vecht en RWB regio Zwolle aan een sluitend vangnet voor kwetsbare jongeren die vanuit praktijkonderwijs, voortgezet speciaal onderwijs of Entree-onderwijs uitstromen naar vervolgonderwijs, arbeidsmarkt of zorg/dagbesteding.
- 1.5 We werken binnen de RMC regio IJssel Vecht samen in een regionaal programma Voorkomen Voortijdig Schoolverlaten (VSV) 2016-2020 en stellen met de 11 gemeenten in de RMC regio een regionaal meerjarenbeleidsplan VSV 2017-2020 op.
- 1.6 Kansrijke cliënten snel (weer) naar werk toe leiden door de inzet van het werkgeversservicepunt.
- 2.1 Van mensen met een bijstandsuitkering verwachten we wederkerigheid in de vorm van een tegenprestatie. Hiermee willen we inwoners met een bijstandsuitkering actief laten participeren.
- 3.1 In 2015 is het minimabeleid herijkt en is een viertal speerpunten voor de periode 2015-2017 vastgesteld. Het komende jaar wordt hieraan weer invulling gegeven.
- 4.1. In 2016 is het beleidsplan Schulddienstverlening opgesteld. In de komende jaren wordt hier invulling aan gegeven.
- 5.1. In regionaal verband leiden we jongeren zonder startkwalificatie (afgeronde opleiding) terug naar school dan wel werk.
- 5.2. Lokaal leiden we jongeren zonder startkwalificatie met een inkomen lager dan € 300 en multiproblemen, in samenwerking met de lokale zorgstructuur, terug naar school dan wel een passende werkplek.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1.1 en 1.2

Het bijstandsvolume heeft zich nagenoeg gestabiliseerd in 2017. Ondanks dat we een hoge taakstelling voor statushouders hebben ingevuld. De instroom is uiteindelijk lager dan in 2016 is ingeschat. We zijn streng aan de poort. Van alle aanvragen voor een uitkering is ongeveer 60% niet tot een toekenning gekomen. Het merendeel van de aanvragers heeft in de aanvraagperiode toch een baan gevonden.

De verhouding tussen de instroom en de uitstroom is nagenoeg gelijk. Met een aantrekkende arbeidsmarkt is het gelukt om het bijstandsbestand niet te laten stijgen en door de inzet van onze re-integratie-activiteiten een deel van ons bestand terug te leiden naar de arbeidsmarkt. In verhouding tot gemeenten met vergelijkbare omvang doen we het in Raalte erg goed. In 2017 heeft Jumbo besloten om een distributiecentrum in Raalte te vestigen. De uitwerking hiervan vindt plaats in 2018.

1.3.

De regionale werkgeversdienstverlening krijgt steeds meer vorm en inhoud. Alle werkgeversinstrumenten zijn op elkaar afgestemd en vragen van grote werkgevers in de regio worden gezamenlijk opgepakt. Daarnaast wordt in regionaal verband gekeken waar de samenwerking meerwaarde heeft. Concrete voorbeelden zijn bijvoorbeeld branche gerichte scholingstrajecten voor statushouders en gezamenlijke communicatie richting werkgevers.

1.4, 1.5, 5.1 en 5.2

In de RMC regio is een gezamenlijk kader opgesteld. De komende 4 jaar geven we gezamenlijk uitvoering aan dit kader. De uitvoering van de RMC-functie is niet langer bij de gemeente Zwolle neergelegd. Binnen de gemeente werken we hierdoor met een integraal jongeren team waar leerplicht, RMC en de jongerenconsulent samenwerken. Vanzelfsprekend is er een intensief contact met het gemeentelijk toegangsteam en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).

De prioriteit is het behalen van een startkwalificatie. Mocht dit niet mogelijk zijn, dan worden de mogelijkheden op de arbeidsmarkt bekeken. Met de scholen voor praktijkonderwijs en speciaal onderwijs, het UWV, Wmo aanbieders en de gemeente is er tweejaarlijks een overleg voor een warme overdracht van leerlingen.

1.6

De contacten van het werkgeversservicepunt met ondernemers en werkgevers in Raalte is goed. Cliënten die kunnen werken, worden vaak in de aanvraag periode door de inzet van WorkFast al doorverwezen naar passend werk.

De vraag van de werkgevers sluit niet altijd aan bij het aanbod van werkzoekenden die langer afhankelijk zijn van een uitkering.

Om te zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod heeft de gemeente, in samenwerking met een aantal bedrijven, besloten tot het opzetten van Ontwikkeltrajecten.

In 2017 hebben we verschillende sessies gehouden met als doel de integratie van statushouders te verbeteren. Uit de bijeenkomsten is gebleken dat de statushouders erg gemotiveerd zijn om te werken en zo snel mogelijk hun bestaan in Raalte op te bouwen. Met name ook de ontwikkeltrajecten kunnen voor de statushouder worden ingezet.

2.1

De prioriteit voor de verplichte tegenprestatie naar vermogen ligt bij uitkeringsgerechtigden die participatiepotentieel hebben, maar op korte termijn (nog) niet in staat zijn om betaald werk te verrichten. In 2017 heeft nagenoeg iedereen die tot die doelgroep behoort een tegenprestatie geleverd.

Naast de inwoners die onder deze wettelijke tegenprestatie vallen, verrichten ook de andere bijstandsgerechtigden een vorm van een tegenprestatie. Veel werkzoekenden volgen een traject, werken in een proefplaatsing of zitten in een sollicitatietraining. In sommige gevallen verrichten inwoners mantelzorg. Dit is weliswaar niet de wettelijke vorm van een tegenprestatie, maar ook zij zijn wel degelijk actief.

3.1

Naast de verdere implementatie van het minimabeleidsplan is in 2017 gewerkt aan de implementatie van de zogenaamde Klijnsmagelden. Dit zijn extra structurele middelen om de armoede onder kinderen te verkleinen. Samen met kinderen en de maatschappelijke organisaties hebben we gekeken hoe de middelen het beste tot zijn recht komen. Naast het bestaande minimabeleid is in 2017 ingezet op onderwijsbegeleiding naar het format van Stichting Onderwijsbegeleiding Oost Nederland, de fashioncheque en bredere bestedingsmogelijkheden bij Stichting Leergeld. Het gebruik van de regelingen is steeds groter. Steeds meer inwoners die onder de doelgroep vallen weten de weg naar de voorzieningen te vinden. De aanvullende ziektekostenverzekering is uitgebreid met het herverzekeren van het eigen risico. Hierdoor is de deelnamegraad aanzienlijk verhoogd.

In de eerste helft van 2017 is een cliëntervaringsonderzoek uitgevoerd. Inwoners hebben onze dienstverlening beoordeeld met een dikke 7.

4.1

Vanaf 1 januari 2017 is de toegang tot de schulddienstverlening binnen de gemeente georganiseerd. Op deze manier hebben wij meer zicht op de problematiek, maken wij een bewuste keuze in doorgeleiding (naar Gemeentelijke Kredietbank of oplossing in het voorveld) én kunnen we adequaat doorverwijzen bij problemen op andere leefgebieden. Hierin hanteren wij geen drempels. Alle inwoners met problematische schulden kunnen zich bij de gemeente melden voor ondersteuning.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 6.100.812	€ 5.660.500	€ 5.660.500
Lasten	€ 14.330.403	€ 13.353.763	€ 12.967.164
Saldo	€ 8.229.591	€ 7.693.263	€ 7.306.664

4. Raalte woont

4.1 WONEN & WOON-EN WERKOMGEVING

4.2 INTEGRAAL BEHEER OPENBARE RUIMTE

4.3 MILIEU & DUURZAAMHEID

Programma 4.1

Wonen & Woon- en werkomgeving

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Raalte is en blijft een aantrekkelijke woongemeente.

Het is goed wonen in de gemeente Raalte voor alle doelgroepen en in alle kernen.

De woningvoorraad en de leefomgeving in de gemeente Raalte zijn toekomstbestendig, duurzaam, levensloopbestendig en van blijvende kwaliteit.

Inzicht in de huidige en toekomstige woningmarkt is daarbij van belang.

Relevante ontwikkelingen:

- Gezien de demografische ontwikkelingen (minder huishoudensgroei) op de middellange termijn vindt in het woonbeleid een verschuiving plaats van uitbreiding door middel van nieuwbouw naar het duurzaam beheren van de bestaande voorraad.
- De samenstelling (gezinsgrootte) van de huishoudens in de bestaande woningvoorraad verandert: er komen meer kleine huishoudens. Ook zien we mensen met een zorgbehoefte in toenemende mate zelfstandig wonen (extramuralisatie van de zorg).
- De komende jaren staan kwantitatief voldoende nieuwbouwprojecten op de planning om aan de woningvraag te kunnen voldoen. We willen echter ook ruimte blijven bieden voor nieuwe kansrijke en kwalitatief goede nieuwbouwprojecten en maatwerk bieden in de kernen. Dit maakt het herprogrammeren van het huidige woningbouwprogramma noodzakelijk. In 2016 hebben we hiervoor een eerste stap gezet door prestatieafspraken af te sluiten met de provincie Overijssel. Ook monitoren we of verdergaande maatregelen nodig zijn.
- De taakstelling voor de huisvesting van vergunninghouders (asielzoekers met status) is de afgelopen jaren sterk gestegen (ter indicatie: van 12 personen in 2012 naar 93 personen in 2016) en de verwachting is dat er ook voor 2017 nog een forse opgave zal zijn.
- We zien dat de koopwoningmarkt weer verder aantrekt. De hypotheekrente is laag en het vertrouwen in de woningmarkt neemt weer toe. Aan de andere kant zien we tekenen dat de huurwoningmarkt zich meer ontspant. Al enige jaren daalt het aantal reacties per vrijgekomen huurwoning en ook het aantal actief woningzoekenden daalt. We zien dat de slagingskansen beter verdeeld zijn over de doelgroepen (waar eerder starters minder slagingskansen hadden dan senioren).

Doelstellingen:

1. Zorgvuldig en passend omgaan met de mogelijkheden die er zijn om nieuwe woningen toe te voegen. Juist omdat in de toekomst de huishoudensgroei stagneert en er nú nog ruimte is om woningen toe te voegen. Die ruimte benutten we zo goed mogelijk. Uitgangspunt is dat nieuwe woningen voldoen aan de vraag van de toekomst: woningen moeten raak zijn.
2. Bij nieuwbouw stellen we de woonwens van onze inwoners centraal. Het percentage gebouwde koopwoningen in (collectief) particulier opdrachtgeverschap is gemiddeld minimaal 65% van de totaal uitgegeven koopwoningen.
3. Er voor zorgen dat er in alle kernen voldoende betaalbare huur- en koopwoningen zijn voor de verschillende doelgroepen. De sociale huurwoningvoorraad moet daarom de komende jaren minimaal gelijk blijven. Voor starters moeten er voldoende passende woningen zijn, ook in de kleine kernen.
4. Realiseren van de huisvestingstaakstelling voor vergunninghouders en tegelijkertijd inzetten op gelijkblijvende slaagkansen voor de verschillende doelgroepen in de huursector.
5. De sociale huurwoningvoorraad heeft in 2020 een gemiddelde Energie-Index van 1,3 waarbij 90% van het bezit een Energie-Index heeft van maximaal 1,8. Belangrijk uitgangspunt is dat de huurder er in de woonlasten op vooruit gaat.
6. In de periode 2016-2020 hebben 1.561 particuliere woningen een labelsprong gemaakt naar label B. Dit betreft circa 15% van de totale particuliere woningvoorraad.
7. Een openbare ruimte die is toegesneden op de veranderende behoeften van de gebruiker en die kan meebewegen met maatschappelijke ontwikkelingen.
8. We staan een “inclusief” woonbeleid voor; waaronder we verstaan dat het goed wonen is in Raalte voor alle doelgroepen, dus ook voor de doelgroepen die extra zorg behoeven. Ouderen, mensen met een (lichamelijke of verstandelijke) beperking en psychische problematiek wonen in toenemende mate zelfstandig
9. Uitvoering geven aan de gemeentelijke taken met betrekking tot de omgevingsvergunningen en het toezicht en de handhaving hierop.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Nieuwbouw woningen Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen Bron: ABF - Systeem Woningvoorraad	2016	6		6	7,3	
Ik voel me thuis in deze buurt Bron: waar staat je gemeente	2016	4,3		4,3	4,3	
Percentage nieuwboukoopwoning in particulier opdrachtgeverschap Bron: woonvisie	2016	66%		66%	65%	56%
% behaalde taakstelling vergunninghouders Bron: woonvisie	2015	100%	100%	100%	100%	100%
Co2 verbruik particuliere woningen in 1.000 kg is verminderd. Doelstelling: 1% per jaar Bron: Energie in beeld	2016	59.263		59.263	56.450	

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Uitvoeren van de woningbouwprogrammering conform de uitgangspunten zoals verwoord in de woonvisie. We hanteren daarbij de principes “inbreiding voor uitbreiding” en groeimogelijkheden naar behoefte voor alle kernen.
- 1.2 Toevoegen van het aantal woningen zoals vastgelegd in de woonafspraken met de provincie Overijssel en het daaruit voortvloeiende regionaal woningbouwprogramma. Deze afspraken worden eens per twee jaar herzien.
- 1.3 Gezien de vele ontwikkelingen op de woningmarkt is goede monitoring van groot belang. Met Salland Wonen spreken we af dat we eens per kwartaal de huurwoningmarkt monitoren (inclusief huisvesting vergunninghouders). Daarnaast voeren we overleg met marktpartijen en voeren we in 2017 een nieuwe woningmarktanalyse uit.
2. Bij nieuwbouwprojecten wordt (collectief) particulier opdrachtgeverschap gestimuleerd door middel van eigen uitgifte van gemeentegronden of door het maken van afspraken met ontwikkelaars bij gronden in eigendom van derden.
3. Met Salland Wonen en de huurdersbelangenorganisaties maken we op basis van de nieuwe woningwet nieuwe prestatieafspraken over de woningvoorraad, duurzaamheid, de omvang en beschikbaarheid van de sociale woningvoorraad en de inzet op maatschappelijk vastgoed.
4. Met Salland Wonen maken we afspraken over de huisvesting van vergunninghouders. Indien de slagingskansen voor de regulier woningzoekenden verslechteren worden aanvullende maatregelen getroffen.

5. De duurzaamheidsafspraken leggen we vast in de prestatieafspraken met Salland Wonen.
- 6.1 In 2017 gaan we verder met buurtgerichte aanpak op het gebied van energiebesparing. Duurzaamheidsinitiatieven van onderaf ondersteunen we zo veel mogelijk, denk aan particuliere initiatieven om duurzaam energie op te wekken. Door volume is er meer mogelijk; we leggen waar mogelijk verbindingen tussen initiatieven en partijen.
- 6.2 In 2017 zetten we in op de ontwikkeling van een lokaal energieloket 'voor en door de Raalter samenleving en bedrijfsleven' met als doel inwoners te informeren over de mogelijkheden van energiebesparing. We werken hierbij samen met het bedrijfsleven en met duurzaamheidsgroepen/Plaatselijke Belangen in de kernen.
- 6.3 We voeren het gesprek met marktpartijen over hun rol en bijdrage met als uiteindelijk doel dat de markt binnen vier jaar (2020) de rol van het energieloket van de overheid geheel overneemt.
7. We stimuleren overheidsparticipatie met het project 'Meedoen in de openbare ruimte'. Bewoners die zelf een plus op de kwaliteit van hun woonomgeving willen realiseren, kunnen in aanmerking komen voor een bijdrage van de gemeente.
8. We stellen een uitvoeringsplan 'langer zelfstandig wonen' voor de komende jaren op.
9. De Regionale Uitvoeringsdienst IJsselland zal per 1 januari 2018 zijn omgebouwd naar een Omgevingsdienst op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De wet kwaliteitsborging bouw (WKB) en de omvorming van de RUD naar Omgevingsdienst hebben consequenties voor de werkwijze en organisatie van de verlening van omgevingsvergunningen vanaf (vooralsnog) 1 januari 2019. Het jaar 2017 staat in het teken van de organisatorische en procesmatige aanpassingen als gevolg van deze veranderingen.

Met ingang van 2017 zullen we, onder het regime van de nieuwe Woningwet, nieuwe prestatieafspraken afsluiten met Salland Wonen en de huurdersbelangenorganisaties.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

1. De woningbouwprogrammering is in balans. Door herprogrammeren is vraag en aanbod met elkaar in overeenstemming gebracht.
2. De koopwoningmarkt is verder aangetrokken. De hypotheekrente is laag en er is weer vertrouwen in de woningmarkt. Woningbouwprojecten komen versneld in uitvoering en de kavelerkopen zijn toegenomen.
3. We hebben ook in 2017 de druk op de huurwoningmarkt per kwartaal gemonitord en geen toenemende druk geconstateerd.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 We voeren de woningbouwprogrammering uit conform de uitgangspunten zoals verwoord in de woonvisie. We hanteren daarbij de principes "inbreiding voor uitbreiding" en groeimogelijkheden naar behoefte voor alle kernen.
- 1.2 De lopende woonafspraken met de provincie Overijssel en het daaruit voortvloeiende regionaal woningbouwprogramma zijn hierbij uitgangspunt. Deze afspraken worden eens per twee jaar herzien (voor het eerst weer per 1-1-2019).

- 1.3 en 2. In 2017 zijn er 55 kavels uitgegeven voor de bouw in particulier opdrachtgeverschap. Te weten op de locatie Franciscushof, Salland II, Lierderholthuis, Kleine Hagen, Veldegge, Borgwijk, 't Broeck en het Wormink. Elke kern krijgt ruimte om te bouwen voor de eigen vraag zoals verwoord in de woonvisie. Overall uitgangspunt van de woonvisie is dat nieuwe woningen voldoen aan de vraag van de toekomst: woningen moeten raak zijn. Dat betekent levensloopbestendig, toekomstbestendig en duurzaam. Als onderdeel van de woonvisie zijn de uitgangspunten voor toetsing voor woningbouwinitiatieven vastgesteld en zijn deze vertaald in het kwalitatieve woningbouwprogramma per kern. Om de woningbouwprogrammering zoveel mogelijk aan te laten (blijven) sluiten op de behoefte, hebben we in 2017 woningmarktonderzoek uitgevoerd, marktpartijen geconsulteerd en hebben we regelmatig overleg gevoerd met de verenigingen van Plaatselijk Belang. Daarnaast is gestart met een proces om te komen tot een of meer nieuwe woningbouwlocaties in Heino en heeft er op de locatie de Veldegge een archeologisch onderzoek plaatsgevonden.
- 3 Met Salland Wonen en de huurdersbelangenorganisaties zijn prestatieafspraken gemaakt over de omvang en beschikbaarheid van de sociale woningvoorraad.
4. Salland Wonen heeft de lopende afspraken over de huisvesting van vergunninghouders uitgevoerd.
5. De duurzaamheidsafspraken zijn vastgelegd in de prestatieafspraken met Salland Wonen.
- 6.1 In 2017 is het "Energieloket" verder geprofessionaliseerd. De eerste 50 energiescans zijn gerealiseerd. Er is samen met de Rabobank de Slim Verbouwenbeurs georganiseerd. Informatie is verspreid over subsidie en leningsmogelijkheden voor particulier huiseigenaren.
- 6.2 Met plaatselijke belangen zijn eerste contacten gelegd voor de aanpak van energiebesparing. De wijk Westdorp in Raalte is aangewezen als pilot in een gebiedsaanpak waarin samenwerking gezocht wordt met Salland wonen, het Energieloket, het initiatief van SV Raalte (Energie(K) Westdorp en gemeente.
- 6.3 Met marktpartijen is nagedacht hoe andere bedrijven (installateurs, bouwbedrijven etc.) te betrekken bij het Energieloket en hoe het product nog verder in de markt te zetten.
7. In 2017 is samen met bewoners van de Schouw in Raalte een plan gemaakt en een bijdrage geleverd voor het vernieuwen van bloembakken en bankjes in deze straat.
8. In 2017 is het actieplan langer zelfstandig wonen vastgesteld en is met de uitvoering begonnen.
9. De omgevingsdienst IJsselland is per 1 januari 2018 opgericht. Hiervoor zijn verschillende stappen gezet waaronder het aangaan van een convenant en het opstellen van een begroting. Het personeel dat de taken uitvoert is voor het grootste gedeelte overgegaan naar de nieuwe werkgever. Het wetgevingsproces rondom de WKB is in 2017 tot stilstand gekomen. Onduidelijk is tot op heden hoe zich dit verder gaat ontwikkelen. Het nieuwe kabinet heeft hier vooralsnog geen standpunt over ingenomen.
- Een werkgroep binnen de gemeente Raalte bestaande uit ondernemers en ambtenaren gaat door met de implementatie van een werkwijze die aansluit bij de gedachte achter de WKB.

Verantwoording nieuw beleid 2017:

Uitvoering woonvisie € 35.000

In 2017 hebben we uit deze middelen een woningmarktanalyse laten uitvoeren en is een start gemaakt met het project levensloopbestendige openbare ruimte.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 1.403.637	€ 996.390	€ 1.060.820
Lasten	€ 2.159.966	€ 2.145.894	€ 1.916.161
Saldo	€ 756.328	€ 1.149.504	€ 855.341

Programma 4.2

Integraal beheer Openbare ruimte

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Met inzet van gemeentelijke middelen en het vergroten van de betrokkenheid van inwoners en organisaties binnen onze gemeente werken wij aan een openbare ruimte die in toenemende mate levensloopbestendig, duurzaam en afgestemd is op het gebruik er van.

Relevante ontwikkelingen:

- Er spelen diverse sociaal- maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op het gebruik, de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. Mensen worden ouder en blijven langer thuis wonen. Dat vraagt om een openbare ruimte die op dit gebruik is aangepast.
- Ruimtelijke ontwikkelingen die zich in bestaand bebouwd gebied voordoen leiden eveneens tot de vraag om de openbare ruimte hierop aan te passen, in 2017 bijvoorbeeld de Zwolsestraat ter hoogte van Tijenraan en de Molenhof.
- Voor veel wijken en straten die in de jaren '60 en '70 zijn aangelegd komt een vervangings- en renovatieopgave in beeld om de openbare ruimte in stand te houden.
- De toelating van chemische middelen voor het bestrijden van onkruid op verhardingen is in 2016 beëindigd. Dit betekent dat beleid en beheer moet worden herijkt in 2017.
- Het klimaatbestendig (her)inrichten van de openbare ruimte is een nieuwe dimensie waarvoor aandacht en inzet wordt gevraagd.
- De resultaten van de weginspecties 2016 bevestigen het beeld dat de kwaliteit van de klinkerwegen en trottoirs gemiddeld genomen achteruit gaat. De mate waarin de kwaliteit niet aan de CROW norm voldoet wordt groter.

Doelstellingen:

1. Het realiseren van een integrale aanpak ten aanzien van het gebruik, de inrichting en het beheer van de openbare ruimte (sturing IVOR).
2. Het realiseren van een openbare ruimte die sober, solide en veilig is (inhoudelijk IVOR).
3. De inwoners waarderen de openbare ruimte met tenminste een voldoende.
4. Het voorkomen van kapitaalvernietiging in de openbare ruimte door een gerichte inzet van middelen.
5. Het verbeteren van het financiële inzicht ten aanzien van de openbare ruimte.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Perken, plantsoenen en parken in mijn buurt zijn goed onderhouden <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,4		3,4		
De mate waarin voldaan wordt aan de beeldkwaliteitseisen uit het groenbeleidsplan <i>Bron: gemeentelijke schouwen</i>	2016	91,30%		91,30%	90%	91%
Straten, paden en trottoirs in mijn buurt zijn goed begaanbaar <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,5		3,5		
In mijn buurt zijn weinig tot geen dingen kapot <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,9		3,9		
Speelvoorzieningen (kinderen tot 12 jaar) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,6		3,6		
In mijn buurt is voldoende parkeergelegenheid <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,5		3,5		

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Uitvoeren van IVOR in nauwe samenspraak met de inwoners.
- 1.2 Meer inspelen op initiatieven van bewoners in de openbare ruimte onder andere via het project 'Meedoen in de openbare ruimte'.
- 2.1 Ontwikkelen en uitvoeren van (her)inrichtingsplannen voor de openbare ruimte.
- 2.2 Het, waar nodig, opstellen en actualiseren van beheerplannen voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte conform de kwaliteitsniveaus zoals vastgesteld in IVOR.
- 3.1 Het in stand houden en onderhouden van de openbare ruimte binnen de beschikbare gemeentelijke middelen en met inzet van inwoners en organisaties.
- 4.1 Het geven van prioriteit aan het onderhoud van asfaltwegen boven elementverhardingen.
- 5.1 Het opstellen en actualiseren van beheerplannen.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

Burgerinitiatieven en participatie

Het aanhaken op burgerinitiatieven en het aangaan van participatietrajecten met inwoners en ondernemers hebben wij in 2017 zien toenemen. Het leggen en onderhouden van verbindingen heeft op meerdere niveaus plaatsgevonden. Zowel bij beleidsvorming (Groen, Samen Doen!) als in de uitvoering. Zo was er bijvoorbeeld een nauwe betrokkenheid van PB en de inwoners van Laag Zuthem bij de planontwikkeling om de verkeersveiligheid en leefbaarheid in deze kern te vergroten.

Op realisatieniveau kunnen het plaatsen van skatebaan in Mariënheem en het herinrichten van het Bouwhuisplein in Broekland worden genoemd. In het kader van het beheer en onderhoud is onder meer meegewerkt aan het vernieuwen van de bloembakken aan de Schouw. Kenmerkend hierbij is dat er sprake is van een intensief contact en vaak ook een arbeidsintensief traject aan de voorkant en een resultaat met een breed draagvlak en grote mate van tevredenheid.

Glasvezel buitengebied

CIF is dit jaar gestart met de aanleg van glasvezel in het buitengebied. De aanleg van een glasvezelnetwerk is voor bewoners en bedrijven in het buitengebied van groot sociaal en economisch belang. Gedurende de aanleg heeft extra toezicht plaatsgevonden. Dit is in 2017 opgevangen binnen de loonsom door middel van herprioritering van de werkzaamheden. Voor Salland Zuid dienen betere afspraken te worden gemaakt omtrent het toezicht op de aanleg van glasvezel. Mocht dit niet lukken dan komen we hier bij de zomernota 2018 op terug.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 De inzet die is gepleegd om IVOR uit te voeren in nauwe samenspraak met inwoners heeft geleid tot integrale voorstellen met betrekking tot de (her)inrichting van de openbare ruimte. Samen met inwoners en ondernemers zijn plannen gemaakt die financieel zijn doorvertaald (Zwarteweg Nieuw Heeten, Laag Zuthem, Molenhof fase 1). In het kader van groen, samen doen! zijn plukstroken aangelegd en bollen geplant in Salland fase 2. Dit zijn voorbeelden van de uitvoering van werkzaamheden waarmee een plus op de kwaliteit van de openbare ruimte is gezet. In Raalte Noord is veel inzet gepleegd om samen met bewoners van deze wijk te komen tot een vervangingsplan voor de beschoeiingen langs enkele watergangen.
- 1.2 Wat betreft de burgerparticipatie zijn diverse kleine initiatieven uitgevoerd en/of in voorbereiding genomen. Bijvoorbeeld het vernieuwen van de bloembakken aan De Schouw, de realisatie en voorbereiding van natuurlijk spelen aan de Franciscushof en het voorbereiden van nieuwe gewenste beplanting door burgers aan de Graanzolder.
- 2.1. Naast de projecten die zijn genoemd onder 1.1. zijn andere projecten in voorbereiding genomen zoals de Almelsestraat, de Bendijksweg en de 2^e fase van de Zwarteweg.
- 2.2 Het opstellen van een beheerplan voor de bomen is opgepakt. Het beheerplan voor de openbare verlichting is in concept gereed gekomen. Beide beheerplannen kunnen, naar verwachting, in 2018 ter besluitvorming worden aangeboden.
- 3.1 Het reguliere beheer is in 2017 uitgevoerd. Naast het dagelijkse onderhoud is geïnvesteerd in het vervangen van versleten groen. In 2017 is de brug bij de Weidelaan gerenoveerd, naast het vervangen van de opbouw van enkele houten bruggen.
- 4.1 Met de beschikbare middelen hebben we deels invulling kunnen geven aan de doelstelling om kapitaalvernietiging te voorkomen. Als gevolg van deze keuze zien we de kwaliteit van elementenverhardingen terug lopen. Het comfort en de veiligheid lopen hierbij terug en het risico van aansprakelijkheid neemt toe.
- 5.1 Opstellen en actualiseren van beheerplannen. Zie 2.2.

Verantwoording nieuw beleid

Herinrichting Zwolsestraat

De Zwolsestraat (wegvak vanaf de Ceintuurbaan) is heringericht tot fietsstraat. Aansluitende delen aan de oostzijde en westzijde die onderdeel uitmaken van het project (onder andere voetpaden, groen en riolering) worden na de sloop van het huidige Tijenraan gerealiseerd.

Kosten groenonderhoud

De € 112.000 welke beschikbaar is gesteld in 2017 is volledig ingezet voor groenonderhoudswerkzaamheden door de medewerkers van Stichting Raalte Werkt en door externe partijen.

Opstellen beheerplannen

In 2017 zijn we gestart met de voorbereidingen voor het opstellen van een beheerplan bomen, dit wordt in 2018 afgerond. Gelet op de beperkte capaciteit is prioriteit gegeven aan de beheerplannen wegen en bomen. Het opstellen van een beheerplan voor bebording en straatmeubilair is doorgeschoven.

Financiële gevolgen verbod op gebruik glyfosaat

In 2017 is een pilot opgestart om ervaring op te doen met alternatieve methoden voor het beheersen van onkruidgroei op verhardingen. De ervaringen die zijn opgedaan worden als bouwsteen gebruikt bij het ontwikkelen van nieuw beleid (begroting 2019).

Uitvoeren 1^e fase visie Molenhof Plus

De eerste fase van de Molenhof is voltooid en de officiële opening heeft 6 december 2017 plaats gevonden. Bij de zomernota 2017 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor de verdere herinrichting van de Molenhof.

Herinrichting Weseperweg

In december 2017 is gestart met de uitvoering van de werkzaamheden op basis van een plan dat is ontwikkeld in samenwerking met buurtbewoners, PB Heeten en de Stevenskamp. De totale herinrichtingskosten bedragen € 393.750. Er is een subsidie van € 104.750 toegekend, zodat de netto investering € 289.000 bedraagt.

Renovatie herinrichting Grote Markt

Het proces om tot een herinrichting van de Grote Markt te komen is gestart. In de verkennende fase is, onder meer naar aanleiding van de enquête over inrichting van het centrum, gebleken dat het aandachtsgebied niet beperkt moet worden tot de Grote Markt maar dat er meerdere aandachtspunten zijn in het (winkel-)centrum die meegenomen zouden moeten worden. Dit wordt in 2018 verder uitgewerkt.

Afschaffen betaald parkeren

Sinds 1 april 2017 is het betaald parkeren in het centrum van Raalte afgeschaft. De parkeerregulering vindt nu plaats met parkeerschijfzones (blauwe zones), die gedeeltelijk opnieuw ingedeeld zijn (met input van ondernemers en inwoners). Met de ondernemers zijn in een convenant afspraken gemaakt over de wijze waarop de financiële bijdrage van de ondernemers in het afschaffen van het betaald parkeren geïnd wordt. Als instrument wordt hiervoor de reclamebelasting gebruikt.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 321.883	€ 590.449	€ 1.029.034
Lasten	€ 6.881.607	€ 12.599.547	€ 8.385.688
Saldo	€ 6.559.724	€ 12.009.098	€ 7.356.654

Programma 4.3

Milieu en duurzaamheid

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder Niens
Eenheidsmanager H. van Es

Begroting

Wat willen we bereiken?

In de visie Raalte duurzaam 2050 is de ambitie uitgesproken dat Raalte in 2050 duurzaam is in de breedste betekenis van het woord. Denkend en handelend in kringlopen. De lange termijndoelstellingen in de duurzaamheidsagenda zijn vertaald naar een visiestatement voor het uitvoeringprogramma 2014-2018. Raalte duurzaam door verbinden, bewustzijn, eigen kracht en samenwerking.

Relevante ontwikkelingen:

- De gemeente neemt steeds meer een faciliterende, stimulerende en verbindende rol op zich bij initiatieven vanuit de samenleving en steeds minder een regisserende rol. Dit betekent dat niet alleen de gemeente verantwoordelijk is voor het behalen van duurzaamheidsdoelen maar dat de kansen juist liggen bij initiatieven van de samenleving.
- Grondstoffen worden steeds schaarser en daardoor duurder. Mensen worden zich er steeds meer van bewust dat spaarzaam met grondstoffen omgegaan moet worden.
- Het besef neemt toe dat investeringen in duurzaamheid in de toekomst leiden tot lagere exploitatielasten.
- De kans op heftige regenbuien als gevolg van klimaatverandering neemt verder toe.

Doelstellingen:

1. Tenminste 70% van het huishoudelijk afval wordt hergebruikt (landelijke doelstelling per 1 januari 2020 is 75% hergebruik).
2. De hoeveelheid restafval per inwoner daalt naar 104 kg.
3. De afvalinzameling wordt door de burger met minimaal een 7 beoordeeld (bron: 2-jaarlijkse enquête Rova).
4. De openbare ruimte is zo schoon en opgeruimd dat dit door burgers beoordeeld wordt met minimaal een 3 (op een 5-puntschaal).
5. Een duurzame samenleving in 2050 voornamelijk door de inzet van bewoners en bedrijfsleven.
6. Het (zoveel mogelijk) voorkomen van schade en overlast als gevolg van hevige regenval.
7. Het in kaart brengen van het energiegebruik en het besparingspotentieel van het gemeentelijk vastgoed.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Huishoudelijk restafval <i>De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)</i> <i>Bron: CBS - Statistiek</i> <i>Huishoudelijk Afval</i>	2016	108	108	108	104	108
Hernieuwbare elektriciteit <i>Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.</i> <i>Bron: RWS Leefomgeving</i>	2016	6,50%	12,80%	6,50%	7,80%	onbekend(*)
Hergebruik ten opzichte van totale huisvuilaanbod <i>Bron: ROVA</i>	2016	71%	68%	71%	70%	71%
Score op de tevredenheid t.a.v. afvalinzameling is voldoende <i>Bron: 2-jaarlijkse enquête Rova</i>	2016	7,7		7.7	7	
Mijn buurt is schoon <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,8		3,8	3	
CO2 uitstoot van de samenleving Raalte daalt met 1% per jaar (Kton) <i>Bron: energie in beeld</i>	2016	168	167	168	164	172
Opwekking van zonne- energie in Raalte stijgt met 2% per jaar (MWh) <i>Bron: energie in Beeld</i>	2016	8272	6907	8272	7.186	onbekend(*)

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

De getallen CO2 uitstoot en opwekking zonne-energie 2015/2016 zijn de actuele getallen die 'Energie in beeld' geeft d.d. januari 2017.

(*)Vanwege vraagtekens rondom de privacy van gegevens wordt de "zonne-opwek" in Energie in Beeld vanaf 1 januari 2017 niet meer geactualiseerd. Gezamenlijke gemeenten hebben dit al bij provincie aangekaart dat het wel wenselijk is om dit inzicht te verkrijgen.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. In 2017 gaan we ons richten op een andere manier van kringloopbedrijvigheid.
- 2/3 Via inzet van communicatiemiddelen hergebruik stimuleren.
4. We voeren het programma Mooi Schoon Raalte uit.

5. Bedrijven/organisaties en samenleving faciliteren in het bij elkaar brengen van partijen, kennis, ervaring en middelen opdat zij hun duurzaamheidsdoelstellingen kunnen verwezenlijken. Hieronder vallen het vormen en uitvoeren van een lokaal energieloket, het kennisplatform Raalte, Salland Duurzaam, het energiebesparingsproject Lokaal op Maat, activiteiten ter vermindering van het afval vanuit bedrijven, activiteiten op het gebied van asbestverwijdering en verduurzamen van woningen en leefomgeving. Kennisuitwisseling (onder andere over subsidie, mogelijke maatregelen energiebesparing en productie) en bedrijven, organisaties en bewoners met elkaar in verbinding brengen is een belangrijk rol van de gemeente. Het verduurzamen van eigen vastgoed is een belangrijk onderwerp voor 2017.
6. Het robuust maken van ons rioolstelsel door afkoppelen van regenwater en realiseren van waterberging (bij voorkeur bij de uitvoering van rioleringsprojecten) en actualiseren van het kostendekkingsplan dat onderdeel uitmaakt van het gemeentelijk rioleringsplan (GRP).
7. Voor alle gemeentelijke gebouwen wordt een energiescan uitgevoerd en gekeken of energiebesparingsmaatregelen kunnen worden getroffen of energieproducerende installaties kunnen worden gerealiseerd.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

Ondanks onze inspanning en behaalde resultaten is de CO2 uitstoot toegenomen. Dit is te wijten aan de positieve economische ontwikkeling en we lopen hiermee in de pas met landelijk trend.

In de 2^e helft van 2017 is het afvalbeleid in het college en de raad behandeld. Besloten is dat de gft fractie kosteloos aanboden kan worden. Dit levert een goede bijdrage aan de circulaire economie en het verhogen van het hergebruikspercentage.

Klimaatadaptatie

In 2017 is een eerste verkenning gedaan naar een aanpak betreffende klimaatbestendig- en waterrobuust beleid in het kader van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

1. Het kringloopbedrijf 2Switch heeft in de nieuwe Dienstverleningsovereenkomst (DVO) de opdracht meegekregen om een hoger hergebruikspercentage te behalen (95%). Ze hebben in 2017 door wijziging in bedrijfsvoering een hoger hergebruikspercentage behaald: van 86,6 % naar 91,1 %.
- 2/3. De website is geactualiseerd, informatie is eenvoudiger en eenduidiger weergegeven. Gerichte communicatie heeft plaatsgevonden over de verpakkingsmaterialen die wel/niet in de pmd container mogen.
4. De ROVA heeft namens de gemeente het programma Mooi Schoon Raalte uitgevoerd. De pilot met de basisscholen is succesvol gebleken en vanaf 2018 een structureel onderdeel van het programma. In 2017 is de openbare ruimte geschoond. Op een aantal plekken waar veel zwerfvuil ligt, zijn extra maatregelen getroffen, zoals een peukenpaal bij het busstation.

5. Binnen het programma Raalte Duurzaam 2050 zijn de volgende resultaten behaald:

- De projecten Energieloket en Lokaal op Maat zijn in uitvoering.
- De initiatieven onder andere Fairtrade Raalte, Duurzaam Mariënheem, Duurzaam Zwembad Heeten, Endona, SV Raalte en Rohda Raalte zijn ondersteund in de ontwikkeling van hun (energie)projecten. De provincie heeft de laatste twee initiatieven als pilots gebiedsontwikkeling aangewezen.
- Met input van de samenleving is het vijfjarenplan Duurzaam Raalte 2050 (2018-2022) tot stand gekomen en door de gemeenteraad vastgesteld.
- Een plan van aanpak asbest is in ontwikkeling.
- We participeren in de collectieve aanbesteding van Provincie voor de realisatie van 52 laadpalen binnen de gemeente.
- Via verschillende communicatiekanalen wordt informatie over energiebesparing, duurzame energieproductie, subsidiemogelijkheden en projecten verspreid (onder andere maandelijks katern in Weekblad van Salland). In november is de Slim Verbouwen Beurs/Salland café georganiseerd samen met Rabobank Salland waar 500 bezoekers zijn geweest.
- Met Salland Wonen zijn afspraken gemaakt om in wijken waar renovaties op stapel staan een gezamenlijke integrale aanpak te organiseren op gebied van openbare ruimte, veiligheid, langer zult u wonen, klimaatopgaven en energieverbruik en duurzame energieopwekking. De wijk Westdorp is de eerste waar deze integrale aanpak wordt opgepakt.
- Er is een haalbaarheidsstudie gestart naar de kosten voor vervanging van de verlichting op de sportvelden in LED verlichting.
- Het beleid van stookontheffing is vastgesteld.
- Het sportcomplex Nieuw Tijenraan is gebouwd met een EPC van -0,08.

6. In 2017 is het Masterplan Hemelwater voor Heino en Raalte opgesteld. In dit Masterplan Hemelwater is op basis van de uitgangspunten in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) invulling gegeven aan het doelmatig ontvechten van het hemelwater van de gemengde riolering.

7. Voor acht gemeentelijke gebouwen is een (verplichte) energiescan uitgevoerd en gekeken of energiebesparingsmaatregelen kunnen worden getroffen of energie producerende installaties kunnen worden gerealiseerd. Op basis van de uitkomsten wordt in 2018 een plan van aanpak geschreven.

Verantwoording nieuw beleid 2017:

Krediet vanuit GRP ten laste van de voorziening riolering

In 2017 is gestart met de evaluatie en actualisatie van het huidige kostendekkingsplan. Het kostendekkingsplan en de bestuurlijke besluitvorming wordt afgerond in 2018. Wat betreft het investeringsbedrag dat beschikbaar is gesteld in 2017 is dit groten deels besteed.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 6.606.066	€ 7.012.535	€ 7.199.640
Lasten	€ 5.570.735	€ 5.952.095	€ 5.863.673
Saldo	€ 1.035.331-	€ 1.060.440-	€ 1.335.967-

5. Raalte zorgt

5.1 MAATSCHAPPELIJKEONDERSTEUNING,
BEGELEIDING & JEUGDHULP

Programma 5.1

Maatschappelijke Ondersteuning, begeleiding en jeugdhulp

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte zorgt
Wethouder Hiemstra
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is dat iedereen naar vermogen kan blijven participeren in de samenleving. Voor mensen die daarbij – naast de eigen mogelijkheden en ondersteuning door het eigen sociale netwerk - extra ondersteuning nodig hebben, zorgen wij voor een goed pakket aan laagdrempelige algemene voorzieningen. Dit doen we in samenwerking met de maatschappelijke partners. In situaties waarin ook dit niet voldoende is, organiseren wij gespecialiseerde en individuele voorzieningen die aanvullend zijn op de eigen mogelijkheden van mensen. Wij kiezen daarbij voor een integrale en op het gezin/huishouden gerichte aanpak waarbij ondersteuning op het gebied van zorg, jeugd en werk gecombineerd worden.

Relevante ontwikkelingen:

- De Provincie Overijssel werkt aan de ombouw van het openbaar vervoer. Ze wil een sterk kernnet van bussen en treinen en daar omheen het stimuleren van alternatieve vormen van vervoer vanuit de samenleving en marktpartijen. Ook komt per 1 januari 2017 het regiotaxivervoer van de provincie te vervallen.
- Vanaf 2015 is beschermd wonen een verantwoordelijkheid van gemeenten (Wmo). Deze taken worden in regionale samenwerking uitgevoerd door de centrumgemeente Deventer. Na de ‘zachte landing’ van beschermd wonen in 2015 wordt in regionaal verband gewerkt aan een meerjarenvisie en een concreet uitvoeringsplan voor de komende jaren.
- De verevening bij de jeugdhulp, zoals die gold in 2015 en 2016, wordt in 2017 losgelaten. Wel blijft er een vorm van risicodeling over.

Doelstellingen:

1. Een verschuiving van zwaardere zorg/ondersteuning naar lichtere vormen zorg/ondersteuning realiseren. We willen zorgen dat inwoners (van jong tot oud) zo zelfstandig mogelijk aan de samenleving kunnen deelnemen en hun zelfredzaamheid versterken. Het gaat hierbij om een andere manier van ondersteuning, goede informatievoorziening en het versterken van lichtere vormen van ondersteuning, toegankelijke algemene voorzieningen, ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers.
2. Voorkomen dat problemen ontstaan of groter worden. Door tijdig signaleren, aanpakken en preventie van problemen die een risico zijn voor de zelfredzaamheid. Zoals problemen in de ontwikkeling van kinderen, problemen op financieel gebied, de lichamelijke en geestelijke gezondheid (onder andere gezonde leefstijl), opvoeding, zelfstandig wonen, dagbesteding of in de relatie, gezin of sociaal netwerk.

3. Senioren en mensen met een geestelijke of lichamelijke beperking kunnen zo lang mogelijk in hun eigen huis en omgeving blijven wonen. Dit is mogelijk door ondersteuning aan huis en een toegankelijk aanbod van algemene voorzieningen binnen de eigen leefomgeving en kernen waar de mensen wonen. Diensten op het gebied van: mobiliteit, praktische ondersteuning, veiligheid en contact.
4. Bieden van passende ondersteuning. Inwoners (van alle leeftijden) die het niet op eigen kracht redden ontvangen adequate (maatwerk)ondersteuning. Per situatie kijken we welke ondersteuning nodig en passend is. Tijdelijk als het kan, permanent als het nodig is. De ondersteuning is gericht op het versterken van de eigen mogelijkheden van de cliënt en zijn sociale netwerk. De ondersteuning door de 2^e lijns-professional wordt hierdoor uiteindelijk minder intensief en/of minder lang.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement. <i>Aantal per 1.000 inwoners in de desbetreffende bevolkingsgroep</i> <i>Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO</i>	2016	32		32		33
Jongeren met jeugdhulp Percentage van alle jongeren tot 18 jaar <i>Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd</i>	2016	7,4		7,4	6,8	6,2
Jongeren met jeugdbescherming Percentage van alle jongeren tot 18 jaar <i>Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd</i>	2016	1		1	1	
Jongeren met jeugdreclassering Percentage van alle jongeren van 12 tot 23 jaar <i>Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd</i>	2016	0,3		0,3	0,2	0,3
Jongeren met een delict voor de rechter Percentage 12 t/m 21 jarigen <i>Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel</i>	2015	0,68	0,68		1,18	
Naastenzorg (%) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	48		48		
Vrijwilligerswerk (%) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	65		65		
Mantelzorger met hoge belasting (%) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	38		38		

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we ervoor doen?

- 1.1. Inrichten van een digitaal portaal: met deze informatie en verwijfsfunctie willen we mogelijkheden van inwoners om zelf problemen op te lossen versterken en mensen op weg helpen bij het vinden van oplossingen.
- 1.2. Uitwerken van het actieplan mantelzorgondersteuning, zodat mantelzorgers hun taken kunnen blijven uitvoeren zonder dat zij overbelast raken of in een sociaal isolement komen. Speerpunten zijn communicatie, informatievoorziening, ervaring delen en contact (lotgenotencontact), ondersteuning door zorgvrijwilligers en respijtmogelijkheden.
- 1.3. Subsidiëren van initiatieven die eigen kracht van mensen versterken. We subsidiëren onder andere vriendenkring, steuncirkel, zelfhulpgroep of andere groepsbijeenkomsten waar mensen ervaringen uitwisselen en activiteiten waar vrijwilligers mensen ondersteunen bij het ondernemen van sociale activiteiten. Bijvoorbeeld een maatje of buddy of een netwerkcoach. We maken afspraken met organisaties waar wij contracten of subsidieafspraken hebben over de werkwijze van beroepskrachten.
- 1.4. Samen met de organisaties zorgen we voor een scholingsprogramma voor vrijwilligers met extra aandacht voor zorgvrijwilligers.
- 2.1 Doorontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) met Wmo en Participatie in één team.
- 2.2 Subsidiëren van de GGD voor de uitvoering van de integrale Jeugdgezondheidszorg voor 0-19 jarigen alsmede afspraken maken met GGD over gezondheidsaspecten van de inwoners van de gemeente Raalte.
- 2.3 Uitvoering van het lokaal gezondheidsbeleid en het programma Raalte Gezond. Met aandacht voor de volgende thema's: fysieke omgeving, psychische gezondheid, alcoholgebruik, voeding en bewegen.
- 3.1 Doorontwikkeling project Thuisetchnologie.
- 3.2 OZO verbindzorg blijven stimuleren.
- 3.3 De Dementieconsulent is voor alle inwoners van de gemeente Raalte bereikbaar. Hierbij geeft zij per casus gericht advies aan mensen met dementie en hun mantelzorgers in alle stadia (vóór een intramurale opname vanuit de Wet Langdurige zorg) begeleiden c.q. adviseren.
- 3.4 We stimuleren het vrijwilligersvervoer in de gemeente Raalte.
- 3.5 Een nieuw werkend vervoerssysteem voor mensen met een beperking ter vervanging van de Wmo-Regiotaxi.
- 3.6 We stimuleren het ontwikkelen en gebruik van service en (vrijwillige) hulpdiensten.
- 4.1 Voor de toegang tot individuele voorzieningen en gespecialiseerde zorg en ondersteuning uit de 2e lijn hebben wij een GTT (Gemeentelijk toegangsteam), dat zicht heeft op vraagverheldering, het (laten) opstellen van een ondersteuningsplan, het beschikken op ondersteuningsaanvragen, de procesregie op de uitvoering van de ondersteuning conform de afspraken in het ondersteuningsplan (kwaliteit en kosten van het traject), het bewaken van de voortgang en effectiviteit van de ondersteuning (casusregie).
- 4.2 In onze subsidie- en inkoopovereenkomsten kiezen wij het uitgangspunt dat professionele ondersteuning in principe kortdurend is en erop gericht is de persoon en zijn sociale netwerk zo te ondersteunen dat hij/zij na verloop van tijd weer zo veel mogelijk zelfstandig verder kan, al dan niet met behulp van vrij toegankelijke voorzieningen uit de basisinfrastructuur.
- 4.3 Zorgaanbieders tonen via hun Sociaal jaarverslag jaarlijks aan hoe zij hebben bijgedragen aan onder andere deskundigheidsbevordering van vrijwilligers.

Algemeen

- Per 1 januari 2017 is de maatwerkondersteuning vanuit de Wmo opnieuw aanbesteed. Deze overeenkomst is tot stand gekomen in nauw overleg met de (lokale) zorgaanbieders.
- Per 1 januari 2017 is de huishoudelijke hulp vanuit de Wmo opnieuw als maatwerkvoorziening aanbesteed. Het gaat om schoonmaakwerkzaamheden (HH1). De huishoudelijke hulp waar tevens aandacht is voor de organisatie en regie van het huishouden (HH2), is vanaf januari 2017 geïntegreerd in de nieuwe ondersteuningsvorm lichte ondersteuning thuis.
- De inkoopfacturering en monitoring van geïndiceerde vormen van jeugdhulp wordt ook in 2017 uitgevoerd door de bedrijfsvoeringsorganisatie Jeugdzorg IJsselland.
- We zetten de in 2017 landelijk door de VNG afgesloten, raamcontracten Wmo en Jeugd op het gebied van onder andere auditief beperkten voor de duur van 3 jaar voort.

Rekening

Omdat doelstellingen en de acties die betrekking hebben op deze doelstellingen met elkaar verweven zijn, is de verantwoording integraal opgesteld.

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest? Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

De Transformatie van de vernieuwde Wmo en de Jeugdwet per 1 januari 2015 is in 2017 doorgezet. De achtergrondgedachte daarbij is dat gemeenten beter in staat zijn om hun inwoners ondersteuning op maat te bieden. Door een lokale integrale aanpak samen met onze Kr8 partners, dicht bij de inwoners, kunnen problemen vroeger gesignaleerd worden en effectiever en efficiënter worden aangepakt. Kenmerkend voor de aanpak is, dat de gemeente het accent legt op de betrokkenheid en de inzet van de inwoners.

In 2017 is verder vormgegeven aan de Kr8samenwerking. Er wordt gewerkt volgens de 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur methode. Er is samen met de partners een privacyregeling gemaakt en ondertekend. Er is gestart met een pilot vraagverheldering om samenwerking tussen partners te bevorderen.

Hieronder volgt een opsomming van diverse acties en inzet die bovenstaande ondersteunen.

Voorliggende activiteiten

- De website Kr8 van Raalte is verder vormgegeven. Deze site geeft informatie aan inwoners en dient ook als verwijzfunctie. Ook is op de website de sociale kaart van de gemeente Raalte opgenomen. Organisaties krijgen de mogelijkheid om zich te presenteren en belangrijke items te agenderen.
- Samen met de organisaties en mantelzorgers is uitvoering gegeven aan het actieplan mantelzorgondersteuning. De bekendheid van de mantelzorgorganisaties is vergroot en de onderlinge samenwerking versterkt.
- Om mensen in hun eigen kracht te zetten hebben we diverse organisaties en projecten gesubsidieerd. Hierbij gaat het om bijvoorbeeld maatjesprojecten en Vriendendiensten.

- In de kernteams worden signalen vanuit de kernen opgevangen en wordt informatie verstrekt aan inwoners. De S1 wijkverpleegkundigen coördineren de kernteams, een opbouwwerker van WijZ Welzijn is ook vaste deelnemer van de kernteams. Eén van de S1 wijkverpleegkundigen is ook dementieconsulent.
- Er is uitvoering gegeven aan het programma Raalte Gezond, dat zich richt op preventie en stimulering van gezond gedrag. Raalte Gezond verbindt bestaande initiatieven, organisatie, projecten en (overleg)structuren.
- Er is een dekkend netwerk voor algemene voorzieningen die preventieve en vroegtijdige ondersteuning bieden. We hebben subsidieovereenkomsten gesloten met partijen uit de nulde en eerste lijn.
- Bij Jeugd is ingezet op de lokale transformatie door versterking van het CJG. Er heeft hiervoor inventarisatie plaatsgevonden van de benodigde functies waarmee het CJG versterkt dient te worden. Met de versterking wordt beoogd meer ondersteuning lokaal en op maat te kunnen bieden en verwijzingen naar de specialistische jeugdhulp te voorkomen waar dat kan. Het doel hiervan is om de tekort in de jeugd terug te dringen. De functies worden vanaf 2018 aan het CJG toegevoegd.

Inclusieve samenleving

- De regionale visie en het regionale actieplan Transformatie maatschappelijke opvang, verslavingszorg, openbare geestelijke gezondheidszorg en beschermd wonen GGZ zijn vastgesteld. Met deze visie en het plan werken wij gezamenlijk aan een zorgvuldige overgang van beschermd wonen in een instelling naar wonen in de wijk.
- Het lokale actieplan zelfstandig thuis wonen is vastgesteld. Dit plan maakt het mogelijk dat zoveel mogelijk inwoners op een veilige en verantwoorde manier zelfstandig thuis kunnen (blijven) wonen en mee kunnen doen in de samenleving. Ook als dit door een bepaalde beperking of kwetsbaarheid minder vanzelfsprekend is. Er is gestart met de uitvoering van dit plan waarbij verschillende partijen als organisaties binnen zorg en welzijn, (sport)verenigingen, politie, brandweer, lokale ondernemers, vrijwilligers(organisaties) en inwoners hun bijdrage leveren aan en/of betrokken worden bij de uitvoering van de actiepunten.

Maatwerkvoorzieningen

- Met de tweede lijnaanbieders zijn afspraken gemaakt, die zijn vastgelegd in contracten. Plannen om de mogelijkheden voor dagactiviteiten en werk te ordenen als doorlopende werk- en leerlijnen zijn concreter en rondom dit thema is een werkgroep ontstaan. Daarnaast is er ook een werkgroep ontstaan van zorgaanbieders rondom vervoer. Deze laatste twee punten bevinden zich in een startfase.
- We hebben de zorg voor iedereen toegankelijker gemaakt door de eigen bijdrage te verlagen.
- De overgang naar het nieuwe Wmo vervoerssysteem (Service vervoer Raalte) is naar tevredenheid verlopen.
- Voor wat betreft de specialistische jeugdhulp is op regionaal niveau gewerkt aan een nieuw inkoopmodel. Dit model gaat uit van resultaat gefinancierde specialistische jeugdhulp en stimuleert samenwerking tussen aanbieders. Het inkoopmodel moet de transformatie van de jeugdhulp stimuleren. In samenspraak met aanbieders zijn de nieuwe raamcontracten tot stand gekomen. Ruim 160 aanbieders hebben het nieuwe raamcontract ondertekend waarmee vanaf 1 januari 2018 gewerkt gaat worden.

We hebben cliëntervaringsonderzoeken Wmo en Jeugd uitgevoerd. De resultaten waren positief in relatie tot referentiegemeenten en in relatie tot de onderzoeken uitgevoerd in 2016.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 697.679	€ 871.000	€ 901.000
Lasten	€ 18.783.262	€ 20.632.568	€ 19.148.189
Saldo	€ 18.085.583	€ 19.761.568	€ 18.247.189

6. Raalte biedt ruimte

6.1 RUIMTELIJKE ORDENING

6.2 ECONOMIE

6.3 BEREIKBAARHEID & MOBILITEIT

Programma 6.1

Ruimtelijke Ordening

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

De negen kernen van de gemeente Raalte vormen de basis waar leefbaarheid en noaberschap centraal staan. Alle kernen krijgen waar mogelijk ontwikkelingsruimte. Niet om te groeien, maar om speelruimte te bieden voor vernieuwing. Hiermee kan worden ingespeeld op opgaven als vergrijzing, eenzaamheid, ontgroening, een op termijn wellicht afnemende bevolkingsomvang en voorzieningen die op veel plaatsen onder druk staan. Door bestemmingsplannen hierop in te richten willen wij deze speelruimte bieden. We spelen in (waar mogelijk proactief) op de veranderende functies in het buitengebied met behoud van de landschappelijke kwaliteit, één van de kernkwaliteiten van Raalte.

Relevante ontwikkelingen:

- De Omgevingswet is in voorbereiding. In werkingtreding wordt vooralsnog in het voorjaar van 2019 verwacht.
- De rol van de overheid verandert naar netwerken en faciliteren, zowel organisatorisch als financieel. Hierbij horen uitnodigingsplanologie en een passief grondbeleid.
- Afname van het aantal agrarische bedrijven en een forse groei in de omvang van de resterende agrarische bedrijven.
- De Herstructureringsmaatschappij Overijssel (HMO) heeft met de eigenaar van het MBI terrein in Raalte overeenstemming bereikt over de sloop, sanering en herontwikkeling van het terrein.

Doelstellingen:

1. De organisatie zowel ambtelijk als bestuurlijk voorbereiden op de Omgevingswet.
2. Leefbaar houden van kernen door vernieuwing en herontwikkeling mogelijk te maken van vrijkomende locaties. Toevoeging van ruimtelijke kwaliteit en ruimte bieden voor passende woningbouw- en bedrijventerreinontwikkeling is daarbij vertrekpunt.
3. Actueel houden van onze bestemmingsplannen.
4. Faciliteren en verbinden van initiatieven in de samenleving die bijdragen aan een sociaal en economisch vitaal platteland.
5. Verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en functionaliteit op en om het MBI-terrein.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Bestemmingsplannen niet ouder dan 10 jaar <i>Bron: gemeentelijke administratie</i>	2016	100%	100%	100%	100%	100%

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Middels een intern projectteam onder aansturing van een verandermanager worden de noodzakelijke voorbereidingen getroffen om in 2019 als organisatie klaar te zijn om onder de Omgevingswet te kunnen werken (zie nieuw beleid).
- 2.1 Uitnodigingsplanologie krijgt de ruimte. Initiatieven vanuit de samenleving en de markt faciliteren we door onze kennis in te brengen.
- 3.1 De bestemmingsplannen houden we actueel (niet ouder dan 10 jaar) tot de invoering van de nieuwe Omgevingswet. De bestemmingsplannen maken we ontwikkelingsgericht en flexibel om waar mogelijk kostbare en tijdrovende procedures bij nieuwe gewenste ontwikkelingen te voorkomen.
- 4.1 We geven uitvoering aan het bestemmingsplan buitengebied in combinatie met het rood-voor-rood beleid en het gebiedsproces Natura 2000 rond 'Het Boetelerveld'. Hiermee willen we een buitengebied houden dat economisch en sociaal vitaal is, waarbij de ruimtelijke kwaliteit van het gebied wordt behouden en waar mogelijk versterkt.
- 4.2. We faciliteren, ondersteunen en verbinden initiatieven van en voor de samenleving daar waar mogelijk gecombineerd met de doelstellingen van de overheden. De netwerkorganisatie De Kracht van Salland bouwen we verder uit, zetten in op de Leaderprojecten en faciliteren het (verder) ontwikkelen van het programma Salland Deal en werken aan de uitbouw van het netwerk op economisch en sociaal gebied.
- 4.3. Voor wat betreft de vrijkomende agrarische bebouwing onderzoeken we of ons huidige beleid toereikend is om de (verwachte) leegstand van agrarische bebouwing op te kunnen vangen.
- 5.1 Voor de herstructurering van het MBI-terrein vragen wij bij de provincie subsidie aan voor herinrichting van het openbaar gebied.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

- De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld naar 2021.
- Wegens het succesvol verlopen van het Leaderprogramma zijn vanuit provincie/EU extra middelen (€ 200.000) gekregen voor Leaderprojecten.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 Het jaar 2017 stond qua implementatie van de Omgevingswet in Raalte in het teken van verkennen & verbinden. Tijdens verscheidene bijeenkomsten en activiteiten zijn gesprekken gevoerd met bewoners en ondernemers, met ketenpartners, met raadsleden, college en directie maar ook met medewerkers van de gemeente. Inhoud van het gesprek was de betekenis van de Omgevingswet voor iedere betrokkene en de wijze waarop wij om willen gaan met ruimtelijke initiatieven in de fysieke leefomgeving. Dit heeft eind 2017 onder andere geresulteerd in een opzet voor het proces van de omgevingsvisie dat in 2018 en 2019 gestalte moet krijgen en had een positief effect op het gezamenlijke veranderproces en de verbinding met organisatieontwikkeling en dienstverlening. Bovendien is bewustwording en relatie gecreëerd bij ketenpartners en inwoners / ondernemers op dit onderwerp.

- 2.1 We hebben diverse initiatieven ondersteund en begeleid. Onder andere uitbreiding van de Aldi en Albert Heijn, herontwikkeling proefboerderij aan de Drosteweg en het zonnepark Heeten.
- 3.1 De bestemmingsplannen zijn actueel. Vooruitlopend op de invoering van de Omgevingswet is een wetsvoorstel in behandeling om de actualisatieplicht af te schaffen. Er is een werksessie georganiseerd rondom het thema Intensieve Veehouderij. Dit mede als opstap naar een brede maatschappelijke discussie rondom duurzame landbouw.
- 4.1 In het gebiedsproces Boetelerveld zijn belangrijke besluiten genomen over de invulling van de N2000-maatregelen. Het inrichtingsplan is nagenoeg afgerond. Het kavelruilproces is opgestart.
- 4.2 Vanuit de Kracht van Salland / Salland Deal zijn verschillende initiatieven (financieel) ondersteund, waaronder het erfbeplantingsproject, de buurtaanpak groene diensten, het duurzaam bodembeheerproject, het symposium op Stöppelhaene en natuurgebied het Hoge Broek.
In 2017 is, naar aanleiding van een raadsmotie, een contactpersoon buitengebied aangesteld. Daarnaast zijn wij in 2017 aangesloten bij het cluster Agri&Food van de regio Zwolle.
- 4.3. Ten aanzien van vrijkomende agrarische bebouwing is de beleidsnota 'erven in beweging' vastgesteld door de gemeenteraad met veel draagvlak en waardering van inwoners en ondernemers uit het buitengebied. De uitvoering van dit beleid is gestart.
- 5.1 Zie onder verantwoording nieuw beleid.

Verantwoording nieuw beleid 2017:

MBI terrein

De subsidie voor herinrichting van het openbaar gebied bij het MBI-terrein is verstrekt. Er is gestart met de sloopwerkzaamheden, waaronder asbestverwijdering. Daarnaast is er samen met de Herstructureringsmaatschappij Overijssel (HMO) gewerkt aan een stedenbouwkundige schets voor de nieuwe inrichting van het gebied. De HMO heeft samen met de carnavalsvereniging een bouwplan uitgewerkt, zodat de carnavalsvereniging zich als eerste nieuwe partij kan vestigen in dit gebied. Ook de voedselbank heeft interesse in een locatie op het MBI-terrein.

Omgevingswet

Er zijn verschillende bijeenkomsten georganiseerd voor college, raad, ambtenaren, inwoners en ketenpartners om gevoel te krijgen wat de nieuwe Omgevingswet voor onze gemeente gaat betekenen. Verder is een proces ontwikkeld om te komen tot een Omgevingsvisie.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 7.884.685	€ 7.738.683	€ 27.775
Lasten	€ 6.897.483	€ 7.128.971	€ 1.118.823
Saldo	€ 987.202-	€ 609.712-	€ 1.091.048

Programma 6.2

Economie

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder Van Loevezijn
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Een vitale lokale economie met voldoende werkgelegenheid en spreiding over een zo groot mogelijk aantal sectoren. Dat is de ultieme uitdaging in tijden van economische crisis. Dit doen we door ondernemers zoveel als mogelijk de ruimte te bieden om te ondernemen en waar mogelijk te faciliteren. Intensivering van de economische samenwerking binnen de regio Zwolle biedt nieuwe kansen voor de versterking van onze economie. Een ruimtelijk-economisch vitaal winkelcentrum trekt ondernemers, inwoners en toeristen en versterkt de detailhandel. We willen deze ambities graag samen met ondernemers vormgeven.

Relevante ontwikkelingen:

- Winkelcentra staan door verschillende trends en ontwikkelingen nog steeds onder forse druk.
- Er is sprake van verdergaande schaalvergroting in de landbouw en produceren voor de wereldmarkt.
- Het bedrijfsleven wordt steeds meer afhankelijk van snel internet.
- Het Dagelijks Bestuur van Recreatiegemeenschap Salland heeft een onderzoek naar de toekomst van RGS aangekondigd dat mogelijk eindigt in opheffing van deze gemeenschappelijke regeling (zie ook hoofdstuk 'verbonden partijen').
- Het economisch beleid van Raalte heeft in 2016 een impuls gekregen door het organiseren van het economisch werkatelier. De agrofood sector, de maakindustrie, events en toerisme zijn de aanjagers van de Raalter economie. De 'vliegwieltgroep' zorgt er voor dat goede ideeën en projecten door de economische sector worden uitgewerkt en uitgevoerd.

Doelstellingen:

1. We intensiveren deelname aan en maken gebruik van de krachtige regio Zwolle / Kennispoort regio Zwolle. Ook voor verdere versterking van de recreatief-toeristische sector zoeken we samenwerking binnen de regio Zwolle. Dit naast de bestaande samenwerking in Salland.
2. We versterken het toerisme en de (verblijfs-)recreatie.
3. Samen met ondernemers en vastgoedeigenaren werken we aan een vitaal centrum.
4. Met het bestemmingsplan Buitengebied spelen we in op de uitbreidingswensen van grotere bedrijven en ruimere hergebruiksmogelijkheden voor stoppende bedrijven.
5. Met het faciliteren van glasvezel-initiatieven proberen we zoveel mogelijk de economische potentie van het buitengebied te versterken.
6. Versterken van de lokale economie in onze gemeente waardoor ook de werkgelegenheid een positieve impuls krijgt.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Vestigingen <i>Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.</i> <i>Bron: LISA</i>	2016	117,7	112,5	117,7	112,5	
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten) <i>Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt gepresteerd.</i> <i>Bron: Atlas voor gemeenten</i>	2013	97			97	
Functiemenging <i>De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.</i> <i>Bron: LISA</i>	2016	51		51	51	
Aantal toeristische overnachtingen <i>Bron: aangiften toeristenbelasting</i>	2016	250.614	253.705	250.614	>243.500	257.227
Uitgifte industriegrond <i>Bron: gemeentelijke administratie</i>	2016	0,80 ha	0,44 ha	0,80 ha	1.5 ha.	0,4 ha.

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Kansen voor recreatie en toerisme verder uitnutten. We doen dit door verder in te zetten op "het merk Salland" en samenwerking zoeken binnen de regio Zwolle.
- 2.1 Uitvoeren van promotieactiviteiten (via Salland Marketing).
- 3.1 Uitvoeren hoofdlijnennotitie/centrumvisie Raalte.
- 3.2 Faciliteren van het ondernemersfonds van waaruit wordt geïnvesteerd in een economische versterking van het Raalter centrum.
- 5.1 Ondersteunen van het initiatief Salland Glas.
- 6.1 Uitvoeren werkplan economische zaken regio Zwolle 2016-2020.
- 6.2 Faciliteren van initiatieven voortkomend uit het in 2016 gehouden economisch werkatelier.
- 6.3 Ondersteunen van ondernemers via het ondernemersloket.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

- De Regio Zwolle is door het Rijk onderzocht als één van de 6 aangewezen proeftuinen om te bekijken wat nodig is om samenwerking in de regio van de grond te krijgen en verder te brengen.
- Onder regie van de Provincie Overijssel hebben de gemeenten in West Overijssel gezamenlijke afspraken vastgelegd in het afsprakendocument Regionale Bedrijventerreinen Programmering West-Overijssel 2017-2020. Ter uitvoering van de afspraken hebben wij aanvullend een lokaal gericht Plan van aanpak vastgesteld. Het PvA geeft aan op welke wijze wij een evenwicht in vraag en aanbod van bedrijventerreinen in de jaren 2018-2020 gaan bereiken.
- De Provincie Overijssel heeft de Overijsselse gemeenten aangeboden om gesubsidieerde Retaildeals met haar te sluiten. Eind 2017 is voor de gemeente Raalte een Retaildeal met de provincie Overijssel afgesloten.
- Een aantal werkgroepen voortkomende uit het Economisch Werkatelier 2016 heeft haar resultaten gepresenteerd.
- Het ROV en gemeente hebben gezamenlijke inzet gepleegd op het verbeteren van het economisch functioneren van het centrum in Raalte.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1 Salland Marketing heeft via een aantal werksessies met gemeenten en lokale ondernemers een eerste verkenning uitgevoerd op de gezamenlijke toekomstige visie het Salland Kompas. Deze richtinggevende toekomstgerichte visie is van belang voor de gezamenlijke marketing van Salland.
- 1.2 Om de toeristische productontwikkeling te stimuleren hebben wij een aantal toeristische ondernemers met kansrijke cross-over-ideeën gefaciliteerd en vervolgens voor een ProductMarktPartnerCombinatie-subsidie voorgedragen bij de provincie Overijssel.

De voorziene opheffing van de Recreatiegemeenschap Salland per 1-1-2018 is niet haalbaar gebleken. Het dagelijks bestuur van de Recreatiegemeenschap heeft een werkgroep de opdracht gegeven om een verkenning te starten naar de mogelijkheden tot en consequenties van opheffing van de gemeenschappelijke regeling recreatiegemeenschap Salland. Er wordt nu gekoerst op opheffing per 1-1-2019.
- 2.1 Het marketing Activiteitenplan Salland Marketing 2017 is in afstemming met de Sallandse gemeenten uitgevoerd.
- 3.1 en 3.2 Voortkomend uit de Ideeën Tweedaagse en een digitale enquête is samen met het ROV een Inspiratieboek Ruimtelijke Kwaliteit ontwikkeld. Dit boek biedt ideeën om het centrum van Raalte als regionaal winkelhart van Salland aantrekkelijker op de kaart te zetten.
- 5.1 De aanleg van glasvezel in deelgebied Salland Noord is gestart.
- 6.1 Tijdens het jaarlijkse Regio Zwolle Congres heeft Raalte de film 'Made in Raalte' gepresenteerd, waarmee wordt gewezen op de kracht van het Raalter bedrijfsleven. Deze kracht hebben wij ook in artikelen in de bladen SOM en ZON weergegeven. Om de aantrekkelijkheid van het Raalter koopcentrum te verbeteren is de realisatie van een aantal evenementen, waar onder de Winterijsbaan, gefaciliteerd. De verschillende markten zijn onder de titel 'Woensdag Zomerse Marktdag in Raalte' extra gepromoot.

De onderzoeksresultaten voor de Regio Zwolle zijn verwoord in een aantal aanbevelingen rond de thema's ambitie en urgentie, governance, de menselijke factor, responsiviteit en middelen. Deze thema's worden verder uitgewerkt in een Nieuwe Agenda voor de Regio Zwolle.

- 6.2 Tijdens het samen met de ondernemersverenigingen georganiseerde 'Netwerkevent Raalter Ondernemers' op 16 november 2017, heeft de Werkgroep Innovatie Salland haar bevindingen over de innovatieopgaven bij het Raalter bedrijfsleven gepresenteerd.
- 6.3 Samen met het netwerk Zelfstandige Professionals Raalte hebben wij de opgave gericht op startende ondernemers nader uitgewerkt en vormgegeven.
Via de Taskforce Ondernemersdienstverlening hebben we samen met ondernemers gewerkt aan het verbeteren van onze dienstverlening aan ondernemers, onder andere door het introduceren van de ruimtecoach.

Verantwoording nieuw beleid 2017:

Midden 2017 is een beleidsmedewerker economie/toerisme gestart. Lokale initiatieven zijn gefaciliteerd en regionaal verbonden (onder andere Retaildeal/PMPC-subsidie).

De eenmalig beschikbaar gestelde € 50.000 om activiteiten en projecten voortkomend uit het economisch werkatelier is als cofinanciering ingezet, onder andere voor Netwerkevent Raalter Ondernemers en het vorm geven van een digitaal en fysiek startersloket.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ 74.147	€ 90.657	€ 90.656
Lasten	€ 528.288	€ 1.097.987	€ 504.354
Saldo	€ 454.141	€ 1.007.330	€ 413.698

Programma 6.3

Bereikbaarheid en Mobiliteit

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

Begroting

Wat willen we bereiken?

Voor een vitale en leefbare gemeente zijn goede verbindingen essentieel. Niet alleen het lokaal wegennet, inclusief fietsvoorzieningen en parkeren, maar ook het hoofdwegennet moet daarvoor op orde zijn. Daarnaast is een goed functionerend openbaar vervoer van groot belang.

Relevante ontwikkelingen:

- Het rijk en de provincie hebben gelden beschikbaar gesteld voor een verbetering van de verkeersveiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid op en rond de N35. Besloten is om de voorbereidingen te starten voor uitvoering van de maatregelen in de periode 2017 – 2018.
- Vanwege het exploitatietekort in het openbaar vervoer in Overijssel, wordt het openbaar vervoer de komende jaren anders georganiseerd, waarbij naar verwachting diverse buslijnen zullen verdwijnen evenals de regiotaxi.
- De opkomst van de elektrische fiets zorgt ervoor dat deze een belangrijkere rol in het woon-werkverkeer inneemt. Er wordt de komende jaren meer ingezet op de rol van de (elektrische) fiets in de ketenmobiliteit van de fiets en het openbaar vervoer.
- Elektrisch rijden maakt een sterke groei door. Mede door fiscale regelgeving stijgt de verkoop van elektrische auto's.
- De functie van centrumgebieden verandert. Er moet meer moeite worden gedaan om de consument in het centrum te krijgen en behouden. De verkeerscirculatie en het parkeren in het centrum verdienen daarbij aandacht.

Doelstellingen:

1. Verbeteren verkeersveiligheid en bereikbaarheid door opwaardering N35.
2. Het zoveel mogelijk waarborgen van de mobiliteit van degenen die zijn aangewezen op openbaar vervoer.
3. Een duurzame en veilige verkeerscirculatie in de gemeente Raalte met een goede bereikbaarheid van de (parkeer)voorzieningen.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Openbaar vervoer (nieuw) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,3		3,3	3,5	

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Samen met belanghebbenden wordt het maatregelenpakket voor de N35 verder uitgewerkt en uitgevoerd.
- 1.2 We blijven inzetten op een spoedige realisatie van een toekomstbestendige oplossing voor kruispunt Bos.
- 2.1 We verkennen, onder regie van de provincie, de mogelijkheden om het (deels) wegvallen van het openbaar vervoer en de regiotaxi op te vangen. Gedacht moet worden aan nieuwe buurtbusverbindingen, deelautoprojecten en stimuleren van de elektrische fiets.
- 3.1 Uitvoering geven aan maatregelen uit de verkeersstudie naar de bereikbaarheid van het centrum van Raalte.
- 3.2 Het opstellen van een verkeersplan bedoeld als actualisatie van het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoerplan, in afwachting van nieuwe planvorming op basis van de Omgevingswet. In dit verkeersplan is de uitwerking opgenomen van een beperkt aantal actuele thema's (zoals: regionaal verkeersveiligheidsplan, ontwikkelingen in het openbaar vervoer, elektrisch vervoer, wegenstructuur auto en fiets) en een analyse van enkele verkeersknelpunten met een korte termijnoplossing. In de periode 2017-2019 geven we hieraan uitwerking.
- 3.3 We verlenen medewerking aan de plaatsing van laadpalen, in lijn met de vastgestelde kadernotitie openbare laadinfrastructuur.
- 3.4 De verkenning naar het realiseren van een fietssnelweg tussen Zwolle en Raalte wordt samen met andere overheden voortgezet.

Rekening

Welke ontwikkelingen zijn er in 2017 geweest?

De aanbesteding van de opwaardering van de N348 wegvak Ommen – Raalte heeft plaatsgevonden. Doordat de tunnels duurder uitvielen was een extra investering nodig. Voor Raalte betekende dit een extra bijdrage van € 250.000.

Wat hebben we ervoor gedaan en wat hebben we ermee bereikt?

- 1.1. Voor de meeste deeltrajecten van de N35 zijn de maatregelen vastgesteld. Op onderdelen vindt er nog een verdieping plaats. Uitvoering wordt voorzien in 2018 ev.
- 1.2 De bestuursovereenkomst Knooppunt Raalte is voorbereid. Dit is het startsein voor de voorbereiding en de realisatie.
- 2.1 De buurtbusverbinding is van start gegaan en de eerste ervaringen zijn positief. Het deels wegvallen van het openbaar vervoer is hiermee opgevangen. Het vervallen van de regiotaxi is opgevangen door het verstrekken van een beperkt aantal Wmo-pasjes.

- 3.1 Naar aanleiding van de studie bereikbaarheid centrum Raalte is besloten een maatregelenpakket op te stellen voor een verbetering van de bereikbaarheid. De uitvoering van de maatregelen wordt meegenomen bij aanpassingen in de openbare ruimte.
- 3.2 De inwoners zijn en worden nauw betrokken bij het opstellen van de Verkeersagenda. Middels een enquête zijn de aandachtspunten bij de inwoners opgehaald. Er zijn middelen beschikbaar gesteld voor het opstellen en het uitvoering geven aan de Verkeersagenda.
- 3.3 Het Laadpalenplan is vastgesteld. Initiatieven worden conform dit plan beoordeeld.
- 3.4 De provincie heeft in samenwerking met alle partners een provinciaal fietsnetwerk (Kernnet Fiets) opgesteld. Een fietssnelverbinding Zwolle – Raalte is onderdeel van dit netwerk.

Gerealiseerde baten en lasten

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Raming 2017 na wijziging</i>	<i>Raming 2017 volgens programmabegroting</i>
Baten	€ -	€ -	€ -
Lasten	€ 5.539	€ 13.485	€ 13.882
Saldo	€ 5.539	€ 13.485	€ 13.882

Algemene dekkingsmiddelen

Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Wethouder Niens
Eenheidsmanager H. van Es

Indicator	Referentie jaar	Referentie cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Woonlasten éénpersoonshuishouden Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. Bron: COELO	2017	638	587	640	n.t.b.	638
Woonlasten meerpersoonshuishouden Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. Bron: COELO	2017	723	675	726	n.t.b.	723
WOZ-waarde woningen De gemiddelde WOZ waarde van woningen. Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	2016	227	229	227	n.t.b.	228

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Gerealiseerde baten en lasten

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programmabegroting
Baten	€ 58.948.593	€ 58.159.123	€ 55.531.251
Lasten	€ 14.844.297	€ 12.232.163	€ 10.541.323
Saldo	€ 44.104.296-	€ 45.926.960-	€ 44.989.928-

Mutaties in de reserves

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programmabegroting
Baten	€ 13.878.135	€ 15.443.125	€ 2.091.882
Lasten	€ 10.374.705	€ 5.009.242	€ 1.865.044
Saldo	€ 3.503.429-	€ 10.433.883-	€ 226.838-

2.2 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 voor wijziging excl nw beleid
Lokale middelen, waarvan de besteding niet gebonden is	€ 7.536.408-	€ 7.582.507-	€ 7.860.638-
Overhead	€ 9.899.336	€ 10.935.183	€ 8.806.984
Vennootschapsbelasting	€ -	€ -	€ -
Algemene uitkeringen	€ 46.260.350-	€ 46.568.485-	€ 45.204.394-
Dividend	€ 671.348-	€ 670.053-	€ 407.450-
Saldo van de financieringsfunctie	€ 1.880.784	€ 1.892.132	€ 2.020.574
Overige algemene dekkingsmiddelen	€ 2.106.758-	€ 1.975.295-	€ 1.067.909-
Onvoorzien	€ -	€ 125.266	€ 559.447
Totaal	€ 44.794.745-	€ 43.843.759-	€ 43.153.386-

2.3 Overzicht overhead

Indicator	Referentie-jaar	Referentie-cijfer	2015 Werkelijk	2016 Werkelijk	2017 Begroting	2017 Werkelijk
Formatie <i>Fte per 1.000 inwoners</i> <i>Bron: kerngegevens rekening 2017 gemeente Raalte</i>	2017	5,82			5,86	5,92
Bezetting <i>Fte per 1.000 inwoners</i> <i>Bron: personeelsadministratie gemeente Raalte</i>	2017	5,69			5,86	5,92
Apparaatskosten <i>Kosten per inwoner</i> <i>Bron: begroting 2018</i>	2017	€ 518			€ 518	€ 551
Externe inhuur <i>Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen</i> <i>Bron: Financiële administratie/ begroting 2018</i>	2017	*) 10%			4%	13%
Overhead <i>% van totale lasten</i> <i>Bron: rekening 2017</i>	2017	12%	nvt	nvt	12%	10%

Vanaf 2017 is op basis van de vernieuwde BBV de methodiek rondom de overhead gewijzigd en is in de begroting en de rekening een afzonderlijk overzicht overhead opgenomen. Ook zijn de daarbij behorende verplichte beleidsindicatoren vermeld.

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Kosten overhead	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 voor wijziging excl nw beleid
Baten	€ 1.019.092	€ 763.159	€ 456.312
Lasten	€ 10.918.427	€ 11.698.342	€ 9.263.296
Overhead	€ 9.899.336	€ 10.935.183	€ 8.806.984

2.4 Heffing vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 voor wijziging excl nw beleid
Lasten vennootschapsbelasting	€ -	€ -	€ -

2.5 Onvoorzien

In de primitieve begroting 2017 is een post voor onvoorziene structurele en incidentele uitgaven opgenomen van € 100.000. Aan het eind van het jaar is er € 66.500 overgehouden. In het begrotingsjaar 2017 zijn de volgende wijzigingen ten laste van de post eenmalige uitgaven gebracht.

Wijz. Nr.	Onderwerp	Vastgesteld d.d.	Bedrag
	Post onvoorzien / structureel	10-11-16	€ 50.000
	Post onvoorzien / eenmalige uitgaven	10-11-16	€ 50.000
	Bestedingen 2017	div.	€ 33.500-
	Stand 31-12-2017		€ 66.500

Hoofdstuk 3. De paragrafen

Inleiding

Conform art. 9 van de BBV zijn in dit hoofdstuk de paragrafen opgenomen, waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot de beheersmatige aspecten en de lokale heffingen.

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de jaarstukken bezien vanuit een bepaald perspectief. Het gaat hierbij om onderdelen van de financiële functie die betrekking hebben op de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze kunnen grote financiële impact hebben. Mogelijk is ook hun politieke betekenis groot of zijn ze van belang voor de realisaties van programma's. Gegeven het belang van de betrokken onderwerpen en vanwege het feit dat de gemeenteraad in een dualistisch stelsel kaders stelt en controleert, is het van belang dat de gemeenteraad een overzicht heeft van de betrokken onderwerpen en voor die onderwerpen een instrument heeft om de kaderstellende en controlerende taak uit te voeren, daartoe dienen de paragrafen.

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de volgende paragrafen:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Sociaal domein

3.1. Lokale heffingen

Algemeen

In deze paragraaf is de uitvoering in 2017 van het beleid ten aanzien van de lokale heffingen weergegeven.

Onderzoek rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie heeft in 2016 onderzoek gedaan of de werkwijze van de gemeente Raalte met betrekking tot de gemeentelijke belastingen doeltreffend en doelmatig is. Op grond van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie en om tot een breed gedragen beleidsnota te komen, is in 2017 met de rekeningcommissie van gedachten gewisseld over een eerste opzet voor een geactualiseerde beleidsnota lokale heffingen.

In loop van 2018 wordt de beleidsnota via de rekeningcommissie aangeboden aan de raad, waarbij rekening wordt gehouden met de adviezen van de rekeningcommissie.

Indeling paragraaf

Eerst geven we informatie in algemene zin over de lokale heffingen en welke in de gemeente Raalte zijn geheven in 2017.

Daarna geven we per lokale heffing de beleidsuitgangspunten aan, een nadere toelichting over de heffing en hoe de werkelijke inkomsten in 2017 zich verhouden tot de raming 2017.

Ook geven we informatie over het kwijtscheldingsbeleid.

Lokale heffingen in de gemeente Raalte

Onze gemeente kent de volgende heffingen:

1. Belastingen:

Belastingen zijn gedwongen bedragen van burgers, bedrijven en verenigingen aan de overheid. Tegenover een belasting hoeft geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid te staan. Met de opbrengst van de belastingen worden algemene voorzieningen in stand gehouden. Omdat de relatie ontbreekt tussen de geraamde opbrengsten en kosten kan er geen dekkingpercentage worden aangegeven. Voorbeelden zijn de ozb, forensen- en toeristenbelasting.

2. Bestemmingsheffingen:

Deze specifieke heffingen zijn betalingen die de gemeente op basis van algemene regels (verordeningen) vordert voor een concreet doel. De geraamde opbrengst mag niet uitgaan boven de geraamde kosten. Het gaat hier om de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Deze twee heffingen kennen een 100% kostendekkendheid, jaarlijks geëgaliseerd via een voorziening.

3. Rechten:

Rechten kunnen worden geheven op basis van artikel 229 van de Gemeentewet. De tarieven mogen maximaal 100% kostendekkend zijn, met andere woorden er mag geen winst op worden gemaakt. Het gaat hier om de geraamde opbrengsten en geraamde kosten. Voorbeelden zijn marktelden en graf- en begraafrechten.

4. Leges:

Leges kunnen worden omschreven als vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten door of vanwege het gemeentebestuur verstrekt. Hier geldt ook dat maximaal 100% van de geraamde kosten mag worden doorberekend. Deze soorten leges zijn verzameld in de legesverordening.

Algemeen beleid:

Om dekking te geven aan dat deel van de gemeentelijke uitgaven die niet door de rijksuitkeringen en overige inkomsten kunnen worden afgedekt, dient de gemeente eigen inkomsten te verwerven. Deze eigen inkomsten kunnen worden verkregen uit gemeentelijke belastingen, heffingen, rechten en leges, oftewel lokale heffingen, voor concreet geleverde diensten. In de beleidsnota lokale heffingen zijn de kaders vastgelegd voor deze eigen inkomsten. Deze kaders dienen als basis voor de uitvoering in de komende begrotingsjaren en de jaarlijks vast te stellen verordeningen.

Ad 1 Beleidsuitgangspunt gemeentelijke belastingen

Bij de belastingen staat de budgettaire functie voorop. De meeste inkomsten uit belastingen worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel. Er hoeft geen relatie te zijn tussen de opbrengsten van deze belastingen en de dienstverlening vanuit de gemeente.

In 2017 heeft de gemeente Raalte de volgende gemeentelijke belastingen geheven:

- a. Onroerende zaakbelasting
- b. Parkeerbelasting tot 1 april 2017
- c. Baatbelastingen
- d. Toeristenbelasting
- e. Forensenbelasting
- f. Precariobelastingen
- g. Reclamebelasting

a. Onroerende zaakbelasting (OZB)

De onroerende zaakbelasting is een belasting die wordt geheven op binnen de gemeente gelegen onroerende zaken. Voor woningen wordt de OZB alleen opgelegd aan de eigenaren. Voor de niet-woningen, zoals winkels en bedrijven, wordt de OZB geheven van zowel de eigenaar als de gebruiker van de onroerende zaak. De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks bepaald. Het tarief van de OZB wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ waarde.

De OZB is een algemeen dekkingsmiddel.

Ook in 2017 zijn de aanslagen onroerendezaakbelasting gecombineerd met de WOZ-beschikkingen, de rioolheffing, de afvalstoffenheffing en de baatbelasting.

Het college stelt elk jaar de WOZ-waarde van onroerende en roerende zaken vast. Op basis van deze jaarlijkse herwaardering zijn de tarieven voor de onroerende zaakbelasting voor 2017 berekend. De tarieven voor 2017 zijn in uw raad van december 2016 vastgesteld:

Deel van de OZB	woningen	niet woningen
Eigenarendeel	0,1345%	0,2164%
Gebruikersdeel	n.v.t.	0,1750%

De totale ozb opbrengst was in 2017 in eerste instantie geraamd op € 7.744.396. Bij de zomernota is deze met € 200.000 naar beneden bijgesteld. Bij de berekening van de

tarieven eind november is uitgegaan van de waarde in het economische verkeer van de objecten voor zover die op dat moment van opstellen van het voorstel bekend was. Later bleek dat deze inschatting te optimistisch was geweest en dat de totale waarde van het bestand van onroerende zaken, met name voor de niet-woningen, oftewel de bedrijfspanden, achterbleef bij de verwachtingen.

Op basis van deze tarieven is een totale OZB-opbrengst voor 2017 ontvangen van € 7.511.917; als volgt verdeeld:

Belasting	Raming 2017	Werkelijk 2017	Vershil 2017	verschil %
OZB - eigenaar:				
* niet woningen	€ 1.707.542	€ 1.685.318	€ (22.224)	-1,30%
* woningen	€ 4.741.040	€ 4.737.672	€ (3.368)	-0,07%
OZB - gebruiker	€ 1.095.814	€ 1.088.927	€ (6.887)	-0,63%
totaal	€ 7.544.396	€ 7.511.917	€ (32.479)	-0,43%

De uiteindelijke opbrengst is € 32.479 lager dan begroot. In het jaar 2017 zijn ook correcties doorgevoerd op oude belastingenjaren. Deze zijn verwerkt in de huidige belastingopbrengsten.

De totale opbrengst heeft een afwijking van 0,4% ten opzichte van de raming. Geringe afwijkingen zijn inherent aan het systeem van begroting en rekening. Voor het opstellen van de begroting en het berekenen van de tarieven moeten vooraf een aantal inschattingen worden gemaakt. Achteraf kunnen die mee- en/of tegenvallen.

b. Parkeerbelasting

De parkeerbelasting is een belasting die onderdeel uitmaakt van het beleid betaald parkeren. Doel van het parkeerbeleid is de winkelende bezoeker voldoende parkeergelegenheid te bieden op de locaties die het dichtst bij het centrum zijn gelegen.

Parkeerbelastingen bestaat uit drie onderdelen. De inkomsten uit de parkeerautomaten, de parkeervergunningen en de parkeerovertredingen (foutparkeerders).

Vanaf 1 april 2017 heft de gemeente Raalte geen parkeerbelasting meer. Dit is afgeschaft gelijktijdig met het afschaffen van betaald parkeren. Voor het parkeren in het centrumgebied binnen de blauwe zones worden nu parkeerontheffingen verleend. De tarieven hiervoor zijn opgenomen in de legesverordening.

De reserve betaald parkeren is samen met de in de begroting 2017 beschikbaar gestelde middelen ingezet:

- om de boekwaardes (exclusief de parkeerkelder) van de investeringen in het betaald parkeren op nihil te stellen;
- voor het vormen van een gekoppelde reserve parkeerkelder voor het (jaarlijks) afboeken van de huidige boekwaarde groot € 936.110 van de parkeerkelder;
- Voor een bedrag van € 7.347 voor dekking voor het (restant)krediet weren gemotoriseerd verkeer centrum Raalte.

De raad wordt bij de rekening 2017 voorgesteld de gekoppelde reserve parkeerkelder vast te stellen.

c. Baatbelastingen

De gemeente heeft wettelijk de mogelijkheid tot het heffen van een baatbelasting wanneer onroerende zaken door het aanbrengen van gemeentelijke voorzieningen zijn 'gebaat'. De belasting wordt geheven van de eigenaar van de onroerende zaak. De gemeente Raalte kent nog een baatbelasting voor de riolering en wegverharding. Deze van oudsher oude belastingsoorten lopen nog enkele jaren.

In 2017 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Baatbelasting	Raming 2017	Werkelijk 2017	Verschil 2017	verschil %
Totaal	€ 2.812	€ 1.419	€ (1.393)	-49,54%

De opbrengst baatbelasting bedraagt in 2017 € 1.419, een afwijking van € 1.393. Het verschil wordt veroorzaakt omdat in 2017 minder aanslagen zijn verzonden door het beëindigen van een baatbelasting t.a.v. een wegverharding in Heeten.

d. Toeristenbelasting

Met de toeristenbelasting kan de gemeente haar inkomsten uit belastingen vergroten. Er is geen rechtstreekse koppeling tussen de opbrengst van de toeristenbelasting en de uitgaven in het kader van toeristisch beleid. Toeristenbelasting wordt geheven op het houden van verblijf door personen die geen ingezetenen zijn van de gemeente, maar wel gebruik kunnen maken van de voorzieningen.

Het tarief toeristenbelasting bedroeg voor 2017 € 0,85 per persoon per overnachting. Voor 2017 is oorspronkelijk uitgegaan van een opbrengst van € 207.000, uitgaande van 243.500 overnachtingen. De werkelijke opbrengst 2017 is € 217.236. Hierdoor is er in 2017 € 10.236 meer aan inkomsten verantwoord.

Toeristenbelasting	Raming 2017	Werkelijk 2017	Verschil 2017	verschil %
Totaal	€ 207.000	€ 217.236	€ 10.236	4,94%

e. Forensenbelasting

De forensenbelasting dient ertoe om mensen die relatief veel in een gemeente verblijven, maar geen ingezetene zijn van de gemeente, mee te laten betalen aan voorzieningen in die gemeente. De forensenbelasting wordt geheven op basis van een percentage van de WOZ waarde. Daarmee volgt de belastingopbrengst de waardeontwikkeling van het onroerend goed.

De forensenbelasting is een algemene belasting en kan dus zonder bestedingsdoel geheven worden.

Bij de begroting 2017 is de forensenbelasting verhoogd met 4% in het kader van de bezuinigingstaakstelling 2015-2018 en met 1% inflatiecorrectie, waarmee de raming op € 100.431 uitkomt.

Voor 2017 is de forensenbelasting bepaald op 0,54% van de heffingsmaatstaf, met een maximum van € 657,00 per woning.

Forensenbelasting	Raming 2017	Werkelijk 2017	Verschil 2017	verschil %
Totaal	€ 100.431	€ 98.023	€ (2.408)	-2,40%

Er is € 98.023 ontvangen, dat is € 2.408 lager dan geraamd. Dit komt neer op een afwijking van 2,4% ten opzichte van de raming.

f. Precariobelastingen

Deze belastingen worden geheven voor het hebben van voorwerpen onder of boven, voor openbaar gebruik bestemde, gemeentegrond. De gemeente Raalte kent precariotarieven voor terrassen en uitstallingen en overige voorwerpen. De gemeente is vrij in het vaststellen van de hoogte van de tarieven, onafhankelijk van eventuele kosten. Hierbij gelden wel de eisen van redelijkheid.

De gehanteerde tarieven in 2017:

- Terras per m2 € 2,02 per week
- Terras per m2 € 20,20 per seizoen
- Standplaats per m2 zonder stroom € 0,67 per dag
- Standplaats per m2 met stroom € 0,76 per dag

In 2017 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Precario	Raming 2017	Werkelijk 2017	Verschil 2017	verschil %
Totaal	€ 34.000	€ 46.975	€ 12.975	38,16%

De opbrengst is € 12.975 hoger dan begroot. De inkomsten zijn in 2017 inclusief de opbrengsten precario van de losse standplaatsen markt. Dit geeft een extra opbrengst van € 20.875.

Voornoemd bedrag werd voorheen verantwoord op het product markt wat nu een tekort op de begrote inkomsten laat zien van € 13.500.

g. Reclamebelasting

In 2016 is reclamebelasting ingevoerd. Er is gekozen voor een gedifferentieerd tarief op basis van waardeklassen, gekoppeld aan de WOZ waarde. De belasting is van toepassing op het centrumgebied van Raalte. De reclamebelasting wordt geheven van de gebruiker van de vestiging waarop, waaraan, waarin of waarbij één of meer reclameobjecten zijn aangebracht dan wel zijn geplaatst.

De gemeente gebruikt de opbrengst van de reclamebelasting om het ondernemersfonds, onder aftrek van perceptiekosten, te financieren. Dit ondernemersfonds is bedoeld voor collectieve en publieksgerichte activiteiten voor het promoten en versterken van het ondernemersklimaat in het gebied waarin de reclamebelasting wordt opgelegd.

In de loop van 2017 zijn de tarieven voor de reclamebelasting verhoogd in verband met het afschaffen van betaald parkeren. Afgesproken is dat de ondernemers € 750.000 bijdragen in de kosten daarvan. Dit wordt gerealiseerd door 10 jaar lang de tarieven reclamebelasting te verhogen. De geraamde opbrengst reclamebelasting is in 2017 daardoor € 159.000.

In 2017 is € 148.578 ontvangen aan reclamebelasting. Daarvan is € 75.000 bedoeld als bijdrage van de ondernemers in het afschaffen van betaald parkeren. Er resteert dan € 73.578.

Na aftrek van de perceptiekosten ad € 4.987 is € 68.591 beschikbaar voor subsidie aan het ondernemersfonds en vorming van een egalisatiereserve binnen het ROV, om stabiliteit te waarborgen voor uitvoering van het jaarprogramma gedurende de looptijd van tien jaar, of om eerder de totale bijdrage van € 750.000 te voldoen.

Door leegstand in winkelpanden in het centrum en het gegrond moeten verklaren van bezwaarschriften is de opbrengst reclamebelasting voor 2017 lager uitgevallen dan geraamd.

Reclamebelasting	Raming 2017	Werkelijk 2017	Verschil 2017	verschil %
Totaal	€ 159.000	€ 148.578	€ (10.422)	-6,55%

Ad 2 Beleidsuitgangspunt bestemmingsheffingen

Door het karakter van de bestemmingsheffing is er een duidelijke relatie tussen de opbrengst van de rechten en de kosten van de door de gemeentelijke overheid te leveren tegenprestatie. Beleidsuitgangspunt is om die reden de kostendekkendheid van de betrokken tegenprestatie c.q. het overheidsproduct. De kostendekkendheid bepaalt in principe het in rekening te brengen tarief aan de burger. Algemeen beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn.

Hieronder vallen de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

a. Afvalstoffenheffing

De gemeente heeft een wettelijke plicht tot de inzameling van huishoudelijk afval. De afvalstoffenheffing wordt geheven voor verhaal van de kosten van het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De afvalstoffenheffing mag maximaal kostendekkend zijn.

Het gescheiden inzamelen van de verschillende afvalstromen voor hergebruik is vanuit duurzaamheid een noodzaak. Het is ook goed om de herbruikbare afvalstoffen, beter genoemd grondstoffen, gescheiden in te zamelen omdat dit de herbruikbaarheid vergroot.

De volgende uitgangspunten zijn voor 2017 van toepassing geweest:

- Het kostendekkende basistarief van € 106,06 is verlaagd naar € 80,40 door een korting uit de egalisatievoorziening afvalverwijdering te geven van € 25,66;
- Daarna is er een extra korting van € 5,04 op het basistarief gegeven nadat in de aandeelhoudersvergadering van de Rova bekend is gemaakt dat er een structureel positief resultaat van € 6 per aansluiting is op de uitvoering publieke taken. Hierdoor is per direct het tarief per huishouden met € 5 verlaagd. Binnen Rova wordt € 1 per aansluiting gereserveerd voor infrastructurele werken.
- Het basistarief wordt daardoor € 75,36 per aansluiting.
- Een huishouden biedt gemiddeld 6 keer per jaar de restafvalcontainer aan;
- Een huishouden biedt gemiddeld 5 keer per jaar de gft-container aan;
- Geen verhoging van aanbiedtarieven voor restafval en gft-afval.

Deze tarieven per lediging waren voor 2017 van toepassing

Volume container	rest-fractie			gft-fractie		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015
240 liter	€ 9,21	€ 9,21	€ 9,21	€ 2,40	€ 2,40	€ 2,40
140 liter	€ 5,63	€ 5,63	€ 5,63	€ 1,40	€ 1,40	€ 1,40

Voor de ondergrondse systemen geldt een tarief van € 1,11 (huisvuilzak 40 liter).

Egalisatievoorziening afvalverwijdering:

Uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is, dat er sprake is van 100% dekking van de kosten. Meer of minder opbrengsten worden via de voorziening afvalverwijdering verrekend met de burger.

Rekening houdend met het werkelijk aantal aanbiedingen is in 2017 in totaal € 2.082.199 ontvangen aan afvalstoffenheffing. De begrote opbrengst bedraagt (€ 2.155.632 minus € 76.154) € 2.079.478. De werkelijke opbrengst is € 2.721 lager dan begroot en als volgt verdeeld:

	Raming 2017	Werkelijk 2017	Verschil 2017	Verschil %
Basisbedrag	€ 1.138.690	€ 1.148.563	€ 9.873	0,86%
Rest + Gft	€ 940.788	€ 933.636	€ (7.152)	-0,77%
Totaal	€ 2.079.478	€ 2.082.199	€ 2.721	0,13 %

De vastrecht-aanbiedingen laten een lichte stijging zien. Vast recht wordt betaald door elk huishouden in de gemeente. Er is in werkelijkheid minder leegstand dan in eerste instantie was geraamd. Dit brengt een positief effect op het basistarief met zich mee. Ten aanzien van de ledigingen is er een klein verschil te zien in het aantal aanbiedingen. We zien een lichte daling bij de rest-fractie. Hiermee dalen ook de verwerkingskosten bij de afvalverwerker. De ledigingen van de gft-fractie blijven nagenoeg gelijk.

De egalisatievoorziening afvalverwijdering laat in 2017 het volgende verloop zien:

Stand van de voorziening afvalverwijdering	
stand 1-1-2017	€ 901.230
Onttrekking (per saldo) in 2017	€ 196.906
stand 31-12-2017	€ 704.324

Op basis van de begroting 2017 (na wijziging) moest € 237.348 worden onttrokken aan de voorziening afvalverwijdering. Werkelijk onttrokken in 2017 is een bedrag van € 196.906.

Een verschil van € 40.442 die grotendeels als volgt kan worden verklaard:

- Hogere inkomsten kunststof/glas en papier van € 179.400
- Lagere opbrengst afvalstoffenheffing van € 163.600
- Lagere uitgaven op product afvalverwijdering € 24.150.

b. Rioolheffing

De gemeente is wettelijk verplicht om haar zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater na te komen. Gemeenten mogen daarvoor een rioolheffing invoeren. In onze gemeente is de rioolheffing 100% kostendekkend. Het Gemeentelijk RioleringsPlan 2014-2020 geeft onder andere het kostendekkingsplan weer. Hierbij is rekening gehouden dat in 2018 het bijbehorende kostendekkingsplan wordt geactualiseerd.

Het tarief is in 2017 alleen verhoogd met de inflatie en niet met de voorgeenomen tariefstijging van € 10. Dit als gevolg van de verminderde toerekening van rentelasten.

In 2017 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Rioolheffing	Raming 2017	Werkelijk 2017	Verschil 2017	verschil %
Bedrijven	€ 47.470	€ 49.304	€ 1.834	3,86%
Woningen	€ 3.178.812	€ 3.218.050	€ 39.238	1,23%
Totaal	€ 3.226.282	€ 3.267.354	€ 41.072	1,3%

De werkelijke opbrengst rioolheffing bedraagt in 2017 € 3.267.354. De opbrengst riolering is € 41.072 hoger dan het begrote bedrag. Dit is een afwijking van 1,3% ten opzichte van de raming. In de raming is uitgegaan van een hogere leegstand. In de loop van een jaar wordt de rioolheffing opgelegd als een woning wordt opgeleverd. Dit levert een iets hogere opbrengst op.

Het verloop van de voorziening riolering in 2017 ziet er als volgt uit:

Stand van de voorziening riolering	
stand 1-1-2017	€ 1.819.794
Storting vanuit exploitatie 2017	€ 442.849
Onttrekking 2017	€ -367.032
stand 31-12-2017	€ 1.895.611

Ad 3. Beleidsuitgangspunt rechten

De rechten die in onze gemeente worden geheven zijn de marktgelden en de lijkbezorgingsrechten. In principe hanteren we hier ook 100% kostendekkendheid.

In een aantal gevallen is dat structureel niet mogelijk. Voor de begraafplaatsen geldt dat de inkomsten de uitgaven niet geheel dekken.

a. Marktgelden

Marktgelden worden geheven van degene die een standplaats inneemt. Het is een recht, geheven voor het gebruik van de openbare grond op het marktterrein, gedurende de tijd dat het markt is. Tussen Raalte dorp en buurtdorpen is er geen verschil.

Het uitgangspunt voor de heffing van marktgelden is 100% kostendekkendheid. Het tarief is een bedrag per vierkante meter, per dag of een gedeelte daarvan inclusief een basisbedrag voor stroomkosten. Het marktgeld wordt verhoogd voor de diensten van de gemeentelijke marktcommissie, reclamadoeleinden en promotieactiviteiten.

Het gehanteerde tarief in 2017 bedroeg € 0,55 per vierkante meter, per dag (inclusief stroom).

De totale opbrengst bedraagt voor 2017 € 66.020, terwijl € 79.554 geraamd is (exclusief reclamegelden). De afwijking is € 13.534. Deze onderschrijding wordt veroorzaakt door het feit dat de losse standplaatsen voorheen werden verantwoord bij de marktgelden. In 2017 zijn deze inkomsten groot € 20.875 geboekt op het product precariobelasting.

b. Lijkbezorgingsrechten/begraafplaatsen

Lijkbezorgingsrechten, ook wel grafrechten genoemd, worden geheven voor het gebruik van de begraafplaatsen en het gebruik van de diensten die door de gemeente worden verleend. Het algemene beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn. Dit is voor de begraafplaatsen op dit moment niet mogelijk. We zagen een dalende lijn in de inkomsten, maar die is inmiddels omgebogen ondanks dat er in toenemende mate wordt gecremeerd.

In 2017 zijn de volgende bedragen ontvangen:

Grafrechten	Raming 2017	Werkelijk 2017	Vershil 2017	verschil %
Totaal	€ 174.255	€ 222.747	€ 48.492	27,83%

De werkelijke opbrengst bedraagt € 222.747. De opbrengst is hiermee € 48.492 hoger dan geraamd, dit komt neer op een afwijking van 27,83%.

De werkelijke kosten zijn in 2017 € 312.065, waardoor de kostendekkendheid uitkomt op afgerond 71%. Op begrotingsbasis was deze berekend op 69%.

Ad 4. Beleidsuitgangspunt leges

Uitgangspunt bij de leges is 100% kostendekkend. Uit sociaal maatschappelijke motieven wordt op onderdelen daarvan afgeweken. Echter bezien over de hele legesverordening is sprake van lagere opbrengsten dan kosten.

Leges

Leges worden geheven voor het door de gemeente verlenen van diensten zoals opgenomen in de legesverordening en de daarbij behorende tarieventabel. In de tarieventabel wordt onderscheid gemaakt tussen drie titels:

- Titel 1: Dienstverlening algemeen: betreft de leges voor reisdocumenten, rijbewijzen, burgerlijke stand, uittreksels uit de basisregistratie personen en enkele kleinere leges.
- Titel 2: Omgevingsvergunning en bestemmingswijzing: betreft de leges voor omgevingsvergunningen en bestemmingswijzigingen.
- Titel 3: Europese Dienstenrichtlijn: betreft de leges voor evenementen, horeca en enkele kleinere leges.

In totaal is in 2017 € 2.015.857 aan legesopbrengsten ontvangen; als volgt te verdelen:

Legesopbrengsten	Raming 2017	Werkelijk 2017	Verschil 2017	Verschil %
Rijbewijzen	€ 137.206	€ 199.744	€ 62.538	46%
Reisdocumenten	€ 380.156	€ 430.496	€ 50.340	13%
Burgerlijke stand	€ 90.483	€ 70.470	€ (20.013)	-22%
Omgevingsvergunningen	€ 927.775	€ 1.257.247	€ 329.472	36%
Overige	€ 67.308	€ 57.901	€ (9.407)	-14%
Totaal	€ 1.602.928	€ 2.015.857	€ 412.929	26%

Toelichting:

De verschillen worden met name veroorzaakt door meer- of minder verstrekking van :

Omschrijving	Raming	Werkelijk	Verschil
Rijbewijzen	3.400	4.956	1.556
Reisdocumenten	Paspoort 3.443	3.715	272
	Identiteitskaart 3.720	4.501	781
Burgerlijke stand	Huwelijken 184	151	-33
	Verklaring omtrent gedrag 740	493	-247
	Uittreksels uit GBA 280	266	-14
	Attestatie de vita 50	45	-5

Leges omgevingsvergunning

De legesopbrengst valt ten opzichte van de raming bijna 36% hoger uit. De hogere leges omgevingsvergunningen worden veroorzaakt door de aangetrokken economie, in combinatie met het ontwikkelen van Salland II. Hierdoor zijn meer nieuwe woningen vergund.

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de Leidraad invordering. De hierin gestelde criteria zijn afgeleid van de rijksregelgeving. De kwijtschelding betreft vooral de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De genormeerde kosten van bestaan zijn door het Rijk bepaald op 90% van de bijstandsuitkering. Het staat de gemeente vrij dit percentage te verhogen tot 100%. De gemeente Raalte hanteert de norm van 100%. Een hoger percentage is niet toegestaan.

De volgende gemeentelijke heffingen komen voor een eventuele kwijtschelding in aanmerking:

- afvalstoffenheffing;
- rioolheffing.

Omdat de kosten van kwijtscheldingsbeleid een onderdeel zijn van de tariefberekening van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing wordt deze kostenstijging afgewikkeld binnen de beide tarieven en daarmee bij de jaarrekening verrekend met de desbetreffende egalisatievoorziening.

In de begroting 2017 is voor uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid € 160.000 geraamd. Totaal is in 2017 € 173.496 op de post kwijtscheldingsbeleid verantwoord. Een nadelig

verschil ten opzichte van de begroting van € 13.496. In 2017 zijn 595 verzoeken ingediend waarvan 477 zijn toegekend (2016: 438).

Het beeld van de toename van kwijtscheldingsverzoeken is in lijn met de trend in de regio.

3.2. Weerstandvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De gemeente loopt risico's op allerlei manieren en op allerlei terreinen. Risico's zijn niet altijd concreet te benoemen. Voor een deel van de risico's kan een gemeente zich verzekeren of een voorziening vormen; voor risico's waarbij dat niet kan hebben we weerstandscapaciteit nodig.

Van een gemeente wordt verwacht dat ze risico's in afdoende mate beheerst, dat zij dit bewaakt en dat zij er over rapporteert.

In deze paragraaf gaan we in op de weerstandscapaciteit. Vervolgens brengen we de risico's in beeld en deze worden indien mogelijk gekwantificeerd. Daarbij zijn de beheersingsmaatregelen aangegeven om de risico's te beperken.

We relateren de weerstandscapaciteit aan de risico's en bepalen daarmee de ratio weerstandsvermogen.

Tenslotte besteden we aandacht aan enkele kengetallen, waarmee inzicht ontstaat in de financiële wendbaarheid en weerbaarheid van de gemeente.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Het gaat om de mate van weerbaarheid. Wij rekenen als weerstandscapaciteit:

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Reserve weerstandsvermogen	X	
Algemene reserve grondexploitatie	X	
Post onvoorziene uitgaven	X	X
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Stille reserves	X	

Risicomanagement

Onder risico verstaan we de kans op het optreden van een gebeurtenis, die een negatief gevolg voor een organisatie met zich mee kan brengen. Dat hoeft niet altijd alleen om financiële risico's te gaan. Kan bijvoorbeeld ook imagoschade zijn.

We hanteren de volgende methodiek:

- inschatten van het risico bijvoorbeeld op basis van het financieel belang van de gemeente in een verbonden partij, uitval van systemen of projecten binnen de grondexploitatie,
- de waarschijnlijkheid bepalen dat het risico zich voordoet: laag (25%), midden (50%), hoog (75%),
- het risico loslaten op de waarschijnlijkheid; dat geeft het risicobedrag,
- aan de hand van het risicobedrag bepalen welke maatregelen de gemeente moet nemen om de risico's zoveel mogelijk te kunnen beheersen.

We krijgen hiermee een goed beeld van de risico's, om daarmee de beheersingsmaatregelen te bepalen en te confronteren aan de weerstandscapaciteit.

Goed risicomanagement zorgt ervoor dat zowel de kans als de impact van de risico's lager worden, zodat mogelijke tegenvallers die ten laste komen van het weerstandsvermogen worden voorkomen en/of beperkt.

Ratio weerstandsvermogen

In het BBV (artikel 11) bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Wij drukken dat uit in de ratio:

Beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit.

Beleid weerstandsvermogen

De gemeente Raalte wil zo min mogelijk risico lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's afdekken. Enerzijds willen we daarbij niet teveel beslag leggen op financiële middelen, anderzijds moet er wel een zekere mate van weerstandsvermogen zijn. Uitgaande hiervan hanteren we het volgende beleid:

- We streven een ratio na van tenminste voldoende. Dit vereist een ratio weerstandsvermogen dat gelijk of hoger is dan 1. Met deze ratio kunnen we weliswaar net alle risico's afdekken, maar we achten dit voldoende omdat de risico's zich nooit gelijktijdig en in hun maximale omvang voordoen.
- Indien de ratio onder de 1 uitkomt, dan wordt het weerstandsvermogen aangepast naar het wenselijk geachte niveau. Hiertoe bestaan twee mogelijkheden:
 - Het aanpassen van de beschikbare weerstandscapaciteit (verhogen reserve weerstandsvermogen);
 - Het aanpassen van de benodigde weerstandscapaciteit (via risicomanagement).
- Indien de ratio weerstandsvermogen uitstekend is, dus boven de 2,0, komt het college met het voorstel of het geoorloofd is de reserve af te romen en zo ja, tot welke hoogte.
- Indien de ratio tussen 1,4 en 2 zit, gaan we, na een analyse van de toekomstige verwachtingen, bezien of we de hoogte van het weerstandsvermogen in stand houden of kunnen afromen. Hierbij nemen we de (meerjarige) financiële positie van de gemeente in beschouwing.

Kengetallen

Met ingang van de begroting 2017 is het opnemen van vijf kengetallen verplicht gesteld voor alle gemeenten. Door het opnemen van de kengetallen wordt het inzicht in de financiële wendbaarheid en weerbaarheid verhoogd, en daarmee in onze (meerjarige) financiële positie. De kengetallen vormen een verbinding tussen de verschillende aspecten die de raad in zijn beoordeling van de financiële positie moet betrekken om daar een verantwoord oordeel over te kunnen geven. We hanteren de kengetallen als een signaleringskader. Ze ondersteunen bij het vormen van een oordeel over de financiële wendbaarheid en weerbaarheid.

In het laatste deel van de paragraaf brengen we de volgende kengetallen in beeld:

- a. netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen,
- b. solvabiliteitsratio,
- c. grondexploitatie,
- d. structurele exploitatieruimte en
- e. belastingcapaciteit.

1. Inventarisatie weerstandscapaciteit

Bij bepaling van de weerstandscapaciteit gaat het om die elementen waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. Bij de bepaling wordt uitgegaan van:

1. de reserve weerstandsvermogen;
2. de algemene reserve bouwgrondexploitatie;
3. de post onvoorzien in de begroting;
4. de onbenutte belastingcapaciteit;
5. de stille reserves. Stille reserves zijn de meerwaarde van activa die te laag of tegen nul zijn gewaardeerd, maar die direct verkoopbaar zijn als we dat willen.

Deze elementen zetten we hieronder uiteen.

a. Reserve weerstandsvermogen

De stand van de reserve weerstandsvermogen bedraagt per 31 december 2017 € 9,7 mln.. Er liggen geen claims op deze reserve.

b. Algemene reserve bouwgrondexploitatie

Binnen de grondexploitatie kennen we de algemene reserve bouwgrondexploitatie als buffer om tegenvallers op te vangen. De stand van deze reserve bedraagt per 31 december 2017 € 5,4 mln. Er ligt een claim op de reserve om deze af te romen tot het niveau van € 5 mln.. Zie verder de paragraaf grondbeleid.

c. Onvoorzien

Voor het opvangen van onuitstelbare, onvoorzienbare en onontkoombare tegenvallers kan gedurende het jaar een beroep gedaan worden op de post onvoorzien structureel en onvoorzien eenmalig. Per 31 december 2017 kent de post onvoorzien (eenmalig en structureel) een stand van € 66.500.

d. Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is de financiële ruimte, die de gemeente nog kan benutten door verhoging van de onroerende zaakbelasting (OZB), voordat een beroep gedaan kan worden op aanvullende middelen uit het gemeentefonds in het kader van artikel 12 van de Financiële verhoudingswet (Fvw). Voor toelating tot artikel 12 Fvw moeten gemeenten onder andere voldoen aan het redelijke peil van het zogenoemde belastingpakket.

Voor 2017 is de onbenutte belastingcapaciteit berekend op € 1,7 mln. met als basis de geraamde OZB opbrengst 2017 van € 7,7 mln. De werkelijke OZB opbrengst is in 2017 € 7,5 mln.. De onbenutte belastingcapaciteit komt daarmee op € 1,9 mln..

e. Stille reserves

De omvang van de stille reserves is bepaald op € 0.

De weerstandscapaciteit zetten we af tegen de risico's om zodoende te bepalen of ons weerstandsvermogen toereikend is.

2. Inventarisatie risico's

De gemeente Raalte heeft als uitgangspunt dat geprobeerd wordt risico's zoveel mogelijk af te dekken. Dit kan door het aangaan van een verzekering of door het vormen van een voorziening. In de praktijk blijkt dat niet alle risico's af te dekken zijn.

Hieronder hebben we de belangrijkste risico's op een rij gezet, een zo actueel mogelijk risicobedrag aangegeven en vervolgens de beheersingsmaatregelen vermeld om de risico's zo veel mogelijk te beperken.

A. Ontwikkelingen sociaal domein

2017 is het derde jaar na de decentralisatie van taken vanuit de voormalige AWBZ-taken, de uitvoering van de Jeugdwet en de Participatiewet/WSW.

We zien het sociaal domein als een gezamenlijke opgave binnen de pijlers Wmo, Jeugd en Participatie. Daar waar nodig, kan met budgetten worden geschoven om de gezamenlijke beleidsdoelstellingen te realiseren. Eventuele tekorten kunnen worden opgevangen binnen de reserves Participatie en Zorg. Daarom nemen we hier geen risicobedrag op.

Voor toelichting verwijzen we naar de paragraaf sociaal domein.

B. Verbonden partijen en samenwerkingsverbanden

De risico's binnen de verbonden partijen en de overige samenwerkingsverbanden zijn ingeschat. Voor toelichting verwijzen wij naar de paragraaf verbonden partijen. We schatten de risico's in op structureel € 86.165 en eenmalig € 218.450. In benoemde paragraaf zijn per verbonden partij de beheersingsmaatregelen benoemd.

C. Gegarandeerde geldleningen

Voor wat de woningbouw betreft, houdt het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) toezicht op de garantstellingen. Als de woningcorporatie niet aan zijn verplichtingen kan voldoen, vangt de WSW dit op. Daarna heeft het rijk nog een rol, de gemeente kan pas in derde instantie worden aangesproken voor 50%. Daarom houden we een risicobedrag van € 0 aan. Het gaat hierbij om € 68,5 mln. aan leningen. Om meer zekerheid te creëren, is het WSW een relatie gaan leggen tussen de WOZ waarde en de verstrekte geldleningen en garanties die worden uitgedrukt in een % van de waarde.

De gemeente heeft in het verleden buiten de WSW, gegarandeerde geldleningen voor woningbouw, zorginstellingen en bejaardencentra afgesloten. Door controle bij de instellingen blijkt de stand eind 2017 € 936.000 te zijn. Hiervoor zijn we voor 100% aansprakelijk. Uitgaande van een risico met een lage waarschijnlijkheid van 25% is het risicobedrag € 234.000.

Bij garantstelling voor (sport)verenigingen en instellingen is de gemeente in sommige gevallen volledig aansprakelijk; in andere gevallen delen we het risico met Stichting Waarborgfonds Sport (50/50). Daarnaast is er sprake van garantstellingen of hypotheekvestiging gecombineerd met een stimuleringslening uit het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn). Er lopen verschillende aanvragen, maar er is in 2017 geen garantstelling verleend.

Het saldo van bovengenoemde geldleningen, waar de gemeente aansprakelijk voor is, is € 1,3 mln. We gaan daarbij uit van een risico met de kans van 25%; eenmalig € 162.500 en structureel € 32.500. Bij het niet na kunnen komen van hun financiële verplichtingen en het op moeten heffen van de (sport)vereniging/instelling is de maatschappelijke impact vele malen groter, maar dat is lastig financieel uit te drukken.

Als de gemeente wordt aangesproken op de garantstelling, moeten we de lening overnemen. De desbetreffende woning/accommodatie willen we in principe zo snel mogelijk afstoten, omdat we de financiële consequenties zo laag mogelijk willen houden, tenzij het een gemeentelijke taak is (bijvoorbeeld onderwijs). Daarom rekenen we de helft als een eenmalige last in de vorm van de hoogte van de lening met een verkoopwaarde p.m. van de woning/accommodatie, en de helft als exploitatielast, om daarmee uiteindelijk op het risicobedrag te komen.

We hebben het beheer van de garantstellingen geborgd in de organisatie. Ten aanzien van de garantstellingen binnen sport is er geregeld overleg dan wel informatie-uitwisseling met Stichting Waarborgfonds Sport. We ontvangen jaarlijks de jaarrekeningen van de verenigingen/instellingen, waardoor we op de hoogte blijven van hun (financiële) situatie en indien nodig actie kunnen ondernemen.

De gemeenteraad heeft in 2017 de beleidsnota garantstellingen vastgesteld.

Hierin wordt aangegeven hoe het college de bevoegdheid tot het verlenen van garantstellingen uitoefent. Het college kan met deze beleidskaders een goede (eenduidige) afweging kan maken tussen het belang van de publieke taak en de financiële risico's. Per toekenning worden specifieke beheersingsmaatregelen getroffen.

D. Grondexploitatie

De risico's binnen de grondexploitatie zijn € 6,4 mln., nagenoeg gelijk aan vorig jaar. Voor verdere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid. Daarin staan de meest risicovolle projecten beschreven.

- **Fiscaal ondernemen door de gemeente**

Op fiscaal gebied zijn er verschillende ontwikkelingen, die financieel effect voor de gemeente Raalte kunnen hebben. Het gaat om de vennootschapsbelasting en de BTW.

Vennootschapsbelasting

De fiscus heeft vanaf 2016 de vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten ingevoerd. De activiteiten binnen de grondexploitatie vallen in ieder geval onder de regels van de vennootschapsbelasting. Daarnaast loopt nog een discussie over andere activiteiten (onder andere zonnepanelen en ophalen plastic afval).

In 2017 heeft er weliswaar overleg plaatsgevonden met de Belastingdienst, maar dit heeft nog niet tot de gewenste duidelijkheid geleid.

Op basis van voorlopige uitgangspunten kan er voor de komende vijf jaar een vennootschapsbelastingplicht ontstaan tussen de € 0 en € 2 mln.. Bij fiscale winsten op de bedrijfsmatige activiteiten is de gemeente verplicht vennootschapsbelasting te betalen, alleen de hoogte en de omvang is nog steeds onduidelijk. Daarom handhaven we, op basis van de benoemde bandbreedte € 0 mln. tot € 2 mln., een bedrag van € 1 mln. als risicobedrag.

F. Wegenonderhoud

De gemeente Raalte wil de wegen zodanig onderhouden dat een veilig gebruik kan worden gegarandeerd en dat kapitaalvernietiging wordt voorkomen. Op basis van de beschikbare gegevens dienen onderhoudsmaatregelen te worden uitgevoerd om het areaal verhardingen op een verantwoorde wijze in stand te kunnen houden.

Overeenkomstig de afspraken die hierover zijn gemaakt, zijn in 2017 onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. In 2018 zijn extra financiële middelen beschikbaar gesteld, om op termijn te voorzien in een structurele dekking voor het wegbeheer. Echter worden deze middelen nog niet voldoende geacht om kapitaalvernietiging volledig te voorkomen. Met de beschikbaar gestelde middelen hebben we zodoende deels invulling kunnen geven aan de doelstelling om kapitaalvernietiging te voorkomen. In navolging van de gemaakte afspraken groeit het uitgestelde onderhoud op elementenverhardingen gestaag. Het aantal wegen waarvan de kwaliteit in de categorie "zeer slecht" valt is in de afgelopen vier jaar verdubbeld. Het comfort en de veiligheid loopt hierbij ernstig terug en het risico van aansprakelijkheid neemt toe. De gevolgen van aansprakelijkheid zijn moeilijk in te schatten, aangezien de kans op letselschade proportioneel toeneemt.

Omdat er wel risico's zijn, maar deze moeilijk zijn in te schatten, wordt er voor gekozen een p.m. post op te nemen.

Vanaf 2018 vindt een actuele monitoring plaats waarin we het aantal meldingen voor aansprakelijkheid bijhouden, daarnaast hebben we hierin nauw contact met onze verzekeraar. Wanneer we een stijging zien omtrent de meldingen voor de aansprakelijkheid hebben we snel inzicht en kunnen we hierop anticiperen. Daarnaast worden er in 2018 opnieuw weginspecties uitgevoerd.

G. Renterisico's

Als gevolg van afname van onze reservepositie, (her)financiering van de leningenportefeuille en de renteontwikkelingen lopen we risico. Daarentegen wordt de verwachte afname van de reserves en voorzieningen voor een groot deel gecompenseerd door de toegenomen grondverkopen. Dit vertaalt zich als volgt in de wijze van financiering:

- a. De verwachte toename van de langlopende leningen is wat vertraagd. Een geplande aantrekking van een langlopende lening is een halfjaar uitgesteld.
- b. In de tussenliggende periode wordt voorzien in het aantrekken van kasgeld. Door nu voorzichtig te zijn met het aantrekken van langgeld vermijden wij het risico van overliquiditeit en daarmee onnodige rente kosten.
- c. In 2017 hebben we 1 lening van 5 miljoen gesloten met een looptijd van 30 jaar tegen 1,975%. Door de toegenomen grondverkopen was het niet noodzakelijk meer lange financiering aan te trekken.
- d. Begin 2018 is een langlopende lening voor 5 jaar rentevast aangetrokken tegen 0,33%. Dit is de eerste lening met een looptijd korter dan 10 jaar. Hiervoor is gekozen omdat de rente op de 40 jaar rentevaste lening begint op te lopen. De rente op de kasgeldleningen is in 2017 negatief gebleven. Zie verder de paragraaf financiering.

Door de gewijzigde BBV regels is er sprake van een minimale rentebuffer in de vorm van een stelpost waarmee rente schommelingen kunnen worden opgevangen.

Vooralsnog gaan we ervan uit dat deze stelpost in combinatie met de bovengenoemde wijze van financiering voldoende is om schommelingen op te vangen. We houden de renteontwikkelingen in de gaten en checken deze bij de zomernota 2018.

H. Continuïteit ICT-systemen

Met de gemeente Deventer is een dienstverleningsovereenkomst gesloten. ICT-beheer garandeert op dit moment binnen de infrastructuur van de I-werkorganisatie een server- en netwerkbeschikbaarheid van 99%, gemeten binnen het servicewindow (7:30 tot 17:30). Voor Raalte zou het risico dus 1% zijn. Op basis van het aantal uren dat medewerkers geen gebruik kunnen maken, is dat € 200.000. Uitgaande van een lage waarschijnlijkheid van 25% is dat een risico van € 50.000. We zien ook een risico in toegankelijkheid van systemen voor onbevoegden (intern en extern). Dan zou sprake zijn van met name imagoschade door misbruik van verkregen informatie; dat is lastig financieel te vertalen. Hier is ook sprake van een lage waarschijnlijkheid. De kans op een financieel risico neemt wel toe bij een "gijzel"-aanval.

We nemen maatregelen op beleidsniveau: we hebben I-visie DOWR vastgesteld, architectuur is beschreven, informatiebeleid is vastgesteld, een organisatie ontwikkelplan bij de gastheergemeente en programmaplan digitalisering is gereed. Daarnaast nemen we maatregelen op planniveau: uitvoeringsplan I-werkorganisatie 2018, waarin in samenhang hiermee uitvoering komt op: de I-visie, informatiebeleid, Roadmap ICT (up to date systemen en infrastructuur) en organisatie ontwikkelplan.

I. Kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting en kwaliteit dienstverlening

We willen onze organisatie laten meebewegen met de ontwikkelingen binnen de samenleving. Om aan die behoefte te voldoen, is in 2017 gewerkt aan een programmatische aanpak voor de ontwikkeling van de organisatie. Dit programmaplan heeft de titel gekregen "Ons Raalte".

Daarbij versterken we het continue leren en verbeteren als uitgangspunt voor onze organisatie, omdat dat nodig is om te blijven aansluiten bij onze inwoners en de wereld daaromheen.

Gelet op de spanning op de arbeidsmarkt lopen we risico op onvoldoende capaciteit en kwaliteit en een hoge werkdruk. Als we medewerkers tijdelijk moeten inhuren, is er geen opbouw en borging van eigen kennis. Bestaande medewerkers moeten worden omgeschoold en helaas moeten we soms vervroegd afscheid nemen van medewerkers. We hebben in 2015 voor het opvangen van deze personele knelpunten en het stimuleren van de organisatieontwikkeling een reserve SPP gevormd.

We treffen verschillende maatregelen om de risico's zo laag mogelijk te houden, zoals monitoring, meer inzetten op opleidingen, intensivering van uitwisseling van medewerkers binnen DOWR en talentenregio en mobiliteit van medewerkers. Daarnaast zijn we gestart met de uitwerking van de HR routekaart. Zie verder de paragraaf bedrijfsvoering.

Gelet op de verschillende beheersingsmaatregelen en het uitgangspunt bij de organisatieontwikkeling verlagen we het risico van 50% naar 25%. We hebben weliswaar een reserve SPP om extra kosten op te vangen, maar door de verschillende claims op de reserve kunnen we deze niet inzetten als dekking voor risico's. Daarom nemen we hier een risicobedrag op, gebaseerd op 10% van ons loonsomkader en uitgaande van 25%. Hiermee komt het risicobedrag op € 377.500.

Glasvezel buitengebied

In 2017 is er een gedeelte van het glasvezelnetwerk door CIF (Rabobank Bouwfonds. Communication Infrastructure) gerealiseerd. Indien alles verder volgens planning verloopt, vindt afronding plaats in 2018. Eind 2017 is uitvoering van het werk in verband met kwaliteits- en veiligheidsaspecten stilgelegd. Dit gaf en geeft voor de uitvoeringsperiode van het project extra druk op de beschikbare budgetten vanwege extra ureninzet op projectbegeleiding en toezicht. Voor de langere termijn kan dit ook gevolgen hebben met betrekking tot extra schade aan elementen in de openbare ruimte. Het financiële risico blijft daarom hoog. Handhaving van de huidige strategie ligt op dit moment voor de hand.

Dit betekent dat de kans dat dit risico zich voordoet wordt geschat op 75%. Het risico schatten we voor Raalte in op € 180.000, zodat een risicobedrag van € 135.000 opgenomen is in de risicotabel.

Resumé

Risico onderwerp met toelichting	structureel	eenmalig
Ontwikkeling sociaal domein	€ -	€ -
Verbonden partijen en overige samenwerkingsverbanden		
De risico's binnen de verbonden partijen en de overige samenwerkingsverbanden zijn ingeschat. Voor toelichting verwijzen wij naar de paragraaf verbonden partijen.	€ 86.165	€ 218.450
Gegarandeerde geldleningen		
Woningbouw		
De gemeente heeft buiten de WSW gegarandeerde geldleningen voor woningbouw afgesloten.	€ -	€ 234.000
Garantstelling (sport)verenigingen en instellingen	€ 32.500	€ 162.500
Bij het niet na kunnen komen van hun financiële verplichtingen en het op moeten heffen van de (sport)vereniging / instelling zal de impact vele malen groter zijn, maar dat is lastig financieel uit te drukken.		
Grondexploitatie		
Zie paragraaf grondbeleid		€ 6.400.000
Vennootschapsbelasting		
Risico vennootschapsbelasting		€ 1.000.000
Wegenonderhoud		
Zie ook de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	p.m.	
Renterisico's		
We gaan ervan uit dat de stelpost in de begroting voldoende is om renterisico's af te dekken.	€ -	
Continuïteit ICT-systemen		
Financieel risico. We zien ook een risico in toegankelijkheid van systemen voor onbevoegden (intern en extern). Dan zou sprake zijn van met name imagoschade; dat is lastig financieel te vertalen.	€ 50.000	

Kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting en kwaliteit dienstverlening		
Op basis van onze huidige salariskosten en rekening houdend met frictiekosten en scholingskosten, uitgaande van een gemiddelde waarschijnlijkheid, nemen we een risicobedrag op.		€ 377.500
We hebben een reserve strategisch personeelsbeleid (SPP), bedoeld om financiële ondersteuning te geven bij uitvoering van het SPP. Omdat er al de nodige claims liggen op de reserve nemen we hier vooralsnog p.m. op.		p.m.
Glasvezel in het buitengebied		€ 135.000
totaal	€ 168.665	€ 8.527.450

In de onderstaande tabel berekenen we de ratio weerstandsvermogen voor Raalte.

Omschrijving	bedrag
Beschikbare weerstandscapaciteit:	
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 1.900.000
Algemene reserve grondexploitatie	€ 5.000.000
Reserve weerstandsvermogen	€ 9.700.000
Totaal	€ 16.600.000
Benodigde weerstandscapaciteit:	
Risico's conform tabel	€ 8.696.115
Verhouding beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit	1,9

Om de ratio te classificeren maken we gebruik van de volgende waarderingstabel, zoals opgenomen in de beleidsnota reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen:

Waardering	Ratio	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	<0,6	Ruim onvoldoende

Gegeven de ratio van 1,9 (waarderingcijfer B) betekent dit voor Raalte dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. Ratio bij de rekening 2016 was 1,6 en de begroting 2018 1,7. We zien een stijging van de ratio, zowel door stijging van onze beschikbare weerstandscapaciteit als daling van de risico's. Daarbij maken we wel de kanttekening dat er nog verschillende p.m. posten bij de risico's worden benoemd.

Beleid weerstandsvermogen

De gemeente Raalte wil zo min mogelijk risico lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's afdekken. Enerzijds willen we daarbij niet teveel beslag leggen op financiële middelen, anderzijds moet er wel een zekere mate van weerstandsvermogen zijn. Gelet op onze beleidsuitgangspunten, zoals beschreven in het begin van de paragraaf, kan het college met een voorstel komen het weerstandsvermogen in stand te houden of af te romen, waarbij we de financiële positie van de gemeente in beschouwing nemen.

Classificatie risico's en gevolgen

Tenslotte worden hieronder de bovenstaande risico's geclassificeerd naar kans en financieel gevolg. In het voorgaande zijn er drie categorieën waarschijnlijkheid (kans) benoemd met betrekking tot het zich voordoen van een risicovolle gebeurtenis: laag (25% kans), gemiddeld (50%) en hoog (75%). Daarnaast hebben we het financiële gevolg van de risicovolle gebeurtenissen geschat: laag (tot € 100.000), midden (€ 100.000 - € 300.000) en hoog (> € 300.000). Deze grenzen zijn onder andere gebaseerd op een vergelijking met die van andere gemeenten.

Rechtsboven zijn de meest risicovolle onderwerpen met een groot financieel gevolg (rood). Linksonder het tegenovergestelde (groen). Het moge duidelijk zijn dat de benodigde mate van sturing rechtsboven het hoogst zal zijn.

De weergave is een momentopname. In de loop van de tijd kunnen de onderwerpen verschuiven naar een andere categorie. Deze manier van presenteren maakt monitoring in de tijd eenvoudiger.

		Kans		
		Laag	Gemiddeld	Hoog
Financieel gevolg	Hoog	Personeel	Overige grondexploitaties Verbonden partijen Vennootschapsbelasting	Grondexploitaties Zegge VII en Franciscushof
	Midden	Garantstellingen sport Woningbouwleningen		Glasvezel
	Laag	ICT systemen		

Conclusie is dat we vanwege het grote belang en de relatief grote kans dat een risicovolle gebeurtenis zich voordoet, vooral veel aandacht moeten (blijven) besteden aan de grondexploitaties, verbonden partijen en de vennootschapsbelasting. Ondanks het herstel van de woningmarkt en de toenemende vraag naar bouwkeizers blijft binnen de grondexploitatie de complexen Franciscushof en de Zegge VII risicovol vanwege een hoge boekwaarde en lange looptijd. Als t.z.t. de uitkomsten nadeliger uitvallen dan dient een beroep gedaan te worden op de daarvoor bestemde reserves. Deze reserves maken onderdeel uit van de weerstandscapaciteit.

Overigens moet daarbij de kanttekening gemaakt worden dat de grondexploitatie Franciscushof op dit moment positief is en een mogelijk nadeel beperkt kan worden opgevangen. Voor de Zegge VII geldt dit niet.

Kengetallen

De BBV schrijft vijf kengetallen voor. Het doel van deze kengetallen is het inzicht verhogen in de financiële wendbaarheid en weerbaarheid. Financiële wendbaarheid heeft te maken met hoe flexibel de begroting en bedrijfsvoering is om snel te kunnen inspelen op de actualiteit. Financiële weerbaarheid is het vermogen om onverwachte financiële klappen op te vangen en bestand te zijn tegen de impact van bestaande risico's.

Financiële wendbaarheid	Financiële weerbaarheid
Netto schuldquote (BBV)	Solvabiliteit (BBV)
Belastingcapaciteit (BBV)	Grondexploitatie (BBV)
	Structurele exploitatieruimte (BBV)

Deze kengetallen kennen geen normering maar zijn bedoeld om de gemeentelijke financiële positie inzichtelijker te maken en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten. In het eerste halfjaar van 2017 is een onderzoek uitgevoerd binnen onze gemeente, om meer inzicht te krijgen in het beoordelen van deze kengetallen en hoe deze bijdragen aan de financiële wendbaarheid en weerbaarheid. Omdat de kengetallen geen harde normering kennen, heeft de gemeente Raalte op basis van landelijke gegevens een eigen maatstaf ontwikkeld en gebruiken we deze als een signaleringskader. In de rekeningcommissie van 19 september 2017 zijn de resultaten van dit onderzoek aan uw raad gepresenteerd.

Hieronder volgen de vijf kengetallen met een korte uitleg, de hoogte van de kengetallen in meerjarenperspectief en welke conclusie je daar aan kunt verbinden. Daarna volgt een resumé met een visuele weergave en een eind conclusie. We vergelijken hierbij de kengetallen van de rekening 2017 met de begroting 2017 en rekening 2016.

1. netto schuldquote:

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Dit kengetal draagt bij aan de financiële wendbaarheid van de gemeente. Bij een stijging van de inkomsten is het mogelijk om schulden af te lossen. Dit verhoogt de wendbaarheid van de gemeente. Hoe meer eigen middelen er beschikbaar zijn, hoe lager het percentage van de netto schuldquote is.

Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote ook exclusief doorgeleende gelden weergegeven.

Een schuldquote van 90% of lager is positief, hoger dan 130% is negatief. Deze schuldquote voldoet daarmee aan onze maatstaf.

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Netto schuldquote	76%	115%	87%

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	85%	133%	95%

Ten opzichte van de begroting 2017 zien we een daling van de schuldquote. We hebben minder langlopende leningen aangetrokken dan verwacht. Door de toegenomen

grondverkopen was het niet noodzakelijk meer lange financiering aan te trekken. Dit draagt in positieve zin bij aan de financiële wendbaarheid. Dit zie je terug in de balans in een daling van de vaste schulden.

Ten opzichte van de rekening 2016 zien we een lichte stijging van de schuldquote, doordat onze schuldpositie (kasgeldlening) iets hoger is in 2017. Dit was nodig om de laatste betalingen van het jaar 2017 te kunnen voldoen.

2. Solvabiliteitsratio:

Het kengetal solvabiliteit is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen. Er wordt gekeken in welke mate de gemeente in staat is haar financiële verplichtingen na te komen. Met deze ratio kan de financiële weerbaarheid gemeten worden.

Hoe hoger de solvabiliteitsratio, des te gunstiger voor de weerbaarheid. Hoe meer eigen vermogen een gemeente heeft, hoe beter de gemeente in staat is om financiële klappen en bestaande risico's op te vangen. Een ratio boven de 50% wordt als zeer positief beoordeeld en een ratio van lager dan 20% wordt als negatief beoordeeld.

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Solvabiliteit	37%	28%	33%

Ten opzichte van de begroting 2017 zien we een stijging in de solvabiliteitsratio. Ons eigen vermogen is hoger dan verwacht, onder andere door winstname op de verkoop van gronden. Hierdoor kunnen we onze schulden aflossen en dit heeft een positief effect op ons totale vermogen.

Ten opzichte van de rekening 2016 zien we een lichte daling. In 2017 is ons balanstotaal gestegen als gevolg van onder andere de investeringen in nieuw Tijenraan. Dit vertaalt zich dus terug in een iets lagere solvabiliteitsratio.

3. Grondexploitatie:

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten.

Gemeenten sluiten vaak leningen af voor het kopen van grond om een nieuw woningbouwproject te starten. Dit zorgt voor een schuld bij de gemeente. Het is de bedoeling dat bij uitvoering van het bouwproject de kosten weer terug verdiend worden. Bij het berekenen van het kengetal grondexploitatie berekenen we de baten van de bouwprojecten. Hoe lager de ratio, hoe gunstiger voor de financiële weerbaarheid. Een ratio lager dan 20% wordt als positief beoordeeld en een ratio hoger dan 35% wordt als negatief beoordeeld.

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Grondexploitatie	33%	47%	29%

Zowel ten opzichte van de begroting 2017 als ten opzichte van de rekening 2016 zien we een daling in de ratio grondexploitatie, waardoor de gemeente minder kwetsbaar wordt. Dit is ontstaan door verkoop van gronden, waardoor de bouwgronden in exploitatie dalen. Dit heeft ook een gunstig effect op onze solvabiliteitsratio.

4. Structurele exploitatieruimte:

Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft inzicht in welke mate de structurele lasten van de gemeente gedekt zijn door structurele baten. Het is van belang om als gemeente te weten welke structurele ruimte er aanwezig is om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte valt hiermee onder de financiële weerbaarheid.

Een positieve uitkomst van dit kengetal houdt in dat de gemeente structurele lasten kan afdekken door structurele baten. Bij een ratio van 0 is de (meerjaren)begroting structureel sluitend.

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Structurele exploitatieruimte	2,28%	0,00%	1,37%

Er is sprake van een nadelig rekeningresultaat terwijl we een sluitende begroting 2017 hadden. Door rekening te houden met de incidentele baten en lasten ontstaat er een positief ratio voor de structurele exploitatieruimte.

5. Belastingcapaciteit:

Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze. Het kengetal belastingcapaciteit heeft invloed op de financiële wendbaarheid. Het gaat hierbij niet om de onbenutte belastingcapaciteit, zoals aangegeven onder het hoofdstuk "Inventarisatie weerstandscapaciteit" binnen deze paragraaf; dat is de theoretische financiële ruimte. Deze berekening van belastingcapaciteit geeft meer inzicht in de betekenis van de belastingcapaciteit voor de financiële positie, dan dat de theoretische onbenutte belastingcapaciteit dat doet.

De belastingcapaciteit wordt hier berekend door de gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden van de gemeente Raalte af te zetten tegen het gemiddelde van alle gemeenten in Nederland.

De ozb is voor de gemeente de belangrijkste eigen belastinginkomst. Naast de ozb wordt ook gekeken naar de rioolheffing en afvalstoffenheffing, omdat deze heffingen niet kostendekkend hoeven te zijn en dus ruimte kunnen geven voor nieuw beleid. In Raalte zijn beide heffingen al 100% kostendekkend.

Op basis van informatie van het COELO bedragen voor Raalte in 2017 de gemiddelde woonlasten (gemiddeld betaalde ozb, rioolheffing, afvalstoffenheffing) voor een meerpersoonshuishouden € 723. Het gemiddelde van alle gemeenten bedraagt volgens dezelfde lijst € 723. De woonlasten 2017 in Raalte liggen gelijk aan het landelijk gemiddelde.

Het percentage belastingcapaciteit van de rekening 2017 is niet één op één vergelijkbaar met de begroting 2017, omdat Coelo andere uitgangspunten hanteert voor het berekenen van de gemiddelde woonlast dan dat de gemeente Raalte doet.

Classificatie kengetallen

	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Belastingcapaciteit	96%	92%	100%

Conclusie

We zien een daling van de ratio schuldquote. Dit heeft een gunstig effect op onze financiële wendbaarheid. De belastingdruk in de gemeente Raalte is gelijk aan het landelijk gemiddelde en daarmee neutraal.

De kengetallen die bijdragen aan financiële weerbaarheid laten zien dat we minder kwetsbaar zijn. Zowel het solvabiliteitsratio als ratio grondexploitatie hebben zich positief ontwikkeld als gevolg van verkoop van bouwgronden. Daarnaast laat ook het kengetal structurele exploitatieruimte een positieve uitkomst zien.

3.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Algemene inleiding

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen bevat de volgende onderdelen:

1. wegen;
2. riolering en water;
3. groen;
4. gebouwen;
5. openbare verlichting
6. kunstwerken;
7. speeltoestellen;
8. begraafplaatsen.

Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:

- a. het beleidskader;
- b. de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- c. de vertaling van de financiële consequenties in de begroting;
- d. het risico / de consequenties.

Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR)

De integrale visie op de openbare ruimte is in 2017 wederom van belang geweest voor het ontwikkelen van beleid en het voorbereiden en uitvoeren van projecten. Een visie waarbij wij de juiste kwaliteit op de juiste plek willen realiseren met de juiste inzet van middelen. Door het gebruik en gebruiker centraal te stellen en in te gaan op de wensen die zijn voortgekomen vanuit de bijeenkomsten van de Raad op pad zijn meerdere projecten met inbreng van inwoners en ondernemers voorbereid of tot stand gekomen. Deze inzet leidt tevens tot het realiseren van doelen vanuit andere programma's zoals duurzaamheid, economie en het levensloopbestendig inrichten van de openbare ruimte. Hiermee beogen wij de openbare ruimte in toenemende mate toekomstbestendig in te richten. Op het gebied van beleidsontwikkeling is het nieuwe groen- en kapbeleid vastgesteld onder de titel "Groen samen doen!". Verder zijn binnen het programma 4.2 nieuwe ontwikkelingen opgepakt als het voorsorteren op de klimaatadaptatie in de openbare ruimte en de verkeersagenda. Verdergaande professionalisering van het beheer en onderhoud is een stap verder gebracht door het opstarten van het opstellen van nieuwe beheerplannen voor de bomen, openbare verlichting en het wegmeubilair. In de uitvoering ligt de nadruk op het voorkomen van kapitaalvernietiging en het duurzaam in stand houden van de openbare ruimte. De middelen hiervoor zijn beschikbaar gesteld binnen de begroting 2017 waarbij tevens gebruik is gemaakt van additionele middelen (subsidies en bijdragen derden).

1. Wegen

a. Beleidskader

De uitgangspunten voor het wegbeheer zijn in 2005 vastgelegd in het Beheerplan Wegen, gebaseerd op de CROW-systematiek. Om de twee jaar wordt het plan geactualiseerd aan de hand van een inspectie van het totale areaal aan wegverhardingen. In 2013 is er een taakstellend budget opgelegd van ca. € 1.000.000 met als uitgangspunt dat er een zwaarder accent gelegd wordt op het onderhoud van asfaltwegen ten koste van het onderhoud van klinkerwegen. Onderhoud aan klinkerwegen vindt alleen plaats als de veiligheid in het geding komt en de functionaliteit niet meer gewaarborgd kan worden.

De inspectie resultaten uit 2016 hebben het volgende beeld opgeleverd:

- Asphaltverharding: Ondanks het zwaardere accent op het onderhoud van de asfaltwegen is de achterstand van het onderhoudsniveau niet ingelopen. Het percentage “zeer slecht” is zelfs anderhalf keer zo groot geworden als in 2013;
- Elementenverhardingen: duidelijke afname onderhoudsniveau Het percentage slechte wegen is verdubbeld ten opzichte van 2013.

Overeenkomstig de prioritering zijn onderhoudsmaatregelen in 2017 uitgevoerd.

b. Benodigde middelen

Voor het groot onderhoud aan asfalt- en elementverhardingen (tegel- en klinkerverhardingen) zijn structurele budgetten beschikbaar in de begroting. Het onderhoud wordt uitgevoerd binnen de hiervoor beschikbare (taakstellende) budgetten.

c. Vertaling naar begroting

Het onderhoud is structureel opgenomen in de begroting.

d. Risico/consequenties

Door inzet van een deel van het budget klinkerwegen voor asfaltwegen wordt de vervangingstermijn van klinkerwegen “opgerekt”, neemt het onderhoudsniveau af en neemt het risico op een toename van klachten en aansprakelijkheidsstellingen toe. Uit de inspectiemeting van 2016 is gebleken dat het tekort aan financiële middelen bij handhaven huidige kwaliteitsnormen de komende jaren verder oploopt.

2. Riolering en water

a. Beleidskader

In het Gemeentelijk Rioleringsplan Raalte (GRP) geven we invulling aan de drie gemeentelijke zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater. Het GRP Raalte 2014 t/m 2020, ‘Waardevol water, voor u en later’ is 20 februari 2014 door de raad vastgesteld.

b. Benodigde middelen

Door de vaststelling van het GRP zijn de benodigde personele en financiële middelen voor de planperiode vastgesteld. De inkomsten die nodig zijn om de personele en financiële middelen jaarlijks beschikbaar te stellen worden geïnd door middel van de rioolheffing. De rioolheffing mag hooguit kostendekkend zijn. Dit betekent dat er niet meer gespaard mag worden dan de uitgaven die in het GRP voor de levensduurperiode van objecten voorzien worden.

c. Vertaling naar begroting

In het GRP zijn de voornemens ten aanzien van het uitvoeren van de gemeentelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater inclusief de benodigde personele en financiële middelen voor de periode 2014 t/m 2020 opgenomen. De voornemens zijn per jaar onderverdeeld. Jaarlijks worden in de begrotingscyclus de afwijkingen op de realisatie van de plannen verantwoord en worden de benodigde financiële middelen voor het komende jaar aangevraagd. Tijdens de begroting vaststelling is besloten om het tarief in 2017 alleen te verhogen met de indexering en de geplande verhoging van € 10 niet door te voeren. Gedurende het jaar is daarom het tarief gehanteerd van € 213.

d. Risico/consequenties

In 2016 en 2017 is het uitvoeringsprogramma GRP 2016 t/m 2017 opgesteld. Middels deze interventie werd het mogelijk om extra personele capaciteit in te zetten teneinde de achterstand in de uitvoering van het GRP weg te werken. In 2017 is dezelfde werkwijze gehanteerd met als resultaat een minimaal restbudget binnen het uitvoeringsprogramma.

3. Groen

a. Beleidskader

De uitgangspunten voor het beheer zijn vastgelegd in het Groenbeleidsplan 'Kernen in het Groen'. Het beheerplan Groen uit 2004 heeft als basis voor de uitvoering van werken aan het groen binnen de bebouwde kom gediend. Een beheerplan voor het groen in het buitengebied ontbreekt. Het opstellen van een beheerplan bomen in 2017 is niet volledig voltooid, wel is het proces in gang gezet.

b. Benodigde middelen

Voor het dagelijks onderhoud is in de begroting 2017 circa € 750.000 geraamd. Aanvullend hieraan is voor 2017 éénmalig € 112.000 beschikbaar gesteld om de exploitatie dekkend te krijgen. Dit is een vervolg op de eerder (incidenteel) beschikbaar gestelde aanvullende middelen in de voorgaande jaren t/m 2016. Deze financiële middelen zijn in 2017 ingezet om de bedrijfsvoering te bekostigen waarbij de "groene" SW- medewerkers vanuit het team Beheer en Onderhoud zijn aangestuurd.

Voor het vervangen van versleten groen was in de begroting structureel € 136.000 beschikbaar. Hiervoor zijn in bijna alle kernen delen versleten groen vervangen.

c. Vertaling naar begroting

De structurele lasten waren opgenomen in de begroting.

d. Risico/consequenties

Hiermee is in 2017 het openbaar groen in stand gehouden op de door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus en hebben vervangingen plaats kunnen vinden. In 2018 vindt nog een inventarisatie plaats voor het beheerplan bomen. De consequenties van dit beheerplan zijn nog niet te kwantificeren.

4. Gebouwen

a. Beleidskader

De nota gebouwenbeheer is eind 2013 vastgesteld. Het betreft 3 categorieën gebouwen: gemeentelijke gebouwen, welzijnsgebouwen en sportgebouwen.

b. Benodigde middelen

Jaarlijks worden de benodigde middelen beschikbaar gesteld en wordt een storting gedaan in de onderhoudsreserves. In 2016 is er een conditiemeting uitgevoerd waarbij voor alle objecten zowel de huidige kwaliteit van onderhoud is gemeten als de meerjarenonderhoudsplanung is geactualiseerd en financieel doorgerekend. Daaruit bleek dat de kwaliteit van 97% van de objecten conform de afgesproken kwaliteit is en dat er – in combinatie met de aanwezige reserves en de jaarlijks beschikbare middelen – tot circa 2025 voldoende middelen zijn om dit kwaliteitsniveau te handhaven. In de komende jaren moet echter wel gezocht worden naar een structurele oplossing voor na 2025.

c. Vertaling naar begroting

De structurele lasten zijn opgenomen in de begroting. Wel is er een onderlinge verschuiving van budgetten noodzakelijk tussen welzijns- en gemeentelijke gebouwen en een verschuiving tussen de reserves van de 3 categorieën gebouwen.

d. Risico/consequenties

Uit de geactualiseerde meerjarenonderhoudsplanung en de stand van de reserves blijkt dat het geplande onderhoud voor de komende 8 jaren kan worden uitgevoerd, maar dat er de komende jaren maatregelen getroffen moeten worden om het gebouwenonderhoud in de toekomst te kunnen blijven garanderen.

5. Openbare verlichting

- **Beleidskader**
De uitgangspunten van het beheer zijn vastgelegd in het beleidsplan “Bewust Verlichten”. In 2017 is een start gemaakt met het opstellen van een beheerplan openbare verlichting.
- **Benodigde middelen**
De benodigde middelen zijn nog niet te kwantificeren, dit staat in relatie met de uitkomsten van het op te stellen beheerplan.
- **Vertaling naar begroting**
Voor het dagelijks onderhoud zijn structurele middelen opgenomen in de begroting. Voor verdere vervangingsinvesteringen zijn geen middelen opgenomen.
- **Risico/consequenties**
Tot het opstellen van het beheerplan kan de openbare verlichting op het gewenste onderhoudsniveau onderhouden worden. De gevolgen na het opstellen van het beheerplan zijn nog niet te kwantificeren.

6. Kunstwerken

- a. **Beleidskader**
De uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van civiele kunstwerken zijn vastgelegd in het beheer- en vervangingsplan welke is opgesteld in 2015.
- b. **Benodigde middelen**
Het beheer- en vervangingsplan toont een significant structureel tekort aan ten opzichte van het tot dan toe beschikbare budget voor dagelijks onderhoud. In 2017 is invulling gegeven aan het beheer- en vervangingsplan.
- c. **Vertaling naar begroting**
Het benodigde onderhoudsbudget is structureel opgenomen in de begroting.
- d. **Risico/consequenties**
De budgetten zijn gericht op het onderhoud en niet op vervanging.

7. Speeltoestellen

- a. **Beleidskader**
In 2007 is het beheerplan speelplaatsen vastgesteld.
- b. **Benodigde middelen**
Jaarlijks wordt bij de begroting het vervangingsschema geactualiseerd en worden de kapitaallasten van de vervangingen opgenomen in de meerjarenbegroting.
- c. **Vertaling naar begroting**
Voor het onderhoud van de speeltoestellen waren in 2017 voldoende middelen beschikbaar.
- d. **Risico/consequenties**
Door adequate inzet op onderhoud voldoen de speelplaatsen aan het attractiebesluit.

8. Begraafplaatsen

- **Beleidskader**
Het beleid ten aanzien van de algemene begraafplaatsen in Raalte is vastgelegd in het beleidsplan 'Begraven in Raalte' (2009). De criteria ten aanzien van het beheer en onderhoud zijn uitgewerkt in een beheerplan. Op basis hiervan is een hoge mate van netheid binnen de grafperken en standaard onderhoudsniveau voor de overige gebieden op de begraafplaatsen gerealiseerd.
- **Benodigde middelen**
Voor het dagelijks groenonderhoud op de begraafplaatsen zijn middelen in de begroting 2017 opgenomen en tevens ingezet.
- **Vertaling naar begroting**
De structurele (onderhouds-) lasten zijn opgenomen in de begroting.
- **Risico/consequenties**
Het groen op de begraafplaatsen is hiermee in stand gehouden op de door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus.

3.4. Financiering

Algemeen

De paragraaf financiering is een verplicht onderdeel van de rekening. Deze verplichting hangt samen met de invoering van de Wet Fido (Wet Financiering decentrale overheden). Deze paragraaf bevat, conform artikel 13 van het BBV, in ieder geval de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte. Deze paragraaf vormt, in samenhang met het in artikel 212 van de Gemeentewet voorgeschreven treasurystatuut en de overeenkomstig vastgestelde verordeningen, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen, verantwoorden van en toezicht houden op de financieringsfunctie.

Liquiditeiten

In 2017 is gebruik gemaakt van de ruimte binnen de kasgeldlimiet en ons rekening-courantkrediet. De rente op de kasgeldleningen is ook in 2017 negatief gebleven. Hiervan is in het afgelopen jaar zo optimaal mogelijk geprofiteerd.

Financieringsbehoefte

Uit onderstaand overzicht blijkt hoe de vaste activa zijn gefinancierd.

Bedragen x € 1000	31-12-2017	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2014
Te financieren				
Vaste activa	121.444	110.073	107.249	104.432
Voorraad gronden	25.364	28.427	33.604	35.879
Totaal vaste activa	146.808	138.500	139.853	140.311
Financieringsmiddelen				
Geldleningen > 1 jr	74.225	84.333	63.528	62.626
Reserves en voorzieningen	60.833	57.605	57.364	59.200
Totaal vaste passiva	135.058	141.938	120.892	121.826
Financieringsbehoefte	11.750	-3.438	18.961	18.485

Renterisicobeheer

Voor 2017 is een financieringstekort geraamd van ruim € 16,9 mln.

In 2017 hebben we 1 lening van 5 miljoen gesloten met een looptijd van 30 jaar tegen 1,975%. Door de toegenomen grondverkoop was het niet noodzakelijk meer lange financiering aan te trekken.

Het beleid is er op gericht de rekening-courant met kasgeld te financieren, vanwege de negatieve rentestand. De afgelopen jaren hebben wij vooral financiering aangetrokken met rentevaste looptijden tussen 10 tot 40 jaar. Dit beleid wordt vanaf 2018 bijgesteld door te kiezen voor looptijden tussen 1 en 5 jaar. De reden hiervoor is dat vanuit het grondbedrijf aanzienlijke grondverkoop worden verwacht de komende jaren. Deze geldstromen worden ingezet om reguliere aflossingen van langlopende financiering af te dekken.

Op deze manier wordt optimaal geprofiteerd van de huidige rente stand en wordt er toch een goede risicospreiding in de lening portefeuille gehanteerd.

Renteresultaat

Voor 2017 werd een voorcalculatorische renteomslagpercentage vastgesteld van 2,3%. Als gevolg van het gevoerde financieringsbeleid, de huidige extreem lage rentevergoeding en zelfs negatieve rentevergoeding op kortlopende leningen, is er minder geld uitgegeven aan financieringslasten. De externe rente baten zijn echter afgenomen. Als gevolg van de BBV wijzigingen is het niet meer toegestaan dat het werkelijke omslagpercentage meer dan 0,5% afwijkt ten opzichte van het begrote percentage. Deze afwijking blijkt 0,24% te zijn en blijft daarmee binnen de normen.

Onderstaand de berekening van de rente welke aan de taakvelden wordt toegerekend:

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 1.984.427
b.	De externe rentebaten	€ (189.575)
	Totaal door te rekenen externe rente	€ 1.794.852
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend (1,3%)	€ (302.935)
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (voorbeeld: Grondbedrijf)	€ (279.650)
		€ (582.585)
	Saldo door te rekenen externe rente	€ 1.212.267
d1.	Rente over eigen vermogen	€ 1.240.690
d2.	Rente over voorziening verwachte verliezen grondexploitatie (gewaardeerd op contante waarde)	€ 85.894
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente	€ 2.538.851
e.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	€ 2.630.879
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	€ (92.028)

Kasgeldlimiet en -behoefte

De kasgeldlimiet is bepaald door het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar te vermenigvuldigen met een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage. De basis was voor 2017 8,50% van € 78,5 mln. is € 6,673 mln..

Het kwartaalgemiddelde van de werkelijke kasgeldbehoefte dient in beginsel onder de limiet van enig jaar te blijven. De toezichthouder staat toe maximaal voor een periode van twee kwartalen de kasgeldlimiet te overschrijden. In 2017 heeft er geen overschrijding van de kasgeldlimiet plaatsgevonden.

Omschrijving	Begroot	Werkelijk	Verschil	Analyse
Omvang kasgeldlimiet <i>Bedragen x € 1.000</i>				
1 Toegestane kasgeldlimiet				
a. in procenten van de grondslag	8,50%	8,50%		
b. in een bedrag	6.831	6.831		
2 Omvang vlottende korte schuld	-	3.000	(3.000)	
a. Opgenomen gelden korter dan 1 jaar		3.000		
b. Schuld in rekening-courant		-		
c. Gestorte gelden door derden korter dan 1 jaar		-		
d. Overige geldleningen, niet zijnde vaste schuld		-		
3 Vlottende middelen	-	5.841	(5.841)	
a. Contante in kas		5		
b. Tegoeden in rekening-courant		5.836		
c. Overige uitstaande gelden korter dan 1 jaar		-		
4 Toets kasgeldlimiet				
a. Totaal netto-vlottende schuld (2-3)	-	(2.841)	2.841	
b. Toegestane kasgeldlimiet	6.831	6.831		
c. Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	6.831	9.672	(2.841)	1)
Basisgegevens renterisiconorm				
Renteherzieningen op leningen o/g	-	-		
Betaalde aflossingen	15.502	15.200		
Renterisico (1 + 2)	15.502	15.200		
Begrotingstotaal jaar T	80.365	80.365		
Het bij Min. Regeling vastgestelde %	0	0		
Regeling				
Renterisiconorm (5a+5b/ 100)	16.073	16.073		
Toets renterisiconorm				
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	571	873		

- De afwijking wordt vooral veroorzaakt door de inkomsten uit de toegenomen grondverkoop. Hierdoor kon het aantrekken van nieuwe (lange) financiering uitgesteld worden.

Renterisiconorm

De uitgaven en inkomsten van de gemeente lopen niet synchroon in de tijd. De gemeente moet soms geld lenen om tijdig betalingen te kunnen verrichten en soms heeft ze (tijdelijk) overvloedige liquide middelen. Ook moeten investeringen gefinancierd worden. In korte tijd worden uitgaven gedaan, die over een veel langere periode worden afgeschreven.

Het doel van het treasurybeleid is om de rentekosten van dit financieren zo laag mogelijk te houden, de renteopbrengsten zo hoog mogelijk te doen zijn en daarbij zo weinig mogelijk risico's te lopen.

De renterisiconorm is een wettelijke norm die betrekking heeft op de vaste schuld van de gemeente. Vaste schuld ontstaat wanneer leningen worden afgesloten met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer. De norm geeft het bedrag aan waarover de gemeente zich per begrotingsjaar maximaal mag bloot stellen aan renterisico.

De norm is vastgesteld op 20% voor gemeenten. De gemeente Raalte heeft over 2017 een begrotingstotaal van € 78,5 mln., het maximale bedrag voor herfinanciering is dan € 15,7 mln.. In 2017 is gemeente net binnen dit bedrag gebleven. Onze herfinanciering was € 15,2 mln.. In dit bedrag zit een aflossing van een lening van € 10 miljoen die net iets meer dan een jaar gelopen heeft.

3.5. Bedrijfsvoering

Organisatie: algemeen

Van Ontwikkelagenda naar programmaplan “Ons Raalte”

In 2015 zijn we op basis van de toen geformuleerde Ontwikkelagenda gestart met onze ambitie om een “Gewaardeerd Partner” te willen zijn voor de Raalter inwoners, ondernemers en organisaties. Minder vanaf het gemeentehuis beleid bedenken en uitrollen, meer samen met betrokkenen plannen maken en ook samen uitvoeren. Dat is inmiddels op vele manieren zichtbaar. Denk aan “Groen samen Doen”, de Verkeersagenda, de Kr8 van Raalte en Bouwhuisplein in Broekland.

Medewerkers ervaren aantoonbaar meer werkplezier dan een aantal jaren geleden, maar ervaren ook duidelijk werkdruk. Er bestond een brede behoefte aan meer overzicht over alle ontwikkelingen. Om aan die behoefte te voldoen, is in de eerste helft van 2017 gewerkt aan een programmatische aanpak voor de ontwikkeling van de organisatie. Dit programmaplan heeft de titel gekregen “Ons Raalte”. In september bent u hierover in een raadpleinsessie bijgepraat.

Om het gewaardeerd partnerschap nog verder in te bedden, focust het programma op drie sporen: We gaan duidelijker sturen op resultaten en output. Dit komt tegemoet aan de behoefte van medewerkers om enerzijds meer richting te krijgen en anderzijds meer ruimte. Verder passen we de inrichting van de organisatie aan zodat we nog beter kunnen aansluiten op de logica van de samenleving. Voorspelbaar en snel als het kan, meedenkend en wendbaar als dat nodig is en altijd betrouwbaar. En tenslotte versterken we het continue leren en verbeteren als uitgangspunt voor onze organisatie, omdat dat nodig is om te blijven aansluiten bij onze inwoners en de wereld daaromheen.

Bezuinigingen en basis op orde

Nagenoeg alle bezuinigingen op de formatie uit de periode 2010-2018 zijn inmiddels gerealiseerd. In totaal gaat het om ca. 40 fte. Zoals reeds bij de zomernota 2017 aangegeven, resteert nog een bezuiniging op management van afgerond € 132.000, welke vanaf 2019 wordt ingevuld. Deze gaan we zeker realiseren, omdat de nieuwe organisatiestructuur wordt opgezet met minder leidinggevendenden.

Dat we de basis steeds beter op orde krijgen, blijkt ook uit een toename van de medewerkerstevredenheid in het algemeen (7,2) en van het vertrouwen in hun leidinggevendenden in het bijzonder (6,4). Ook het ziekteverzuim loopt redelijk in de pas. Het gemiddeld ziekteverzuim is 5,15%. Landelijk is dit voor de gemeenten 5,6%.

Loonsomkader

Vanaf de jaarrekening 2015/begroting 2016 werken we met het door de raad vastgestelde loonsomkader, een “lump-sum” loonsombudget. Eventuele mee- en tegenvallers binnen de loonsom worden aan de reserve Strategische Personeels Planning (SPP) toegevoegd c.q. onttrokken (egalisatie). Het werken met een loonsomkader biedt meer flexibiliteit in een zich voortdurend ontwikkelende organisatie en draagt bij om de verjonging in de organisatie door te zetten.

Het resultaat op de loonsom 2017 is bij de jaarrekening becijferd op afgerond € 227.000 voordelig. Dit is circa 1,5% van de loonsom en bestaat voor een belangrijk deel uit niet volledig ingezette vacaturegelden. Het voordelig resultaat is toegevoegd aan de reserve Strategische Personeels Planning.

Reserve SPP

In het verslagjaar 2017 is de reserve SPP met name gevoed door bespaarde loonkosten als gevolg van het vervallen van uitloopschalen voor nieuwe medewerkers. Daarnaast heeft bij de zomernota 2017 een dotatie van € 50.000 plaats gevonden. De reserve SPP is in 2017 met name ingezet voor:

- het stimuleren van de organisatieontwikkelingen “Ons Raalte”.
- het aantrekken van een tweetal trainees.
- het opvangen van mobiliteits bevorderende maatregelen. Hierin is in 2017 een inhaalslag gemaakt.
- het uitvoeren van de 80-90-100 regeling. De meerkosten van deze regeling zijn ten laste van de reserve SPP gebracht.

Het saldo van de reserve SPP is in 2017 gedaald van € 664.739 per 01-01-2017 naar € 370.469 per 31-12-2017. Laatstgenoemd saldo is inclusief het voordelig resultaat op de loonsom 2017 en wordt voldoende geacht om de jaarlijkse fluctuaties op de reguliere loonsom op te kunnen vangen. Om de organisatieontwikkelingen in de komende jaren door te kunnen zetten heeft de raad bij de begroting 2018 een noodzakelijke dotatie van € 450.000 aan deze reserve toegevoegd. Deze toevoeging vloeit vanaf 2021, in een periode van 5 jaar, weer terug naar de algemene middelen.

Organisatie: verbetering van de bedrijfsvoering

In 2017 hebben we ervoor gekozen om niet een totaal ontwikkelplan op de volle breedte van alle PIOFACH functies te maken. We hebben hierin prioriteit gegeven aan de financiële functie en de bijbehorende planning en control processen omdat hier relatief veel tijd en energie van de ambtelijke organisatie in zit en de eindproducten veel bestuurlijke belangstelling kennen. Inmiddels ligt er ook een advies van een extern bureau waarmee we in 2018 daadwerkelijk optimalisaties kunnen implementeren. In de uitwerking van Ons Raalte komt de ontwikkeling van de totale bedrijfsvoering aan de orde.

Vensters voor bedrijfsvoering

In 2016 en 2017 heeft Raalte mee gedaan aan “Vensters voor Bedrijfsvoering”. Dit is een instrument ontwikkeld door King en de VNG waaraan ongeveer 70-80 gemeenten in Nederland deelnemen. Het gaat om een kwantitatieve benchmark waarin diverse gegevens aangaande de bedrijfsvoering onderling vergeleken zijn. Om de cijfers nog beter te kunnen duiden willen we een verdiepingsslag maken. Het gaat hierbij met name om het uniform ontsluiten van de brongegevens tot de gehanteerde gegevensdefinities van Vensters voor bedrijfsvoering.

Digitalisering en zaakgericht werken

De aansturing van digitalisering en zaakgericht werken krijgt meer integraal vorm door het inrichten van een ‘strategisch informatieoverleg’(SIO) wat wij het kernteaminformatie-management noemen. In dit kernteam worden voortgang van ICT-projecten gemonitord, alsmede de voortgang van de digitalisering. Ook is er aandacht voor de opleiding en training van medewerkers op het terrein van digitalisering en zaak gericht werken. Deze interne governance sluit goed aan op de DOWR governance. Meer gestage en vloeiende digitalisering van de dienstverlening en bedrijfsvoering zullen van dit geheel het resultaat zijn.

Documentenbeheer & archief

De vereiste borging van de kwaliteit van ons archief heeft als basis een kwaliteitszorgsysteem, bestaand uit procedures. Dit systeem is inmiddels gereed. In 2017 heeft de raad besloten tot tijdelijke uitbreiding van formatie voor het archief. Vanaf het eerste kwartaal van 2018 is deze formatie ingevuld. Hiermee is voor twee onderwerpen een essentiële voorwaarde ingevuld: (1) verdere digitalisering van het archief en (2) uitvoering geven aan het kwaliteitszorgsysteem. Door de getroffen maatregelen scoort het archief de kleur groen in Interbestuurlijke toezicht.

Voor de Omgevingsdienst zijn voorbereidende werkzaamheden verricht. Extra inzet is gepleegd om de te digitaliseren bouwdoSSIERS op te schonen. Het overgrote deel van de informatie in milieudoSSIERS is reeds digitaal geregistreerd. Zodra de applicatie van de Omgevingsdienst (IJVI) in productie is genomen, ontstaat een koppeling met onze applicatie voor digitaal werken. Vanaf dat moment kunnen de opgeschoonde milieudoSSIERS digitaal gemaakt worden. De beslissing om alle opgeschoonde bouwdoSSIERS te digitaliseren vindt separaat plaats. Hierbij wordt gekeken naar de kosten en de verwachte meerwaarde.

Het digitaliseringstraject van de documenten die voortkomen uit het sociaal domein, is nog in de ontwerpfasE.

Huisvesting

Het onderzoek naar een nieuw huisvestingsconcept dat aansluit bij een actuele wijze van werken voor en met de samenleving is verschoven naar 2018. Dit kwam enerzijds doordat 2018 een logischer moment is in relatie tot de ontwikkeling van de organisatie. Daarnaast waren er in 2017 onderhoud-technische problemen met de installaties van het gemeentehuis die eerst opgelost moesten worden.

Om inzicht te krijgen in ons toekomstig werkplekconcept is de stelpost binnen de exploitatie van huisvesting in 2017 gereserveerd voor onderzoek hiernaar. Samen met de stelpost van 2018 beschikken we over een budget van ruim € 50.000 om in de tweede helft van 2018 aan de slag te gaan met een visie op huisvesting. Intern werken we op dit moment aan actualisering van de huidige indeling van de werkplekken, zodat we een actueel beeld hebben als vertrekpunt.

Organisatie: impact inhoudelijke ontwikkeling

Fysiek domein

Op 1 januari 2018 is de Omgevingsdienst IJsselland officieel van start gegaan. Als gevolg hiervan zijn taken, formatie en medewerkers overgegaan naar de Omgevingsdienst. Er is hard gewerkt vanuit de gemeente om dit zo soepel mogelijk te laten verlopen. Vanuit de werkgever is de nodige aandacht aan het afscheid van de medewerkers besteed. Voor 2018 hebben we aandacht voor de nieuwe werkprocessen en hebben we de zorg voor enkele boventallige medewerkers.

Stichting Werk Raalte

Per 1 januari 2016 is de Stichting Werk Raalte (SWR) opgericht met als doel haar medewerkers te laten deelnemen aan een 'inclusieve arbeidsmarkt' en de financiële tekorten van de uitvoering van de Wsw te minimaliseren. De medewerkers zijn tevreden, de werkprocessen zijn inmiddels goed ingericht, de financiële administratie is in control en er wordt prima samengewerkt met de ondernemers.

Organisatie: personeel & HRM

HR Routekaart

Met de uitwerking van de HR Routekaart is een start gemaakt. Inmiddels zijn de pijlers wendbaarheid, leiderschap en talentbenutting verweven in de doorontwikkeling 'Ons Raalte'. Er is een specifieke kwartiermakersopdracht uitgezet om invulling te geven aan hoe we de wendbaarheid van de organisatie kunnen vergroten. Voor de pijler leiderschap wordt ingezet op resultaat gericht sturen en persoonlijk leiderschap.

Mobiliteit van medewerkers

Vanuit het generatiepact is de 80-90-100 regeling in Raalte ingesteld als een van de instrumenten om de instroom van jongeren te bevorderen en om het mogelijk te maken dat oudere medewerkers duurzaam inzetbaar blijven binnen onze organisatie. Hiermee willen we een evenwichtiger personeelsbestand creëren zodat we als organisatie goed voorbereid zijn op de toekomst en flexibeler zijn.

De regeling is eind 2017 geëvalueerd, met als resultaat dat de regeling voldoet en wordt voortgezet. Daarnaast wordt deze aangevuld met een nieuwe variant (de 60-70-100 regeling). Inmiddels maken 20 medewerkers gebruik van de 80-90-100 regeling en zijn er drie jonge medewerkers ingestroomd.

Andere middelen die er toe bijdragen om de doelstellingen uit de HR Routekaart te verwezenlijken, zijn het inzetten van trainees door deelname aan het Traineetraject Talentenregio en het stimuleren van deelname van medewerkers aan activiteiten vanuit Talentenregio. Veel medewerkers maken hier gebruik van, wat duidt op een blik naar buiten en interesse in wat er in de omgeving gebeurt.

Tenslotte heeft in 2017 een aantal medewerkers intern een overstap gemaakt, maar is ook de uitstroom vergroot ten opzichte van voorgaande jaren. In het Medewerkers Onderzoek van 2017 kwam naar voren, dat medewerkers zich bewuster zijn van kansen die zich buiten de gemeente Raalte voor doen.

Individueel keuzebudget

Het IKB is vanuit de CAR UWO ingevoerd. De trend van modernisering van arbeidsvoorwaarden richting de cao van de toekomst zet door. Medewerkers kunnen nu zelf keuzes maken voor wat betreft de inzet van een deel van hun arbeidsvoorwaarden c.q. individueel keuzebudget.

HR21

Het afgelopen jaar is daadwerkelijk de HR21 systematiek ingevoerd. Per 1 januari 2018 zijn alle medewerkers ingedeeld in een normfunctie van HR21. De functies van de directie en managers worden in 2018 met de doorontwikkeling 'Ons Raalte' omgezet.

Intergemeentelijke samenwerking

Sportbedrijf

Na een lange tijd van onzekerheid over de mogelijkheid tot aansluiting bij het pensioenfonds ABP en de onderhandelingen over het sociaal plan is er een akkoord bereikt op beide onderdelen. Daarmee zijn de arbeidsvoorwaarden van de medewerkers op een goede manier geborgd. Alle medewerkers die vanuit de gemeente Raalte gedetacheerd waren bij het Sportbedrijf zijn per 1 januari 2018 in dienst getreden bij Sportbedrijf Raalte BV.

DOWR

De samenwerking binnen DOWR is nu na jaren van opbouw en overgang bestendig in de huidige percelen. Voor alle percelen geldt dat de fase van kwartier maken is overgegaan naar duurzame werkorganisaties. Overall zien we dat de percelen goed scoren op de 6 K's (Kwaliteit, Kosten, Kansen, Kennis, Kwetsbaarheid en Klanttevredenheid). De aanbeveling uit de evaluatie rondom het professionaliseren van de PDCA cyclus is uitgevoerd. Dit betekent dat de kaderdocumenten, zoals dienstverleningsovereenkomst (DVO) en begroting, via de correcte route en tijdig worden opgesteld en vastgesteld. Hierdoor is een betere aansluiting met de interen P&C cyclus geborgd en worden beslissingen op de juiste tafel door de juiste mensen genomen. Ook is de informatievoorziening aan de bestuurders verbeterd.

De samenwerking bevindt zich in een fase van consolidatie. In de tweede helft van 2017 is een conceptvisie op de samenwerking opgesteld, met de vraag 'hoe is de gewenste toekomst van de DOWR samenwerking. Deze conceptvisie wordt begin 2018 aan de colleges aangeboden ter bespreking.

Financiële resultaten DOWR percelen

Over 2017 is een positief resultaat behaald van circa € 50.000. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een voordeel van € 40.000 op personeel gebonden kosten (inhuur) en gebouw gebonden kosten (schoonmaakkosten, printwerk en porti).

DOWR

Perceel	Begr 2015	Rek 2015	Begr 2016	Rek 2016	Begr 2017	Rek 2017
FA	324.091	380.361	318.040	328.859	312.160	318.796
FZ (pers. L.)			362.879	339.057	362.879	365.120
FZ gebouw	1.034.906	987.483	606.185	494.677	606.185	590.923
Belastingen	541.440	456.333	480.620	466.336	480.620	462.675
Inkoop	50.000	49.980	50.500	50.105	51.005	58.372
PSA aandeel Raalte	150.294	225.523	177.010	181.068	167.083	168.503
ICT I	2.619.455	2.744.585	2.703.812	3.048.442	3.163.576	3.125.729
ICT Abonnementen				138.434	113.434	115.559
Totaal	4.720.186	4.844.265	4.699.046	4.908.544	5.256.942	5.205.677

Opmerking bij begroting 2017 ICT I :

De raming 2017 betreft de primitieve begroting plus de verwerkte begrotingswijzingen. De wijzigingen betreffen onder andere extra budget voor: Uitvoeringsplannen DOWR I, implementatiekosten regie-applicatie, licentiekosten kantoorautomatisering en nieuwe licenties met functioneel beheer sociaal domein.

DOWR-I

In 2017 is in samenwerking met de ambtenaren, colleges en raden uit Deventer, Olst-Wijhe en Raalte een nieuwe I-visie opgesteld en vastgesteld door de raad.

De werkorganisatie van DOWR-I heeft in 2017 flinke stappen gezet met de organisatorische en inhoudelijke vernieuwingsslag. Er is stabiliteit en continuïteit gekomen op een aantal sleutelposities. De vacatures binnen I-advies zijn vervuld. Monitoring van budgetten en projecten is verbeterd. En de kwaliteit van de dienstverlening is verbeterd. Het uitvoeringsplan informatieveiligheid is uitgewerkt en vastgesteld. In 2018 wordt ook een SCIM (Senior Concern Informatiemanager) aangesteld. De beweging naar een samenwerking tussen DOWR-I en de klantorganisaties waarbij de inhoudelijk domeinen leidend zijn vraagt in 2018 en verder nog nadere ontwikkeling.

Informatieveiligheid

Onder informatieveiligheid verstaan we het treffen en onderhouden van een samenhangend pakket aan maatregelen om de betrouwbaarheid van de informatievoorziening te waarborgen. Kernpunten daarbij zijn beschikbaarheid, integriteit (juistheid) en vertrouwelijkheid van persoonsgegevens en andere informatie. In 2017 is een nulmeting uitgevoerd ten aanzien van informatieveiligheid. Daarin is aangegeven in hoeverre de gemeentelijke informatieveiligheid aansluit op de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten). Naast aandacht voor de technische veiligheid is er ook aandacht besteed aan houding en gedrag van medewerkers. De belangrijkste activiteiten zijn beschreven in een uitvoeringsplan dat in september 2017 door het college van B&W is vastgesteld.

Ook is er in 2017 gestart met ENSIA dat staat voor Eenduidige Normatiek Single Information Audit en bestaat uit een digitaal verantwoordingsformulier dat als basis dient voor een jaarlijkse IT-audit. ENSIA sluit aan op de gemeentelijke planning en controlcyclus voor informatieveiligheid en neemt de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) als uitgangspunt.

Het college heeft eind april 2018 de collegeverklaring Ensia afgegeven over Suwinet en DigiD. De resultaten van de IT audit, inclusief bovengenoemde verklaring, zijn vervolgens verstuurd naar de toezichthouder.

Inkoop

Na de zomer is het nieuwe- inkoop en aanbestedingsbeleid vastgesteld. Hierin is een sterke focus gelegd op het bieden van kansen aan lokale ondernemers. Onder ondernemers was behoefte aan meer uniformering; het hanteren van eenduidige documenten en voorwaarden. De gemeente Raalte heeft vanuit DOWR samen met het inkoopplatform Stedendriehoek daarop generiek inkoop- en aanbestedingsbeleid ontwikkeld. Hiermee is ook invulling gegeven aan de aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek 2016. Specifiek voor Raalte is een nieuw vormgegeven factsheet over het inkoop- en aanbestedingsbeleid opgesteld. Deze wordt verstrekt aan de ondernemersverenigingen van de gemeente Raalte.

Financieel beheer

In 2017 is de accountantsdienstverlening voor de boekjaren 2017 t/m 2019 gegund aan Deloitte accountants. Deze aanbesteding heeft weer in DOWR-verband plaats gevonden in verband met de samenwerking op het gebied van de bedrijfsvoering tussen de DOWR-gemeenten.

In de boardletter 2017 heeft de accountant zijn bevindingen weergegeven met betrekking tot de interne beheersing. Conclusie hierbij is dat de interne beheersing in het kader van een betrouwbare jaarrekening en financiële rechtmatigheid binnen de gemeente Raalte voldoende op orde is. Aandachtspunt hierbij is nog de IT-omgeving en dan met name het rechtenbeheer. Dit krijgt opvolging bij de aanstaande implementatie van het nieuwe financiële pakket. In de tussenliggende periode kan volstaan worden met het uitvoeren van een aantal specifieke gegevensgerichte controles.

Frauderisicoanalyse

Het inschatten van mogelijke frauderisico's is een belangrijk onderdeel welke periodiek op de agenda staat van college en management. We vinden het belangrijk dat periodieke risicoanalyses een vast onderdeel uitmaken van het interne beheersingssysteem. De door het college vastgestelde frauderisicoanalyse, welke in de rekeningcommissie is besproken, is door de accountant voor de jaarrekeningcontrole 2017 als voldoende actueel beoordeeld.

Interbestuurlijk toezicht

In het kader van het interbestuurlijk toezicht bepaalt de provincie jaarlijks het toezichtregime per gemeente. De provincie maakt hierbij gebruik van een informatiearrangement per toezichtdomein en stelt op basis van risicoanalyses een beoordelingskader op. Op basis van objectieve criteria geeft de provincie jaarlijks met een verkeerslichtkleur (groen-oranje-rood) aan welk toezichtarrangement van toepassing is.

Voor het jaar 2017 zag het toezichtregime er als volgt uit:

Totaalbeeld Raalte				
Toezicht				
Financiën	Wabo	Wro	Archief	Huisvesting statushouders

Op alle domeinen waarop de provincie toezicht houdt, scoort de gemeente Raalte in 2017 de kleur groen. Dat betekent dat de gemeente Raalte zijn zaken goed voor elkaar heeft en verder heeft verbeterd ten opzichte van 2016.

Voortgang (Berenschot)bezuinigingen 2015-2018

Bij de zomernota 2017 hebben we de balans opgemaakt van de totale bezuinigingstaakstellingen 2015-2018. De niet te realiseren bezuinigingen 2017 zijn bij de zomernota ten laste van de algemene middelen gebracht terwijl de knellende bezuinigingen vanaf 2018 bij de begrotingsbehandeling 2018 zijn teruggedraaid.

3.6. Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. Elke gemeente heeft in haar dagelijkse praktijk voor de uitvoering van een deel van haar beleid te maken met verbonden partijen. Zo heeft Raalte zich in het verleden om verschillende redenen verbonden aan bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen en stichtingen, maar ook voor de toekomst zoeken we de samenwerking op.

In deze paragraaf is inzicht gegeven in de verschillende belangen van de gemeente in verbonden partijen. Bij een bestuurlijk belang heeft de gemeente een zetel in het bestuur van een rechtspersoon of stemrecht. Bij een financieel belang is de gemeente de ter beschikking gestelde middelen kwijt in geval van faillissement van de verbonden partij en/of kunnen financiële problemen bij de verbonden partij verhaald worden op de gemeente. Voorbeelden van een financieel belang zijn een subsidierelatie, een afgesloten lening, een garantstelling en aandelenbezit.

Doordat van verschillende kanten steeds meer oog is voor deze vormen van samenwerking, is de afgelopen jaren de informatievoorziening verbeterd.

Gemeentelijk beleid verbonden partijen

In 2016 heeft de raad nieuwe beleidskaders vastgesteld in de nota verbonden partijen. De aanleiding hiervoor was een onderzoek van de rekenkamercommissie over verbonden partijen, de wens van de raad om grip te verbeteren en landelijke belangstelling voor dit onderwerp. Deze paragraaf is aangepast aan het nieuwe beleidskader van de verbonden partijen.

In de beleidsnota is onderkend dat het deelnemen aan een verbonden partij een middel is om gemeentelijke doelen te bereiken en taken uit te voeren. Aan verbonden partijen zitten voor- en nadelen. Voordelen zoals benoemd in de beleidsnota zijn kostenbesparing, vermindering van de kwetsbaarheid en verbetering van de kwaliteit van de taakuitvoering. Het aangaan van een verbonden partij brengt echter ook een aantal belangrijke risico's met zich mee. Er is vaak veel gemeentelijk geld mee gemoeid. Daarnaast is de invloed en controle op de uitvoering van de activiteiten minder direct en moet die worden gedeeld met andere partijen (gemeenten). Dit leidt tot onder andere bestuurlijke en financiële risico's.

Het vastgestelde beleidskader in deze is: verbonden partijen worden slechts ingezet als de balans tussen de voor- en nadelen substantieel gunstiger uitvalt dan bij andere mogelijke instrumenten zoals zelf doen of uitbesteden.

Om een goede afweging te kunnen maken wanneer tot samenwerking over wordt gegaan en welke vorm daar het beste bij past, is een stappenplan beschikbaar.

Om de grip te verbeteren op de verbonden partijen wordt de informatievoorziening van zowel het orgaan zelf als het beleid wat voor onze gemeente wordt uitgevoerd, verbeterd. Deze informatie is opgenomen in deze paragraaf.

Om de betrokkenheid van de raad te vergroten is de procedure ten aanzien van de zienswijze gewijzigd. Om de raadsinformatie rondom verbonden partijen toegankelijker te maken, wordt in het vervolg de zienswijze voorzien van een memo voor de raad. Deze memo bevat een beleidssamenvatting ten aanzien van het voorliggende document en extra beleidsinformatie ter onderbouwing van de zienswijze. Daarnaast worden de kadernota's van publiekrechtelijke verbonden partijen besproken in de raad. Zo kan de raad via de gemeentelijk vertegenwoordiger opdrachten meegegeven welke de gemeentelijk vertegenwoordiger kan inbrengen in het bestuur van de betreffende verbonden partij. Daarmee wordt de raad meer betrokken bij de inhoud en komt zijn rol beter tot zijn recht.

Vervolgstappen op het nieuwe beleid

Op initiatief van de gemeente Zwolle is een intergemeentelijke werkgroep gevormd waaraan meerdere gemeenten deelnemen. Raalte participeert in deze werkgroep. De taak van de werkgroep is het uitbrengen van een advies om de grip op verbonden partijen regionaal beter te organiseren. We richten ons nu op het risicomanagement binnen de verbonden partijen, om daarmee een beeld te krijgen van het niveau binnen de verbonden partij en het effect daarvan op de financiële positie van de deelnemende gemeenten.

Indeling paragraaf

De indeling van deze paragraaf is voorgeschreven in het BBV. De verbonden partijen dienen te worden gesplitst in:

- 1) Gemeenschappelijke regelingen,
- 2) Stichtingen/verenigingen,
- 3) Coöperaties/vennootschappen,
- 4) Overige.

De te benoemen onderdelen per verbonden partij zijn voorgeschreven in het BBV. Per verbonden partij is onder andere in beeld gebracht wat het financieel belang van de gemeente is: de jaarlijkse dividendopbrengst, de gemeentelijke bijdrage of de te behalen bezuinigingstaakstelling en een inschatting van het mogelijke risico. Vervolgens is een inschatting gemaakt van de waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet: laag (25%), gemiddeld (50%) of hoog (75%). Dit mogelijke risico in verhouding tot de waarschijnlijkheid, leidt tot het risicobedrag per verbonden partij. De totale risicobedragen zijn vermeld in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Ontwikkelingen BBV

De BBV schrijft sinds 2017 voor, dat de betrokkenheid van verbonden partijen bij de realisatie van de doelstellingen binnen een programma, moet worden opgenomen in het betreffende programma.

Dat betekent dat een deel van de informatie wat eerst hier vermeld werd, het “openbaar belang” en de “bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen”, nu opgenomen is in het betreffende programma, en niet meer in de formats per verbonden partij.

Ad 1 Gemeenschappelijke regelingen

Programma 1.2 Veiligheid en handhaving

Veiligheidsregio IJsselland (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur (AB) bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Elk lid van het AB heeft één stem.			
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage voor Raalte is in 2017 begroot op € 2.208.501 en is in 2017 als voorschot uitbetaald. Daarnaast is € 43.051 retour ontvangen bij resultaat jaarrekening 2016.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2017
	Eigen vermogen (excl. resultaat)	€ 2,12 mln.	€ 2,45 mln.	€ 2,83 mln.
	Vreemd vermogen	€ 42,27 mln.	€ 27,76 mln.	€ 31,04 mln.
	Fin. resultaat	€ 2,03 mln.	€ 2,04 mln.	€ 0 mln.
Ontwikkelingen	Verdeelmethodek: Voorafgaand aan de begroting 2017 is de verdeelmethodek herzien. Door het algemeen bestuur is op 23 maart 2016 gekozen voor een combinatiemodel voor de verdeling van de kosten. De kosten zijn vanaf 2017 voor 75% verdeeld op basis van de historische kosten en voor 25% op basis van een meer geobjectieerde methodek te weten het gemeentefonds. Voor Veiligheidsregio IJsselland blijft er nog een te realiseren taakstelling voor de ontoereikende BTW compensatie van structureel € 260.000 (vanaf 2024). Dit nadeel is tijdens het proces van de regionalisering al in beeld gebracht. Organisatieontwikkeling: Veiligheidsregio IJsselland heeft onderzocht hoe zij kunnen doorontwikkelen. Inrichtingsvoorstellen zijn voorgelegd aan het Algemeen Bestuur. De gewenste ontwikkelrichting wordt in 2018 gerealiseerd.			
Risico's verbonden partij	Er is een risicoprofiel opgesteld om de risico's van de organisatie in kaart te brengen. De risico's met de meeste invloed op de weerstandscapaciteit zijn: Grootchalige/ langdurige inzet, stijgende rentepercentages, fiscale controles, stijgende pensioenpremies, datalek en transitie meldkamer. Op basis van alle risico's moet het weerstandsvermogen op basis van een zekerheidspercentage van 90%, 1,18 miljoen euro bedragen. De weerstandsvermogen is per 31-12-2017 één miljoen euro, dat geeft een betrouwbaarheid van 85%. Dit betekent dat de veiligheidsregio bij een dergelijk weerstandscapaciteit naar verwachting eenmaal in de zes á zeven jaar niet in staat zal zijn zonder aanvullende financiering een positief eigen vermogen te houden. Op basis van het huidige risicoprofiel is de beschikbare weerstandscapaciteit als onvoldoende te beschouwen. Het is echter raadzaam definitieve uitspraken te doen wanneer enige ervaring is opgedaan met de gevolgde werkwijze in het benoemen en inschatten van risico's.			
Risico's gemeente	Gelet op de beschreven risico's binnen de Veiligheidsregio en de mogelijke financiële gevolgen van de aanpassing van de verdeelmethodek handhaven we het risico op 10% van de bijdrage ad € 2,2 mln. Dat is een bedrag van € 220.000 met een gemiddelde waarschijnlijkheid van 25% is € 55.000. We handhaven het percentage van 25%, aangezien de weerstandscapaciteit met €1 mln. gelijk is gebleven.			

Beheersingsmaatregelen gemeente	We vinden een goede verstandhouding en nauwe contacten tussen veiligheidsregio en gemeente van groot belang. Daarom is er contact op verschillende niveaus via ambtelijk (financieel/ inhoudelijk) overleg en bestuurlijk overleg. Beiden onderschrijven het belang van versterking van de lokale verbinding. We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken daarmee geborgd in de organisatie.
---------------------------------	--

Programma 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, Begeleiding en Jeugdhulp

BVO Jeugdzorg (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Het gaat om een collegeregelingsorganisatie. Het algemeen bestuur bestaat uit elf leden, vanuit elke deelnemende gemeente één lid. Het bestuur besluit bij volstreekte meerderheid van stemmen. Het dagelijks bestuur bestaat uit dezelfde personen.			
Financieel belang	De looptijd van de dienstverleningsovereenkomst is 1 jaar, ingaande op 1 januari 2017 en eindigend op 31 december 2017. Op 19 december 2017 is door het college besloten tot een verlenging van 1 jaar (voor het jaar 2018). Het gaat om een jaarlijkse bijdrage aan de GR op basis van de bijdrageverordening; en bijdrage in de uitvoeringskosten van de GR. De begrote apparaatskosten zijn € 91.526 en deze zijn uitbetaald aan de BVO.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2017
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Fin. resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting	Per 1 januari 2015 is de financiële huishouding van start gegaan. Het is niet de bedoeling dat de GR eigen vermogen en vreemd vermogen opbouwt. Elk voor- of nadeel wordt met de gemeenten verrekend.			
Ontwikkelingen	De BVO is in 2015 van start gegaan en is een organisatie in ontwikkeling, evenals de jeugdhulp. In 2017 is de regionale samenwerking herzien. Dit heeft geleid tot een hernieuwde vorm van samenwerking waarbij de BVO niet meer een aparte manager heeft, maar wordt aangestuurd door een regiomanager die zowel de BVO als het inhoudelijk programmamanagement aanstuurt. Daarnaast wordt vanaf 2018 regionaal anders ingekocht middels resultaatfinanciering.			
Risico's verbonden partij	Het totaal aan apparaatskosten voor de uitvoeringsorganisatie en programmamanagement is begroot op € 1.734.095. De werkelijke apparaatskosten over 2016 is € 1.501.630. Er is een risico dat de uitvoeringskosten stijgen. Omdat de GR geen weerstandsvermogen opbouwt zal direct afwenteling daarvan op de deelnemende gemeenten plaatsvinden.			
Risico's gemeente	We schatten het risico op extra uitgaven van de uitvoeringsorganisatie op 10% van de exploitatie. Gebaseerd op ons gemeentelijk aandeel zou dat voor 2017 € 9.153 zijn. Bij een lage waarschijnlijkheid dat de GR uit elkaar valt, bedraagt het risicobedrag gezien de korte looptijd en gerelateerd aan ons gemeentelijke aandeel van € 2.288 eenmalig (25% van € 9.153). De risico's voor de gemeente op het uitvoeringsbudget jeugdzorg worden benoemd bij de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing en paragraaf Sociaal Domein in combinatie met overige decentralisaties in het sociaal domein.			

Beheersingsmaatregelen gemeente	Er is geregeld overleg op ambtelijk-, management- en bestuurlijk niveau. Daarnaast is er sprake van inhoudelijke monitoring. Daarover zijn afspraken gemaakt in de dienstverleningsovereenkomst. De gemeente Raalte werkt lokaal aan de transformatie van de jeugdhulp door het CJG te versterken met extra expertise en activiteiten. Dit moet naast een inhoudelijke versterking ook een besparing op de specialistische jeugdhulp opleveren. Het nieuwe inkoopmodel op basis van resultaatsturing waarmee de 11 gemeenten de specialistische jeugdhulp gaan inkopen moet ook bijdragen aan deze (inhoudelijke en financiële) transformatie.
---------------------------------	--

Programma 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, Begeleiding en Jeugdhulp

GGD IJsselland (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Het bestuur van GGD IJsselland bestaat uit een algemeen bestuur (AB), waarvan de leden worden afgevaardigd door de colleges van B&W van de gemeenten, en een dagelijks bestuur (DB), gekozen door en uit het midden van het AB. Iedere gemeente heeft één stem.			
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage aan de GGD voor algemeen bestuur en volksgezondheid op basis van aantal inwoners. De totale bijdrage over 2017 is € 1.115.497. Vanaf 2017 zijn de kosten betreft jeugdgezondheidszorg gebaseerd op basis van een nieuwe financieringswijze, waarbij de bijdragen JGZ 0-4 jarigen, gemeentelijke bijdrage 4-18 jaar en inkomsten maatwerk zijn samengevoegd.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2017
	Eigen vermogen	€ 1.777.000	€ 1.471.000	€ 1.312.000
	Vreemd vermogen	€ 6.135.000	€ 5.947.000	€ 5.733.000
	Fin. resultaat	€ 601.000 V	€ 79.000 V	€ 0
Ontwikkelingen	In de vergadering van het algemeen bestuur van 23 juni 2016 is de financiering van JGZ 0 – 18 definitief vastgesteld. De nieuwe financieringsstructuur is met ingang van 2017 ingevoerd. De mutaties betreffen de verschuivingen aan de baten kant waarbij de bijdragen op basis van de huidige dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) worden verwijderd. Deze worden aan de gemeentelijke bijdrage (voor het uniform deel JGZ 0 - 18) toegevoegd. Het bestuur van GGD IJsselland heeft de bestuursagenda 'Vernieuwing vanuit basistaken' grotendeels uitgevoerd. In november 2017 is een nieuwe bestuursagenda vastgesteld.			
Risico's verbonden partij	GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Additionele producten worden gefinancierd door de gemeenten die ze afnemen. Voor de risico's voor incidentele additionele taken (maatwerk en projecten) is een aparte voorziening getroffen. Risico's voor additionele producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de GR. Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kunnen gemeenten, naar rato van het inwonertal, worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort.			

Risico's gemeente	Druk op de jaarlijkse bijdrage door niet tijdig op kunnen vangen van de financiële gevolgen bij risico's dan wel extra stijging van uitgaven. We schatten het gemeentelijk risico in op 10% van de gemeentelijke bijdrage (€ 1.115.497) met een lage waarschijnlijkheid van 25% is afgerond € 27.887.
Beheersingsmaatregelen gemeente	Naast borging in de organisatie van beoordeling van de (jaar)stukken is er geregeld intern integraal ambtelijk overleg en portefeuillehouders overleg. Daarnaast is er ambtelijk overleg met de deelnemende gemeenten.

Programma 6.2 economie

Recreatiegemeenschap Salland (GR)	Raalte			
Bestuurlijk belang	Wethouder recreatie is lid van het dagelijks bestuur. Wethouder financiën is lid van het algemeen bestuur.			
Financieel belang	De jaarlijkse bijdrage is gebaseerd op het aantal inwoners. De raming voor 2017 bedraagt € 77.951. Werkelijke bijdrage over 2017 is € 78.584.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2017
	Eigen vermogen	€ 654.220	€ 612.497	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 668.301	€ 663.216	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 42.477 V	€ 67.330 V	€ 24.653 V
Ontwikkelingen	Het bestuur van Recreatiegemeenschap(RGS) heeft in 2016 aangegeven dat, gezien het wegvallen van de provinciale subsidie en gelet op het takenpakket van RGS, de beheertaken van RGS beter op een andere manier (niet via een gemeenschappelijke regeling) kan worden georganiseerd. Op 14 juli 2016 heeft RGS een brief aan de 3 gemeenteraden gestuurd met de aankondiging een onderzoek te starten naar de opheffing van de RGS. In de brief van 14 oktober 2016 is beantwoord dat de analyse van het bestuur van de RGS dat een gemeenschappelijke regeling voor de taken die het schap uitvoert een relatief zwaar middel is door de gemeenteraad gedeeld wordt. In de jaren dat veel nieuwe fietspaden en het wandel- en fietsnetwerk werden gerealiseerd had RGS een duidelijke meerwaarde. Nu de infrastructuur op orde is, beperken de werkzaamheden van RGS zich feitelijk tot beheertaken. Met het wegvallen van de structurele provinciale subsidie is de belangrijkste reden om deze Gemeenschappelijke Regeling in stand te houden vervallen. De gemeenteraad is het eens dat er waarschijnlijk een efficiëntere organisatievorm mogelijk is om de huidige taken uit te voeren. De gemeenteraad heeft de volgende aandachtspunten meegegeven: • Geen kwaliteitsverlies • Financieel neutraal voor Raalte • Soepele overgang naar nieuwe organisatie met als specifiek aandachtspunt een goede overgang van het personeel Het zijn de raden die uiteindelijk een definitief besluit nemen over het al dan niet beëindigen van deze Gemeenschappelijke Regeling.			

Risico's verbonden partij	Een algemene reserve van 50% van de gerealiseerde omzet wordt gezien als een verantwoorde buffer. RGS heeft een algemene reserve begin 2017 van € 384.134 als weerstandsvermogen; dit is meer dan 50% van de jaaromzet. Door het vervallen van de structurele provinciale subsidie kampt RGS nu met een niet sluitende begroting en is bezig daar een oplossing voor te vinden door mogelijk in een efficiëntere organisatievorm de huidige taken uit te voeren.
Risico's gemeente	Het enige directe financiële risico voor de gemeente is het afwentelen van de vervallen bijdrage van de provincie op de gemeente. Dat zou leiden tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage van ca. € 16.000. Onze voorlopige indruk is dat RGS de weggeven bijdrage op kan vangen door bezuinigingen door te voeren en door inzet van reserves. Daarom schatten we het risico op 50% en gaan we uit van een risicobedrag van € 8.000.
Beheersingsmaatregelen gemeente	We hebben geregeld overleg met het bestuur om de inkomstenderving zoveel mogelijk zelf op te vangen. Daarnaast is de beoordeling van de (jaar)stukken geborgd in de organisatie. In het onderzoek naar opheffing van de RGS kan als uitgangspunt/aandachtspunt worden meegegeven dat de nieuwe organisatievorm niet financieel nadelig voor de gemeente Raalte mag zijn.

Ad 2 Stichtingen en verenigingen

Programma 1.1 bestuur en dienstverlening

Stichting Overijsselse Ombudsman	Raalte			
Bestuurlijk belang	Geen bestuurlijke vertegenwoordiging			
Financieel belang	Bijdrage in de algemene kosten van € 0,10 per inwoner. € 1.500 per behandelde klacht en € 200 kosten interventie klacht. Totale kosten 2016 € 3.660 en 2017 € 3.670.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2017
	Eigen vermogen	€ 121.804	€ 121.200	€ 110.300
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	€ 0
	Fin. resultaat	€ 7.210 N	€ 2.531 N	€ 770 N
Missie/visie verbonden partij	Aandacht voor de problemen van burgers en ondernemers via de tweedelijns klachtvoorziening.			
Ontwikkelingen	Niet beschreven			
Risico's verbonden partij	Door de stichting worden als risico benoemd stijging van uitgaven en extra uitgaven door ziekte personeel. Voor dergelijke risico's is een algemene reserve gevormd. Norm is € 50.000 terwijl er eind 2016 € 84.000 in zit. Daarnaast is een specifieke reserve voor vervanging personeel gevormd. Met andere woorden, de stichting heeft de risico's afdoende afgedekt.			
Risico's gemeente	Stijging jaarlijkse gemeentelijke bijdrage bij het niet zelf op kunnen vangen door de stichting van structureel stijgende kosten. Door de stichting zijn zelf voldoende maatregelen getroffen; mogelijk risico voor de gemeente schatten we in op nihil.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie.			

Programma 1.1 bestuur en dienstverlening

Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Den Haag			
Bestuurlijk belang	Stemrecht op basis van het lidmaatschap, gebaseerd op het aantal inwoners in de gemeente. Jaarlijks is er een algemene ledenvergadering. Indien nodig kan er ook een buitengewone algemene ledenvergadering plaatsvinden.			
Financieel belang	Jaarlijkse contributie, voor 2017 geraamd € 48.488 en werkelijk betaald € 48.358 (2016 € 48.027). De contributie is m.i.v. 2015 weer gekoppeld aan het nominaal accres van het gemeentefonds, op basis van de "trap op - trap af" systematiek. Daarnaast wordt bij de contributie rekening gehouden met de financiële effecten van gemeentelijke herindeling en beleidsontwikkelingen.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 63,6 mln.	€ 65,5 mln.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 79,3 mln.	€ 81,2 mln.	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 0,949 mln. V	€ 0,8 mln. V	n.v.t.
Ontwikkelingen	Het dynamische speelveld waarin de VNG opereert, zorgt ervoor dat er steeds meer eisen aan de VNG-organisatie worden gesteld. De vereniging heeft meer taken op zich genomen, als gevolg van de decentralisaties, maar ook door de wens van gemeenten om een aantal activiteiten collectief uit te voeren. Deze veranderingen hebben twee ingrijpende gevolgen op financieel en organisatorisch gebied. In 2017 en 2018 zal worden gebouwd aan een wendbare en flexibele organisatie. De VNG Agenda 2017 is hierbij leidend. Startend vanuit de activiteiten die wij gezamenlijk als vereniging willen uitvoeren in 2017 wordt de juiste capaciteit en bijbehorende middelen toegewezen aan de betreffende prioriteiten. Hiervoor zal de P&C-cyclus verder worden geprofessionaliseerd.			
Risico's verbonden partij	De VNG onderkent risico's op het gebied van financiering, projecten, subsidies, resultaat bedrijven, beleggingen en personeelslasten (WW). Tegen deze risico's zijn verschillende beheersingsmaatregelen getroffen en beschikt de VNG over een vrij vermogen (bron jaarrekening 2016).			
Risico's gemeente	Door de berichtgeving van de VNG, zie ontwikkelingen, schatten we het mogelijk risico in op 10% van de gemeentelijke bijdrage, dit is €4.800. We verhogen de waarschijnlijkheid van gemiddeld naar hoog is 75% oftewel € 3.600.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Borging in de organisatie t.a.v. beoordeling (jaar)stukken			

Programma algemene dekkingsmiddelen

Vereniging Dimpact	Enschede			
Bestuurlijk belang	Lidmaatschap van de vereniging door het betalen van contributie. Elke lidgemeente heeft een gelijke stem, ongeacht inwoneraantal. Vertegenwoordiging ligt niet vast.			
Financieel belang	De vereniging Dimpact ondersteunt gemeenten bij de best mogelijke koppeling tussen (digitale) dienstverlening en optimale bedrijfsvoering. Hiervoor betalen we een jaarlijkse bijdrage van € 6.000 per gemeente. De kosten voor afname van het basispakket beheer en ondersteuning, hosting, nieuwe ontwikkelingen e.d. vallen binnen het onderdeel DOWR.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Concept Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 608.000	€ 774.000	€ 961.000
	Vreemd vermogen	€ 1.831.000	€ 1.990.000	Niet beschikbaar
	Fin. resultaat	€ 205.000 N	€ 166.000 V	€ 187.000 V
Ontwikkelingen	De vernieuwing en verbetering van processen en prestaties van gemeenten is leidend voor onze ambitie. Denk aan de decentralisaties in het sociaal domein, samenwerking in het RUD of de modernisering GBA.			
Risico's verbonden partij	Bij de afweging wel of geen lid te worden van deze vereniging zijn verschillende risico's onderkend zoals discontinuïteit en onvoldoende kwaliteit, maar daar staan verschillende beheersingsmaatregelen tegenover. Daarnaast heeft Dimpact een goede bedrijfsvoeringsreserve. Deze is gegroeid met het resultaat 2016, streven is uiteindelijk een buffer van € 1 mln.			
Risico's gemeente	Mogelijk risico schatten we in op 10% van het lidmaatschap van Dimpact, is € 600. Omdat bovengenoemde risico's bij impact als "kans middelgroot" worden geduid, gaan we uit van een gemiddelde waarschijnlijkheid (50%). Dat is in dit geval nihil..			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Deelname aan overleggen met andere Dimpact-leden op strategisch, tactisch en operationeel niveau en vervolgens de aanlijning met de gemeente Raalte en DOWR-I.			

Ad 3 Coöperaties en vennootschappen

Programma 6.2 Economie

Enexis Holding BV	's Hertogenbosch
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 0,0432%. De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Enexis Holding via het stemrecht op de aandelen die zij bezit. De wethouder financiën vertegenwoordigt Raalte in de AVA.
Financieel belang	Raalte bezit 64.662 aandelen, deze staan voor € 4.536 op de balans. In 2017 hebben we een dividend geraamd van € 45.000 en € 44.625 ontvangen. In 2016 is € 48.168 ontvangen.

Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 3.608 mln.	€ 3.704 mln.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 3.426 mln.	€ 3.580 mln.	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 223 mln. V	€ 207 mln. V	n.v.t.
Ontwikkelingen	Gelet op informatie van Enexis zal ons aandelenpakket rond € 2 mln. waard zijn. Het college hecht meer waarde aan een jaarlijks rendement dan aan eenmalige middelen en heeft daarom niet het voornemen de aandelen te verkopen. Volgens het persbericht jaarresultaat 2017 is de nettowinst van Enexis met € 207 miljoen in 2017 gelijk aan die in 2016. Een robuuste financiële positie stelt Enexis in staat vanuit de kerntaak te zorgen voor een betrouwbare en betaalbare energievoorziening en de bijdrage aan de transitie naar een duurzame energievoorziening te vergroten.			
Risico's verbonden partij	Enexis onderkent risico's op het gebied van veiligheid, slimme meters, ICT-omgeving, verandervermogen medewerkers, energiewet- en regelgeving. Enexis beoordeelt periodiek de bedrijfsrisico's en de impact ervan. Tegenover de risico's staan verschillende beheersingsmaatregelen, welke zijn geborgd in de organisatie.			
Risico's gemeente	De aandeelhouders lopen het risico een deel van de boekwaarde te moeten afwaarderen. Het risico is zeer gering, omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding NV. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Conclusie: laag risico. Daarnaast benoemen we hier als risico 10% van de dividendopbrengst, is € 4.500. Enexis geeft aan, dat het risico echter gemitigeerd is middels een overeengekomen garantiedividend van € 100 mln. Op basis van deze informatie van Enexis in combinatie met het halfjaarsbericht 2017 stellen we het risico op € 4.500 (10% van de dividendopbrengst) en met een lage waarschijnlijkheid van 25%. Daarmee komt het risico op € 1.125 structureel.			
Beheersingsmaat-regelengemeente	We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken geborgd in de organisatie.			
Overige bijzonderheden	De gemeente Raalte is lid van de VEGANN (Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland). Gezamenlijk hebben we een grotere stem en kunnen we meer invloed uitoefenen. Bij de verkoop van de aandelen Essent in 2009 is het bedrijf Essent gesplitst in een apart netwerkbedrijf en een productie- en leveringsbedrijf. Door die splitsing is Raalte automatisch aandeelhouder geworden van het netwerkbedrijf Enexis Holding BV. Het productie- en leveringsbedrijf is verkocht aan RWE, een Duits energiebedrijf. Door de wettelijke splitsing en de daarmee gepaard gaande transactiestructuur zijn verschillende NV's en BV's opgericht. Deze worden in de komende jaren afgewikkeld en opgeheven. Hieronder worden deze toegelicht. De gemeenteraad heeft in 2009 besloten, dat de eenmalige opbrengsten die daarbij beschikbaar komen, gestort zullen worden in de algemene bestemmingsreserve.			

CBL Vennootschap BV

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent. (namens de verkopende aandeelhouders van Essent)

CBL Vennootschap BV	1-jan.-2017	31-dec.-2017*	31-dec.2018**
Eigen Vermogen	€ 787.743	€ 145.000	€ 125.000
-> Waarvan reserves	€ 767.743	€ 125.000	€ 100.000
Vreemd Vermogen	€ 148.644	€ 8.000	€ 5.000
-> Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting	€ (20.000)	€ (12.500)	
Dividend (incl. 15% belasting)***	€ -	€ -	
* Voorlopige cijfers			
** Verwachting			
*** Dividend reeds uitgekeerd in sep. 2017 / verwachting 2018			

Doelstelling:

De functie van deze vennootschap was de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds.

Voor zover na beëindiging van alle CBL's (CBL: Cross Border Leases) en de betaling uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingvergoedingen nog geld was overgebleven in het CBL Escrow Fonds, is het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en verkopende aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.

Ondanks dat het CBL Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.81 BW.

CSV Amsterdam BV

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent en Attero. (namens de verkopende aandeelhouders van Essent en Attero)

CSV Amsterdam BV	1-jan.-2017	31-dec.-2017*	31-dec.2018**
Eigen Vermogen	€ 3.209.044	€ 870.000	€ 770.000
-> Waarvan reserves	€ 3.189.044	€ 850.000	€ 750.000
Vreemd Vermogen	€ 170.799	€ 60.000	€ -
-> Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting	€ (110.000)	€ (100.000)	€ (100.000)
Dividend (incl. 15% belasting)***	€ 2.229.404	€ -	€ -
* Voorlopige cijfers			
** Verwachting			
*** Dividend reeds uitgekeerd in mei 2017 / verwachting 2018			

Doelstelling:

Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult: namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; namens de verkopende aandeelhouders van Attero eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO BV (hierna Waterland); het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening naar aanleiding van de verkoop van Attero is gestort.

(ad. a)

In februari 2008 is Essent, met toestemming van de publieke aandeelhouders, een procedure begonnen tegen de Staat der Nederlanden waarin zij een verklaring voor recht vragen dat bepaalde bepalingen van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) onverbindend zijn. Als gevolg van de WON (en de als gevolg daarvan doorgevoerde splitsing tussen het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en netwerkbedrijf anderzijds) hebben haar aandeelhouders schade geleden. Vanwege praktische moeilijkheden om de juridische procedure aan de verkopende aandeelhouders van Essent over te dragen, hebben de verkopende aandeelhouders en RWE afgesproken dat de onderliggende (declaratoire) procedure over de vraag of (delen van) de WON onverbindend zijn, ook na afronding van de transactie met RWE, door Essent zal worden gevoerd. De verkopende aandeelhouders en RWE zijn verder overeengekomen dat de eventuele schadevergoedingsvordering van Essent op de Staat der Nederlanden die zou kunnen ontstaan als de rechter inderdaad van oordeel is dat (delen van) de WON onverbindend is, wordt gecedeerd aan de verkopende aandeelhouders (en dus niet achterblijft bij Essent), die deze vordering gebundeld zullen gaan houden via de deelneming (de Claim Staat Vennootschap B.V.).

De WON leidde er toe dat het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en het netwerkbedrijf anderzijds gesplitst moesten worden. De Rechtbank te 's-Gravenhage heeft de vordering van Essent in eerste instantie afgewezen. Essent is tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. In juni 2010 heeft het Gerechtshof in Den Haag de WON onverbindend verklaard.

De Staat is tegen de uitspraak in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft pre justitiële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie. Het Europese Hof van Justitie heeft een reactie gegeven aan de Hoge Raad een uitspraak doen. De Hoge Raad heeft na reactie van het Europese Hof op 26 juni 2015 jl. uitspraak gedaan.

De Hoge Raad heeft besloten dat de Splitsingswet niet in strijd is met het recht van de Europese Unie. Met deze uitspraak van de Hoge Raad zijn de vorderingen van Essent op de Staat definitief afgewezen. Voor de vennootschap is de procedure daarmee geëindigd.

(ad. b)

In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de verkopende aandeelhouders van Attero een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan CSV Amsterdam B.V. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft Waterland bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst, zijnde € 13,5 miljoen, door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een escrow-rekening wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat op deze rekening zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen.

Waterland heeft op 22 mei 2015 een claim van ten minste € 9,5 miljoen ingediend bij de CSV Amsterdam B.V. Vanwege die claim, diende - conform de afspraken vastgelegd in de koopovereenkomst - het gehele in escrow geplaatste bedrag ter beschikking te blijven ter afwikkeling van deze claim. De contractuele beoogde verlaging per 27 mei 2015 van het escrow bedrag (lees: betaling door de notaris van € 9,5 miljoen aan de CSV Amsterdam B.V. en daarmee aan de verkopende aandeelhouders) heeft daarom niet plaatsgevonden.

In juni 2016 is een compromis bereikt tussen Waterland en de vennootschap voor een bedrag van € 5.464.217 over de belastingclaims tot en met de periode waarin Attero integraal onderdeel, als Essent Milieu, uitmaakte van de Essent-organisatie. Het bedrag is betaald uit het escrow fonds van € 13,5 miljoen. Daarnaast is door Attero een bedrag betaald aan de vennootschap van € 3.406.063 voor de (eventuele) belastingteruggaven over deze periode. Het bedrag is toegevoegd aan de overige reserves van de vennootschap en in 2016 voor een groot deel uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.

(ad. c)

Het resterend vermogen op de escrow-rekening is € 8.035.783. De escrow-rekening wordt aangehouden bij de notaris. De verkopende aandeelhouders en Waterland zijn niet zonder meer gerechtigd tot het voornoemde bij een notaris in escrow gestorte bedrag. De verkopende aandeelhouders en Waterland hebben enkel een voorwaardelijke aanspraak op dat bedrag. Zodra aan de in de escrow overeenkomst opgenomen voorwaarden is voldaan, zal de notaris het desbetreffende bedrag betalen aan hetzij de CSV Amsterdam B.V. (ten gunste van de verkopende aandeelhouders van Attero), hetzij aan Waterland. Het in escrow gestorte bedrag maakt geen onderdeel van de balans van CSV Amsterdam B.V.

Beleidsvoornemens:

De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) worden ingediend.

Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.

Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 kunnen worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening. Momenteel is er een bedrag van € 5.464.217 uitbetaald aan Waterland ten laste van de escrow-rekening, en is er een bedrag van € 3.406.063 terugbetaald door Waterland in verband met belastingteruggave. De terugbetaling is niet verrekend met de escrow, waardoor het risico nu is afgenomen tot een maximum van € 8.035.783 en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent. (namens de verkopende aandeelhouders Essent)

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	1-jan.-2017	31-dec.-2017*	31-dec.2018**
Eigen Vermogen	€ 1.638.704	€ 1.615.000	€ 1.600.000
-> Waarvan reserves	€ 141.882	€ 115.000	€ 100.000
Vreemd Vermogen	€ 50.833	€ 10.500	€ 10.000
-> Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting	€ (22.000)	€ (15.000)	€ (15.000)
Dividend (incl. 15% belasting)***	€ -	€ -	€ -
* Voorlopige cijfers (afgerond)			
** Verwachting			

Doelstelling:

Onderdeel van Essent in 2009 bij de verkoop aan RWE, was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), onder andere eigenaar van de kerncentrale in Borssele.

Het bedrijf Delta N.V. (destijds 50% aandeelhouder, nu 70% aandeelhouder) heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE in 2009 bij de rechter aangevochten. Als consequentie op deze gerechtelijke procedure is in 2009 het 50% belang van Essent in EPZ tijdelijk ondergebracht bij Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (PBE).

In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta N.V. een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen.

In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, het 50% belang in EPZ alsnog geleverd aan RWE.

PBE is blijven bestaan met een beperkt takenpakket. PBE wikkelt de zaken af die uit de verkoop zijn voortgekomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid.

Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met onder andere Verkoop Vennootschap B.V.

Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap B.V.). RWE had op 30 september 2015 geen potentiële claims ingediend m.b.t. verkoop van het 50% belang in EPZ.

Het General Escrow Fonds is in juli 2016 geliquideerd en uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW).

Vordering op Enexis BV

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent. (namens de verkopende aandeelhouders van Essent)

Vordering op Enexis BV	1-jan.-2017	31-dec.-2017*	31-dec.2018**
Eigen Vermogen	€ 23.997	€ 16.500	€ 6.500
-> Waarvan reserves	€ 3.997	€ (3.500)	€ (13.500)
Vreemd Vermogen	€ 356.261.455	€ 356.500.000	€ 356.500.000
-> Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting	€	(15.000)	€ (10.000)
Dividend (incl. 15% belasting)***	€	-	€ -
* Voorlopige cijfers (afgerond)			
** Verwachting			

Doelstelling:

Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds.

Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan tussen het productie- en leveringsbedrijf (Essent) en het netwerkbedrijf (Enexis). Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren, is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht in 2009 bedroeg de lening € 1,8 miljard. Deze lening is vastgelegd in een lening-overeenkomst bestaande uit vier tranches. Alleen 4e tranche loopt nog:

Totaalbedrag lening € 350 mln.

Looptijd 10 jaar (tot 30 september 2019)

Rente 7,2%

Op basis van de aanwijzing van de Minister van Economische Zaken is deze tranche van € 350 miljoen, geormerkt als mogelijke toekomstige conversie naar eigen vermogen.

Op 30 september wordt de jaarlijkse rente over deze tranche uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Op dit moment resteert alleen nog de lening van de 4^e tranche. De 4^e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4^e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.

Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 geliquideerd kunnen worden.

Financiële risico's:

De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Verkoop Vennootschap BV

Vestigingsplaats: Brabantlaan 1, 5216 TV 's-Hertogenbosch

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders Essent).

Verkoop Vennootschap BV	1-jan.-2017	31-dec.-2017*	31-dec.2018**
Eigen Vermogen	€ 1.242.623	€ 153.250	€ 140.000
-> Waarvan reserves	€ 1.222.623	€ 133.250	€ 120.000
Vreemd Vermogen	€ 37.323	€ 20.000	€ 7.500
-> Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting	€ (65.000)	€ (13.250)	
Dividend (incl. 15% belasting)***	€ 1.025.000	€ -	
* Voorlopige cijfers			
** Verwachting			
*** Agio reeds uitgekeerd in mei 2017 / verwachting 2018			

Doelstelling:

In het kader van de verkoop in 2009 van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap.

Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds werd aangehouden.

Daarmee was de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweërlei:

- namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE;
- het geven van instructies aan de escrow agent (JP Morgan) wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort. Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de FIDO/RUDDO-regels, die gelden voor decentrale overheden.

Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln..

Voor zover na beëindiging van alle claims van RWE en de betaling uit het General Escrow Fonds nog geld was overgebleven in het General Escrow Fonds, is het resterende bedrag uitgekeerd aan de verkopende aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Het initieel vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.

Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Programma 6.2 Economie

Vitens NV	Zwolle			
Bestuurlijk belang	De gemeente Raalte is aandeelhouder met een belang van 0,83%. Via het aandeelhouderschap hebben we stemrecht. De wethouder financiën vertegenwoordigt Raalte in de AVA.			
Financieel belang	Ons aandelenbezit is 41.696 stuks, met een balanswaarde van € 10.210. We hebben in 2017 een dividendopbrengst geraamd van € 100.000 en € 140.099 ontvangen, dat is € 3,36 per aandeel. (in 2016 is € 159.695 ontvangen, dat is € 3,83 per aandeel).			
Achtergestelde lening	In 2002 zijn bij de fusie preferente aandelen uitgegeven. Deze aandelen zijn per 1 januari 2006 door Raalte verkocht en gelijktijdig door Vitens omgezet in een achtergestelde lening. De stand is eind 2017 € 730.743. De jaarlijkse aflossing is € 182.687. De renteopbrengst is € 25.525, met daartegenover een kapitaallast van € 21.283.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2017
	Eigen vermogen	€ 471,7 mln.	€ 489,1 mln.	Van €441,3 mln. naar €526,3 mln.
	Vreemd vermogen	€ 1.242,7 mln.	€ 1.249,2 mln.	Van €1.292,8 mln. naar €1.223,8 mln.
	Fin. resultaat	€ 55,4 mln. V	€ 48,5 mln. V	€ 48,5 mln. V
Ontwikkelingen	Vitens verwacht door herberekeningen van de weighted average cost of capital voor 2016 en 2017 een negatief effect op het nettoresultaat en daarmee het uit te keren dividend. Verwacht dividend 2017 was € 2,01 per aandeel. Met een werkelijke opbrengst van € 3,36 per aandeel was de raming aan de lage kant.			
Risico's verbonden partij	Vitens heeft de risico's geïdentificeerd die de bedrijfsdoelstellingen mogelijk in gevaar kunnen brengen. Vitens benoemt de volgende risico's: leidingnet, IT-toegang, arbeidskrachten en vakbekwaamheid, leiderschap, klantgerichtheid, waterkwaliteit en leveringszekerheid, wet- en regelgeving. Tegenover deze risico's staan verschillende beheersingsmaatregelen, die geborgd zijn in de organisatie en regelmatig op de agenda staan van de Raad van commissarissen.			
Risico's gemeente	We benoemen hier als risico 10% daling van de dividendopbrengst, is € 10.000. Gelet op de informatie van Vitens handhaven we de gemiddelde waarschijnlijkheid van 50%, het risico komt daarmee op € 5.000 structureel.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken geborgd in de organisatie, wat zich uit door advisering aan de wethouder.			

Programma 6.2 Economie

Wadinko NV	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 3,77%. De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Wadinko via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.			
Financieel belang	Raalte bezit 90 aandelen (van de 2.389 geplaatste aandelen) tegen € 100 nominaal, balanswaarde € 9.000. Voor 2017 is € 45.000 geraamd als dividend en werkelijk is een bedrag van € 45.000 ontvangen in 2017 (in 2016 € 45.000 ontvangen). Dit is geen structureel dividend; uitkering is afhankelijk van de liquide middelen. Zie het kopje ontwikkelingen.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 65,3 mln.	€ 65,6 mln.	Van € 68,5 mln. naar

				€ 70 mln.
	Vreemd vermogen	€ 1,5 mln.	€ 1,4 mln.	€ 0
	Fin. resultaat	€ 6,0 mln. V	€ 1,5 mln. V	€ 1,5 mln. V
Ontwikkelingen	Actueel in het werkgebied van Wadinko is de hoge werkloosheid en de grote groep mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het blijkt dat veel ondernemers zich onvoldoende bewust zijn van de mogelijkheden met alternatieve financieringen. Wadinko heeft geconstateerd dat er in haar werkgebied behoefte bestaat aan een risicokapitaal bij kleine ondernemingen, waar participatie door middel van aandelen niet realistisch is. Daarom is het product "ondernemersleningen" geïntroduceerd en is er hiervoor € 3 mln. gealloceerd. Deze 3 mln. is bedoeld voor een achtergestelde leningen van maximaal € 300.000. Gegeven de behaalde resultaten en de uitdagingen bij Wadinko is in 2015 besloten het dividendbeleid 2014-2017 te continueren tot 2021 en een evaluatie in 2021 uit te voeren. We ramen t/m 2020 een jaarlijkse dividendopbrengst van € 45.000.			
Risico's verbonden partij	Inherent aan haar bedrijfsactiviteiten loopt Wadinko risico's. Door de interne maatregelen met betrekking tot risicobeheersing, zijn de risico's voor de aandeelhouders nihil. De afgelopen jaren hebben echter geleerd dat met name externe factoren bij participaties hun toekomstperspectief zowel positief als negatief kunnen beïnvloeden.			
Risico's gemeente	Wadinko is winstgevend en kent een gezonde financiële positie. De organisatie heeft een kleine staf. Er wordt al enkele jaren winst gemaakt die weer opnieuw geïnvesteerd wordt. Als risico geldt 10% daling van de dividendopbrengst, zijnde € 4.500. Uitgegaan is van een lage waarschijnlijkheid van 25%, gelet op de financiële positie van Wadinko. Daarmee komt het risico op € 1.125. Dit is een eenmalig risico, omdat de dividendopbrengst geen structureel karakter heeft.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie.			
Overige bijzonderheden	Wadinko participeert in 24 bedrijven (info januari 2018); hier is geen bedrijf uit Raalte bij.			

Programma algemene dekkingsmiddelen

Bank Nederlandse Gemeenten NV	Den Haag			
Bestuurlijk belang	Raalte is aandeelhouder met een belang van 0,0465%.			
Financieel belang	Raalte heeft een aandelenbezit van 25.987 stuks tegen € 2,50 nominaal (balans 31 dec. 2017 € 64.968). De dividendopbrengst bedraagt 25% van de nettowinst. In 2017 is € 26.500 aan dividend geraamd en € 42.619 werkelijk ontvangen (2016 werkelijk € 16.506 ontvangen).			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 4.163 mln.	€ 4.486 mln.	BNG kent
	Vreemd vermogen	€ 145.348 mln.	€ 149.514 mln.	Geen
	Fin. resultaat	€ 226 mln. V	€ 369 mln. V	begroting
Ontwikkelingen	De bank heeft in 2017 stappen voorwaarts gezet om invulling te geven aan de strategie om dichter bij de klant te staan en actief bij te dragen aan maatschappelijke opgaven als de verduurzaming van Nederland. Over 2017 is de bank positief gestemd over de nettowinst en solvabiliteit maar durft door externe factoren binnen de financiële markt geen uitspraak te doen over het eindresultaat van 2017.			

Risico's verbonden partij	Het risicobeheer is erop gericht om een redelijk rendement voor de aandeelhouders te combineren met het behouden van een excellente kredietwaardigheid (zgn. risk appetite). De BNG heeft een methodiek van het onderkennen van risico's (kredietrisico, marktrisico, operationeel risico, strategisch risico, liquiditeitsrisico) en beheersing daarvan via een monitoringssysteem.
Risico's gemeente	Als risico geldt 10% daling van de dividendopbrengst, zijnde € 3.000. De dividendopbrengst is voor 2017 hoger dan geraamd, maar dit is hoofdzakelijk gebaseerd op incidentele resultaten (jaarverslag 2016 BNG). Daarom handhaven we de gemiddelde waarschijnlijkheid op 50% en komt het risico uit op € 1.500.
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie, wat zich uit door advisering aan de wethouder.

Programma 2.3 Sport

B.V. Sportbedrijf	gemeente Raalte			
Bestuurlijk belang	Met ingang van 2015 is de gemeente aandeelhouder met een belang van 100%.			
Financieel belang	Het Sportbedrijf ontvangt een bijdrage van de gemeente voor de exploitatie van sportaccommodaties. Voor 2017 is dit € 1.421.039. Na de realisatie van het nieuwe Tijenraan en het afstoten van sporthal Hoogerheyne zal de exploitatiebijdrage worden aangepast en voor 2018 ongeveer € 1.050.000 (excl huurcomponent) bedragen. Dit is inclusief de jaarlijkse bijdrage van € 217.000 voor de uitvoering van de brede impuls combinatiefuncties (2016 t/m 2021) en de uitvoering van eenmalige sportstimuleringsprojecten.			
Dienstverleningsovereenkomst	In de rol van de gemeente als opdrachtgever van de BV heeft de gemeente overeenkomsten gesloten met de BV voor de uitvoering van de taken rond onderhoud, beheer, verhuur en exploitatie van de maatschappelijke voorzieningen. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt voor de uitvoering van de brede impuls combinatiefuncties en de uitvoering van sport- en beweegprojecten in het kader van de provinciale Tenderregeling Ondersteuning uitvoering Wet Maatschappelijke Ondersteuning.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 555.385	€ 635.077	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 1.711.985	€ 1.155.958	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 148.829 V	€ 79.682 V	n.v.t.
Ontwikkelingen	Het Sportbedrijf is gestart per 1 januari 2015. Prestatieafspraken zijn gemaakt. In 2016 is gestart met de bouw van Nieuw Tijenraan en is inmiddels begin 2018 in gebruik genomen. De sloop van het huidige Tijenraan vindt plaats in het voorjaar van 2018. In 2017 is sporthal Hoogerheyne voor een symbolisch bedrag verkocht aan Stichting Sportbelangen Heino.			
Risico's verbonden partij	In 2015 is er door de gemeente een aandelenkapitaal van € 150.000 gestort, om eventuele financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Hiermee is de gemeente ook enig aandeelhouder. In 2015 en 2016 heeft het Sportbedrijf een voordelig resultaat behaald. Het resultaat over 2017 is nog niet definitief bekend. De verwachting is echter dat het resultaat nog net positief zal zijn. Conform de exploitatie overeenkomst gaat dit resultaat in de exploitatiereserve van het sportbedrijf. Dit betekent dat het Sportbedrijf zelf een buffer creëert om een toekomstig tekort (deels) op te vangen.			

Risico's gemeente	Het Sportbedrijf onderneemt risicodragend. Hieruit vloeit voort dat deze organisatie binnen de beschikbaar gestelde budgetten de opgedragen taken moet uitvoeren. Het ingeschatte risico bij de begroting 2017 werd ingeschat op € 37.200 structureel (zijnde 25% van 10% van de exploitatiebijdrage 2017 ad. € 1.487.500) We schatten in dat het risico als gevolg van de landelijke dalende trend van het zwembadbezoek, de nieuwbouw Tijenraan (en daarmee verband houdende aanloopproblemen) en de beperking van het verdienmodel voor het sportbedrijf door privatisering van Hoogerheyne stijgt. Zodoende is het ingeschatte risico € 52.500 (zijnde 50% van 10% van de exploitatiebijdrage van € 1.050.000).
Beheersingsmaatregel en gemeente	Borging in de organisatie van beoordeling (jaar)stukken, dit vertaalt zich in ambtelijk en bestuurlijk overleg. Daarnaast blijft de raad het (sport)beleid (zoals het maatschappelijk tarievenbeleid) en de daarbij behorende financiële kaders bepalen.

Programma 4.3 milieu en duurzaamheid

N.V. Rova	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 6,3%.			
Financieel belang	Raalte bezit 534 aandelen A tegen nominaal € 113,45. Totaal is € 60.580 op de balans vermeld. Daarover ontvangen we jaarlijks dividend. Raming 2017 is € 187.000. Over 2017 is het werkelijke dividend € 397.334. Het eenmalig voordeel is verantwoord in de zomernota 2017.			
Achtergestelde lening	Raalte heeft met Rova een achtergestelde lening afgesloten met een hoogte van € 932.534, vrij van verplichting tot aflossing. Renteopbrengst 2017 € 74.603, hier staat een kapitaallast tegenover van € 21.728.			
Dienstverlenings-overeenkomst	Het bedrag van de dienstverleningsovereenkomst is voor 2017 berekend op € 2.138.374; werkelijk 2016 € 2.167.000.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2015	Rek. 2016	Begr. 2017
	Eigen vermogen	€ 30,8 mln	€ 35,8 mln.	€ 31,80
	Vreemd vermogen	€ 51,1 mln	€ 50,5.	€ 51,10
	Fin. resultaat	€ 6,8 mln. V	€ 9,4 mln. V	€ 4,5 mln. V
Ontwikkelingen	Conform het hoofdlijnenakkoord zijn maatregelen genomen om tot een hoger percentage hergebruik van afval te komen. Drankenkartons en blik kunnen nu tegelijk met kunststof worden aangeboden. Daarnaast is de inzamelfrequentie aangepast. Op 6 zaterdagen per jaar kan tegen nultarief grof tuinafval worden aangeboden. Deze maatregelen zijn ontwikkeld in nauwe samenspraak met NV Rova.			
Risico's verbonden partij	Rova loopt financiële risico's, ondernemersrisico's en juridische risico's. Voor de beheersing van de risico's treft Rova verschillende maatregelen: monitoring van de budgetten, periodieke plannen opstellen, controles uitvoeren, waar mogelijk een verzekering afsluiten, een voorziening treffen en pas in het laatste stadium aanpassing van de tarieven. Rova heeft eind 2016 een algemene reserve van ruim € 25,6 mln..			
Risico's gemeente	Jaarlijkse renteopbrengst achtergestelde lening: we schatten de kans laag in dat Rova de geldlening gaat aflossen. Er zijn daar geen signalen voor. Renteopbrengst minus kapitaallasten is € 52.875 lage kans is 25% is € 13.219.			

	Dienstverleningsovereenkomst: we schatten de kans dat de overeenkomst stijgt met meer dan gemiddeld laag in. 10% van de overeenkomst met een kans van 25% is € 53.460. Aangezien de dienstverleningsovereenkomst in de afvalstoffenheffing verwerkt wordt, is het voor de gemeente geen direct risico.
	We hebben geregeld ambtelijk en bestuurlijk overleg. We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken en kwartaaloverzichten belegd in de organisatie. We hebben oog voor de lastendruk van de burger.
Beheersingsmaatregelen gemeente	Jaarlijks bestuurlijk overleg. Daarnaast is er ook 2 maal per jaar portefeuillehouders overleg en ambtelijk overleg over de ontwikkelingen.

Ad 4 Overige

Programma 4.1 Wonen en woon- en werkomgeving

Regionale Uitvoeringsdienst	Netwerkorganisatie, per 1 januari 2018 een GR
Bestuurlijk belang	Het betreft in 2017 (nog) een netwerkorganisatie.
Financieel belang	In 2017 is een vaste bijdrage in rekening gebracht van € 60.129 voor algemene kosten (coördinatie, informatie en sturing). Voor uitvoering van de VTH-taken zijn de bestaande fte ingezet op basis van landelijke normen en RUD afspraken. De uitvoering van bovenlokale specialistische taken zijn onderling uitgewisseld. Onze gemeente is gastheer voor het kenniscentrum VTH voor complexe agrarische bedrijven.
Ontwikkelingen	Er is nieuwe wetgeving vastgesteld (Wet VTH) waardoor de organisatievorm van onze netwerk RUD vanaf 2018 is aangepast naar een Gemeenschappelijke Regeling (GR). Een belangrijk gevolg van deze nieuwe wetgeving is dat medewerkers die werkzaamheden gaan verrichten voor de RUD ook in dienst moeten zijn van die RUD. De overgang van een netwerkorganisatie naar een fysieke GR in de vorm van de Omgevingsdienst is inmiddels afgerond.
Risico's gemeente	Aanpassing van de organisatievorm als gevolg van nieuwe wetgeving, zie ontwikkelingen. Omdat nu duidelijk is dat deze ontwikkeling werkelijkheid is geworden is het risico van extra kosten bij de oprichting vervallen. Uitgaande van de jaarlijkse bijdrage van € 60.129 met een risico van 10% stijging van de uitgaven met een waarschijnlijkheid van 75% bedraagt het risicobedrag € 4.510 structureel.
Beheersmaatregelen gemeente	Borging in de organisatie van beoordeling van de jaarplannen en jaarstukken, landelijke ontwikkelingen in de gaten houden. We zoeken regionale samenwerking op, om gezamenlijk aan de nieuwe GR te werken.

Tenslotte

Per verbonden partij is een inschatting gemaakt van de mogelijke risico's en de kans dat het zich voordoet. Door beheersingsmaatregelen worden risico's zoveel mogelijk beperkt. Als zich substantiële tegenvallers voordoen, kan een beroep worden gedaan op het weerstandsvermogen. Het geactualiseerde beeld is:

Organisatie	Bedrag	Risico	Risicobedrag eenmalig	Risicobedrag structureel
Veiligheidsregio IJsselland	€ 220.000	25%		€ 55.000
BVO Jeugdzorg	€ 9.000	25%	€ 2.250	
GGD IJsselland	€ 111.500	25%		€ 27.875
RGS	€ 16.000	50%		€ 8.000
St. Overijsselse Ombudsman	€ 0	0%		€ 0
VNG	€ 4.800	75%		€ 3.600
Dimpact	€ 0	0%		€ 0
Enexis	€ 4.500	25%		€ 1.125
Vitens	€ 10.000	50%		€ 5.000
Wadinko	€ 4.500	25%	€ 1.125	
BNG	€ 3.000	50%		€ 1.500
Sportbedrijf BV	€ 105.000	50%		€ 52.500
Rova	€ 52.875	25%		€ 13.219
RUD	€ 6.013	75%		€ 4.510
Totaal			€ 3.375	€ 172.329

Uit bovenstaande tabel blijkt dat in de meeste gevallen de risico's een structureel effect hebben op de exploitatie, waarbij een deel van de extra uitgaven slechts deels te beïnvloeden is.

De structurele risico's stijgen ten opzichte van de begroting omdat de jaarlijkse bijdrage aan GGD IJsselland vanaf 2017 is toegenomen. Daarnaast komen enkele kleine mutaties voor. Als de structurele risico's in werkelijkheid leiden tot de getoonde nadelen en als een deel daarvan (50%) structureel binnen 4 jaar geleidelijk is op te lossen, dan zullen ten koste van het weerstandsvermogen de volgende bedragen opgenomen worden voor de verbonden partijen:

Jaar	Eenmalig	Eenmalig vanuit structureel	Structureel
2017	€ 3.375	€ 86.165	€ 86.165
2018		€ 64.455	
2019		€ 42.970	
2020		€ 21.485	
Subtotaal	€ 3.375	€ 215.075	€ 86.165
		€ 3.375	
TOTAAL		€ 218.450	€ 86.165

Een totaaloverzicht van alle risico's is opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

3.7. Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid komt elk jaar aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om de bestuurlijke doelen te bereiken. De toelichting van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) stelt de volgende onderdelen verplicht:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- De beleidsuitgangspunten over de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Grondbeleid

In de Nota Grondbeleid zijn de volgende doelstellingen van het grondbeleid geformuleerd:

- het bevorderen van een maatschappelijk gewenst ruimtegebruik en
- het voeren van regie op gewenste ruimtelijke ontwikkelingen.

Dit alles tegen een zo gunstig mogelijk financieel resultaat door (afspraken over) grondposities.

De gemeente kan hierin leidend zijn via actief grondbeleid (zelf aankopen en ontwikkelen) of de ontwikkeling overlaten aan private partijen, we spreken dan van faciliterend grondbeleid.

In de nota grondbeleid is gekozen voor faciliterend grondbeleid tenzij de markt projecten niet oppakt die maatschappelijk wel uitermate gewenst zijn. In dat geval wordt altijd vooraf per situatie de afweging gemaakt; gewenste ruimtelijke ontwikkeling versus (financieel) risico.

Realisatie doelstellingen

Het grondbeleid staat ten dienste van het realiseren van onze doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en economische ontwikkeling. Grondbeleid is nodig om te zorgen voor voldoende aanbod van gronden voor woningen, bedrijven, groen en andere publieke/maatschappelijke voorzieningen en is daarmee ondersteunend aan de begrotingsprogramma's 4.1 Wonen en woon-werkomgeving en 6.1 Ruimtelijke Ordening.

De hoofdreden om in de nota Grondbeleid voor faciliterend grondbeleid te kiezen is dat voor de komende jaren op de meeste locaties voldoende bouwgrond beschikbaar is voor de gemeente brede bouwopgaaf (woningbouw en bedrijventerrein). Dit blijkt ook uit de structuurvisie Raalte 2025 en is afgestemd op de regionale woonafspraken welke met de provincie Overijssel zijn gemaakt.

De focus ligt de komende jaren dan ook vooral op het optimaal benutten (zowel programmatisch als financieel) van de huidige grondportefeuille.

Actuele ontwikkelingen

Afspraken provincie Overijssel woningbouw

De woonafspraken met de provincie Overijssel zijn de basis voor onze woningbouwprogrammering. De woonafspraken geven aan hoeveel woningen kunnen worden toegevoegd in de komende 10 jaar.

In 2017 was de woningbouwprogrammering in balans en voldeden we aan de woonafspraken

Bedrijventerreinenprogrammering

Onder regie van de Provincie Overijssel hebben de gemeenten in West Overijssel gezamenlijke afspraken vastgelegd in het afsprakendocument Regionale Bedrijventerreinen Programmering West-Overijssel 2017-2020.

Ter uitvoering van de afspraken hebben wij een lokaal gericht Plan van Aanpak (PvA) vastgesteld. Het PvA geeft aan op welke wijze wij een evenwicht in vraag en aanbod van bedrijventerreinen in de jaren 2018-2020 gaan bereiken. Er wordt met name ingezet op uitgifte van kavels op de Zegge VII.

Ter verkenning van mogelijke ijskastregelingen laten wij in 2018 een onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden van grondgebonden zonnepanelen met een exploitatietermijn van minimaal 10 jaar op bedrijventerrein de Zegge VII.

Indien na de nieuwe vraagraming en monitoringscijfers mocht blijken dat er sprake is van overprogrammering zal ons college tijdig een besluit nemen met daarin een voorstel voor de gemeenteraad om uiterlijk 30 juni 2020 een besluit te hebben genomen over de gebieden die gedeprogrammeerd moeten worden of waarvoor een ijskastregeling gaat gelden. Dit met als doel om op 1 juli 2022 vraag en aanbod juridisch op orde te hebben conform de bestuurlijke afspraken.

Woningbouw

We zien dat de woningmarkt zich hersteld heeft, zowel op de bestaande markt als bij de nieuwbouwprojecten. In het nieuwbouwsegment is de vraag naar kavels groot.

In 2017 zijn in totaal 55 woningen in particulier opdrachtgeverschap en 37 in projectbouw/appartementen gerealiseerd. Ook zijn op diverse locaties in 2017 opties verleend die in 2018 gaan leiden tot verkoop.

De vraag in alle categorieën neemt toe. Ook de vraag naar duurdere kavels voor vrijstaande woningen neemt toe maar is qua aantallen nog steeds klein.

Voor de locatie Franciscushof blijft hierdoor risicovol omdat deze relatief grote locatie specifiek voor het hogere woningsegment is bedoeld (zie onderdeel risicomanagement).

Dit is gedeeltelijk ondervangen door in 2016 herprogrammeringskeuzes te maken voor deze locatie (deelgebied de Singel; tweekappers in plaats van vrijstaand) maar we blijven alert op de marktontwikkelingen waarbij we herprogrammeren op deelgebieden niet uitsluiten als de markt daarom vraagt.

Bedrijven

Er is een toename van belangstellenden voor bedrijfs- en kantorenkavels waarneembaar. Op dit moment zijn verschillende gesprekken gevoerd met belangstellenden. In 2017 is circa 0,4 ha. bedrijventerrein verkocht (de Zegge VI).

Omdat de markt voor bedrijfs-en kantorenkavels momenteel moeilijk voorspelbaar is, houden we de verkoopprognoses nog behoudend aan. De voorraad gronden voor bedrijfskavels (met name Zegge VII) blijft risicovol voor het grondbedrijf (zie onderdeel risicomanagement).

Grondbedrijfsresultaat 2017

Algemeen

Het saldo van de lasten (grondaankopen, kosten bouwrijp maken, rente etc.), baten (grondverkoop, subsidies etc.) en mutaties in reserves en voorzieningen (onder andere winstnemingen) wordt bijgeschreven op de boekwaarden van de gronden. In totaal is de (bruto) boekwaarde in 2017 berekend op € 31,2 mln. Ten opzichte van het dienstjaar 2016 is er sprake van een daling van de boekwaarde met € 2 mln.

Van de totale boekwaarde nemen de Zegge VII (€ 15,1 mln.) en het complex Franciscushof (€ 11,8 mln.) het grootste deel voor hun rekening. De overige complexen (in exploitatie en nog niet in exploitatie genomen) kennen een gezamenlijke boekwaarde van € 4,3 mln. Bij de exploitaties die een negatief eindresultaat kennen, is het te verwachten tekort afgedekt door de Voorziening te verwachten verliezen. Deze voorziening kent per 31-12-2017 een stand van € 6,1 mln. Hiermee rekening houdende is de netto boekwaarde € 25,1 mln.

Aan- en verkoop

In 2017 is alleen voor de aanleg van de watergang binnen de Zegge VII 810 m² aangekocht.

De verkoop van bouwgrond heeft in 2017 in totaal € 7,4 mln. opgebracht. In totaal is 31.130 m² gemeentelijk eigendom verkocht (27.200 m² voor woningbouw, 3.930 m² bedrijventerrein de Zegge VI).

Verkoop kavels

Onderstaand overzicht geeft de raming en werkelijke verkoop van bouw kavels in 2017 ten opzichte van de Projectenrapportage 2017, weer.

naam complex	aantal			verkoopopbrengst		
	raming	werkelijk	verschil	raming	werkelijk	verschil
16- Franciscushof	11	13	2	1.702.933	2.067.652	364.719
47- Salland II fase 1	6	7	1	734.430	913.930	179.500
47- Salland II fase 2	21	21	0	1.828.350	1.792.280	-36.070
69- Oerland Broekland	0	0	0	0	0	0
74- Borgwijk Luttenberg	5	5	0	384.590	509.670	125.080
76- Wörmink Mariënheem	3	1	-2	194.505	57.500	-137.005
78- de Veldegge Heeten	2	0	-2	152.880	0	-152.880
79- 't Broeck Broekland	3	3	0	233.355	239.700	6.345
84- Kl. Hagen Laag Zuthem	1	1	0	106.030	147.660	41.630
88- Lierderholthuis	3	4	1	140.397	152.082	11.685
92- Burgemeesterkwartier	37	37	0	1.357.890	1.356.990	-900
Totaal	92	92	0	6.835.360	7.237.465	402.105

bedrijventerreinen

naam complex	ha			verkoopopbrengst		
	raming	werkelijk	verschil	raming	werkelijk	verschil
71- de Zegge VI	0,4	0,4	0	157.593	157.593	0
77- de Zegge VII	0,3	0	-0,3	300.000	0	-300.000
Totaal	0,7	0,4	-0,3	457.593	157.593	-300.000

Resultaat rekening van baten en lasten 2017 grondexploitatie

De rekening van baten en lasten (bedrijfsresultaat) 2017 sluit met een **positief resultaat** van **€ € 1.750.708** (2016: positief € 2.683.399).

Het bedrijfsresultaat is als volgt opgebouwd:

omschrijving	V/N	bedrag
tussentijdse winstneming	V	3.475.555
rente belegde reserve / voorziening	V	85.894
kosten accountmanager bedrijven	N	-13.977
mutaties voorziening verwachte verliezen	N	-1.796.764
Totaal	V	1.750.708

Winstneming diverse complexen

Conform de BBV voorschriften is in 2017 de tussentijdse winstneming berekend en genomen volgens de percentage of completion methode. Hierbij wordt de winst genomen naar rato van voortgang van de grondexploitatie.

In 2017 is in totaal een tussentijdse winst genomen van € 3.475.555. Deze **winstneming** vinden we terug binnen de volgende complexen:

complex	winstneming 2017
49 Salland II fase 1	1.395.928
47 Salland II fase 2	360.568
71 de Zegge VI	188.916
74 Borgwijk Luttenberg	882.131
76 Wörmink Mariënheem	450.694
78 Veldegge Heeten	100.491
79 t Broeck Broekland	96.827
Totaal	3.475.555

Toelichting

17 Franciscushof

Binnen dit complex is geen tussentijdse winst genomen door de lange looptijd (t/m 2027) in relatie tot de onzekerheden als gevolg van de ontwikkelingen / aanpassing van de N35.

correctie onzekerheid

Binnen een aantal complexen is bij de berekening van de tussentijdse winst rekening gehouden met een correctie i.v.m. onzekerheid. Met name die complexen met een nog lange looptijd i.r.t. nog te verwachten opbrengsten en te maken kosten, is de correctie doorgevoerd.

Het totaal aan winstnemingen is gestort in de algemene reserve grondexploitatie.

Mutaties voorziening verwachte verliezen

De voorziening verwachte verliezen is na de actualisatie van de grondexploitaties aangepast. De verliesgevendende complexen zijn Sallandse Poort, de Zegge VII, de Kleine Hagen Laag Zuthem, Lierderholthuis en Burgemeesterkwartier.

Na (concept) actualisatie van de GREXen in 2018 zijn de volgende mutaties doorgevoerd:

Negatieve exploitatieresultaat	jaarrekening 2016	Project.rapp. 2017	jaarrekening 2017	mutatie t.o.v. jaarek. 2016
46 Sallandse Poort	-353.580	-596.795	-671.502	317.922
77 de Zegge VII	-3.418.147	-3.775.148	-4.833.764	1.415.617
84 Kl. Hagen Laag Zuthem	-207.437	-209.392	-226.967	19.530
88 Lierderholthuis	-303.715	-303.695	-308.823	5.108
92 Burgemeesterkwartier	-11.807	0	-50.394	38.587
totaal neg. GREX	-4.294.686	-4.885.030	-6.091.450	1.796.764

In de Projectenrapportage 2017 zijn de gewijzigde grondexploitaties berekend en vastgesteld. De mutatie in de voorziening verwachte verliezen o.b.v. uitkomsten van de projectenrapportage wordt niet in de administratie doorgevoerd maar vindt plaats bij het opstellen van de jaarrekening 2017.

De storting in de voorziening verwachte verliezen bedraagt € 1.796.764 en wordt ten laste gebracht van de algemene reserve grondexploitatie.

Sallandse Poort

De bestemming binnen de kantorenlocatie is verruimd waardoor het voor een (commerciële) maatschappelijke onderneming nu ook mogelijk is zich hier te vestigen.

Deze verruiming heeft tot gevolg meer kosten bouw- en woonrijp maken en mogelijk minder grondopbrengsten door minder uitgeefbaar gebied.

De Zegge VII

(T.o.v. de Projectenrapportage 2017) Begin 2018 is overeenstemming bereikt over de verkoop van ca. 2,6 ha. bedrijventerrein. De opbrengst per m2 ligt lager dan in de grex gerekende prijs. Daarnaast is gebleken dat er extra kosten in verband met grondverbetering gemaakt moeten worden.

Beide aspecten hebben een nadelig effect op het exploitatieresultaat.

Inmiddels zijn de werkzaamheden gestart (of al afgerond) voor de aanleg van de watergang aan de zuidzijde en het bouwrijp maken van een deel van het plangebied. Aan de oost- en zuidrand wordt ook de groenstrook aangelegd.

Onderhanden werk (in exploitatie)

Boekwaarde 2017

De bruto boekwaarde onderhanden werk is op 31 december 2017 berekend op bruto € 30,6 mln. Voor een viertal complexen waarvan het exploitatieresultaat negatief is, is een voorziening getroffen. Rekening houdend met deze voorziening van in totaal € 6,1 mln. bedraagt de netto boekwaarde per 31-12-2017 € 24,5 mln.

Van bruto boekwaarde nemen Franciscushof en Zegge VII in totaal ruim € 26,9 mln. (= 88%) voor hun rekening.

De boekwaarde is als volgt opgebouwd:

nr.	omschrijving	31-12-2017	voorziening verwachte verliezen	netto boekwaarde
17	Franciscushof	11.755.792		11.755.792
46	Sallandse Poort	976.149	671.502	304.647
49	Salland II fase 1	-295.381		-295.381
47	Salland II fase 2	213.075		213.075
48	Salland II fase 3	70.616		70.616
69	Broekland Oerland	-225.247		-225.247
71	de Zegge VI	866.575		866.575
74	Borgwijk Luttenberg	-230.992		-230.992
76	Wormink Mariënheem	455.362		455.362
77	de Zegge VII	15.140.962	4.833.764	10.307.198
78	Veldegge Heeten	1.231.633		1.231.633
79	t Broeck Broekland	189.851		189.851
84	Kleine Hagen Laag Zuthem	394.132	226.967	167.165
88	Uitbreiding Lierderhotlhuis	426.213	308.823	117.390
92	Burgemeesterkwartier	-342.966	50.394	-393.360
	Totaal	30.625.774	6.091.450	24.534.324

Ten opzichte van de jaarrekening 2016 is de bruto boekwaarde onderhanden werk met € 1,5 miljoen afgenomen.

Materiële vaste activa / voormalige NIEGG (Nog niet in exploitatie genomen) gronden

De volgende locaties / percelen zijn op basis van de gewijzigde BBV voorschriften met ingang van 2016 overgegaan naar de materiële vaste activa en worden nu verantwoord binnen de algemene dienst.

nr.	omschrijving	Bw 31-12-2017	m2	bw per m2
71	de Zegge VI, restgronden	73.650	14.730	5
75	Marissink Nw. Heeten	121.300	24.260	5
78	de Veldegge Heeten, restgronden	487.155	97.431	5
79	t Broeck, restgronden	62.500	12.500	5
84	Laag Zuthem, restgronden	68.460	13.692	5
88	Lierderholthuis, restgronden	90.650	18.130	5
94	voorm. TH / gymzaal Nw. Heeten	91.577	6.282	15
99	overige terreinen			
	<i>gronden 150 m zone Raan</i>	100.426	50.000	2
	<i>grond Wechelerweg</i>	99.800	19.960	5
	<i>ruilverkaveling Raarhoek-Veldhoek</i>	26.691	21.245	1
	<i>overhoek rondweg Heeten</i>	71.150	14.230	5
	<i>omgeving Drostenkamp / Tijenraan</i>	296.556	59.899	5
	<i>grond Monumentstraat / Hospice</i>	177.625	1.421	125
	<i>grond Monumentstraat / tussen Hospice en Horizon</i>	0	1.835	0
	<i>Perceel nabij Veldhoen spoorzone</i>	1.830	1.210	2
	<i>grond hoek rotonde Veldeggerweg</i>	139.135	27.827	5
	<i>restgronden Zegge VII</i>	92.395	18.479	5
	<i>restgronden Sallandse Poort</i>	236.525	47.305	5
	Totaal	2.237.425	450.436	

Mogelijk toekomstige bouwgrond in exploitatie

Locatie die in aanmerking komen voor mogelijke toekomstige ontwikkelingen zijn:

nr	omschrijving	31-12-2017	opp.	p/m2
93	voorm. Hartkampschool	485.555	5.200	93
96	voorm. Gouden Emmer	55.009	2.995	18
	Totaal	540.564	8.195	

93 – locatie voormalige Hartkampschool

Het schoolgebouw en de gymzaal zijn gesloopt. De locatie wordt in overleg met Salland Wonen ontwikkeld en gaat ruimte bieden voor levensloopbestendige woningen in de huursector en een aantal vrije kavels. In 2018 zal de planologische procedure worden afgerond.

Omdat bij huurwoningen een gereduceerde grondprijs van toepassing is, moet rekening gehouden worden met een negatief exploitatie resultaat (zie ook Projectenrapportage 2017).

96- locatie voormalige Gouden Emmer Heino

De opstellen van de voormalige Gouden Emmer zijn gesloopt en de boekwaarde is overgegaan van de algemene dienst naar de grondexploitatie. Deze locatie is onderdeel van de integrale studie naar toekomstige woningbouw mogelijkheden voor Heino.

Prognose verwachte resultaten van de complexen in exploitatie

Rekening houdend met de ultimo 2017 vermoedelijk nog te besteden en nog te ontvangen bedragen worden de verwachte positieve exploitatie-uitkomsten van de in uitvoering zijnde complexen becijferd op netto € 6,6 mln. (contante waarde 1-1-18). Op eindwaarde is het netto resultaat berekend op € 7,5 mln.

Voor de negatieve exploitaties is een voorziening getroffen van in totaal € 6,1 mln..

nr.	omschrijving	BW 31-12-2017	prognose lasten	prognose baten	nominaal	rente + kosten- /opbr.stijg.		expl. resultaat (EW)
17	Franciscushof	11.755.792	10.261.261	24.430.125	2.413.072	1.245.614	V	1.167.458
46	Sallandse Poort	976.149	497.075	832.050	-641.174	94.876	N	-736.050
	<i>Af: voorziening</i>				0			736.050
47	Salland II fase 1	-295.381	304.434	147.580	138.527	-7.061	V	145.588
	Salland II fase 2	213.075	2.047.628	4.887.448	2.626.745	-45.163	V	2.671.908
	Salland II fase 3	70.616	2.983.560	3.978.390	924.214	-26.573	V	950.787
69	Broekland Oerland	-225.247	285.720	236.410	175.937	-9.035	V	184.972
71	de Zegge VI	866.575	103.500	1.024.089	54.014	49.745	V	4.269
74	Borgwijk Luttenberg	-230.992	681.460	852.540	402.072	-14.482	V	416.554
76	Wormink Mariënheem	455.362	546.613	1.553.630	551.655	14.352	V	537.303
77	de Zegge VII	15.140.962	8.067.791	19.927.200	-3.281.553	3.354.166	N	-6.635.719
	<i>Af: voorziening</i>				0			6.635.719
78	Veldegge Heeten	1.231.633	1.745.140	3.696.440	719.667	-73.713	V	793.380
79	t Broeck Broekland	189.851	1.470.520	2.279.490	619.119	-42.671	V	661.790
84	Kl. Hagen Laag Zuthem	394.132	376.010	546.000	-224.142	26.448	N	-250.590
	<i>Af: voorziening</i>				0			250.590
88	Lierderhotlhuis	426.213	275.000	395.011	-306.202	34.763	N	-340.965
	<i>Af: voorziening</i>				0			340.965
92	Burgemeesterkwartier	-342.966	399.276	0	-56.310	-4.164	N	-52.146
	<i>Af: voorziening</i>							52.146
	Totaal	30.625.774	30.044.988	64.786.403	4.115.641	4.597.102	V	7.534.009

De reservepositie

De grondexploitatie kent een reservepositie van in totaal € 13,2 mln.

Deze is als volgt opgebouwd:

Overzicht reserves bouwgrondexploitatie	31-12-2017
algemene reserve grondexploitatie	5.402.860
reserve bovenwijkse voorzieningen	1.574.371
reserve claims grondexploitatie	174.252
	7.151.483
voorzieningen (contante waarde)	6.091.450
totaal belegde reserves en voorzieningen	13.242.933

Algemene reserve grondexploitatie

De algemene reserve grondexploitatie kent per 31-12-2017 een stand van € 5,4 mln.

In de Nota Grondbeleid is voor de algemene reserve grondexploitatie een ondergrens van € 1 mln. en een bovengrens van € 5 mln. bepaald. Op basis hiervan is er derhalve sprake van een surplus van € 402.860, welke gestort kan worden in de algemene bestemmingsreserve.

Op basis van onder andere de geactualiseerde grondexploitaties ziet het verwachte (meerjaren) verloop van de algemene reserve grondexploitatie er als volgt uit:

	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	3.734.084	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Stortingen	3.552.104	1.962.105	1.534.639	1.299.914
Onttrekkingen	1.883.327	1.412.500	637.500	637.500
Afroming reserve	402.860	549.605	897.139	662.414
Stand per 31-12	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000

Door gewijzigde regelgeving kan in een eerder stadium tussentijds winst worden genomen. Dit heeft een positief effect voor de stand van de algemene reserve grondexploitaties. Mochten alle aannames werkelijkheid worden dan zal de algemene reserve grondexploitatie ook in de jaren 2018 t/m 2020 afgeroomd kunnen worden.

De algemene reserve grondexploitatie maakt onderdeel uit van het totale weerstandsvermogen van de gemeente. Zie ook de paragraaf Weerstandsvermogen.

Bestemmingsreserves

Naast de algemene reserve kennen we de bestemmingsreserves:

De reserve bovenwijkse voorzieningen heeft op 31-12-2017 een stand van € 1,57 mln. Deze reserve wordt ingezet wanneer er sprake is van een bovenwijkse voorziening. In de Nota Bovenwijkse Voorzieningen is aangegeven wat hieronder valt. Jaarlijks wordt bij de vaststelling van de begroting het (geactualiseerde) meerjaren-investeringsplan Bovenwijkse voorzieningen vastgesteld.

In 2017 zijn de volgende mutaties binnen de reserve bovenwijkse voorzieningen doorgevoerd:

reserve bovenwijkse voorzieningen	
stand 1-1-2017	1.400.255
rente 2,05%	28.705
	1.428.960
Beschikkingen 2017	
prim. Begr.	-2.294
reconstructie Horstweg	-2.295
Totaal beschikkingen 2017	-4.589
Stortingen 2017	
tlv alg. reserve grondexploitatie	150.000
Stand per 31-12-2017	1.574.371

De gewijzigde BBV voorschriften geven aan dat de voeding van de reserve bovenwijkse voorzieningen vanuit de complexen niet meer is toegestaan. Omdat dit een voordelig effect heeft op de GREX van de betreffende complexen, wordt jaarlijks vanuit de algemene reserve grondexploitatie een storting van € 150.000 gedaan in de reserve bovenwijkse voorzieningen.

De claims die op de algemene reserve grondexploitatie rusten zijn ondergebracht in de **reserve claims Grondexploitatie**. Aan deze claims ligt een bestuurlijk besluit ten grondslag. Per 31-12-2017 is er € 174.252 beschikbaar voor de te verwachten toekomstige uitgaven. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Reserve claims grondexploitatie	31-12-2017
bijdrage vanuit Veldegge fase 1	150.000
restant extra asfalt de Zegge VI	24.252
<i>totaal aan te verwachten claims</i>	174.252

Voorziening verwachte verliezen

Naast de algemene reserve grondexploitatie is er een **voorziening voor verwachte verliezen**. Deze voorziening heeft als doel de te verwachten verliezen binnen de grondexploitatie af te dekken.

De voorziening heeft een stand per 31-12-2017 van € 6.091.450 en is gelijk aan het totaal van de negatieve exploitatieresultaten van de in exploitatie zijnde complexen.

Specificatie voorzieningen	31-12-2017
46 Sallandse Poort	671.502
77 de Zegge VII	4.833.764
84 Kl. Hagen Laag Zuthem	226.967
88 Lierderholthuis	308.823
92 Burgemeesterkwartier	50.394
	6.091.450

Risico's

De huidige woningmarkt kent een herstel. De vraag naar woningen en bouwkavels is groot. Gezien de huidige exploitatieresultaten is er sprake van een beperkt risico voor de meeste complexen. De complexen met een negatief exploitatieresultaat en/of een hoge boekwaarde lopen het grootste risico. Een verslechtering van het negatieve exploitatieresultaat heeft bijvoorbeeld direct gevolg voor de algemene reserve grondexploitatie.

Daar waar sprake is van een hoge boekwaarde betekent een vertraging in de afzet aanzienlijk hogere rentelasten.

Vennootschapsbelasting

Overheidsondernemingen (gemeenten, provincies en waterschappen) zijn sinds 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de markt moeten vennootschapsbelasting betalen. De activiteiten binnen de grondexploitatie vallen onder de regels van de vennootschapsbelasting.

In het 3^e en 4^e kwartaal van 2017 zijn de activiteiten van de gemeente verder onderbouwd met bewijsstukken. Op basis hiervan vormt alleen de grondexploitatie een fiscale onderneming en hiervoor dient een fiscale openingsbalans opgesteld worden. Het grote punt is hierbij wat meegenomen mag worden in de beginwaarde op 1-1-2016. Op advies van de fiscalist is gekozen voor de gemiddelde kostprijs per m² grond binnen een complex, waarbij rekening gehouden wordt met toekomstige uitgaven. De gemeente Eindhoven, de VNG en de Belastingdienst hebben begin dit jaar overeenstemming bereikt over deze methode, waardoor verwacht wordt dat dit de norm wordt voor 2016 e.v..

Eind februari 2018 is een brief naar de belastingdienst gestuurd waarin een uiteenzetting gegeven is hoe de aangifte ingediend gaat worden met daarin de standpunten die de gemeente Raalte inneemt. Op deze standpunten kan de belastingdienst binnen 6 weken reageren, waarna de aangifte 2016 ingediend kan worden.

Over 2016 en de komende jaren is het de verwachting dat de VPB afdracht nog nihil is. De jaren daarna moet wel rekening gehouden met een VPB last. Door de aangetrokken economie en daarmee toegenomen grondverkoop kan dit beeld binnen enkele jaren er anders uitzien. Binnen het weerstandsvermogen wordt rekening gehouden met een te betalen VPB last van € 1 miljoen over de looptijd van de grondcomplexen 2016-2020.

Risicovolle projecten

Franciscushof

Het risico voor de ontwikkeling van het complex Franciscushof ligt volledig bij de gemeente. De grondexploitatie laat een beperkt positief resultaat zien. Op 31-12-2017 is er echter nog een boekwaarde van ruim € 11,8 mln. Wanneer de parameters (rente, kostenstijging e.d.) of het afzettempo veranderen heeft dit derhalve grote negatieve gevolgen voor de exploitatie.

Daarnaast zal door de toekomstige aanpassing van de N35 en het definitieve ontwerp van knooppunt Raalte de zuidrand mogelijk herontwikkeld moeten worden. De inschatting is dat dit een nadelig effect zal hebben op de grondexploitatie van complex Franciscushof.

De Zegge VII

Het bedrijventerrein de Zegge VII kent een uitgeefbare oppervlakte van 20,96 ha. De grondexploitatie laat een negatief resultaat zien op contante waarde van bijna € 4,8 mln., waarvoor een voorziening getroffen is.

In de grondexploitatie is een uitgiftetempo opgenomen van 1,3 ha. per jaar.

Op dit moment is er sprake van een grotere vraag naar bedrijventerrein.

Dit heeft in 2017 nog niet geleid tot concrete verkoop van gronden binnen de Zegge VII.

Begin 2018 is overeenstemming bereikt met een Raalter bedrijf over de verkoop van circa 2,7 ha. bedrijventerrein. Levering van deze gronden vindt in 2018 plaats.

Daarnaast wordt met diverse ondernemers nog gesprekken gevoerd.

Omdat de (bruto) boekwaarde per 1-1-2018 € 15,1 mln. bedraagt, heeft het niet realiseren van de geraamde verkoop van 1,3 ha. per jaar negatieve gevolgen voor de exploitatie. Dit betekent dan een hoger exploitatietekort, waardoor een extra beroep gedaan moet worden op de algemene reserve grondexploitatie.

Sallandse Poort / kantoren

De exploitatie van de Sallandse Poort laat een negatief resultaat zien. Ook hier geldt een vertraging in de afzet een hoger nadelig exploitatieresultaat. Om dit risico te beperken, wordt de bestemming verruimd. Gebleken is dat de vraag naar een kavel hierdoor is toegenomen.

De boekwaarde per 1-1-2018 is ruim € 975.000. Hier staat een voorziening tegenover van € 671.502.

Risicobedrag

In de jaarrekening 2017 is het risico binnen de grondexploitatie berekend op € 6,4 mln.

Bij de berekening van het risicobedrag is gekeken naar het financieel effect op het exploitatieresultaat bij:

- verhoging van het rentepercentage met 1%
- verhoging van de kostenstijging met 1%
- verlaging van de opbrengsten met 5%
- verlenging van de looptijd met 2 jaar.

Indien de aanpassing niet opgevangen kan worden binnen de exploitatie van het complex, wordt het meegenomen in het risicobedrag.

Met name bij de verliesgevende complexen Sallandse Poort, de Kleine Hagen Laag Zuthem, Lierderholthuis en de Zegge VII is hiervan sprake. Een verandering in de parameters heeft een hoger nadelig exploitatieresultaat tot gevolg.

Daarnaast is er binnen de complexen Franciscushof en de Zegge VII sprake van een verhoogd risico door een hoge boekwaarde in combinatie met een groot uitgeefbaar gebied en een lange looptijd.

Het totaal berekende risicobedrag van afgerond € 6,4 mln. is als volgt opgebouwd:

Resumé	bedrag
woningbouw	2.223.942
kantoren	129.162
bedrijventerrein	4.014.877
totaal	6.367.981

Dit bedrag maakt onderdeel uit van het totale risico van de gemeente Raalte. Zie hiervoor de Paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing.

3.8. Sociaal Domein

1. Inleiding

2017 is het derde jaar na de decentralisatie van taken vanuit de voormalige AWBZ-taken, de uitvoering van de Jeugdwet en de Participatiewet/WSW.

De beleidsonderdelen van de drie gedecentraliseerde overheidstaken in het sociaal domein zijn opgenomen in de programma's 2.2 Welzijn, 3.1 Arbeidsparticipatie en inkomen en 5.1 Maatschappelijke ondersteuning, begeleiding en Jeugdhulp. De programma's 1.2 Veiligheid & Handhaving en 2.1 Onderwijs hebben raakvlakken met deze paragraaf. De uitvoering van de beleidsvoornemens ligt op schema.

In deze paragraaf gaan wij met name in op de financiële stand van zaken. U treft eerst een "overall" stand van zaken 2017 aan van het sociaal domein "breed". Aansluitend zoomen we nader in op de Wmo, Jeugdzorg en Participatie.

De opbouw van deze paragraaf ziet er als volgt uit:

2. Stand van zaken sociaal domein breed
3. Stand van zaken Wmo
4. Stand van zaken Jeugd
5. Stand van zaken Participatie
6. Ontwikkeling reserves Sociaal Domein
7. Resume

2. Sociaal Domein breed

In de onderstaande tabel zijn de inkomsten vanuit het Rijk (integratie-uitkering) en de werkelijke uitgaven over 2017 voor de uitvoering van de gedecentraliseerde taken (AWBZ, Jeugdzorg, Participatiewet) weergegeven. De uitgaven Wmo "nieuwe taken" blijven ruimschoots binnen de begroting. Op de uitgaven van de onderdelen jeugdzorg en participatie (WSW en re-integratie) is een overschrijding, zoals ook bij de Zomernota is gemeld.

Resultaten Sociaal Domein			
	Integratie- uitkering 2017	Werkelijk 2017	Saldo
WMO "nieuw"	€ 5.335.748	€ 4.416.644	€ 919.104
Jeugd	€ 6.454.464	€ 7.729.429	€ (1.274.965)
Participatie	€ 5.005.179	€ 5.655.637	€ (650.458)
Totaal	€ 16.795.391	€ 17.801.711	€ (1.006.319)

* Integratie-uitkering WMO € 4.585.748 + aanvullende middelen Huishoudelijke Hulp € 750.000

** Integratie-uitkering Participatie € 4.689.403 + aanvullende middelen € 315.776

Verder is op de "oude" taken WMO een voordelig resultaat van € 405.719 behaald. Op de "oude" taken Participatie (Bijstand, Bijzondere Bijstand, en schulddienstverlening) is een positief resultaat van € 211.894 behaald. In het vervolg van deze paragraaf wordt nader op de resultaten ingegaan.

3. Stand van zaken Wmo

Binnen de Wmo worden de "oude" en de "nieuwe" Wmo-taken onderscheiden. De "oude" Wmo-taken bestaan uit de individuele voorzieningen, inclusief huishoudelijke hulp en de overige prestatievelden, zoals we deze kennen uit de oorspronkelijke Wmo 2007-2014. De "nieuwe" Wmo-taken bestaan uit de overgehevelde taken vanuit de voormalige AWBZ. In de onderstaande tabel zijn de resultaten van de WMO "nieuwe" en "oude" weergegeven.

Analyse resultaat WMO JR 2017	
Resultaat "WMO Nieuw" (naar reserve zorg)	€ 919.104
Resultaat WMO Oud maatwerk (naar reserve zorg)	€ 320.250
Resultaat WMO tbv reserve Zorg	€ 1.239.354
Resultaat WMO oud algemeen voorziening (naar algemene middelen)	€ 85.469
Totaal resultaat WMO	€ 1.324.823

Terugblik Wmo nieuw

WMO "nieuwe taken (vanaf 2015)"			
	Begroting zomernota 2017	Realisatie 2017	Saldo
Integratie-uitkering WMO	€ 4.595.242	€ 4.585.748	€ 9.494
Aanvullend budget WMO HH2 naar lichte begeleiding	€ 750.000	€ 750.000	€ -
Totaal inkomsten WMO "nieuwe taken"	€ 5.345.242	€ 5.335.748	€ (9.494)
Formatie en algemene kosten	€ 691.771	€ 789.739	€ (97.968)
Algemene voorzieningen	€ 595.965	€ 570.864	€ 25.101
Individuele voorzieningen	€ 4.057.507	€ 3.056.041	€ 1.001.466
Totaal uitgaven WMO "nieuwe taken"	€ 5.345.242	€ 4.416.644	€ 928.598
Resultaat (overschot)	€ -	€ 919.104	€ 919.104

Budgetneutraliteit is het uitgangspunt. Echter, net als in 2015 en 2016 zijn de werkelijke uitgaven in 2017 voor de WMO "nieuwe taken" aanzienlijk lager dan de middelen die we van het Rijk ontvangen. Het positieve resultaat van € 919.104 wordt grotendeels veroorzaakt door lagere kosten dan begroot op de WMO Begeleiding en terugontvangen gelden van de SVB betreffende PGB's over 2016. Het saldo wordt toegevoegd aan de Reserve Zorg.

Terugblik "oude" Wmo-taken

In onderstaand tabel zijn de standen opgenomen met betrekking tot de individuele voorzieningen.

Overzicht Maatwerk voorzieningen WMO "oude taken"	Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo
Gehandicapten voorzieningen (rolstoel, vervoer en woonvoorzieningen)	€ 1.090.000	€ 736.892	€ 353.108
Huishoudelijke Hulp (ZIN en PGB)	€ 2.081.405	€ 2.008.625	€ 72.780
WMO Vervoer	€ 570.000	€ 544.784	€ 25.216
Eigen bijdragen (WMO oud) via CAK	€ (545.000)	€ (397.592)	€ (147.408)
Eerstelijns loket WMO en jeugd	€ 46.500	€ 29.945	€ 16.555
Totaal	€ 3.242.905	€ 2.922.655	€ 320.250

Zoals in bovenstaande tabel is weergegeven wordt het overschot van € 320.250 voornamelijk veroorzaakt door aanzienlijke lagere kosten dan begroot voor gehandicaptenvoorzieningen. Verder is zichtbaar dat de eigen bijdragen via CAK teruglopen door wijzigingen in landelijk beleid. In 2017 is € 397.592 aan eigen bijdragen CAK ontvangen, terwijl dit in 2016 nog € 538.258 was.

Terugblik overige Wmo prestatievelden

In onderstaand overzicht zijn de budgetten opgenomen zoals die reeds vóór de decentralisatie van de nieuwe Wmo en Jeugdtaken in de gemeentebegroting waren opgenomen maar in meer of mindere mate toch een relatie hebben met de nieuwe taken.

Overzicht Algemene voorzieningen WMO "oude taken"	Begroting 2017	Realisatie 2017	Saldo
Subsidies (o.a. de Kern, Carinova, Wijz Welzijn, Vluchtelingenwerk)	€ 1.299.265	€ 1.279.145	€ 20.120
Advieskosten WMO raad	€ 26.204	€ 17.237	€ 8.967
Vrijwilligersbeleid	€ 145.632	€ 142.602	€ 3.030
Ouderenbeleid (o.a. actieplan Zelfstandig Wonen)	€ 150.988	€ 97.636	€ 53.352
Totaal	€ 1.622.089	€ 1.536.620	€ 85.469

De bovenstaande budgetten zijn grotendeels subsidies, die aan de verschillende organisaties zijn uitgekeerd. De middelen van ouderenbeleid zijn grotendeels bestemd voor uitvoering van het actieplan Zelfstandig Wonen. Een aantal acties voor 2017 zijn uitgesteld, waardoor wordt voorgesteld om € 29.129 van het voordelig saldo van € 53.352 opnieuw te bestemmen in 2018 voor uitvoering actieplan Zelfstandig Wonen (zie ook bijlage budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar).

4. Terugblik Jeugd

Van de integratie-uitkering Jeugd is 85% bestemd voor onder andere de regionaal ingekochte 2^e lijns jeugdhulp. De overige 15% is bestemd voor lokale inzet en kosten. De stand van zaken treft u aan in de onderstaande tabel.

Inkomsten en Uitgaven Jeugdzorg			
	Begroting zomernota 2017	Realisatie 2017	Saldo
Integratie-uitkering Jeugd	€ 6.458.534	€ 6.454.464	€ (4.070)
Totaal inkomsten Jeugdzorg	€ 6.458.534	€ 6.454.464	€ (4.070)
Formatie en algemene kosten	€ 629.575	€ 532.922	€ 96.653
Algemene voorzieningen lokaal deel	€ 395.866	€ 308.668	€ 87.198
Voorzieningen regionaal deel	€ 5.433.093	€ 6.887.839	€ (1.454.746)
Totaal uitgaven Jeugdzorg	€ 6.458.534	€ 7.729.429	€ (1.270.895)
Resultaat (tekort)	€ -	€ (1.274.965)	€ (1.274.965)

Budgetneutraliteit is het uitgangspunt, echter net als in voorgaande jaren is de integratie-uitkering jeugd die we van het Rijk ontvangen, niet toereikend gebleken om de Jeugdzorg in Raalte uit te voeren. 2017 is het eerste jaar dat de verevening (regionaal opvangen risico's/tekorten jeugd) is losgelaten, waardoor Raalte nu zelf haar tekorten moet dragen. De werkelijke kosten voorzieningen regionaal deel zijn hoger ten opzichte van 2016. Deze hogere kosten zitten met name in de GGZ en LVB voorzieningen.

5. Terugblik Participatie

In de onderstaande tabel is de integratie-uitkering Participatie verantwoord. Sinds de invoering van de Participatiewet ontvangt de gemeente Raalte middelen voor de uitvoering van de SW en de re-integratie naar werk.

Inkomsten en uitgaven Participatie "nieuwe taken" (Re-integratie en WSW)			
	Begroting zomernota 2017	Realisatie 2017	Saldo
Integratie-uitkering Participatie	€ 4.689.403	€ 4.689.403	€ -
Aanvullend uitvoeringsbudget AU	€ 315.776	€ 315.776	€ -
Totaal inkomsten Participatie	€ 5.005.179	€ 5.005.179	€ -
Formatie en algemene uitgaven	€ 313.117	€ 313.117	€ -
Participatie / re-integratie uitgaven	€ 262.312	€ 181.816	€ 80.496
Uitgaven Wet Sociale Werkvoorziening	€ 4.429.750	€ 5.160.704	€ (730.954)
Totale uitgaven Participatie	€ 5.005.179	€ 5.655.637	€ (650.458)
Resultaat Participatie (tekort)	€ -	€ (650.458)	€ (650.458)

Het negatieve resultaat WSW wordt met name veroorzaakt door de hogere loonkosten van de SW- werknemers (nieuwe cao) en de fors lagere rijksbijdrage ten opzichte van 2015 en 2016 als gevolg van de rijksbezuinigingen.

Daarnaast zijn er overige uitgaven en inkomsten die niet vanuit de integratie-uitkering participatie worden gedekt, maar wel een relatie hebben met participatie. Het betreffen de bijstand, bijzondere bijstand, en de schulddienstverlening. In de onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven.

	Begroot 2017	Werkelijk 2017	Saldo
Resultaat PW (WWB)	€ 253.765	€ 165.674	€ (88.091)
Resultaat BBZ	€ (46.000)	€ (53.458)	€ (7.458)
Resultaat Bijzondere Bijstand incl minima	€ -	€ 36.078	€ 36.078
Resultaat schulddienstverlening	€ (60.000)	€ 63.600	€ 123.600
Totaal	€ 147.765	€ 211.894	€ 64.129

6. Ontwikkeling reserves sociaal domein

Onderstaand zijn de resultaten over 2017 met betrekking tot de reserve Zorg en Reserve Participatie weergegeven.

Reserve Zorg			
Saldo per 01-01-2017			€ 4.531.207
	Storting	Onttrekking	
Resultaat WMO nieuw taken	€ 919.104		
Resultaat WMO oud maatwerkvoorzieningen	€ 320.250		
Resultaat Jeugdzorg		€ 1.274.965	
Onttrekking transformatiebudget 2017		€ 30.000	
Onttrekking projectleiding transformatie 2017		€ 134.613	
Hogere zorgkosten bijstand		€ 100.000	
Extra kosten ivm herindicatie WMO HH2 naar lichte begeleiding		€ 26.624	
	€ 1.239.354	€ 1.566.202	
Stand per 31-12-2017			€ 4.204.360
Restant Claims			
Restant transformatiebudget 2017 (o.a. tbv versterking CJG)		€ 470.000	
Restant projectleider transformatie 2017		€ 45.387	
Financiering gebied coördinator 2017-2021		€ 84.200	
Transformatiebudget 2018		€ 500.000	
Projectleiding transformatie 2018		€ 180.000	
Leefbaarheid en verkeersveiligheid Laag Zuthem		€ 100.000	
Totaal		€ 1.379.587	
Saldo na onttrekking claims			€ 2.824.773

Reserve participatie			
Saldo per 01-01-2017		€	961.429
	Storting	Onttrekking	
Resultaat bijstandsverlening (PW)	€ 165.674		
Resultaat bijstandsverlening (BBZ)		€ 53.458	
Resultaat bijzondere Bijstand incl minima	€ 36.078		
Resultaat schulddienstverlening	€ 63.600		
Resultaat WSW		€ 730.954	
Resultaat re-integratie en participatie	€ 80.496		
Extra formatie LWO tbv management en participatie		€ 93.000	
Overig		€ 87	-
Totaal	€ 345.848	€ 877.499	
Stand per 31-12-2017		€	429.778
Restant claims			
Implementatiekrediet WSW		€ 72.484	
Gebiedscoördinator buitengebied 2017-2021		€ 84.200	
Totaal claims		€ 156.684	
Stand na verrekening claims		€	273.094

7. Resume

Op de in 2015 door het Rijk overgehevelde taken in het sociaal domein naar de gemeente hebben we in 2017 een negatief resultaat van ruim € 1.000.000. Dit wordt veroorzaakt doordat de tekorten in de Jeugdzorg en Participatie/WSW hoger zijn dan het overschot op de WMO “nieuwe” middelen. Daarnaast is er een positief resultaat op de middelen WMO “oud” (onder andere Huishoudelijk Hulp en gehandicaptenvoorzieningen) en participatie “oud” (bijstandsdeel). De resultaten zijn toegevoegd danwel onttrokken aan de reserve Zorg en Participatie.

De stand van de reserve Zorg per 31-12-2017 is € 4.204.360. Hiermee wordt het plafond voor deze reserve, € 3,5 mln. met circa € 850.000 overschreden. Echter, op de reserve Zorg rusten per 1-1-2018 nog claims (op basis van eerder genomen besluiten) van circa € 1,4 miljoen. Hiermee rekening houdend komt het saldo van de reserve Zorg op ruim € 2,8 miljoen, hetgeen in de lijn ligt van het door de raad vastgestelde plafond.

We stellen daarom voor het plafond van de reserve zorg tijdelijk te verhogen tot € 4,5 mln. en bij de integrale afweging van de begroting 2019 het plafond van de reserve opnieuw te beoordelen.

JAARREKENING

Hoofdstuk 4. Balans met toelichting

BALANS GEMEENTE RAALTE per 31 december 2017

ACTIVA	(bedragen x € 1.000)	31-12-2017	31-12-2016
Vaste activa			
<i>Immateriële vaste activa</i>		€ 3.375	€ 6.276
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	€ 3.375		€ 6.276
<i>Materiële vaste activa</i>		€ 108.295	€ 96.181
Investerings met een economisch nut	€ 85.576		€ 74.304
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	€ 18.532		€ 18.411
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	€ 4.187		€ 3.466
<i>Financiële vaste activa</i>		€ 7.995	€ 7.616
Kapitaalverstrekkingen aan:			
- deelnemingen	€ 299		€ 299
Leningen aan:			
- woningbouwcorporaties	€ 1.598		€ 1.691
- deelnemingen	€ 1.663		€ 1.846
- overige verbonden partijen	€ 531		€ -
Overige langlopende leningen u/g	€ 3.904		€ 3.780
Totaal vaste activa		€ 119.665	€ 110.073
Vlottende activa			
<i>Voorraden</i>		€ 24.535	€ 28.427
Grond- en hulpstoffen:			
- overige grond- en hulpstoffen	€ -		€ 529
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	€ 24.535		€ 27.898
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar</i>		€ 2.522	€ 12.088
Vorderingen op openbare lichamen	€ 171		€ 713
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	€ 8		€ 9.218
Overige vorderingen	€ 2.343		€ 2.157
<i>Liquide middelen</i>		€ 16.797	€ 6.332
Kassaldi	€ 5		€ 5
Banksaldi	€ 16.792		€ 6.327
<i>Overlopende activa</i>		€ 6.916	€ 7.878
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:			
- Europese overheidslichamen	€ -		€ -
- Het Rijk	€ 128		€ 37
- Overige Nederlandse overheidslichamen	€ 377		€ 261
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	€ 6.411		€ 7.580
Totaal vlottende activa		€ 50.770	€ 54.725
Totaal - generaal		€ 170.435	€ 164.798
<i>Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969</i>		1.380	1.380

PASSIVA	(bedragen x € 1.000)	31-12-2017	31-12-2016
Vaste passiva			
<i>Eigen vermogen</i>		€ 56.799	€ 60.521
Algemene reserve	€ 18.995		€ 17.211
Bestemmingsreserves	€ 38.023		€ 40.394
Gerealiseerd resultaat	€ 219-		€ 2.916
<i>Voorzieningen</i>		€ 5.578	€ 5.067
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	€ 2.978		€ 2.346
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	€ 2.600		€ 2.721
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer</i>		€ 74.225	€ 84.333
Onderhandse leningen van:			
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 5.000		€ 5.000
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 51.766		€ 71.967
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de wet financiering decentrale overheden	€ 5.000		€ 5.000
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	€ 10.000		€ -
Door derden belegde gelden	€ 2.453		€ 2.360
Waarborgsommen	€ 6		€ 6
Totaal vaste passiva		€ 136.602	€ 149.921
Vlottende passiva			
<i>Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar</i>		€ 29.340	€ 10.193
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	€ 7.000		€ -
Banksaldi	€ 16.750		€ 5.468
Overige schulden	€ 5.590		€ 4.725
<i>Overlopende passiva</i>		€ 4.493	€ 4.684
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	€ 3.997		€ 3.723
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:			
- Europese overheidslichamen	€ -		€ -
- Het Rijk	€ 25		€ -
- Overige Nederlandse overheidslichamen	€ 465		€ 839
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	€ 6		€ 122
Totaal vlottende passiva		€ 33.833	€ 14.877
afronding			
Totaal - generaal		€ 170.435	€ 164.798
<i>Gewaarborgde geldleningen</i>		€ 146.215	€ 148.323
<i>Garantstellingen</i>		€ 1.429	€ 1.958

4.2. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarstukken zijn opgemaakt met inachtneming van de voorschriften, die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV vanaf 2004) daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's, die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op een andere wijze een verplichting opgenomen.

De activering van een investering gaat op basis van de verkrijgingsprijs (inkoopprijs en bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (aanschaffingskosten grond- en hulpstoffen en overige direct aan de vervaardiging toe te rekenen kosten).

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Een uitzondering daarop zijn de afschrijvingen op basis van annuïteiten waar een raadsbesluit aan ten grondslag ligt. Op grond wordt niet afgeschreven.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren onder andere voor:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	40
Bedrijfsgebouwen	40
Vervoermiddelen	5-10
Verkeer verbeterende maatregelen /aanleg rotondes	20
Automatisering	3-5

Voor een totaaloverzicht van de gehanteerde afschrijvingstermijnen wordt verwezen naar de Nota afschrijvingsbeleid van 2008.

Balans

Vaste activa

1. Immateriële vaste activa

Bijdragen aan activa van derden zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

2. Materiële vaste activa

Investerings met economisch nut

Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn (er een markt voor is) en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen, bijvoorbeeld door het vragen van rechten, heffingen, leges of prijzen.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings die geen economisch nut opleveren (geen middelen genereren en/of verhandelbaar zijn) bijvoorbeeld in de openbare ruimte zoals wegen, parken en water. Investerings in activa die geen opbrengsten genereren maar wel noodzakelijk zijn. Deze investerings komen bij voorkeur direct in zijn geheel ten laste van de exploitatie. Het is wel toegestaan om deze investerings te activeren maar daarbij moet de periode van activeren zo kort mogelijk zijn en gemaximeerd aan de levensduur van het actief.

Investerings waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven

Investerings die economisch nut opleveren (middelen genereren en/of verhandelbaar zijn) bijvoorbeeld in de openbare ruimte zoals parkeergarage, parkeerautomaten, erfpacht gronden en kunstgrasvelden.

3. Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkings aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Indien nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en Bv's ("kapitaalverstrekkings aan deelnemings" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Vlottende activa

1. Voorraden

Grondslagen waardering voorraden

De onderhanden werken (in exploitatie genomen bouwgronden) zijn gewaardeerd tegen de Vervaardigingskosten. Dit betreft de aanschaffingskosten van de gronden, de kosten van bouw- en woonrijp maken en de overige direct aan de vervaardiging toe te rekenen kosten, verminderd met de opbrengsten van grondverkoop, subsidies en bijdragen van derden. Bij de afwikkeling van complexen wordt het resultaat verrekend met de algemene reserve grondexploitatie. Voor complexen waarvoor een verlies wordt verwacht, wordt voor dit verlies een voorziening gevormd ten laste van het resultaat en vervolgens via de resultaatbestemming ten laste van de algemene reserve grondexploitatie. De voorzieningen worden in mindering gebracht op de voorraden.

Grondslagen resultaatbepaling

De baten en lasten zijn tegen nominale waarde zoveel mogelijk toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. De grondaan- en verkopen worden verantwoord in het jaar waarop de notariële akte is getransporteerd. De netto jaarlijkse rentelasten zijn via een systeem van renteomslagberekening ten laste van de exploitatie gebracht. Bij de grondexploitaties vindt winstneming plaats op het moment dat de winst is gerealiseerd. Van 'winstneming' is bijv. sprake wanneer bij het opmaken van de jaarrekening er al meeropbrengsten zijn dan uitgaven en dat dit surplus meer is dan de nog te verwachten uitgaven. Voor verwachte verliezen is een voorziening gevormd ter hoogte van de verwachte verliezen.

2. Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

3. Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

1. Eigen vermogen

Reserves zijn vermogensbestanddelen die zijn aan te merken als eigen vermogen en die bedrijfseconomisch gezien vrij te besteden zijn. Het in bedrijfseconomische zin vrij besteedbaar zijn van de reserve wil zeggen dat tot het moment van daadwerkelijke aanwending er altijd voor gekozen kan worden om op basis van een politieke heroverweging de reserve op te heffen en in te zetten voor een ander doel.

De reserves kunnen onverdeeld worden in:

Algemene reserves:

Dit zijn reserves met een algemeen karakter en daardoor vrij aanwendbaar, oftewel er is een vrij grote beleidsruimte. De rente wordt m.i.v. de begroting 2011 niet meer toegevoegd aan de reserves, maar wordt als rentebate opgenomen in de exploitatie. Uitzondering hierop is de rente van het weerstandsdeel van de algemene bestemmingsreserve en de rente van het weerstandsdeel van de bouwgrondexploitatie, evenals de rente van de reserve terugkoop zwembad.

De algemene reserves worden veelal gevormd uit de exploitatiesaldi en ontvangsten met een incidenteel karakter.

Bestemmingsreserves:

Deze reserves zijn ingesteld voor de realisering van vooraf bepaalde doelen. De beleidsruimte van deze reserves is beperkt omdat er al sprake is van een bestemming (geoomerkt). Slechts bij heroverweging van beleid kan de bestemming van de reserve gewijzigd worden c.q. kan bepaald worden dat de reserve een algemeen karakter krijgt (algemene reserve).

2. Voorzieningen

Voorzieningen zijn vermogensbestanddelen die apart zijn gezet met het oog op de lasten van verplichtingen en risico's die voorzienbaar zijn, waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is, maar het tijdstip van optreden onzeker is. Een voorziening is niet vrij besteedbaar.

Elke voorziening moet de omvang hebben van de betreffende verplichting en/of het betreffende risico. Indien de verplichting of het risico niet te kwantificeren is dan dient hiervan melding te worden gemaakt in de risicoparagraaf.

Voorzieningen worden gerekend tot het vreemd vermogen en dienen dan ook afzonderlijk op de balans te worden verantwoord.

3. Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de overlopende passiva zijn in een overzicht opgenomen de van overheidslichamen (vooruit) ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente geborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

4.3 Toelichting op de balans

Het onderstaand overzicht geeft weer het verloop van de boekwaarde van de investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:

	Boekwaarde 31-12-2016	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
Gronden en terreinen	€ 331	- €	- €	€ 254	- €	- €	€ 77
Bedrijfsgebouwen	€ 39	- €	- €	€ 28	- €	- €	€ 11
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 18.011	€ 1.718	€ -	€ 1.225	€ 92	€ -	€ 18.412
Vervoermiddelen	€ -	€ 6	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 6
Machines, apparaten en installaties	€ 24	€ 7	€ -	€ 6	€ -	€ -	€ 25
Overige materiële vaste activa	€ 6	€ -	€ -	€ 5	€ -	€ -	€ 1
Totaal	€ 18.411	€ 1.731	€ -	€ 1.518	€ 92	€ -	€ 18.532

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering.

Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen staan in het hierna opgenomen overzicht vermeld.

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2017	Cumulatief besteed t/m 2017
Riolering Nieuwstraat	€ 175	€ 206	€ 206
1e fase Molenhof riolering	€ 271	€ 258	€ 201
Implementatie monitoring rioolgemalen	€ 301	€ 227	€ 227
Vernieuwen drukriolering	€ 223	€ 175	€ 175
Reparatie en renovatiebestek riolering gemeentebreed	€ 444	€ 482	€ 482
Optimaliseren verbeterd gescheiden stelsel Elskamp	€ 75	€ 143	€ 143
Totaal	€ 1.489	€ 1.491	€ 1.434

Toelichting op enkele kredietoverschrijdingen in bovenstaande tabel

Optimaliseren verbeterd gescheiden stelsel Elskamp: De overschrijding wordt veroorzaakt door de gekozen oplossing en onderschatte raming (2 compleet nieuwe gemalen).

Riolering nieuwstraat tijdens de de voorbereiding bleek het noodzakelijk ook de huisaansluitingen te vervangen. Door het grote hoogte verschil in de nieuwstraat bleek infiltratie niet mogelijk dit is op andere wijze opgelost. Deze kosten zijn niet opgenomen in de oorspronkelijke raming.

3) De investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 3.905	€ 3.288
Overige materiële vaste activa	€ 282	€ 178
Totaal	€ 4.187	€ 3.466

Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek wordt in het verloopoverzicht een scheiding aangebracht tussen welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut had het volgende verloop:							
	Boekwaarde 31-12-2016	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2017
<i>Maatschappelijk nut vóór 2017</i>							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 3.288	€ 30	€ -	€ 211	€ -	€ -	€ 3.107
Overige materiële vaste activa	€ 178	€ 10	€ -	€ 124	€ -	€ -	€ 64
Subtotaal	€ 3.466	€ 40	€ -	€ 335	€ -	€ -	€ 3.171
<i>Maatschappelijk nut vanaf 2017</i>							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ -	€ 885	€ -	€ -	€ 87	€ -	€ 798
Overige materiële vaste activa	€ -	€ 261	€ -	€ -	€ 43	€ -	€ 218
Subtotaal	€ -	€ 1.146	€ -	€ -	€ 130	€ -	€ 1.016
Totaal	€ 3.466	€ 1.186	€ -	€ 335	€ 130	€ -	€ 4.187
Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen die direct gerelateerd zijn aan de investering.							
Onder de afwaarderingen staan de afwaarderingen vermeld wegens duurzame waardeverminderingen.							

	Boekwaarde 31-12-2016	Stand voorz. 31-12-2016	Balanswaarde 31-12-2016	Investeringen	Desinves- teringen	Mutatie voorziening verlieslatend complex	Winst- uitname	Boekwaarde 31-12-2017
17 Franciscushof Nieuw	€ 13.551	€ -	€ 13.551	€ 635	€ 2.430			€ 11.756
46 Sallandse Poort	€ 937	€ 354	€ 583	€ 40	€ -	€ 318		€ 977
49 Salland II fase 1	€ 1.155	€ -	€ 1.155	€ 377	€ 913		€ 1.396	€ 295
47 Salland II fase 2	€ 1.024	€ -	€ 1.024	€ 624	€ 1.796		€ 361	€ 213
50 Salland II fase 3	€ 70	€ -	€ 70	€ 1	€ -			€ 71
69 Broekland	€ 240	€ -	€ 240	€ 14	€ -		€ -	€ 226
71 de Zegge VI fase 1	€ 824	€ -	€ 824	€ 14	€ 160		€ 189	€ 867
74 Borgwijk Luttenberg	€ 638	€ -	€ 638	€ 38	€ 512		€ 882	€ 230
76 het Wormink Mariënheem	€ 91	€ -	€ 91	€ 155	€ 60		€ 451	€ 455
77 de Zegge VII	€ 14.686	€ 3.419	€ 11.267	€ 465	€ 10	€ 1.414		€ 15.141
78 uitbr Heeten Veldegge	€ 956	€ -	€ 956	€ 177	€ 2		€ 100	€ 1.231
79 uitbr Broekland 't Broeck	€ 297	€ -	€ 297	€ 37	€ 241		€ 97	€ 190
84 Woningbouwlocatie Laag Zuthem	€ 502	€ 207	€ 295	€ 41	€ 149	€ 20		€ 394
88 Uitbreiding Lierderholthuis	€ 555	€ 304	€ 251	€ 23	€ 152	€ 5		€ 426
89 Kiezebos III	€ -	€ -	€ -	€ 28	€ -		€ 28	€ -
92 Burgemeesterkwartier	€ 916	€ 12	€ 904	€ 97	€ 1.357	€ 38	€ -	€ 344
Totaal	€ 32.194	€ 4.296	€ 27.898	€ 2.766	€ 7.782	€ 1.795	€ 3.448	€ 30.626
	€ 32.723	€ 4.296	€ 28.427					€ 30.626

	Stand voorz. 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2017	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd eindresultaat (nominale waarde)	Geraamd eindresultaat (contante waarde)
17 Franciscushof Nieuw	€ -	€ 11.756	€ 12.317	€ 25.240	€ 2.413	€ 1.167
46 Sallandse Poort	€ 672	€ 305	€ 592	€ 832	€ 641	€ 737
49 Salland II fase 1	€ -	€ 295	€ 297	€ 148	€ 139	€ 146
47 Salland II fase 2		€ 213	€ 2.002	€ 4.887	€ 2.627	€ 2.672
50 Salland II fase 3		€ 71	€ 3.128	€ 4.150	€ 924	€ 951
69 Broekland	€ -	€ 226	€ 277	€ 236	€ 176	€ 185
71 de Zegge VI fase 1	€ -	€ 867	€ 153	€ 1.024	€ 54	€ 4
74 Borgwijk Luttenberg	€ -	€ 230	€ 667	€ 853	€ 402	€ 416
76 het Wormink Mariënheem	€ -	€ 455	€ 561	€ 1.554	€ 552	€ 538
77 de Zegge VII	€ 4.833	€ 10.308	€ 11.422	€ 19.927	€ 3.282	€ 6.636
78 uitbr Heeten Veldegge	€ -	€ 1.231	€ 1.882	€ 3.907	€ 720	€ 794
79 uitbr Broekland 't Broeck	€ -	€ 190	€ 1.517	€ 2.368	€ 619	€ 661
84 Woningbouwlocatie Laag Zuthem	€ 227	€ 167	€ 402	€ 546	€ 224	€ 250
88 Uitbreiding Lierderholthuis	€ 309	€ 117	€ 310	€ 395	€ 306	€ 341
89 Kiezebos III	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
92 Burgemeesterkwartier	€ 50	€ 394	€ 395	€ -	€ 56	€ 51
Totaal	€ 6.091	€ 24.535	€ 35.922	€ 66.067	€ 4.117	€ 481
	€ 6.091	€ 24.535				

Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden:

	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	-	-
- Het Rijk	128	37
- Overige Nederlandse overheidslichamen	377	261
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	6.411	7.580
Totaal	€ 6.916	€ 7.878

De in de balans opgenomen van het Rijk nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2016	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2017
Rijkswaterstaat; N35	€ 37		€ 37	€ -
Rijksdienst voor ondernemend Nederland; Kavelruil N35	€ -	€ 3		€ 3
Rijksdienst voor ondernemend Nederland; Leader	€ -	€ 125		€ 125
Totaal	€ 37	€ 128	€ 37	€ 128

De in de balans opgenomen van overige Nederlandse overheden nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd:				
	Saldo 31-12-2016	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2017
Prov Overijssel; Ganzeboom - Mettingenlaan	€ 32		€ 32	€ -
Prov Overijssel; Hart van Heijno	€ 11		€ 11	€ -
Prov Overijssel; Molenweg Heino	€ 168		€ 168	€ -
Prov Overijssel; LAG Leader	€ 50		€ 50	€ -
Prov Overijssel; Vergoeding fietsenstalling		€ 17		€ 17
Prov Overijssel; Overheidsparticipatie en burgerkracht		€ 30		€ 30
Prov Overijssel; Bouwhuisplein Broekland		€ 10		€ 10
Prov Overijssel; Gebiedsproces Boelenveld		€ 303		€ 303
Prov Overijssel; Verkeersveiligheid		€ 17		€ 17
Totaal	€ 261	€ 377	€ 261	€ 377
Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969				
Vennootschapsbelasting				
	Saldo 31-12-2016	Af	Bij	Saldo 31-12-2017
Compensabel verlies uit hoofde van recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969	€ 1.380			€ 1.380

[illegible]

	Boekwaarde 31-12-2016 voor resultaat bestemming	Rekenings- saldo 2016	Boekwaarde 31-12-2016 na resultaat bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2017
burgerparticipatie in de openbare ruimte	€ 60	€ -	€ 60	€ -	€ 1	€ -	€ 59
Culturele en/of beeldbepalende voorz.	€ 142	€ -	€ 142	€ -	€ 105	€ -	€ 37
Gekoppelde reserve Hoftheater	€ 640	€ -	€ 640	€ -	€ -	€ 17	€ 623
Inwonersinitiatieven	€ 85	€ -	€ 85	€ -	€ -	€ -	€ 85
in reserve sociale infrastructuur	€ 104	€ -	€ 104	€ 110	€ 10	€ -	€ 204
Egalisatie participatie	€ 962	€ -	€ 962	€ 427	€ 958	€ -	€ 431
Reserve Zorg	€ 4.531	€ -	€ 4.531	€ 2.317	€ 2.644	€ -	€ 4.204
Egalisatie afvalverwijdering	€ 633	€ -	€ 633	€ -	€ 12	€ -	€ 621
Klimaatbeleid	€ 115	€ -	€ 115	€ 60	€ 33	€ -	€ 142
Bovenwijkse voorzieningen (GB)	€ 1.400	€ -	€ 1.400	€ 179	€ 5	€ -	€ 1.574
Grondexploitatie algemeen(GB)	€ 3.735	€ -	€ 3.735	€ 3.669	€ 2.403	€ -	€ 5.001
Spoorse doorsnijding Raalte Noord	€ 4.363	€ -	€ 4.363	€ -	€ -	€ -	€ 4.363
Claims bouwgrondexploitatie (GB)	€ 204	€ -	€ 204	€ -	€ 30	€ -	€ 174
res stedelijke vernieuwing	€ 802	€ -	€ 802	€ -	€ 14	€ -	€ 788
Onderh woonwagendplaatsen	€ 30	€ -	€ 30	€ -	€ -	€ -	€ 30
publiek private toeristische projecten	€ 25	€ -	€ 25	€ -	€ -	€ -	€ 25
Reserve ICT	€ 287	€ -	€ 287	€ -	€ 51	€ -	€ 236
BTW-compensatiefonds	€ 30	€ -	€ 30	€ -	€ 30	€ -	€ -
Infrastructuur	€ 10	€ -	€ 10	€ -	€ -	€ -	€ 10
gemeentelijke gebouwen	€ 614	€ -	€ 614	€ 139	€ 330	€ -	€ 423
welzijnsgebouwen	€ 1.494	€ -	€ 1.494	€ 236	€ 107	€ -	€ 1.623
sportgebouwen	€ 1.359	€ -	€ 1.359	€ 447	€ 407	€ -	€ 1.399
af rondingsverschil	€ (4)	€ -	€ (4)	€ (2)	€ (1)	€ -	€ (5)
Totaal	€ 57.605	€ 2.916	€ 60.521	€ 10.373	€ 10.612	€ 3.264	€ 57.018
<i>Algemene reserves</i>	€ 17.211	€ 2.916	€ 20.127	€ 775	€ 1.907	€ -	€ 18.995
<i>Bestemmingsreserves</i>	€ 40.394	€ -	€ 40.394	€ 9.598	€ 8.705	€ 3.264	€ 38.023
Resultaat rekening 2017							
Het resultaat 2017 na bestemming via reserves bedraagt € 219.361 nadelig. Door dit resultaat aan te passen met de over te hevelen budgetten ontstaat een nadelig nettoresultaat van € 1.634.226. In het jaarverslag wordt in het "Financieel verslag" een samenvattend overzicht en analyse weergegeven van het rekening resultaat 2017.							
De Algemene reserve dient als weerstandsvermogen voor onverwachte tegenvallers, exclusief grondexploitatie (waarvoor een afzonderlijke algemene reserve aanwezig is).							
De Algemene reserve grondexploitatie dient als weerstandsvermogen voor het opvangen van onverwachte uitvoeringsrisico's inzake exploitatie. Dit weerstandsvermogen bedraagt ultimo 2017 € 5 miljoen (ultimo 2016 € 3,7 miljoen) of 20,4% (ultimo 2016 13,1%) van de boekwaarde van de voorraden grond.							

PASSIVA							
---------	--	--	--	--	--	--	--

[illegible]

Het verloop van de voorzieningen in 2017 wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven:

	Boekwaarde 31-12-2016	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2017
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's:					
Wachtgelden wethouders	€ 242	€ -	- €	€ 64	€ 178
Pensioenen wethouders	€ 2.104	€ 571	- €	€ 79	€ 2.596
Sociaal plan personeel	€ -	€ 248	- €	€ 44	€ 204
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is:					
Venancing riolering	€ 1.820	€ 443	- €	€ 367	€ 1.896
Afvalverwijdering	€ 901	€ -	- €	€ 197	€ 704
Totaal	€ 5.067	€ 1.262	€ -	€ 751	€ 5.578

In de kolom "Vrijval" zijn de bedragen opgenomen welke ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn vrijgevallen.

Alle aanwendingen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

						Sociaal plan personeel
--	--	--	--	--	--	------------------------

De voorziening is gevormd om de toekomstige uitgaven te kunnen betalen die voortvloeien uit het sociaal plan ten behoeve van de overgang van het gemeentelijke personeel naar het sportbedrijf per 1-1-2018.

Voorziening	Aantal
Voorziening vervanging riolering	

De voorziening is gevormd om schommelingen in de kosten van vervanging / renovatie van riolering op te vangen; het moet gezien worden als een tariefsegalisatievoorziening.

[illegible]

De voorziening is gevormd om schommelingen in de uitgaven voor de afvalverwijdering op te vangen, en wordt betrokken bij de tariefberekening afvalstoffenheffing.

[illegible]

De ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren ontvangen van overige Nederlandse overheidslichamen, kunnen als volgt worden gespecificeerd:					
	Saldo 31-12-2016	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen	Saldo 31-12-2017	
Bouwhuisplein Broekland bijdrage provincie	€ 41		€ 41	€ -	
Schalm s Aspel Marienheem bijdrage provincie	€ 50		€ 50	€ -	
Subsidie prov/herstr. bedrijvent. Spoorzone Oost	€ 35		€ 24	€ 11	
Subs. proces en project bedrijvent. Spoorz. Oost	€ 50		€ 36	€ 14	
Herstr. bedr. terrein Spoorzone Oost	€ 250			€ 250	
Saldo marktgelden	€ 11	€ 14	€ 11	€ 14	
Prov OV, locatie van Dijk Heino tbv woningbouw	€ 36		€ 36	€ -	
Prov OV, cultuurarrangementen	€ 12		€ 12	€ -	
Energieoket	€ 44	€ 18	€ 44	€ 18	
Aansluiting CJG en veiligheidsketen	€ 49		€ 4	€ 45	
Bouwbedr. Jansman; Hof van Raalte	€ 1		€ 1	€ -	
Zozijn; Kempphaan Raalte	€ 7		€ 7	€ -	
Project Maria Oord Luttenberg	€ 4			€ 4	
Overheidsparticipatie en burgerkracht	€ 101		€ 101	€ -	
Project vm Postkantoor Raalte	€ 13			€ 13	
Kavelruil Boetelenveld	€ 130		€ 130	€ -	
Locatie Wooldhuis t Zand	€ 5			€ 5	
Regio Zwolle cluster vrijetijdseconomie	€ -	€ 19		€ 19	
Prov OV, Retaildeal	€ -	€ 10		€ 10	
Gem Deventer, lok. Inzet beschermd wonen	€ -	€ 15		€ 15	
Prov OV, Fietssugestiestroken Molenweg Heino	€ -	€ 13		€ 13	
Prov OV, Lokaal op Maat	€ -	€ 32		€ 32	
Dorpsstraat 44-46 Heino	€ -	€ 2		€ 2	
Totaal	€ 839	€ 123	€ 497	€ 465	

Waarborgen en garanties					
Het in de balans opgenomen bedrag voor verstekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen kan als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd worden:					
	Aard/ Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Boekwaarde per 31-12-2017	Boekwaarde per 31-12-2016
Woningstichting Salland Wonen	bouw/renovatie	€ 3.210	100%	€ 936	€ 878
Woningstichting Salland Wonen	bouw/renovatie	€ 146.213	50%	€ 136.905	€ 138.804
Stichting Zorggroep Raalte	bouw/renovatie	€ 665	100%	€ 340	€ 481
Stichting Habion	bouw/renovatie	€ 7.300	50%	€ 7.300	€ 7.300
Woonzorg Nederland	bouw/renovatie	€ 2.105	50%	€ 734	€ 860
Totaal		€ 159.493		€ 146.215	€ 148.323

De gemeente Raalte staat voor een groot aantal leningen garant. Deze garantstellingen bestaan voor het grootste deel uit garantstellingen voor leningen van Salland Wonen.

Het toezicht op deze garantstellingen is ondergebracht bij het WSW. De gemeente heeft via een raadsbesluit vooraf toestemming gegeven aan het WSW om leningen te garanderen. Hierdoor komt er geen afzonderlijk raadsbesluit bij nieuwe garanties meer.

De WSW garantstelling bestaat uit drie niveaus:

1. Het eigen vermogen van Salland Wonen.
2. Het vermogen van het WSW.
3. Achtervang door rijk en gemeenten ieder voor 50%. Deze achtervang bestaat uit het verstrekken van de renteloze leningen door het rijk en gemeenten.

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstekte garanties bestaat uit de volgende garantstellingen:

Omschrijving	Garantiebedrag	
	31-12-2017	31-12-2016
Stichting Zorggroep Raalte	€ -	€ 511
St. Sporthal Heeten	€ 190	€ 201
Rohda Raalte	€ 50	
Stichting Dorpshuis Liederholthuis	€ 216	€ 170
Stichting Hoftheater	€ 102	€ 115
Stichting De Colckhof	€ 47	€ 64
Stichting Sportbelangen Luitenberg	€ 140	€ 170
Stichting het Horsthuys Broekland	€ 108	€ 119
Stichting Brede School Hoogerheyne	€ 576	€ 608
Totaal	€ 1.429	€ 1.958

In 2017 is niets betaald uit hoofde van aanspraken op de verleende borg en garantstellingen.

Hoofdstuk 5. Overzicht van baten en lasten met toelichting

5.1 Overzicht van baten en lasten 2017

Omschrijving programma	Ramming 2017 cfm. Programmabegroting			Ramming 2017 na wijziging			Realisatie 2017		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
1.1	€ 1.160.455	€ 3.391.366	€ 2.230.911	€ 1.046.034	€ 4.057.472	€ 3.011.438	€ 1.188.099	€ 4.440.117	€ 3.252.017
1.2	€ 244.079	€ 2.916.054	€ 2.671.975	€ 227.400	€ 2.977.737	€ 2.750.337	€ 210.997	€ 2.903.036	€ 2.692.039
2.1	€ 713.660	€ 5.101.338	€ 4.387.678	€ 312.862	€ 4.951.197	€ 4.638.335	€ 328.057	€ 4.602.975	€ 4.274.918
2.2	€ 71.446	€ 1.946.640	€ 1.875.194	€ 131.446	€ 2.369.166	€ 2.237.720	€ 87.163	€ 2.028.465	€ 1.941.302
2.3	€ 1.748.810	€ 4.685.415	€ 2.936.605	€ 1.748.806	€ 5.507.523	€ 3.758.917	€ 1.923.802	€ 5.522.238	€ 3.598.436
3.1	€ 5.660.500	€ 12.967.164	€ 7.306.664	€ 5.660.500	€ 13.353.763	€ 7.693.263	€ 6.100.812	€ 14.330.403	€ 8.229.591
4.1	€ 1.060.820	€ 1.916.161	€ 855.341	€ 996.390	€ 2.145.894	€ 1.149.504	€ 1.403.637	€ 2.159.966	€ 756.328
4.2	€ 1.029.034	€ 8.385.688	€ 7.356.654	€ 590.449	€ 12.599.547	€ 12.009.098	€ 321.883	€ 6.881.607	€ 6.559.724
4.3	€ 7.199.640	€ 5.863.673	€ 1.335.967	€ 7.012.535	€ 5.962.095	€ 1.060.440	€ 6.606.066	€ 5.570.735	€ 1.035.331
5.1	€ 901.000	€ 19.148.189	€ 18.247.189	€ 871.000	€ 20.632.568	€ 19.761.568	€ 697.679	€ 18.783.262	€ 18.085.583
6.1	€ 27.775	€ 1.118.823	€ 1.091.048	€ 7.738.883	€ 7.128.971	€ 609.712	€ 7.884.665	€ 6.887.483	€ 987.202
6.2	€ 90.656	€ 504.354	€ 413.698	€ 90.657	€ 1.097.987	€ 1.007.330	€ 74.147	€ 528.288	€ 454.141
6.3	€ -	€ 13.882	€ 13.882	€ -	€ 13.485	€ 13.485	€ -	€ 5.539	€ 5.539
8.0	€ 442.211	€ 2.278.753	€ 1.836.542	€ 461.626	€ 1.621.575	€ 2.083.201	€ 389.632	€ 1.080.081	€ 690.448
Sub-totaal programma's	€ 19.465.664	€ 65.679.994	€ 46.214.330	€ 26.888.188	€ 81.165.830	€ 54.277.642	€ 27.216.660	€ 75.734.194	€ 48.517.534
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen	€ 8.237.161	€ 376.523	€ 7.860.638	€ 7.953.639	€ 371.132	€ 7.582.507	€ 7.949.147	€ 412.738	€ 7.536.408
Overhead	€ 456.312	€ 9.263.296	€ 8.806.984	€ 763.159	€ 11.698.342	€ 10.935.183	€ 1.019.092	€ 10.918.427	€ 9.899.336
Vennootschapsbelastingen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Algemene uitkeringen	€ 45.204.394	€ -	€ 45.204.394	€ 46.568.485	€ -	€ 46.568.485	€ 46.260.350	€ -	€ 46.260.350
Dividend	€ 407.450	€ -	€ 407.450	€ 670.053	€ -	€ 670.053	€ 671.348	€ -	€ 671.348
Saldo financieringsfunctie	€ 255.211	€ 2.275.785	€ 2.020.574	€ 191.651	€ 2.083.783	€ 1.892.132	€ 203.299	€ 2.084.083	€ 1.880.784
Overige algemene dekkingsmiddelen	€ 1.239.036	€ 171.127	€ 1.067.909	€ 1.550.510	€ 424.785	€ 1.975.295	€ 2.455.725	€ 348.967	€ 2.106.758
Onvoorzien	€ 173.898	€ 733.345	€ 559.447	€ -	€ 125.266	€ 125.266	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal algemene dekkingsmiddelen	€ 55.973.462	€ 12.820.076	€ 43.153.386	€ 57.697.497	€ 13.853.738	€ 43.843.759	€ 58.558.961	€ 13.764.216	€ 44.794.745
Ge realiseerd totaal saldo baten en lasten	€ 75.439.126	€ 78.500.070	€ 3.060.944	€ 84.585.685	€ 95.019.568	€ 10.433.883	€ 85.775.621	€ 89.498.411	€ 3.722.790
Toevoeging / onttrekking aan reserves:									
Programma 1.1	€ 66.663	€ 130.065	€ 63.402	€ 809.807	€ 375.531	€ 434.276	€ 659.723	€ 655.682	€ 4.041
Programma 1.2	€ -	€ -	€ -	€ 131.057	€ -	€ 131.057	€ 109.423	€ -	€ 109.423
Programma 2.1	€ 105.625	€ -	€ 105.625	€ 240.506	€ 98.567	€ 141.939	€ 227.300	€ 98.567	€ 128.733
Programma 2.2	€ 24.784	€ -	€ 24.784	€ 392.427	€ 236.601	€ 155.826	€ 159.802	€ 236.601	€ 76.799
Programma 2.3	€ 61.800	€ 274.006	€ 212.206	€ 664.773	€ 274.006	€ 390.767	€ 571.399	€ 382.182	€ 189.217
Programma 3.1	€ 46.000	€ 253.765	€ 207.765	€ 711.932	€ 253.765	€ 458.167	€ 1.328.876	€ 426.701	€ 902.175
Programma 4.1	€ 35.000	€ -	€ 35.000	€ 228.009	€ -	€ 228.009	€ 98.400	€ -	€ 98.400
Programma 4.2	€ 749.652	€ 415.500	€ 334.152	€ 6.039.436	€ 1.351.610	€ 4.687.826	€ 456.493	€ 1.059.761	€ 603.268
Programma 4.3	€ -	€ 60.000	€ 60.000	€ 195.593	€ 60.000	€ 135.593	€ 80.255	€ 60.000	€ 20.255
Programma 5.1	€ 680.000	€ -	€ 680.000	€ 1.404.395	€ -	€ 1.404.395	€ 1.767.046	€ 1.953.024	€ 165.979
Programma 6.1	€ -	€ -	€ -	€ 212.613	€ -	€ 212.613	€ 41.127	€ -	€ 41.127
Bouwgrondexpl 6.1	€ -	€ -	€ -	€ 22.917	€ 1.550.000	€ 1.527.083	€ 2.422.890	€ 4.145.618	€ 1.722.728
Programma 6.2	€ -	€ -	€ -	€ 243.675	€ -	€ 243.675	€ 48.035	€ -	€ 48.035
Programma 6.3	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Programma alg dekk.	€ 322.358	€ 731.708	€ 409.350	€ 4.145.985	€ 809.162	€ 3.336.823	€ 5.887.367	€ 1.356.569	€ 4.530.798
Sub-totaal mutaties reserves	€ 2.091.882	€ 1.865.044	€ 226.838	€ 15.443.125	€ 5.009.242	€ 10.433.883	€ 13.878.135	€ 10.374.705	€ 3.503.429
Ge realiseerd resultaat	€ 77.531.008	€ 80.365.114	€ 2.834.106	€ 100.028.810	€ 100.028.810	€ -	€ 99.653.755	€ 99.873.116	€ 219.360

5.2. Toelichting op het overzicht van baten en lasten

5.2.1 Overzicht van baten en lasten in een vogelvlucht

Omschrijving	Bedrag	
Begrotingsresultaat 2017 primitief (en incl. amendement)	N	€ -2.839.106
Resultaat zomernota 2017	V	€ 888.949
Begrotingsresultaat na zomernota 2017	N	€ -1.950.157
Resultaat jaarrekening 2017 opnieuw beschikbaar te stellen middelen in 2018 in verband met "overlopende posten" van 2017 naar 2018 (zie hoofdstuk 6.3)	N	€ -219.361
	N	€ -1.414.865
"Netto" rekeningsaldo 2017	N	€ -1.634.226
Resultaat jaarrekening 2017 ten opzichte van begrotingsresultaat na zomernota	V	€ 315.931

			Specificatie
Inkomsten:			€ -105.000
Meer baten omgevingsvergunning	4.1	V	€ 205.000
Lagere algemene uitkering	8.0	N	€ -310.000
Uitgaven:			€ 420.931
Leges rijbewijzen en reisdocumenten	1.1		nihil
Hogere storting in voorziening pensioenen wethouders	1.1	N	€ -570.000
Minder accountantskosten	1.1	V	€ 50.000
Minder subsidies leerlingenvervoer, kinderopvang en Peuterspeelzaal	2.1	V	€ 380.000
Meer kosten sportbedrijf	2.3	N	€ -225.000
Rente resultaat	8.0	V	€ 90.000
Terug raming rente en afschrijving	8.0	V	€ 60.000
Incidentele Baten (BD BTW en Rente)	8.0	V	€ 350.000
DOWR resultaat	8.0	V	€ 50.000
Restant stelpost onvoorzien	8.0	V	€ 65.000
Diverse verschillen		V	€ 170.931
Saldo	V		€ 315.931

Leges rijbewijzen en reisdocumenten

Nihil

2017 kende door hogere uitgifteaantallen op de producten rijbewijzen, paspoorten en Nederlandse Identiteitskaarten een meeropbrengst van € 113.000. Anderzijds is er € 41.000 meer afgedragen aan het Rijk in verband met deze hogere uitgifteaantallen. Dit resulteert in een positief saldo van € 72.000. Hier staat tegenover dat de benodigde capaciteit onvoldoende is meegegroeid met deze hogere uitgifteaantallen en ook onvoldoende is doorvertaald in de begroting 2018. We willen het gewenste dienstverleningsniveau (wachtlijden) ook bij toenemende klantstroom in de piekmaanden april tot en met augustus het hoofd kunnen bieden.

Daarom wordt voorgesteld het saldo in 2017 van € 72.000 opnieuw in 2018 beschikbaar te stellen voor inzet van tijdelijke extra capaciteit. Hierdoor kunnen de wachttijden verkort worden.

Meer baten omgevingsvergunning

Voordeel € 205.000

Ten opzichte van de begroting is afgerond € 355.000 meer aan bouwleges ontvangen. Van de meeropbrengst leges omgevingsvergunningen 2017 wordt voorgesteld een bedrag van € 150.000 opnieuw beschikbaar te stellen in 2018 en aan te wenden voor uitvoering van de toezichtwerkzaamheden die in 2018/2019 plaatsvinden en verband houden met de verleende vergunningen in 2017.

De hogere leges worden veroorzaakt door de aangetrokken economie, in combinatie met het ontwikkelen van Salland II. Hierdoor zijn meer nieuwe woningen vergund.

Lagere algemene uitkering

Nadeel € 310.000

Ten opzichte van de zomernota is de algemene uitkering € 310.000 lager. Deze lagere uitkering houdt met name verband met een bijstelling van het uitkeringspercentage en de actualisering van de maatstaven.

Hogere storting in voorziening pensioenen wethouders

Nadeel € 570.000

Er is een storting van € 570.000 in de voorziening pensioenen wethouders gedaan om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen. Reden is dat door Deloitte een controle / herrekening van de pensioenen heeft plaats gevonden (inclusief nieuwe rekenrente, levensverwachting en pensioengerechtigde leeftijd) wat resulteerde in een extra storting.

Minder accountantskosten

Voordeel € 50.000

De werkelijke kosten zijn € 50.000 lager dan begroot. Met ingang van de rekening 2017 worden de accountantskosten – die met name betrekking hebben op de controle van de jaarrekening - niet meer opgenomen als nog te betalen omdat de prestatie nog niet is geleverd in dat jaar. Dit levert een eenmalig voordeel op in de rekening 2017

Minder subsidies leerlingenvervoer, kinderopvang en peuterspeelzaal.

Voordeel € 380.000

De kosten van het leerlingenvervoer in 2017 zijn € 190.000 lager dan begroot. Dit is onder andere een gevolg van minder aanvragen door krimp van het aantal leerlingen. Daarnaast wordt zelfstandig vervoer gestimuleerd.

Er zijn minder bijdragen voor kinderopvang verstrekt aan de doelgroep sociaal medisch geïndiceerden dan geraamd. Daarnaast zijn er minder uitgaven geweest voor de inspecties van de kindercentra en de gastouders in de gemeente. Totaal € 17.000.

Er is € 173.000 minder subsidie verstrekt door de gemeente voor het uitvoeren van peuterspeelzaalwerk dan geraamd. De lagere kosten zijn conform landelijke ontwikkelingen met betrekking tot de harmonisatie peuterspeelzalen en kinderopvang.

Wijzigingen in de bijdrage aan het sportbedrijf

Nadeel € 225.000

Deze wijzigingen betreffen tot een bedrag van ruim € 160.000 de eenmalige storting in de voorziening waaruit de (toekomstige) uitgaven in het kader van de uitwerking van het sociaal plan voor de overgang van het personeel naar het sportbedrijf per 1 januari 2018 worden betaald. Deze storting wordt in de periode 2023-2028 weer in mindering gebracht op de suppletie-uitkering zodat deze uiteindelijk budgettair neutraal verloopt.

De resterende € 65.000 heeft betrekking op een aantal kleinere bedragen.

De belangrijkste hiervan zijn:

1. eenmalige kosten en lagere opbrengsten door de gewijzigde horeca-exploitatie in Tijenraan. Dit is veroorzaakt door de huuropzegging van de toenmalige exploitant.
2. aanpassingen van de exploitatiebijdrage en huurprijs 2017 op basis van de geactualiseerde WOZ-waarde, overeenkomstig de met het sportbedrijf gesloten huurovereenkomst. Door mutaties in aantal en soorten sportaccommodaties is een nieuwe huurprijsberekening gemaakt op basis van de actuele (lagere) WOZ-waardes.

Rente resultaat

Voordeel € 90.000

Voor 2017 werd een voorcalculatorisch renteomslagpercentage vastgesteld van 2,3%. Als gevolg van het gevoerde financieringsbeleid, de huidige extreem lage rentevergoeding en zelfs negatieve rentevergoeding op kortlopende leningen, is er minder geld uitgegeven aan financieringslasten. De externe rentebaten zijn echter afgenomen. Als gevolg van de BBV wijzigingen is het niet meer toegestaan dat het werkelijke omslagpercentage meer dan 0,5% afwijkt ten opzichte van het begrote percentage. Voor 2017 zijn wij binnen deze norm gebleven.

Terug raming rente en afschrijving

Voordeel € 60.000

Bij het opnemen van investeringen worden de rente en afschrijving structureel begroot. Omdat de afschrijving pas in gaat in het jaar na oplevering ontstaat een eenmalig voordeel van circa € 60.000 voor investeringen die gedurende het jaar plaats vinden

Incidentele baten

Voordeel € 350.000

Het voordeel bestaat in hoofdzaak uit de afwikkeling met de belastingdienst van een BTW kwestie, BTW op re-integratie trajecten sociaal domein en onterecht betaalde rente op BTW/BCF naheffingsaanslagen voorgaande jaren.

DOWR resultaat

Voordeel € 50.000

Over 2017 is een positief resultaat behaald van circa € 50.000. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een voordeel van € 40.000 op personeel gebonden kosten (inhuur) en gebouw gebonden kosten (schoonmaakkosten, printwerk en porti).

Restant stelpost onvoorzien

Voordeel € 65.000

Jaarlijks wordt bij de begroting een post voor onvoorziene structurele en incidentele uitgaven opgenomen van totaal € 100.000. Aan het eind van het jaar 2017 is een bedrag van circa € 65.000 niet ingezet wat een voordeel laat zien in de rekening.

5.2.2. Toelichting op de programma's

In dit hoofdstuk worden alle verschillen hoger dan € 20.000 toegelicht, waarbij wordt opgemerkt dat hierbij de apparaatskosten van de organisatie zijn uitgezonderd.

Binnen het onderdeel "Wat heeft het gekost" wordt het financieel resultaat 2017 per programma weergegeven.

Voorafgaand aan de verantwoording per programma wordt de recapitulatiestaat weergegeven, waarin de saldi van de verschillende programma's zijn af te lezen.

RECAPITULATIESTAAT

Prgr.	Omschrijving Programma	Saldo begroting 2017 na wijziging	Saldo rekening 2017	Saldo begr - rek 2017
1.1	Bestuur en dienstverlening	€ 3.011.438	€ 3.252.017	€ 240.579-
1.2	Veiligheid en Handhaving	€ 2.750.337	€ 2.692.039	€ 58.298
2.1	Onderwijs	€ 4.638.335	€ 4.274.918	€ 363.417
2.2	Welzijn	€ 2.237.720	€ 1.941.302	€ 296.418
2.3	Sport	€ 3.758.917	€ 3.598.436	€ 160.481
3.1	Arbeidsparticipatie en Inkomen	€ 7.693.263	€ 8.229.591	€ 536.328-
4.1	Wonen en Woon- en werkomgeving	€ 1.149.504	€ 756.328	€ 393.176
4.2	Integraal Beheer Openbare Ruimte	€ 12.009.098	€ 6.559.724	€ 5.449.374
4.3	Milieu en Duurzaamheid	€ 1.060.440-	€ 1.035.331-	€ 25.109-
5.1	Maatsch Onderst, begeleiding en jeugdhulp	€ 19.761.568	€ 18.085.583	€ 1.675.985
6.1	Ruimtelijke Ordening	€ 609.712-	€ 987.202-	€ 377.490
6.2	Economie	€ 1.007.330	€ 454.141	€ 553.189
6.3	Bereikbaarheid en Mobiliteit	€ 13.485	€ 5.539	€ 7.946
8.0	Algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien	€ 45.926.960-	€ 44.104.296-	€ 1.822.664-
	Mutaties in reserves	€ 10.433.883-	€ 3.503.429-	€ 6.930.454-
	Saldo begroting / rekening:	€ -	€ 219.360	€ 219.360-
	Nadelig saldo 2017		€ 219.360-	€ 219.360
	Totaal	€ -	€ -	€ 0

Programma 1.1

Bestuur en dienstverlening

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte is
Burgemeester Dadema
Gemeentesecretaris K. Cornelissen

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 1.188.099	€ 1.046.034	€ 1.160.455
Lasten	€ 4.440.117	€ 4.057.472	€ 3.391.366
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 3.252.017	€ 3.011.438	€ 2.230.911
Mutaties in reserves	€ (4.041)	€ (434.276)	€ 63.402
Gerealiseerd resultaat	€ 3.247.977	€ 2.577.162	€ 2.294.313

Lasten:

Totaal begroot	€ 4.433.003
Werkelijke lasten	€ 5.095.799-
Saldo	€ 662.796- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 1.855.841
Werkelijke baten	€ 1.847.822-
Saldo	€ 8.019- nadelig

Totaal saldo lasten en baten **€ 670.814- nadelig**

Verklaring verschil lasten

Administratieve boeking SPP (zie ook baten)	€ 221.909
Minder kosten accountantskosten	€ 50.724
Meer kosten reisdocumenten	€ 27.152-
Meer kosten rijbewijzen	€ 13.642-
Niet bestede middelen tbv Raad	€ 42.077
Hogere storting in voorziening pensioenen wethouders	€ 571.192-
Meer kosten Nieg gronden	€ 45.180-
Storting in de reserve SPP (voordeel op salarissen / inhuur teams)	€ 280.151-
Minder doorberekening diverse eenheden	€ 42.846
Minder doorberekening eenmalige investering naar exploitatie	€ 92.355-
Diverse kleine posten	€ 9.320
Totaal verschil lasten	€ 662.796-

Verklaring verschil baten

Meer opbrengsten reisdocumenten	€	50.340
Meer opbrengsten rijbewijzen	€	62.538
Hogere vergoeding provincie loc. Garage van Dijk Heino	€	45.180
Administratieve boeking SPP (zie ook lasten)	€	221.909-
Hogere beschikking over diverse reserves	€	71.825
diverse kleine posten	€	15.993-
Totaal verschil baten	€	8.019-

Toelichting op de verschillen**Minder kosten accountantskosten**

De werkelijke kosten zijn € 50.700 lager dan begroot. Met ingang van de rekening 2017 worden de accountantskosten – die met name betrekking hebben op de controle van de jaarrekening - niet meer opgenomen als nog te betalen omdat de prestatie nog niet is geleverd in dat jaar. Dit levert een eenmalig voordeel op in de rekening 2017.

Meer kosten reisdocumenten en rijbewijzen

Een deel van de inkomsten die verworven worden door het uitgeven van reisdocumenten en rijbewijzen dienen af te worden gedragen aan het Rijk. Doordat er meer reisdocumenten en rijbewijzen zijn uitgegeven dan begroot was is de afdracht aan het Rijk ook hoger dan begroot. Anderzijds zijn meer opbrengsten van leges binnen gekomen. Zie verklaring meer opbrengsten reisdocumenten.

Niet bestede middelen voor de Raad

Deze middelen zijn beschikbaar gesteld voor de Raad. Niet alle middelen zijn in 2017 besteed, het restant wordt in 2018 opnieuw beschikbaar gesteld.

Hogere storting in voorziening pensioenen wethouders

Er is een storting van € 571.000 in de voorziening pensioenen wethouders gedaan om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen. Reden is dat door Deloitte een controle / herrekening van de pensioenen heeft plaats gevonden (inclusief nieuwe rekenrente, levensverwachting en pensioengerechtigde leeftijd) wat resulteerde in een extra storting.

Meer kosten Niegg gronden / hogere vergoeding provincie

Vergoeding ontvangen van de Provincie voor de ontwikkeling van de locatie 'Garage van Dijk', dit is één op één uitbetaald aan de projectontwikkelaar.

Storting in de reserve SPP (voordeel op salarissen / inhuur teams)

Via de reserve SPP worden alle tekorten en overschotten op de loonkosten per team met elkaar verrekend. Het saldo van deze tekorten en overschotten wordt gestort of onttrokken uit de reserve SPP. In 2017 was het saldo van de loonkosten ten opzichte van de begroting positief.

Meer opbrengsten rijbewijzen

De gegevens waarop de begroting is gebaseerd zijn aangeleverd door het CBR. In deze gegevens zijn enerzijds het aantal verlopen rijbewijzen opgenomen. Anderzijds wordt een percentage opgenomen van de personen die de gerechtigde leeftijd gaan bereiken om een rijbewijs te halen. Zonder aantoonbare redenen zijn er meer nieuwe rijbewijzen aangevraagd dan begroot.

Het saldo van hogere inkomsten en uitgaven is € 72.000. Hier staat tegenover dat de benodigde capaciteit onvoldoende is meegegroeid met deze hogere uitgifteaantallen en ook onvoldoende is doorvertaald in de begroting 2018. We willen het gewenste dienstverleningsniveau (wachtijden) ook bij toenemende klantstroom in de piekmaanden april tot en met augustus het hoofd kunnen bieden. Daarom wordt voorgesteld het saldo in 2017 van € 72.000 opnieuw in 2018 beschikbaar te stellen voor inzet van tijdelijke extra capaciteit. Hierdoor kunnen de wachtijden verkort worden.

Meer opbrengsten reisdocumenten

In onze registratie staat op datum van welke inwoners de reisdocumenten verlopen. Die data gebruiken we om de begroting op te stellen. Er is verder geen verklaring voor de hogere verstrekte aantallen reisdocumenten.

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende (restant)kredieten:

Projecten	Saldo
Ontwikkelagenda Raalte	€ (23.007)
Afstoten gemeentelijke gebouwen	€ (149.716)
Heesweg Rood voor Rood	€ 58.747
Energiepark Heeten	€ 99.473
Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 84.714
Onderhoud Hoftheater	€ 20.979

Programma 1.2

Veiligheid en handhaving

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte is
Burgemeester Dadema
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 210.997	€ 227.400	€ 244.079
Lasten	€ 2.903.036	€ 2.977.737	€ 2.916.054
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 2.692.039	€ 2.750.337	€ 2.671.975
Mutaties in reserves	€ (109.423)	€ (131.057)	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 2.582.617	€ 2.619.280	€ 2.671.975

Lasten:

Totaal begroot	€ 2.977.737
Werkelijke lasten	€ 2.903.036-
Saldo	€ 74.701 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 358.457
Werkelijke baten	€ 320.420-
Saldo	€ 38.037- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € 36.663 voordelig

Verklaring verschil lasten

Minder kosten integrale veiligheid	€ 35.902
Minder doorberekening eenmalige investering naar exploitatie	€ 15.957
Diverse kleine posten	€ 22.842
Totaal verschil lasten	€ 74.701

Verklaring verschil baten

Lagere beschikking over reserve gebouwenonderhoud	€ 15.957-
Diverse kleine posten	€ 22.080-
Totaal verschil baten	€ 38.037-

Toelichting op de verschillen

Minder kosten integrale veiligheid

Er zijn geen opstartkosten in rekening gebracht voor buurtbemiddeling. Daarnaast zijn er minder kosten gemaakt voor de uitvoering van het integraal uitvoeringsplan.

Programma 2.1

Onderwijs

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte leeft
Wethouder F. Niens
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 328.057	€ 312.862	€ 713.660
Lasten	€ 4.602.975	€ 4.951.197	€ 5.101.338
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 4.274.918	€ 4.638.335	€ 4.387.678
Mutaties in reserves	€ (128.733)	€ (141.939)	€ (105.625)
Gerealiseerd resultaat	€ 4.146.186	€ 4.496.396	€ 4.282.053

Lasten:

Totaal begroot	€ 5.049.764
Werkelijke lasten	€ 4.701.542-
Saldo	€ 348.222 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 553.368
Werkelijke baten	€ 555.356-
Saldo	€ 1.988 voordelig

Totaal saldo lasten en baten: € **350.210** voordelig

Verklaring verschil lasten

Meer kosten vandalisme op en bij scholen	€ 56.482-
Minder subsidies kinderopvang	€ 17.407
Minder subsidies leerlingenvervoer	€ 190.417
Minder subsidie peuterspeelzaalwerk	€ 173.171
Meer doorberekening diverse eenheden	€ 17.787-
Meer doorberekening eenmalige investeringen	€ 13.206
Diverse kleine posten	€ 28.290
Totaal verschil lasten	€ 348.222

Verklaring verschil baten

Vooruit ontvangen rijksbijdrage onderwijsachterstandenbeleid	€ 25.234-
Minder beschikking over reserve gebouwen	€ 13.206-
Hogere schadevergoeding	€ 38.059
diverse kleine posten	€ 2.369
Totaal verschil baten	€ 1.988

Toelichting op de verschillen

Meer kosten schades en vandalisme op scholen

Hogere kosten door diverse posten schade vandalisme onder andere bij St. Bernadetteschool Heeten en bij Carmel College Salland.

Minder subsidies kinderopvang

Er zijn minder kosten dan geraamd aan externe adviezen en toezicht op kinderopvang. Daarnaast zijn er minder bijdragen verstrekt dan geraamd voor kinderopvang aan de doelgroep sociaal medisch geïndiceerde.

Minder subsidies leerlingenvervoer

De kosten van leerlingenvervoer in 2017 zijn ruim binnen het beschikbaar budget gebleven. Dit is onder andere het gevolg van minder aanvragen door krimp van het aantal leerlingen. Daarnaast wordt zelfstandig vervoer gestimuleerd.

Minder subsidie peuterspeelzaalwerk

Er is minder subsidie verstrekt voor het uitvoeren van peuterspeelzaalwerk dan het beschikbare budget. De lagere kosten zijn conform landelijke ontwikkelingen met betrekking tot harmonisatie peuterspeelzalen en kinderopvang. Daarnaast is in 2017 € 55.290 terugontvangen van kinderopvang instellingen na subsidievaststelling over 2016.

Vooruitontvangen Rijksbijdrage onderwijsachterstandbeleid

Vanuit het Rijk heeft de gemeente Raalte extra middelen gekregen om taalniveau van alle pedagogisch medewerkers VVE naar niveau 3F te krijgen. Deze middelen zijn naar 2018 overgeheveld, omdat de toetsing en scholing vanaf februari 2018 plaatsvinden.

Hogere schadevergoeding Carmel College Salland te Raalte

In 2017 heeft er een blikseminslag plaatsgevonden waarvoor we € 38.000 aan schadevergoeding ontvingen van de verzekeringsmaatschappij.

Programma 2.2

Welzijn

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte leeft
Wethouders G. Hiemstra en F. Niens
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 87.163	€ 131.446	€ 71.446
Lasten	€ 2.028.465	€ 2.369.166	€ 1.946.640
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 1.941.302	€ 2.237.720	€ 1.875.194
Mutaties in reserves	€ 76.799	€ (155.826)	€ (24.784)
Gerealiseerd resultaat	€ 2.018.100	€ 2.081.894	€ 1.850.410

Lasten:

Totaal begroot	€ 2.605.767
Werkelijke lasten	€ 2.265.066-
Saldo	€ 340.701 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 523.873
Werkelijke baten	€ 246.965-
Saldo	€ 276.908- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € **63.794** voordelig

Verklaring verschil lasten

Geen eenmalige uitgave Joetse	€ 36.000
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 271.402
diverse kleine posten	€ 33.299
Totaal verschil lasten	€ 340.701

Verklaring verschil baten

Minder bijdrage SVN	€ 60.000-
Hogere bijdrage van provincie / gemeente ivm cultuurnota	€ 31.113
Lagere beschikking over div reserves	€ 232.625-
Diverse kleine posten	€ 15.396-
Totaal verschil baten	€ 276.908-

Toelichting op de verschillen

Geen eenmalige uitgave de Joetse

Voor de afwikkeling van beheer van de Joetse is € 36.000 geraamd. Echter, in 2017 is de Joetse niet verkocht. Bij de bestemming van het rekeningsaldo 2017 wordt voorgesteld de middelen in 2018 eenmalig opnieuw beschikbaar te stellen voor de afwikkeling van de Joetse.

Minder doorberekening eenmalige investeringen

Dit betreft de volgende (restant) kredieten, waarbij middelen worden overgeheveld naar 2018:

Projecten	Saldo
Cultuurarrangement 2013-2016	€ 2.277
Investeringssubsidie Laarman	€ 38.059
Verbouw boerderij Strunk	€ 78.566
Restauratie Fresco's Plaskerk	€ 12.500
Renovatie Asspel/ Schalm	€ 140.000

Minder bijdragen SVN

De investering in boerderij Strunk heeft vertraging opgelopen. Hierdoor is de begrote bijdrage van de SVN ook nog niet ontvangen.

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege onderschrijding van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 2.3

Sport

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte leeft
Wethouder G. Hiemstra
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 1.923.802	€ 1.748.606	€ 1.748.810
Lasten	€ 5.522.238	€ 5.507.523	€ 4.685.415
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 3.598.436	€ 3.758.917	€ 2.936.605
Mutaties in reserves	€ (189.217)	€ (390.767)	€ 212.206
Gerealiseerd resultaat	€ 3.409.219	€ 3.368.150	€ 3.148.811

Lasten:

Totaal begroot	€ 5.781.529
Werkelijke lasten	€ 5.904.420-
Saldo	€ 122.891- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 2.413.379
Werkelijke baten	€ 2.495.201-
Saldo	€ 81.822 nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € **41.069- nadelig**

Verklaring verschil lasten

Meer kosten sportbedrijf BV	€ 382.764-
Lagere kapitaallasten door uitstel investering	€ 117.785
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 83.374
Diverse kleine posten	€ 58.714
Totaal verschil lasten	€ 122.891-

Verklaring verschil baten

Minder beschikking onderhoudsreserve sportgebouwen	€ 32.120-
Meer baten sportbedrijf	€ 173.820
Minder beschikking over overige reserves	€ 61.254-
Diverse kleine posten	€ 1.376
Totaal verschil baten	€ 81.822

Toelichting op de verschillen

Meerkosten Sportbedrijf

De meerkosten van het sportbedrijf betreffen tot een bedrag van ruim € 160.000 de eenmalige storting in de voorziening sociaal plan sportbedrijf. Vanuit deze voorziening worden de (toekomstige) uitgaven in het kader van de uitwerking van het sociaal plan voor de overgang van het personeel naar het sportbedrijf per 1-1-2018 betaald. Deze storting wordt in de periode 2023-2028 weer in mindering gebracht op de suppletie-uitkering zodat deze uiteindelijk budgettair neutraal verloopt. De resterende € 65.000 heeft betrekking op een aantal kleinere verschillen waaronder de eenmalige kosten ruim € 10.000 voor de horecaverhuur en de in de loop van 2017 aangepaste huurvergoeding van het sportbedrijf in verband met de actualisatie van de basis voor de huurberekening (WOZ-waarde in verband met de voorgenomen sloop oud Tijenraan). Deze bijstelling van de huurvergoeding is niet meer begrotingstechnisch vertaald in 2017 en komt nu bij de jaarrekening 2017 tot uitdrukking.

Lagere kapitaallasten

De lagere kapitaallasten betreft met name de investering in de aanleg/renovatie van een hockeyveld die is doorgeschoven naar het jaar 2018.

Minder doorberekende eenmalige investeringen

Een aantal eenmalige investeringen waaronder de laatste fase van de herinrichting van Ramele en het nog niet uitvoeren van een aantal geplande onderhoudsplannen hebben geleid tot het voordeel op dit onderdeel.

Programma 3.1

Arbeidsparticipatie en inkomen

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte werkt
Wethouder J. van Loevezijn
Eenheidsmanager H. van Es

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 6.100.812	€ 5.660.500	€ 5.660.500
Lasten	€ 14.330.403	€ 13.353.763	€ 12.967.164
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 8.229.591	€ 7.693.263	€ 7.306.664
Mutaties in reserves	€ (902.175)	€ (458.167)	€ 207.765
Gerealiseerd resultaat	€ 7.327.416	€ 7.235.096	€ 7.514.429

Lasten:

Totaal begroot	€ 13.607.528
Werkelijke lasten	€ 14.757.104-
Saldo	€ 1.149.576- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 6.372.432
Werkelijke baten	€ 7.429.688-
Saldo	€ 1.057.256 voordelig

Totaal saldo lasten en baten: € **92.320- nadelig**

Verklaring verschil lasten

Minder kosten bijstandsbesluit zelfstandigen	€ 136.734
Minder verstrekte sociale uitkeringen	€ 123.600
Meer verstrekkingen in natura	€ 614.879-
Meer overdrachten aan rijk WSW	€ 633.757-
Minder kosten reïntegratie en participatie	€ 30.495
Storting in voorziening oninbare vorderingen	€ 20.855-
Hogere stortingen in de reserve participatie en zorg	€ 172.936-
Minder uitgaven verhoogde asieluitstroom	€ 89.672
Meer doorberekening diverse eenheden	€ 155.272-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 72.484
Diverse kleine posten	€ 4.862-
Totaal verschil lasten	€ 1.149.576-

Verklaring verschil baten

Minder overige rijksbijdragen	€	407.035
Minder vergoedingen en verhaal soc uitkeringen	€	19.296-
Beschikking over voorziening oninbare vorderingen soza	€	49.885
Hogere beschikking over reserve participatie	€	616.944
diverse kleine posten	€	2.688
Totaal verschil baten	€	1.057.256

Toelichting op de verschillen

Een analyse van de cijfers op basis van de kostensoorten geeft binnen dit programma geen goed beeld van de werkelijke verschillen op de diverse producten (Participatiewet, Bijzondere Bijstand, Minimabeleid, Schulddienstverlening, Participatie en Wet sociale werkvoorziening). De resultaten op deze producten worden nagenoeg allemaal geëgaliseerd via de reserve Participatie. Onderstaand een verklaring van de verschillen op hoofdlijnen en de daaruit voortvloeiende onttrekking of storting in de reserve.

Resultaat participatie middelen	uitgaven	inkomsten	reserve mutaties	verklaring reserve
	rek 2017	rek 2017	rek 2017	
Bijstandsverlening	€ 5.823.679	€ 5.989.353	€ (165.674)	storting P reserve
Bijstand aan zelfstandigen	€ 108.766	€ 55.308	€ 53.458	onttrekking P reserve
Sociale kredietverlening	€ 392.185	€ 142.514	€ (63.600)	storting P reserve
Sociale kredietverlening			€ (60.000)	storting AB reserve
Bijzonder bijstand individuele verstrekking	€ 893.492	€ (188.409)	€ (18.917)	storting P reserve
Bijzondere bijstand subsidies	€ 231.724	€ -	€ (17.161)	storting P reserve
Participatie- en integratie middelen	€ 181.816	€ -	€ (80.496)	storting in P reserve
WSW	€ 5.141.523	€ (27.358)	€ 661.202	onttrekking P reserve

Opmerking:

P reserve = Participatie reserve

AB reserve = Algemene bestemmingsreserve

De reservemutaties zijn niet allen het saldo tussen de weergegeven inkomsten en uitgaven. Ten aanzien van enkele uitgaven geldt dat deze gedeeltelijk dekking vinden via de algemene uitkering (bijv. WSW-participatie). Deze rijksbijdragen zijn niet verantwoord op dit programma maar binnen programma 8.

Hogere uitgaven WSW

De hogere uitgaven op de WSW worden veroorzaakt door hogere loonkosten (nieuwe cao) dan voorzien. Daarnaast is ook de rijks-bezuiniging op de integratie-uitkering WSW oorzaak van het negatievere resultaat op dit onderdeel. De meerkosten zijn ten laste van de Participatie reserve gebracht.

Lagere uitgaven asielinstroom € 89.672 Voordeel

Voor de verhoogde asielinstroom zijn in 2016 en 2017 extra middelen ontvangen van het Rijk. De uitgaven voor de integratie en participatie van de nieuwe asiel-instromers strekt zich echter over een langere periode uit. Daarom wordt voorgesteld deze niet bestede middelen (tezamen met de hiervoor opgenomen stelpost in programma 8 bij de resultaat bestemming opnieuw beschikbaar te stellen voor het jaar 2018.

Overig resultaat

Het restant van het resultaat op dit programma wordt met name veroorzaakt door de hogere doorberekening van de kosten en de lagere doorberekening als gevolg van de onderbesteding in de eenmalige investeringen.

Programma 4.1

Wonen & Woon- en werkomgeving

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder W. Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 1.403.637	€ 996.390	€ 1.060.820
Lasten	€ 2.159.966	€ 2.145.894	€ 1.916.161
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 756.328	€ 1.149.504	€ 855.341
Mutaties in reserves	€ (98.400)	€ (228.009)	€ (35.000)
Gerealiseerd resultaat	€ 657.929	€ 921.495	€ 820.341

Lasten:

Totaal begroot	€ 2.145.894
Werkelijke lasten	€ 2.159.966-
Saldo	€ 14.072- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 1.224.399
Werkelijke baten	€ 1.502.037-
Saldo	€ 277.638 voordelig

Totaal saldo lasten en baten: € **263.566** voordelig

Verklaring verschil lasten

Meer lasten Omgevingsvergunningen	€ 26.220-
Meer lasten RUD samenwerking	€ 36.594-
Meer doorberekening diverse eenheden	€ 111.266-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 139.609
Diverse kleine posten	€ 20.399
Totaal verschil lasten	€ 14.072-

Verklaring verschil baten

Meer baten omgevingsvergunning	€ 354.753
Meer inkomsten RUD	€ 50.350
Lagere beschikkingen over div. reserves	€ 129.609-
diverse kleine posten	€ 2.144
Totaal verschil baten	€ 277.638

Toelichting op de verschillen

Meer lasten omgevingsvergunningen en RUD samenwerking

In 2017 zijn € 62.814 meer uitgaven verantwoord. Deze uitgaven moeten worden gezien met de extra inkomsten RUD van € 50.350.

Minder doorberekening diverse eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende investeringskredieten:

Projecten	Saldo
Invoering woningwet	€ 11.100
Privatisering bouwtoets	€ 21.200
Aanpak wetwijziging fysieke leefomgeving	€ 17.300
Basisregistratie grootschalige topografie	€ 60.600
Nieuwe woonvisie	€ 25.300

Meer baten omgevingsvergunning

Ten opzichte van de begroting is afgerond € 355.000 meer aan bouwleges ontvangen. Van de meeropbrengst leges omgevingsvergunningen 2017 wordt voorgesteld een bedrag van € 150.000 opnieuw beschikbaar te stellen in 2018 en aan te wenden voor uitvoering van de toezichtwerkzaamheden die in 2018/2019 plaatsvinden en verband houden met de verleende vergunningen in 2017.

De hogere leges worden veroorzaakt door de aangetrokken economie, in combinatie met het ontwikkelen van Salland II. Hierdoor zijn meer nieuwe woningen vergund.

Meer inkomsten RUD

Ten opzichte van de begroting is ruim € 50.000 meer aan inkomsten verantwoord. Dit voordeel valt weg tegen de extra uitgaven van € 62.814.

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege onderschrijding van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 4.2

Integraal beheer Openbare ruimte

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder W. Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 321.883	€ 590.449	€ 1.029.034
Lasten	€ 6.881.607	€ 12.599.547	€ 8.385.688
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 6.559.724	€ 12.009.098	€ 7.356.654
Mutaties in reserves	€ 603.268	€ (4.687.826)	€ (334.152)
Gerealiseerd resultaat	€ 7.162.992	€ 7.321.272	€ 7.022.502

Lasten:

Totaal begroot	€ 13.951.157
Werkelijke lasten	€ 7.941.368-
Saldo	€ 6.009.789 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 6.629.885
Werkelijke baten	€ 778.376-
Saldo	€ 5.851.509- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € **158.280** voordelig

Verklaring verschil lasten

Meer onderhoud wegen	€ 28.707-
Hogere storting reserve wegen	€ 60.732-
Minder kosten verkeer en vervoer / verkeersveiligheid	€ 18.420
Minder lasten betaald parkeren	€ 821.422
Hogere storting in de reserve IVOR netto saldo programma 4.2	€ 62.019-
Minder kosten plaagdierenbestrijding	€ 26.242
Minder doorberekening diverse eenheden	€ 23.993
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 5.224.732
Diverse kleine posten	€ 46.438
Totaal verschil lasten	€ 6.009.789

Verklaring verschil baten

Meer baten wegen binnen bebouwde kom	€ 89.173
Minder baten parkeerbelasting ivm afschaffing	€ 333.492-
Lagere beschikking over reserve betaald parkeren	€ 442.526-
Lagere beschikkingen over div reserves	€ 5.140.417-
diverse kleine posten	€ 24.247-
Totaal verschil baten	€ 5.851.509-

Toelichting op de verschillen

Meer lasten wegen

De degeneratie inkomsten zijn een vergoeding voor beschadigingen aan wegen en bermen. Deze degeneratiekosten van € 60.732 zijn ten gunste gebracht van de reserve wegen zodat deze inkomsten vervolgens kunnen worden ingezet ter dekking voor de kosten aan de reparatie van wegen en bermen.

Daarnaast is er voor gekozen om niet over te gaan tot vervanging van de voertuigen voor bermonderhoud. In plaats van het onderhoud van de bermen zelf uit te voeren is er voor gekozen om het bermonderhoud uit te laten voeren door externe partijen. Enerzijds vallen dus de kapitaallasten op het product B&O materieel vrij ten gunste van de algemene middelen, anderzijds nemen de kosten van inhuur toe ten laste van de algemene middelen.

Minder lasten betaald parkeren

Dit voordeel is ontstaan door het afschaffen van het betaald parkeren per 1 april 2017. Moet gezien worden in relatie met minder baten parkeerbelasting en lagere beschikking (zie baten). Saldo is verrekend met de reserve betaald parkeren.

Hogere storting in de reserve IVOR netto saldo programma 4.2

Diverse kleine overschotten waaronder minder materiaalkosten bij de speelterreinen, minder kosten voor plaagdierenbestrijding en minder materiaalkosten bij het openbaar groen.

Minder kosten plaagdierenbestrijding

De kosten voor plaagdierenbestrijding zijn weersafhankelijk. Gevolg is dat de lasten het ene jaar hoger zijn dan het andere. In 2017 is er weinig overlast veroorzaakt door plaagdieren in verband met de gunstige weersomstandigheden. Hierdoor zijn minder kosten gemaakt voor de bestrijding van de plaagdieren.

Minder doorberekening eenmalige investeringen

Met name veroorzaakt door de nog niet gemaakte kosten voor de aanpak van kruispunt bos. Zie ook de batenkant.

Projecten	Saldo
Bijdrage knooppunt Raalte	€ 4.500.000
Herinrichting Grote Markt	€ 26.061
Gemeentelijke bijdrage N348	€ 500.000
Aanvullende maatregelen de Zegge	€ 92.372
Opstellen beheerplannen openbare orde	€ 60.000

Meer baten wegen binnen bebouwde kom

Grotendeels veroorzaakt door het ontvangst van de degeneratie inkomsten.

Minder baten parkeerbelasting ivm afschaffing / lagere beschikking over reserve betaald parkeren

Dit nadeel is ontstaan door het afschaffen van het betaald parkeren per 1 april 2017. Moet gezien worden in relatie met de lasten betaald parkeren. (zie uitgaven). Saldo verrekend met de reserve betaald parkeren.

Lagere beschikking over div. reserves

Met name veroorzaakt door de nog niet gemaakte kosten voor de aanpak van kruispunt Bos. Zie ook de lastenkant.

Programma 4.3

Milieu en duurzaamheid

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte woont
Wethouder F. Niens
Eenheidsmanager H. van Es

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 6.606.066	€ 7.012.535	€ 7.199.640
Lasten	€ 5.570.735	€ 5.952.095	€ 5.863.673
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ (1.035.331)	€ (1.060.440)	€ (1.335.967)
Mutaties in reserves	€ (20.255)	€ (135.593)	€ 60.000
Gerealiseerd resultaat	€ (1.055.586)	€ (1.196.033)	€ (1.275.967)

Lasten:

Totaal begroot	€ 6.012.095
Werkelijke lasten	€ 5.630.735-
Saldo	€ 381.360 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 7.208.128
Werkelijke baten	€ 6.686.322-
Saldo	€ 521.806- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € **140.446- nadelig**

Verklaring verschil lasten

Meer kosten riolering	€ 173.599-
Meer kosten begraafplaatsen	€ 27.991-
Geen storting in de voorziening afvalverwijdering	€ 172.258
Lagere storting in de voorziening riolering	€ 317.091
Meer doorberekening diverse eenheden	€ 38.613-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 126.187
diverse kleine posten	€ 6.027
Totaal verschil lasten	€ 381.360

Verklaring verschil baten

Minder opbrengst afvalstoffenheffing	€	163.592-
Meer opbrengst rioolheffing	€	41.072
Meer overige inkomensoverdrachten huisvuilinzameling	€	179.402
Meer leges begraafplaatsen	€	48.492
Minder subsidies zonnepanelen	€	31.181-
Lagere beschikking over de voorziening afvalverwijdering	€	190.817-
Lagere beschikking over de voorziening riolering	€	305.963-
Lagere beschikkingen over div. reserves	€	115.338-
diverse kleine posten	€	16.118
Totaal verschil baten	€	521.807-

Toelichting op de verschillen**Meer kosten riolering**

Aan met name inhuur derden, inspectiekosten, onderhoud en externe adviezen is meer uitgegeven dan waar rekening mee is gehouden. Voor- en nadelen worden verrekend met de voorziening riolering.

Meer kosten begraafplaatsen

De overschrijding op de uitbestede kosten begraafplaatsen betreffen voornamelijk de nog in rekening gebrachte kosten van het onderhoud 2016.

Minder doorberekening eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende investeringskredieten:

Projecten	Saldo
Raalte Duurzaam	€ 16.100
Fietsenstalling Heino	€ 7.000
Lokaal op Maat	€ 90.000
Project Wolthaarsdijk	€ 10.850

Minder/meer afvalstoffenheffing

Het saldo van het product afvalstoffenheffing wordt verrekend met de voorziening afvalverwijdering.

Meer opbrengst rioolheffing

Op een begroot bedrag van € 3,2 mln. is per saldo € 41.000 meer ontvangen. Voor- en nadelen worden verrekend met de voorziening riolering.

Meer overige inkomensoverdrachten huisvuilinzameling

De totale inkomsten van Nedvang zijn € 179.400 hoger dan begroot. Het saldo van de afvalstoffenheffing wordt verrekend met de voorziening afvalstoffenheffing.

Hogere leges begraafplaatsen

In de begroting is rekening gehouden met een bedrag van € 174.255. Werkelijk is € 48.500 meer ontvangen.

Minder subsidies zonnepanelen

In de begroting is rekening gehouden met € 40.000 subsidie. Onder programma 4.3 is werkelijk verantwoord een bedrag van € 9.000. Een subsidie van € 34.500 betrekking hebbend op de gemeentewerf is verantwoord op het gebouw gemeentewerf en niet onder dit programma.

Lagere beschikking over de reserves

Vanwege overschrijding van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 5.1

Maatschappelijke Ondersteuning, begeleiding en hulp

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte zorgt
Wethouder G. Hiemstra
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma-begroting
Baten	€ 697.679	€ 871.000	€ 901.000
Lasten	€ 18.783.262	€ 20.632.568	€ 19.148.189
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 18.085.583	€ 19.761.568	€ 18.247.189
Mutaties in reserves	€ 165.979	€ (1.404.395)	€ (680.000)
Gerealiseerd resultaat	€ 18.251.562	€ 18.357.173	€ 17.567.189

Lasten:

Totaal begroot	€ 20.632.568
Werkelijke lasten	€ 20.736.286-
Saldo	€ 103.718- voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 2.275.395
Werkelijke baten	€ 2.484.725-
Saldo	€ 209.330 voordelig

Totaal saldo lasten en baten € **105.611** voordelig

Verklaring verschil lasten

Minder kosten huishoudelijke hulp (toelage, ZIN, PGB)	€ 72.780
Minder kosten ind. Voorzieningen gehandicapten	€ 329.371
Minder kosten WMO begeleiding (ZIN, PGB)	€ 580.276
Minder kosten WMO vervoer	€ 40.974
Minder kosten Ouderenbeleid	€ 53.352
Minder kosten alg. voorz. WMO	€ 14.460
Minder kosten alg. voorz. jeugd	€ 78.733
Eerstelijnsloket WMO	€ 27.196
Eerstelijnsloket Jeugd	€ 49.836
PGB jeugd	€ 108.180
Individ. Voorz. Natura Jeugd	€ 485.334-
Minder kosten volksgezondheid	€ 24.980
Hogere storting in de reserve zorg	€ 1.952.824-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 942.716
Diverse kleine posten	€ 11.586
Totaal verschil lasten	€ 103.718-

Verklaring verschil baten

Minder vergoeding en verhaal sociale uitkeringen:

* individuele voorzieningen gehandicapten	€	24.007
* individuele voorzieningen jeugd	€	26.263
* Eigen bijdragen maatwerkvoorz WMO Collectief vervoer	€	15.758-
* Eigen bijdrage maatwerkvoorz en opvang WMO	€	207.834-
Hogere beschikking over de reserve zorg	€	800.020
Lagere beschikking over de alg bestemmingsreserve	€	417.370-
diverse kleine posten	€	2
Totaal verschil baten	€	209.330

Toelichting op de verschillen

Minder kosten huishoudelijke hulp

In de onderstaande tabel is weergegeven dat er meer huishoudelijke hulp via zorg in natura is verstrekt en minder via persoonsgebonden budget. In 2017 zijn er geen middelen van de Rijk meer beschikbaar gesteld voor Toelage, maar nog wel kosten gemaakt. Per saldo is er een voordeel van € 72.780 op het product Huishoudelijke Hulp, deze is toegevoegd aan de reserve Zorg.

Huishoudelijke Hulp			
Omschrijving	Begroot	Werkelijk	Saldo
Huishoudelijke Hulp Toelage	€ -	€ 126.892	€ (126.892)
Huishoudelijke Hulp ZIN	€ 1.504.806	€ 1.667.436	€ (162.629)
Huishoudelijke Hulp PGB	€ 576.599	€ 214.298	€ 362.301
Totaal	€ 2.081.405	€ 2.008.625	€ 72.780

Minder kosten individuele Voorzieningen gehandicapten

Er zijn minder individuele voorzieningen verstrekt dan geraamd. Het overschot wordt vooral veroorzaakt door minder uitgaven aan de woonvoorzieningen. Het positief saldo is toegevoegd aan de reserve Zorg.

	Begroot	Werkelijk	Saldo
Rolstoelvoorzieningen	€ 300.000	€ 256.589	€ 43.411
Vervoersvoorzieningen	€ 350.000	€ 281.627	€ 68.373
Woonvoorzieningen	€ 450.000	€ 232.413	€ 217.587
	€ 1.100.000	€ 770.629	€ 329.371

Minder kosten WMO begeleiding

Op het product WMO begeleiding is een positief saldo van € 580.276. Verklaring is dat we van het Rijk een hogere integratie-uitkering WMO ontvangen, die toegerekend wordt aan de desbetreffende WMO producten die in 2015 zijn gedecentraliseerd, dan dat in de uitvoering aan kosten maken. Daarnaast hebben we circa € 195.000 terugontvangen van de SVB vanwege de eindafrekening PGB's 2016. Het positief saldo is toegevoegd aan de reserve Zorg.

WMO Begeleiding				
Omschrijving	Begroot	Realisatie	Saldo	
WMO begeleiding ZIN	€ 2.951.500	€ 2.727.923	€ 223.577	
WMO begeleiding PGB	€ 785.000	€ 428.300	€ 356.700	
Totaal	€ 3.736.500	€ 3.156.224	€ 580.276	

Minder kosten WMO vervoer

Er zijn iets minder kosten aan WMO vervoer uitgegeven dan geraamd. Hierdoor zijn ook de inkomsten iets lager dan verwacht. Per saldo is er een positief resultaat van € 25.216, die is toegevoegd aan de Reserve Zorg.

WMO vervoer				
Omschrijving	Begroot	Realisatie	Saldo	
Forfaitair vervoer	€ 80.000	€ 59.235	€ 20.765	
Collectieve vervoersvoorziening	€ 550.000	€ 529.791	€ 20.209	
Reizigersopbrengsten CVV	€ (60.000)	€ (44.242)	€ (15.758)	
Totaal	€ 570.000	€ 544.784	€ 25.216	

Minder kosten PGB Jeugdzorg

Bij de jeugdzorg wordt er meer gebruik gemaakt van zorg in natura dan PGB. In de paragraaf sociaal domein is de totale analyse voor jeugdzorg weergegeven.

PGB Jeugd				
Omschrijving	Begroot	Realisatie	Saldo	
PGB Jeugd	€ 700.000	€ 591.820	€ 108.180	

Minder kosten ouderenbeleid

De middelen van ouderenbeleid zijn conform besluit grotendeels bestemd voor uitvoering van het actieplan Zelfstandig Wonen. Een aantal acties voor 2017 zijn uitgesteld, waardoor wordt voorgesteld om € 29.129 van het voordelig saldo van € 53.352 opnieuw te bestemmen in 2018 voor uitvoering actieplan Zelfstandig Wonen (zie ook bijlage budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar). De overige middelen vloeien terug naar de algemene middelen.

Minder kosten algemene voorzieningen Jeugd

Het Innovatiebudget jeugd is conform besluit bestemd voor de versterking van CJG, echter zijn de activiteiten nog niet uitgevoerd in 2017. Het saldo is toegevoegd aan de reserve Zorg.

Eerstelijnsvoorziening WMO

Er zijn minder kosten gemaakt aan de S1 wijkverpleegkundige, doordat de zorgverzekeraar een deel van de kosten op zich heeft genomen. Daarnaast zijn er minder externe advieskosten gemaakt dan begroot aan de eerstelijnsvoorzieningen WMO. Het saldo is toegevoegd aan de reserve Zorg.

Eerstelijnsvoorziening Jeugd

De kosten van drang- en dwangtrajecten zijn deels rechtstreeks ten laste van de reserve Zorg onttrokken, waardoor er een voordeel op de eerstelijnsvoorziening Jeugd is ontstaan. Het positief saldo is toegevoegd aan de reserve Zorg.

Individuele voorziening natura jeugd

Het betreft tekorten op de individuele voorzieningen in de jeugdzorg. Dit is een gedeelte van het totale tekort op de jeugdzorg. Het negatieve saldo wordt onttrokken aan de reserve Zorg. De totale tekort jeugdzorg is weergegeven in de paragraaf sociaal domein.

Minder kosten volksgezondheid

Het positief saldo wordt veroorzaakt doordat er middelen compensabele BTW en doorschuif BTW zijn terugontvangen van de GGD.

Minder doorberekening eenmalige investeringen

Dit betreft de volgende (restant) kredieten, die overgeheveld zijn naar 2018:

Projecten	Saldo
Ontwikkeling woonservicegebieden	€ 404.188
Scholingsbudget sociaal domein	€ 13.181
Transformatiebudget sociaal domein	€ 515.387

Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang

De eigen bijdragen via het CAK zijn teruglopen door wijzigingen in het landelijk beleid, waardoor inwoners bij gebruik van WMO maatwerkvoorzieningen gemiddeld minder betalen. We zijn hiervoor gecompenseerd door het Rijk.

Eigen bijdrage maatwerkvoorziening			
Omschrijving	Begroot	Realisatie	Saldo
Eigen bijdrage (via CAK)	€ (795.000)	€ (587.166)	€ (207.834)

Programma 6.1

Ruimtelijke Ordening

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder W. Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 7.884.685	€ 7.738.683	€ 27.775
Lasten	€ 6.897.483	€ 7.128.971	€ 1.118.823
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ (987.202)	€ (609.712)	€ 1.091.048
Mutaties in reserves	€ 1.681.601	€ 1.314.470	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 694.399	€ 704.758	€ 1.091.048

Lasten:

Totaal begroot	€ 8.678.971
Werkelijke lasten	€ 11.043.101-
Saldo	€ 2.364.130- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 7.974.213
Werkelijke baten	€ 10.348.703-
Saldo	€ 2.374.490 voordelig

Totaal saldo lasten en baten: € **10.360** voordelig

Verklaring verschil lasten

Meer kosten exploitatie bouwgrondexploitatie	€ 2.575.239-
Minder doorberekening diverse eenheden	€ 28.250
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 184.779
diverse kleine posten	€ 1.920-
Totaal verschil lasten	€ 2.364.130-

Verklaring verschil baten

Lagere beschikking over diverse reserves (excl. Grondbedrijf)	€ 171.486-
Minder ontvangsten gemeentelijke leges bestemmingsplannen	€ 25.369-
Meer ontvangsten bouwgrondexploitatie	€ 2.571.345
Totaal verschil baten	€ 2.374.490

Toelichting op de verschillen

Minder doorberekening eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende investeringskredieten:

Projecten	Saldo
Leader projecten	€ 130.350
Buurtproject Luttenberg	€ 30.000
Aanpak fysieke leefomgeving	€ 30.150
Quick scan verkabeling	€ 15.000

Lagere beschikking over diverse reserves

Vanwege onderschrijding van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 6.2

Economie

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder J. van Loevezijn
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 74.147	€ 90.657	€ 90.656
Lasten	€ 528.288	€ 1.097.987	€ 504.354
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 454.141	€ 1.007.330	€ 413.698
Mutaties in reserves	€ (48.035)	€ (243.675)	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 406.106	€ 763.655	€ 413.698

Lasten:

Totaal begroot	€ 1.097.987
Werkelijke lasten	€ 528.288-
Saldo	€ 569.699 voordelig

Baten:

Totaal begroot	€ 334.332
Werkelijke baten	€ 122.182-
Saldo	€ 212.150- nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € **357.549** voordelig

Verklaring verschil lasten

Minder uitgaven openlucht recreatie	€ 20.049
Hogere uitgaven economische zaken	€ 27.077-
Minder doorberekening eenmalige investeringen	€ 554.953
Diverse kleine posten	€ 21.774
Totaal verschil lasten	€ 569.699

Verklaring verschil baten

Lagere beschikking over diverse reserves	€ 195.640-
diverse kleine posten	€ 16.510-
Totaal verschil baten	€ 212.150-

Toelichting op de verschillen

Minder uitgaven openlucht recreatie

Op het totale product openlucht recreatie is van de begrote uitgaven van € 146.000 een bedrag van € 20.000 niet uitgegeven.

Hogere uitgaven economische zaken

Ten opzichte van de begroting is € 27.000 meer aan nieuwe initiatieven / deelnamekosten / bijdrages uitgegeven dan begroot.

Minder doorberekening eenmalige investeringen

Dit betreft met name de volgende investeringskredieten:

Projecten	Saldo
Herontwikkeling spoorzone	€ 350.000
Cofinanciering economische projecten	€ 9.300
Ondersteuningsbudget recreatie en toerisme	€ 25.000
Contactpersoon buitengebied	€ 170.650

Lagere beschikking over diverse reserves

Vanwege overschrijding van de investeringskredieten is er ook minder geput uit de daarvoor bestemde reserves.

Programma 6.3

Bereikbaarheid en Mobiliteit

Thema
Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Raalte biedt ruimte
Wethouder W. Wagenmans
Eenheidsmanager A. Nijman

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ -	€ -	€ -
Lasten	€ 5.539	€ 13.485	€ 13.882
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ 5.539	€ 13.485	€ 13.882
Mutaties in reserves	€ -	€ -	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 5.539	€ 13.485	€ 13.882

Lasten:

Totaal begroot	€ 13.485
Werkelijke lasten	€ 5.539-
Saldo	€ 7.946 voordelig

Baten:

Totaal begroot	
Werkelijke baten	
Saldo	€ -

Totaal saldo lasten en baten: € 7.946 voordelig

Verklaring verschil lasten

Minder doorberekening diverse eenheden	€ 7.946
Totaal verschil lasten	€ 7.946

Toelichting op de verschillen

Geen bijzonderheden.

5.2.3 Wet normering Topinkomens

Op 1 januari 2013 is de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. In deze nieuwe wet zijn regels vastgelegd over de maximale bezoldiging van bestuurders en topfunctionarissen in de (semi)publieke sector. Jaarlijks wordt de WNT-norm vastgesteld in een ministeriële regeling.

Rapportage WNT

De WNT is van toepassing op de gemeente Raalte. Artikel 4.1 – WNT en het gewijzigde artikel 28 – BBV verplicht te rapporteren over de bezoldiging van bestuurders en topfunctionarissen. Voor de gemeenten is de functie van gemeentesecretaris en van griffier aangewezen als topfunctionaris in de zin van de WNT. Dit betreffen de gegevens in onderstaande tabel.

Daarnaast wordt transparantie gevraagd over bezoldiging van overige functionarissen met een dienstbetrekking waarvan de bezoldiging het wettelijk maximum overschrijdt (artikel 4.2 – WNT). De maximum bezoldigingsnorm voor 2017 bedraagt €181.000. Het publiceren van de gegevens van niet-topfunctionarissen gebeurt alleen op functie (niet op naam). Dit is bij de gemeente Raalte niet het geval.

bedragen x € 1	K. Cornelissen	J.B. Zijlstra
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017	[01/01] – [31/12]	[01/01] – [31/12]
Deeltijdfactor in fte	[1,0]	[1,0]
Gewezen topfunctionaris?	[nee]	[nee]
(Fictieve) dienstbetrekking?	[ja]	[ja]
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 106.833	€ 94.206
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 16.223	€ 14.600
Subtotaal	€ 123.056	€ 108.806
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 181.000	€ 181.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	€ 123.056	€ 108.806
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016¹²		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	[01/01] – [31/12]	[01/01] – [31/12]
Deeltijdfactor 2016 in fte	[1,0]	[1,0]
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	100.479	88.114
Beloningen betaalbaar op termijn	13.162	12.185
Totale bezoldiging 2016	113.641	100.299

5.3 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Wethouder F. Niens
Eenheidsmanager H. van Es

	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 volgens programma- begroting
Baten	€ 58.948.593	€ 58.159.123	€ 55.531.251
Lasten	€ 14.844.297	€ 12.232.163	€ 10.541.323
Gerealiseerd totaal van baten en lasten	€ (44.104.296)	€ (45.926.960)	€ (44.989.928)
Mutaties in reserves	€ (4.530.798)	€ (3.336.823)	€ 409.350
Gerealiseerd resultaat	€ (48.635.094)	€ (49.263.783)	€ (44.580.578)

Lasten:

Totaal begroot	€ 13.041.325
Werkelijke lasten	€ 16.200.865-
Saldo	€ 3.159.540- nadelig

Baten:

Totaal begroot	€ 62.305.108
Werkelijke baten	€ 64.835.959-
Saldo	€ 2.530.851 nadelig

Totaal saldo lasten en baten: € **628.689-** nadelig

Voor nadere toelichting op dit programma verwijzen we u naar de paragraaf grondbeleid 3.7, paragraaf 5.1 analyse op hoofdlijnen en de paragraaf 5.3 financiering en algemene dekkingsmiddelen.

Lokale middelen

Lokale middelen die niet bestedingsgebonden zijn	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 voor wijziging excl nw beleid	Incidenteel gerealiseerd in 2017
Onroerende-zaakbelasting	€ 7.511.917	€ 7.544.396	€ 7.744.396	€ -
Toeristenbelasting	€ 217.236	€ 207.000	€ 207.000	€ -
Forensenbelasting	€ 98.023	€ 100.431	€ 100.431	€ -
Baat- en bouwgrondbelasting	€ 1.419	€ 2.812	€ 2.812	€ -
Reclamebelasting	€ 73.578	€ 65.000	€ 65.000	€ -
Precariorechten	€ 46.975	€ 34.000	€ 34.000	€ -
	€ 7.949.147	€ 7.953.639	€ 8.153.639	€ -

Algemene uitkering

De financiële verhouding tussen rijk en gemeenten is ieder jaar weer aan een aantal ontwikkelingen onderhevig.

In de achter ons liggende jaren waren de economische recessie, de herijking van de uitkeringen voortvloeiende uit het groot onderhoud aan het fonds en de decentralisatie van nieuwe taken in het kader van het sociaal domein de factoren die een grote invloed hebben gehad op de totale omvang van het fonds en de onderlinge verdeling naar gemeenten. In 2017 was juist het herstel na de crisis en de vorming van een nieuwe regering van invloed op de ontwikkeling van de algemene uitkering. Het economische herstel zorgde ervoor dat de accressen fors konden stijgen. De trage totstandkoming van een nieuw kabinet heeft er echter toe geleid dat de effecten van het regeringsbeleid in 2017 nog maar beperkt voelbaar zijn in de algemene uitkering. De uiteindelijke effecten daarvan zullen pas in de meicirculaire 2018 bekend worden gemaakt.

Op een aantal ijkmomenten in het jaar worden gemeenten via de mei- september- en decembercirculaire door het rijk over de omvang van het gemeentefonds geïnformeerd. De ontwikkelingen van de algemene uitkering uit dit gemeentefonds worden voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkelingen in de rijksuitgaven. Reeds vele jaren geleden is door de fondsbeheerders en het Rijk een systematiek ten aanzien van de financiële verhouding tussen rijk en gemeenten afgesproken waarbij de wijzigingen in de rijksuitgaven een directe invloed op de omvang van het gemeentefonds hebben. In het nieuwe kabinet Rutte III is besloten deze normensystematiek (samen trap-op en samen trap-af) ook voor de nabije toekomst te willen blijven hanteren. Om deze berekeningssystematiek een bredere basis te geven, wordt vanaf 2018 niet meer uitgegaan van de Netto-gecorrigeerde Uitgaven (NGRU) maar zullen de totale rijksuitgaven (onder het uitgavenplafond) basis zijn voor de berekening van toe- of afname van het gemeentefonds.

Zoals hier boven reeds aangegeven laten de accressen na een licht herstel in 2016 in 2017 en ook de komende jaren een fors positieve ontwikkeling zien. We hebben uw raad daar in het afgelopen jaar tussentijds bij de mei- en septembercirculaire en in de zomernota 2017 over geïnformeerd.

De integratie-uitkering, als compensatie voor de overheveling van taken naar de gemeenten per 1-1-2015, zijn gepaard gegaan met forse bezuinigingstaakstellingen. Voor het jaar 2015 was deze integratie-uitkering nog gebaseerd op historische kosten. Vanaf 2016 wordt deze echter gebaseerd op objectieve verdeelmaatstaven, hetgeen voor de gemeente Raalte tot een lagere integratie-uitkering leidt. Vanaf 2017 zijn de integratie-uitkeringen wat gestabiliseerd en is de basis voor de komende jaren wat duidelijker. Het nieuwe kabinet heeft het voornemen het integreerbare deel van de uitkering sociaal domein met ingang van 2019 onderdeel te laten uitmaken van de algemene uitkering.

Resultaat uitkeringsjaar 2017

De primitieve begroting 2017 was voor de raming van de algemene uitkering nog gebaseerd op de meicirculaire 2016. In de zomernota 2017 is deze raming bijgesteld op basis van de september- decembercirculaire 2016 en de meicirculaire 2017. Daarbij werd de begroting 2017 positief bijgesteld met een bedrag van ruim € 1.25 mln.. Na rekening te houden met een aantal stelposten voor uitbreiding van taken kon de netto hogere algemene uitkering worden vastgesteld op ruim € 0,9 mln.. De hogere uitkering was dus voor een groot deel het gevolg van doorvertaling van de hogere rijksuitgaven (hoger accres).

Daarna werd op basis van de tussentijdse informatie een begrotingsbijstelling gedaan van in totaal € 440.000 waardoor de uiteindelijke raming van de algemene uitkering voor het jaar 2017 uitkwam op € 30.848.870.

Inmiddels zijn ook de september- en de decembercirculaire 2017 verschenen. Over de septembercirculaire 2017 hebben wij de raad middels een afzonderlijke informatienotitie geïnformeerd.

Uiteindelijk is over het uitkeringsjaar 2017, na uitwerking van de decembercirculaire 2017 een bedrag van € 30.516.042 aan algemene uitkering ontvangen van het rijk. Hierin is een bedrag van ruim € 3,45 mln. aan integratie- en decentralisatie-uitkeringen opgenomen, waaronder € 2,7 mln. voor oude WMO-taken (huishoudelijke hulp), ruim 0, mln. voor de tijdelijke Huishoudelijke Hulp Toelage, ruime € 0,16 mln. voor de combinatiefuncties en € 0,1 mln. voor versterking peuterspeelzalen, € 0,11 mln. armoedebestrijding onder kinderen, € 0,18 mln. voor de extrakosten asielinstream en € 0,1 mln. voor de overheveling van VTH- taken van de provincie naar de gemeente.

Resultaat uitkeringsjaar 2017

De werkelijk ontvangen algemene uitkering uit het gemeentefonds laat in 2017 het volgende beeld zien:

Resultaat uitkeringsjaren 2017	Uitkering WMO
primitieve begroting 2017	€ 29.142.505
bijstelling voorgaande jaren	€ 229.392
bijstelling VROSH	€ 220.096
bijstelling zomernota 2017	€ 1.256.877
totaal begroting 2017	€ 30.848.870
uitkering werkelijk jaarrekening 2017	€ 30.516.042
Te hoog geraamde uitkering 2017	€ (332.828)

Het nadelige verschil tussen de bijgestelde raming bij de onder andere zomernota 2017 en de uiteindelijk ontvangen uitkering over het uitkeringsjaar 2017 bedraagt dus € 332.828.

Dit nadelige resultaat is een gevolg van de positieve bijstellingen van de uitkering op basis van de meicirculaire 2017 over de uitkeringsjaren 2016 en 2017 en de nadelige effecten van de september- en decembercirculaire op de uitkeringsjaren 2016 en 2017.

Uiteindelijk is de uitkering toch nog bijna € 1.4 miljoen hoger dan bij de primitieve begroting 2017 werd aangenomen.

Resultaat uitkeringsjaren 2015 en 2016

In 2017 is over de uitkeringsjaar 2015 nog een bedrag ontvangen van € 10.108, terwijl over het uitkeringsjaar 2016 nog een bedrag van € 24.801 moest worden terugbetaald. Deze nabetalingen waren nagenoeg geheel een gevolg van de bijstelling van de uitkeringsbasis (maatstaf-aantallen en maatstaf-bedragen).

Rekening houdend met de resultaten over 2015 en 2016 is het totaal resultaat over het jaar 2017 ten opzichte van de bijgestelde begroting bij de zomernota 2017 als volgt:

Resultaat uitkeringsjaren 2015 t/m 2017	totaal
Nadelig resultaat uitkeringsjaar 2017	€ (332.828)
nadelig resultaat uitkeringsjaar 2016	€ 24.801
nadelig resultaat uitkeringsjaar 2015	€ (10.108)
Resultaat algemene uitkering (excl sociaal domein)	€ (318.135)

Decembercirculaire 2017

In de mei- en septembercirculaire vindt jaarlijks, naar aanleiding van respectievelijk de Voorjaarsnota en de Miljoenennota, de uitwerking van de besluitvorming op rijksniveau over het gemeentefonds plaats. De decembercirculaire heeft meer het karakter van het afwikkelen van de laatste zaken van het uitkeringsjaar. Daarnaast is in deze circulaire de technische bijstelling over de uitkeringsjaren 2016 en 2015 opgenomen. Met de decembercirculaire 2017 is de uitkering 2015 definitief vastgesteld op € 28.491.386. Dit is inclusief een bedrag van € 3.555.697 aan integratie- en decentralisatie-uitkeringen. De resultaten hiervan zijn meegenomen.

Integratie-uitkering sociaal domein 2017

De integratie-uitkering Sociaal domein bevat de middelen voor de Jeugdzorg, Participatiewet en de nieuwe WMO-taken. Deze verschillende onderdelen zijn vanaf het jaar 2016 gebaseerd op de objectieve verdeelmaatstaven. Het rijk heeft het voornemen de uitkering sociaal domein met ingang van 2019 te integreren in de algemene uitkering. Er wordt op dit moment met de fondsbeheerders gewerkt aan methode waarop dit zijn beslag moet krijgen.

In de meerjarenbegroting 2017-2020 is bij de raming van de diverse onderdelen van de integratie-uitkering uitgegaan van de door het Rijk gepresenteerde budgetten bij de meicirculaire 2016. Hierbij is er vanuit gegaan dat de uitgaven in dit kader zich budgettair neutraal tot de inkomsten verhouden.

Bij de decembercirculaire 2017 is de integratie-uitkering sociaal domein € 122.178 lager dan in de primitieve begroting 2017 werd aangenomen. Daarmee is de totale uitkering in 2017 nog steeds ruim € 1.450.000 lager dan in het eerste uitkeringsjaar 2015. Gezien het budgettair neutrale uitgangspunt voor het sociaal domein heeft dit voor het jaar 2017 geen gevolgen voor het begrotingssaldo. De uiteindelijk vastgestelde uitkering bij de decembercirculaire 2017 ten opzichte van de in de begroting opgenomen uitkering over 2017 geeft het volgende resultaat:

Resultaat integratie-uitkering sociaal domein voor de jaarrekening 2017

Uitkering Sociaal Domein	Uitkering WMO	Uitkering Jeugd	Uitkering Participatie	Totaal
Primitieve begroting 2017 (meicirculaire 2016)	€ 4.714.146	€ 6.391.908	€ 4.745.739	€ 15.851.793
Jaarrekening 2017 (decembercirculaire 2017)	€ 4.585.748	€ 6.454.464	€ 4.689.403	€ 15.729.615
Resultaat integratie-uitkering sociaal domein	€ 128.398	€ (62.556)	€ 56.336	€ 122.178

5.4 Overhead

Overzicht overhead				
Portefeuillehouder		Burgemeester Dadema		
Programmacoördinator		H. van Es		
Taakveld		Prim begr	Begroting	Rekening
		2017	2017 na wijziging	2017
004	Overhead saldo van lasten en baten	9.299.046	10.473.480	9.507.793
	Specificatie van lasten en baten:			
	Management	1.332.200	1.375.676	1.374.365
	Management ondersteuning	121.321	108.433	105.573
	Advies	2.319.075	2.107.301	2.035.941
	Gebouwenbeheer	83.276	61.276	46.922
	Receptie en KCC	359.804	359.804	359.832
	Bestuursondersteuning	470.233	482.949	442.314
	ICT	2.718.266	3.281.453	3.249.444
	Inkoop	51.005	59.205	58.693
	Gemeentehuis en team C&A	2.029.686	1.789.497	1.659.986
	DOWR Facilitair en Financiën	312.160	813.500	616.336
	Personeel en salarisadministratie	111.463	133.191	134.894
	Bedrijfsvoeringsraad	0	0	28.209
	Stelpost door te berekenen aan producten	0	406.650	-2.684
	Overige	201.961	280.099	231.960
	Waarvan dekking:			
	bouwgrondexploitaties / investeringsprojecten	-811.404	-785.554	-833.992
	Totaal	9.299.046	10.473.480	9.507.793

Dividend

In de jaarrekening 2017 zijn de volgende dividendbetalingen verantwoord.

Dividend	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 voor wijziging excl nw beleid	Incidenteel gerealiseerd in 2017
Bank Nederlandse Gemeenten	€ 42.619	€ 42.619	€ 30.450	€ 12.619
Wadinko	€ 45.000	€ 45.000	€ 45.000	€ 45.000
Vitens	€ 140.099	€ 140.100	€ 100.000	€ 40.100
Agio verkoop Vennootschap BV Essent	€ 436	€ -	€ -	€ 436
CBL Vennootschap BV	€ 269	€ -	€ -	€ 269
CSV Essent	€ 964	€ -	€ -	€ 964
Enexis	€ 44.625	€ 45.000	€ 45.000	€ -
Rova	€ 397.335	€ 397.334	€ 187.000	€ 210.334
	€ 671.348	€ 670.053	€ 407.450	€ 309.722

Saldo financieringsfunctie

Financieringsfunctie	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 voor wijziging excl nw beleid	Realisatie 2016
betaalde en ontvangen rente	€ 1.880.784	€ 1.892.132	€ 2.020.574	€ 1.641.323

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

5.5 Vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting	Realisatie 2017	Raming 2017 na wijziging	Raming 2017 voor wijziging excl nw beleid
Verschuldigde belasting over het boekjaar	€ -	€ -	€ -
Verrekend recht verliescompensatie	€ -	€ -	€ -
Lasten	€ -	€ -	€ -

5.6 Onvoorzien

Programma	Wijz. Nr.	Onderwerp	Vastgesteld d.d.	Bedrag
8		Post onvoorzien / structureel geen claims in 2017	10-11-16	€ 50.000 € -
		Stand 31-12-2017		€ 50.000

Programma	Wijz. Nr.	Onderwerp	Vastgesteld d.d.	Bedrag
8		Post onvoorzien / eenmalige uitgaven	10-11-16	€ 50.000
4.2	7	verkeersveiligheid Heuvelweg	02-03-17	€ 10.000-
4.3	183	beëindigen stortplaats Wolthaarsdijk WZ	19-10-17	€ 20.000-
2.3	199	handbalweek Carmel College	19-12-17	€ 3.500-
		Stand 31-12-2017		€ 16.500

5.6.1 Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele baten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Verschil realisatie -/- raming
Programma 1.1	€ 177.686	€ 177.686	€ -
Programma 1.1	€ 60.000	€ 60.000	€ -
Programma 2.1	€ 38.059	€ -	€ 38.059
Programma 2.3	€ -	€ 70.000	€ 70.000-
Programma 8.0	€ 210.334	€ 210.334	€ -
Programma 8.0	€ 40.100	€ 40.100	€ -
Programma 8.0	€ 45.000	€ 45.000	€ -
Programma 8.0	€ 58.180	€ 54.000	€ 4.180
Programma 8.0	€ 159.750	€ 154.000	€ 5.750
Programma 8.0	€ 391.520	€ 23.500	€ 368.020
Programma 8.0	€ 197.935	€ -	€ 197.935
Programma 8.0	€ 19.000	€ 32.500	€ 13.500-
Programma 8.0	€ 75.088	€ 75.000	€ 88
Programma 8.0	€ 218.600	€ 218.600	€ -
Gerealiseerd totaal van saldo van baten en lasten	€ 1.691.252	€ 1.160.720	€ 530.532
Resultaat na bestemming:			
Programma 8	€ 177.500	€ 177.500	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 1.513.752	€ 983.220	€ 530.532

Toelichting op de baten:

In 2017 hebben we de volgende incidentele baten gehad:

- A. Verkoop grond Heesweg 55 ad € 177.686;
- B. Verkoop grond voormalige gymzaal Luttenberg ad € 60.000;
- C. Uitkering schade blikseminslag Carmel College Salland ad € 38.059;
- D. Velduitbreiding SMHC bijdrage hockey van € 70.000 is nog niet gerealiseerd;
- E. Extra dividend ROVA € 210.334;
- F. Extra dividend Vitens € 40.100;
- G. Extra dividend Wadinko € 45.000;
- H. Verkopen diverse stroken openbaar grond € 58.180;
- I. Grondverkoop naar aanleiding van anterieure overeenkomsten € 159.750 en € 391.520, waarvan € 177.500 gestort is in de algemene bestemmingsreserve;
- J. Rentevergoedingen belastingdienst € 197.935;
- K. Inruil maaimachines € 19.000;
- L. BTW teruggave belastingdienst over bouw brede school € 75.088 en
- M. BCF verrekeningen voorgaande jaren re-integratie € 218.600.

Incidentele lasten	Realisatie begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar na wijziging	Verschil realisatie -/- raming
Programma 1.1	€ 35.000	€ 35.000	€ -
Programma 1.1	€ -	€ 50.000	€ 50.000-
Programma 1.1	€ 11.590	€ 20.000	€ 8.410-
Programma 2.1	€ 44.881	€ 44.881	€ -
Programma 2.1	€ 39.059	€ -	€ 39.059
Programma 2.2	€ 12.500	€ 25.000	€ 12.500-
Programma 2.2	€ 10.000	€ 200.000	€ 190.000-
Programma 2.3	€ -	€ 101.300	€ 101.300-
Programma 2.3	€ 201.500	€ 201.500	€ -
Programma 2.3	€ 40.000	€ 40.000	€ -
Programma 2.3	€ 122.000	€ 122.000	€ -
Programma 2.3	€ 247.500	€ 75.000	€ 172.500
Programma 4.2	€ 112.000	€ 112.000	€ -
Programma 4.2	€ -	€ 60.000	€ 60.000-
Programma 4.2	€ 80.000	€ 80.000	€ -
Programma 4.2	€ 1.479.000	€ 1.479.000	€ -
Programma 4.2	€ 3.940	€ 30.000	€ 26.060-
Programma 4.2	€ 31.000	€ 31.000	€ -
Programma 4.2	€ -	€ 4.500.000	€ 4.500.000-
Programma 5.1	€ 162.671	€ 680.000	€ 517.329-
Programma 6.1	€ 9.723	€ 35.000	€ 25.277-
Programma 6.1	€ 127.843	€ 188.000	€ 60.157-
Programma 6.2	€ -	€ 350.000	€ 350.000-
Programma 6.2	€ 40.687	€ 50.000	€ 9.313-
Programma 6.2	€ -	€ 25.000	€ 25.000-
Programma 8.0	€ 58.910	€ 80.000	€ 21.090-
Programma 8.0	€ 330.120	€ -	€ 330.120
Gerealiseerd totaal van saldo van baten en lasten	€ 3.199.924	€ 8.614.681	€ 5.414.757-
Resultaat na bestemming:			
Programma 1.1	€ -	€ 40.000	€ 40.000-
Programma 2.2	€ 10.000	€ 150.000	€ 140.000-
Programma 2.3	€ 44.881	€ 44.881	€ -
Programma 3.2	€ 201.500	€ 201.500	€ -
Programma 4.2	€ 21.000	€ 21.000	€ -
Programma 4.2	€ -	€ 4.500.000	€ 4.500.000-
Programma 5.1	€ 3.940	€ 680.000	€ 676.060-
Programma 6.1	€ 9.723	€ 35.000	€ 25.277-
Programma 6.2	€ -	€ 25.000	€ 25.000-
Gerealiseerd resultaat	€ 2.908.880	€ 2.917.300	€ -8.420

Toelichting op de lasten:

In 2017 hebben we de volgende incidentele lasten gehad:

- N. Visie dienstverlening € 35.000;
- O. Vrij besteedbaar budget voor de gemeenteraad € 50.000;
- P. Verhoging van de opdrachtgeversrol ICT € 20.000;
- Q. Asbestsanering Bernadetteschool € 44.881;
- R. Uitkering schade aan Carmel College Salland ad € 39.059;
- S. Restauratie fresco's Plaskerk € 25.000;
- T. Renovatie Schalm / Asspel € 200.000;
- U. Extra afschrijving veld SMHC € 101.300;
- V. Verzelfstandiging sporthal Hoogerheyne € 201.500;
- W. Derving horeca inkomsten st. Sportbelangen Heino € 40.000;
- X. Frictiekosten sportbedrijf € 122.000;
- Y. Voorziening creëren sociaal plan sportbedrijf € 75.000;
- Z. Kosten groenonderhoud € 112.000;
- AA. Opstellen beheerplannen openbare orde € 60.000;
- BB. Afschaffen betaald parkeren € 1.479.000;
- CC. Herinrichten Grote Markt € 30.000;
- DD. Beleidsplan Groen, samen doen! € 31.000;
- EE. Bijdrage knooppunt Raalte € 4.500.000;
- FF. Transformatiebudget sociaal domein € 680.000;
- GG. Uitvoeringsprogramma woonvisie € 35.000;
- HH. Projectmatige aanpak organisatorische gevolgen € 188.000;
- II. Gemeentelijke bijdrage herontwikkeling spoorzone € 350.000;
- JJ. Cofinanciering economische projecten € 50.000;
- KK. Beleidsplan Recreatie en toerisme € 25.000;
- LL. Doorontwikkeling Beheer en Onderhoud € 80.000;
- MM. Aankopen gronden locatie Slotman.

Meer incidentele lasten

Bedrag incidentele lasten € 346.863 betreft grotendeels aankoop grond locatie Slotman. Bezien in relatie met meer incidentele baten € 354.484. Door aan- en verkoop van gronden locatie Slotman is een voordeel ontstaan van per saldo € 38.170. Er is voor een bedrag van € 329.850 gronden aangekocht en voor een (niet begroot) bedrag van € 368.020 aan grond verkocht.

5.6.2 Mutaties in de reserves

Toevoeging aan de reserves	Raming 2017 na wijziging	Waarvan structureel	Realisatie 2017	Waarvan structureel
Programma 1.1	€ 375.531	€ 219.800	€ 655.682	€ 219.800
Programma 2.1	€ 98.567	€ 98.567	€ 98.567	€ 98.567
Programma 2.2	€ 236.601	€ 236.601	€ 236.601	€ 236.601
Programma 2.3	€ 274.006	€ 260.410	€ 382.182	€ 260.410
Programma 3.1	€ 253.765	€ 253.765	€ 426.701	€ 253.765
Programma 4.2	€ 1.351.610	€ -	€ 1.059.761	€ -
Programma 4.3	€ 60.000	€ -	€ 60.000	€ -
Programma 5.1	€ -	€ -	€ 1.953.024	€ -
Programma 6.1	€ 1.550.000	€ -	€ 4.145.618	€ -
Programma 8.0	€ 809.162	€ 426.108	€ 1.356.567	€ 476.008
Totaal	€ 5.009.242	€ 1.495.251	€ 10.374.703	€ 1.545.151

Onttrekking aan de reserves	Raming 2017 na wijziging	Waarvan structureel	Realisatie 2017	Waarvan structureel
Programma 1.1	€ 809.807	€ -	€ 659.723	€ -
Programma 1.2	€ 131.057	€ -	€ 109.423	€ -
Programma 2.1	€ 240.506	€ 105.625	€ 227.300	€ 105.625
Programma 2.2	€ 392.427	€ 19.584	€ 159.802	€ 19.584
Programma 2.3	€ 664.773	€ 51.800	€ 571.399	€ 51.800
Programma 3.1	€ 711.932	€ -	€ 1.328.876	€ -
Programma 4.1	€ 228.009	€ -	€ 98.400	€ -
Programma 4.2	€ 6.039.436	€ 2.295	€ 456.493	€ 2.295
Programma 4.3	€ 195.593	€ -	€ 80.255	€ -
Programma 5.1	€ 1.404.395	€ -	€ 1.787.046	€ -
Programma 6.1	€ 235.530	€ -	€ 2.464.018	€ -
Programma 6.2	€ 243.675	€ -	€ 48.035	€ -
Programma 8.0	€ 4.145.985	€ 239.743	€ 5.887.367	€ 239.743
Totaal	€ 15.443.125	€ 419.047	€ 13.878.136	€ 419.047

5.7. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Analyse begrotingsafwijkingen

Hiervoor is al per programma en voor de algemene dekkingsmiddelen ingegaan op de verschillen tussen de realisaties en de begrotingscijfers voor en na de wijziging. Bij dit totaaloverzicht wordt geen verdere aanvulling gegeven.

Analyse begrotingsrechtmatigheid

In de toelichting op de jaarstukken moet volgens het BBV een analyse worden gegeven van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de rekening. De verplichte analyse is ook te gebruiken voor een analyse op het gebied van de begrotings-rechtmatigheid. Hiervoor wordt dan ook verwezen naar het onderstaande totaaloverzicht en de toelichting bij de diverse programma's.

Op grond van artikel 189, lid 3 gemeentewet zijn in principe alle begrotingsoverschrijdingen op de lasten (en daarmee overeenstemmende balansmutaties) onrechtmatig. Ten aanzien hiervan wordt het volgende vermeld:

De overschrijdingen van de lasten zijn beoordeeld op programmaniveau en daarbij zijn betrokken de bijbehorende baten van die programma's.

Bij de totale afweging van de relevantie van de begrotingsoverschrijdingen is het oordeel dat die overschrijdingen alle door middel van vaststelling door de raad van de jaarstukken 2017 zijn geautoriseerd.

Over het algemeen worden begrotingsoverschrijdingen die passen binnen de beleidskaders van de raad niet meegenomen in het accountantsoordeel.

De volgende soorten overschrijdingen worden onderscheiden:

Type	Onrechtmatig maar telt <u>niet</u> mee voor het oordeel
1a	Overschrijding, gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten
1b	Overschrijding bij open einde (subsidie) regelingen
1c	Overschrijding door activiteiten als boetes, procedures en naheffingsaanslagen na het verantwoordingsjaar
1d	Overschrijding op investeringen met als gevolgen hogere kapitaallasten in jaren na investeren
	Onrechtmatig en <u>telt mee</u> voor het oordeel
2a	Overschrijding, niet passend binnen beleid, tegen beter weten in niet gemeld
2b	Overschrijding, passen binnen beleid, tegen beter weten in niet gemeld
2c	Overschrijding, gecompenseerd door niet direct gerelateerde extra inkomsten waarbij de raad nog geen besluit heeft genomen over die extra inkomsten
2d	Overschrijding door activiteiten als boetes, procedures en naheffingsaanslagen tijdens het verantwoordingsjaar
2e	Overschrijding op investeringen met als gevolg hogere kapitaallasten in het jaar van investeren

In onderstaand overzicht ziet u per programma de begrotingsafwijking en de daarbij aangegeven verklaring.

Programma	Bedrag	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee	Onrechtmatig, telt wel mee
3.1	€ 976.640-	Bedrijfsvoering meer kosten WSW	1b	
8.0	€ 2.701.656-	Bedrijfsvoering afwaardering van de Stichting Beheer Goederen	1a	

Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij de diverse programma's.

Begrotingsrechtmatigheid

Bedragen x € 1.000	Raming 2017 na wijziging			Realisatie 2017			Begrotingsafwijking 2017			Waarvan onrechtmatig		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Omschrijving progr.												
1.1	€ 1.046	€ 4.057	€ 3.011	€ 1.188	€ 4.440	€ 3.252	€ 142-	€ 383-	€ 241-	€ -	€ -	€ -
1.2	€ 227	€ 2.978	€ 2.750	€ 211	€ 2.903	€ 2.692	€ 16	€ 75	€ 58	€ -	€ -	€ -
2.1	€ 313	€ 4.951	€ 4.638	€ 328	€ 4.803	€ 4.475	€ 15-	€ 348	€ 363	€ -	€ -	€ -
2.2	€ 131	€ 2.369	€ 2.238	€ 87	€ 2.028	€ 1.941	€ 44	€ 341	€ 296	€ -	€ -	€ -
2.3	€ 1.749	€ 5.508	€ 3.759	€ 1.924	€ 5.522	€ 3.598	€ 175-	€ 15-	€ 160	€ -	€ -	€ -
3.1	€ 5.661	€ 13.354	€ 7.693	€ 6.101	€ 14.330	€ 8.230	€ 440-	€ 977-	€ 536-	€ -	€ -	€ -
4.1	€ 996	€ 2.146	€ 1.150	€ 1.404	€ 2.160	€ 756	€ 407-	€ 14-	€ 393	€ -	€ -	€ -
4.2	€ 590	€ 12.600	€ 12.009	€ 322	€ 6.882	€ 6.560	€ 269	€ 5.718	€ 5.449	€ -	€ -	€ -
4.3	€ 7.013	€ 5.952	€ 1.060	€ 6.606	€ 5.571	€ 1.035-	€ 406	€ 381	€ 25-	€ -	€ -	€ -
5.1	€ 871	€ 20.633	€ 19.762	€ 698	€ 18.783	€ 18.086	€ 173	€ 1.849	€ 1.676	€ -	€ -	€ -
6.1	€ 7.739	€ 7.129	€ 610-	€ 7.885	€ 6.897	€ 987-	€ 146-	€ 231	€ 377	€ -	€ -	€ -
6.2	€ 91	€ 1.098	€ 1.007	€ 74	€ 528	€ 454	€ 17	€ 570	€ 553	€ -	€ -	€ -
6.3	€ -	€ 13	€ 13	€ -	€ 6	€ 6	€ -	€ 8	€ 8	€ -	€ -	€ -
8.0	€ 462	€ 1.622-	€ 2.083-	€ 390	€ 1.080	€ 690	€ 72	€ 2.702-	€ 2.774-	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal programma's	€ 26.888	€ 81.166	€ 54.278	€ 27.217	€ 75.734	€ 48.518	€ 328-	€ 5.432	€ 5.760	€ -	€ -	€ -
Omschr alg dekk midd:												
Lokale heffingen	€ 7.954	€ 371	€ 7.583-	€ 7.949	€ 413	€ 7.536-	€ 4	€ 42-	€ 46-	€ -	€ -	€ -
Overhead	€ 763	€ 11.698	€ 10.935	€ 1.019	€ 10.918	€ 9.899	€ 256-	€ 780	€ 1.036	€ -	€ -	€ -
Vernootschapsbelastingen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Algemene uitkeringen	€ 46.568	€ -	€ 46.568-	€ 46.260	€ -	€ 46.260-	€ 308	€ -	€ 308-	€ -	€ -	€ -
Dividend	€ 670	€ -	€ 670-	€ 671	€ -	€ 671-	€ 1-	€ -	€ 1	€ -	€ -	€ -
Saldo financieringsfunctie	€ 192	€ 2.084	€ 1.892	€ 203	€ 2.084	€ 1.881	€ 12-	€ 0-	€ 11	€ -	€ -	€ -
Overige alg dekk midd	€ 1.551	€ 425-	€ 1.975-	€ 2.456	€ 349	€ 2.107-	€ 905-	€ 774-	€ 131	€ -	€ -	€ -
Onvoorzien (904)	€ -	€ 125	€ 125	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 125	€ 125	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal alg dekk midd	€ 57.697	€ 13.854	€ 43.844-	€ 58.559	€ 13.764	€ 44.795-	€ 861-	€ 90	€ 951	€ -	€ -	€ -
Gerealiseerd totaal van saldo baten en lasten	€ 84.586	€ 95.020	€ 10.434	€ 85.776	€ 89.498	€ 3.723	€ 1.190-	€ 5.521	€ 6.711	€ -	€ -	€ -
Toev. / ontrr reserves:												
Programma 1.1	€ 810	€ 376	€ 434-	€ 660	€ 656	€ 4-	€ 150	€ 280-	€ 430-	€ -	€ -	€ -
Programma 1.2	€ 131	€ -	€ 131-	€ 109	€ -	€ 109-	€ 22	€ -	€ 22-	€ -	€ -	€ -
Programma 2.1	€ 241	€ 99	€ 142-	€ 227	€ 99	€ 129-	€ 13	€ -	€ 13-	€ -	€ -	€ -
Programma 2.2	€ 392	€ 237	€ 156-	€ 160	€ 237	€ 77	€ 233	€ -	€ 233-	€ -	€ -	€ -
Programma 2.3	€ 665	€ 274	€ 391-	€ 571	€ 382	€ 189-	€ 93	€ 108-	€ 202-	€ -	€ -	€ -
Programma 3.1	€ 712	€ 254	€ 458-	€ 1.329	€ 427	€ 902-	€ 617-	€ 173-	€ 444	€ -	€ -	€ -
Programma 4.1	€ 228	€ -	€ 228-	€ 98	€ -	€ 98-	€ 130	€ -	€ 130-	€ -	€ -	€ -
Programma 4.2	€ 6.039	€ 1.352	€ 4.688-	€ 456	€ 1.060	€ 603	€ 5.583	€ 292	€ 5.291-	€ -	€ -	€ -
Programma 4.3	€ 196	€ 60	€ 136-	€ 80	€ 60	€ 20-	€ 115	€ -	€ 115-	€ -	€ -	€ -
Programma 5.1	€ 1.404	€ -	€ 1.404-	€ 1.787	€ 1.953	€ 166	€ 383-	€ 1.953	€ 1.570-	€ -	€ -	€ -
Programma 6.1	€ 213	€ -	€ 213-	€ 41	€ -	€ 41-	€ 171	€ -	€ 171-	€ -	€ -	€ -
Bouw grondexpl 6.1	€ 23	€ 1.550	€ 1.527	€ 2.423	€ 4.146	€ 1.723	€ 2.400-	€ 2.596	€ 196-	€ -	€ -	€ -
Programma 6.2	€ 244	€ -	€ 244-	€ 48	€ -	€ 48-	€ 196	€ -	€ 196-	€ -	€ -	€ -
Programma 6.3	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Programma alg dekk.	€ 4.146	€ 809	€ 3.337-	€ 5.887	€ 1.357	€ 4.531-	€ 1.741-	€ 547-	€ 1.194	€ -	€ -	€ -
Sub-totaal mut reserves	€ 15.443	€ 5.009	€ 10.434-	€ 13.878	€ 10.375	€ 3.503-	€ 1.565	€ 5.365-	€ 6.930-	€ -	€ -	€ -
Gerealiseerd resultaat	€ 100.029	€ 100.029	€ -	€ 99.654	€ 99.873	€ 219	€ 375	€ 156	€ 219-	€ -	€ -	€ -

5.9a. Bijlagen met taakvelden

WBS- element	Taakvelden	Lasten 2017 Primitieve Begroting incl. 1e en 2e wijz	Baten 2017 primitieve Begroting incl. 1e en 2e wijz	Saldo		Lasten 2017 Goedgekeurde Begroting	Baten 2017 Goedgekeurde Begroting	Saldo	Lasten 2017 Realisatie	Baten 2017 Realisatie	Saldo	
MT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	16.017.707	62.052.913	-46.035.206	0	21.255.825	74.691.351	-53.435.526	0	29.612.691	73.929.541	-44.316.850
MT01	Bestuur	1.302.567	168.317	1.134.250	1.333.464	168.317	1.165.147	1.885.914	176.122	1.709.793		1.709.793
MT02	Burgerzaken	810.309	607.845	202.464	846.676	607.845	238.831	894.730	700.710	194.021		194.021
MT03	Beheer overige gebouwen en gronden	197.562	32.186	165.376	773.132	269.872	503.260	931.000	326.518	604.482		604.482
MT04	Overhead	10.823.517	516.400	10.307.117	12.802.993	763.159	12.039.834	11.647.594	1.003.842	10.643.752		10.643.752
MT05	Treasury	231.708	1.820.384	-1.588.676	462.208	2.391.240	-1.929.032	3.164.164	2.504.969	659.195		659.195
MT061	OZB woningen	331.778	4.778.852	-4.447.074	139.946	4.743.852	-4.603.906	159.100	4.739.991	-4.579.991		-4.579.991
MT062	OZB niet-woningen	27.345	2.968.356	-2.941.011	141.232	2.803.356	-2.662.124	163.842	2.774.245	-2.610.403		-2.610.403
MT063	Parkeerbelasting	3.780	415.500	-411.720	19.539	415.500	-395.961	12.130	84.193	-72.063		-72.063
MT064	Belastingen overig	-40.987	34.000	-74.987	26.912	34.000	-7.088	30.547	46.975	-16.428		-16.428
MT07	Algem. uitkering en ov. Uijk. gemeentefnds		45.204.394	-45.204.394		46.568.485	-48.568.485	0	46.260.350	-46.260.350		-46.260.350
MT08	Overige baten en lasten	465.084	135.000	330.084	-299.519	482.600	-782.119	348.966	1.215.034	-866.068		-866.068
MT010	Mutreserves (alleen rechtstreeks!)	1.865.044	5.371.679	-3.506.635	5.009.242	15.443.125	-10.433.883	10.374.704	13.878.134	-3.503.430		-3.503.430
MT011	Res. van de rekening van baten en lasten		0	0		0	0	0	219.359	-219.359		-219.359
MT1	VEILIGHEID	2.964.657	234.079	2.730.578	3.077.322	227.400	2.849.922	2.922.510	210.997	2.711.513		2.711.513
MT11	Crisisbeheersing en brandweer	2.427.882	190.801	2.237.081	2.343.113	174.122	2.168.991	2.318.664	169.808	2.148.855		2.148.855
MT12	Openbare orde en veiligheid	536.775	43.278	493.497	734.209	53.278	680.931	603.846	41.189	562.658		562.658
MT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	5.392.946	92.574	5.300.372	10.273.476	167.574	10.105.902	4.733.926	225.194	4.508.732		4.508.732
MT21	Verkeer en vervoer	3.591.958	92.574	3.499.384	8.995.085	92.574	8.902.511	3.751.741	151.582	3.600.159		3.600.159
MT22	Parkeren	1.800.988	0	1.800.988	1.278.391	75.000	1.203.391	982.185	73.612	908.573		908.573
MT3	ECONOMIE	2.411.690	2.222.758	188.932	1.382.633	923.833	458.800	1.779.623	632.884	1.146.739		1.146.739
MT31	Economische ontwikkeling	626.968	0	626.968	830.643	0	830.643	348.814	0	348.814		348.814
MT32	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.722.341	1.722.341	0	483.662	460.745	22.917	1.396.602	169.901	1.226.701		1.226.701
MT33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	60.955	192.986	-132.031	60.955	155.657	-94.702	26.318	147.725	-121.407		-121.407
MT34	Economische promotie	1.426	307.431	-306.005	7.373	307.431	-300.058	7.889	315.258	-307.370		-307.370
MT4	ONDERWIJS	4.430.413	213.660	4.216.753	4.780.273	312.862	4.467.411	4.439.068	322.750	4.116.318		4.116.318
MT41	Openbaar basisonderwijs	2.154	0	2.154	2.154	0	2.154	1.425	0	1.425		1.425
MT42	Onderwijshuisvesting	2.801.318	6.619	2.794.699	2.970.513	6.619	2.963.894	2.986.683	50.835	2.935.848		2.935.848
MT43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.626.941	207.041	1.419.900	1.807.606	306.243	1.501.363	1.450.960	271.915	1.179.045		1.179.045
MT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	8.655.833	1.731.997	6.923.836	9.829.134	1.870.377	7.958.757	9.403.448	2.021.712	7.381.736		7.381.736
MT51	Sportbeleid en activering	2.937.085	1.747.606	1.189.479	3.177.205	1.747.606	1.429.599	3.638.884	1.923.596	1.715.287		1.715.287
MT52	Sportaccommodaties	1.959.650	1.204	1.958.446	2.323.383	1.000	2.322.383	1.877.309	206	1.877.103		1.877.103
MT53	Cultuurpres., cultuurprdr en cultuurpart.	636.069	51.378	584.691	1.014.867	111.378	903.489	737.955	82.233	655.722		655.722
MT54	Musea	14.548	0	14.548	14.548	0	14.548	9.307	0	9.307		9.307
MT56	Media	816.629	0	816.629	816.629	0	816.629	816.629	0	816.629		816.629
MT57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.291.852	-68.191	2.360.043	2.482.502	10.393	2.472.109	2.323.365	15.677	2.307.688		2.307.688

WBS- element	Taakvelden	Lasten 2017 Primitieve Begroting ind. 1e en 2e wijz	Baten 2017 primitieve Begroting incl. 1e en 2e wijz.	Saldo	Lasten 2017 Goedgekeurde Begroting	Baten 2017 Goedgekeurde Begroting	Saldo	Lasten 2017 Realisatie	Baten 2017 Realisatie	Saldo
MT6	SOCIAAL DOMEIN	31.386.416	6.578.550	24.807.866	33.177.250	6.548.550	26.628.700	32.311.620	6.805.547	25.506.073
MT61	Samenkracht en burgerparticipatie	3.876.496	17.050	3.859.446	4.425.744	17.050	4.408.694	3.246.023	7.056	3.238.967
MT62	Wijkteams	903.288	0	903.288	1.270.564	0	1.270.564	1.203.396	0	1.203.396
MT63	Inkomensregelingen	7.329.736	5.660.500	1.669.236	7.425.748	5.660.500	1.765.248	7.993.081	6.091.360	1.901.721
MT64	Begeleide participatie	4.891.034	0	4.891.034	4.963.605	0	4.963.605	5.718.206	-27.358	5.745.564
MT65	Arbeidsparticipatie	373.123	0	373.123	448.625	0	448.625	353.822	36.810	317.012
MT66	Maatwerkvoorziening (WMO)	1.179.102	651.000	528.102	1.179.102	621.000	558.102	856.213	481.842	374.371
MT671	Maatwerkdienstverlening 18+	7.036.019	250.000	6.786.019	6.729.365	250.000	6.479.365	5.803.622	189.574	5.614.048
MT672	Maatwerkdienstverlening 18-	5.612.144	0	5.612.144	6.549.023	0	6.549.023	6.938.584	26.263	6.912.321
MT682	Geëscaleerde zorg 18-	185.474	0	185.474	185.474	0	185.474	198.672	0	198.672
MT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	7.344.458	6.970.320	374.138	7.655.351	7.062.535	592.816	7.244.120	6.706.416	537.704
MT71	Volksgezondheid	1.372.099	0	1.372.099	1.473.469	0	1.473.469	1.399.083	0	1.399.083
MT72	Riolering	2.835.000	3.531.832	-696.832	2.840.892	3.543.936	-703.044	2.675.539	3.294.679	-619.140
MT73	Afval	2.499.890	3.174.233	-674.343	2.580.246	3.254.344	-674.098	2.421.934	3.079.822	-657.888
MT74	Milieubeheer	385.782	90.000	295.782	509.417	90.000	419.417	435.498	109.168	326.330
MT75	Begraafplaatsen en crematoria	251.687	174.255	77.432	251.327	174.255	77.072	312.065	222.747	89.318
MT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELIJKE VERNIEUW.	8.262.385	6.769.654	1.492.731	8.597.546	8.224.328	373.218	7.426.108	9.018.072	-1.591.964
MT81	Ruimtelijke ordening	758.823	27.775	731.048	949.041	27.775	921.266	737.931	2.406	735.526
MT82	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	5.731.059	5.731.059	0	5.696.268	7.250.163	-1.553.895	4.762.950	7.712.379	-2.949.429
MT83	Wonen en bouwen	1.772.503	1.010.820	761.683	1.952.237	946.390	1.005.847	1.925.226	1.303.287	621.939
		86.866.505	86.866.505	0	100.028.810	100.028.810	0	99.873.114	99.873.113	0

5.9b. Bijlagen met taakvelden op programmaniveau

Programma	Hoofdt	Hoofddaakveld omschrijving	Taakv	Taakveld omschrijving	Primitieve begroting				Begroting na wijziging				Rekening			
					Lasten	Baten	Saldo		Lasten	Baten	Saldo		Lasten	Baten	Saldo	
Programma 1.1	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT01	Bestuur	1.302.567	-168.317	1.134.250		1.333.464	-168.317	1.165.147		1.885.914	-176.122	1.709.793	
			HT010	Mutat. Reserves	130.065	-503.746	-373.681		375.631	-809.807	-434.276		655.682	-659.723	-4.041	
			HT02	Burgerzaken	809.858	-607.845	202.013		846.225	-607.845	238.380		894.036	-700.710	193.326	
			HT03	Beheer overige gebouwen en gronden	197.562	-32.186	165.376		773.132	-269.872	503.260		931.000	-326.518	604.482	
			HT04	Overhead	1.175.390	0	1.175.390		1.104.651	0	1.104.651		729.166	15.250	744.416	
Programma 1.2	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	-24.018	-24.018		0	-131.057	-131.057		0	-109.423	-109.423	
	HT1	VEILIGHEID	HT11	Crisisbeheersing en brandweer	2.427.882	-190.801	2.237.081		2.343.113	-174.122	2.168.991		2.318.664	-169.808	2.148.855	
Programma 2.1			HT12	Openbare orde en veiligheid	462.190	-43.278	418.912		634.624	-53.278	581.346		584.373	-41.189	543.184	
	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	-105.625	-105.625		98.567	-240.506	-141.939		98.567	-227.300	-128.733	
	HT4	ONDERWIJS	HT42	Onderwijshuisvesting	2.803.472	-6.619	2.796.853		2.972.667	-6.619	2.966.048		2.968.108	-50.835	2.937.273	
			HT43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.620.006	-207.041	1.412.965		1.800.671	-306.243	1.494.428		1.444.914	-271.915	1.173.000	
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	177.859	0	177.859		177.859	0	177.859		169.953	-5.307	164.646	
Programma 2.2	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	236.601	-44.219	192.382		236.601	-392.427	-155.826		236.601	-159.802	76.799	
	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT53	Cult. presentatie, -productie en -partic.	636.069	-51.378	584.691		1.014.867	-111.378	903.489		737.955	-82.233	655.722	
			HT54	Musea	14.548	0	14.548		14.548	0	14.548		9.307	0	9.307	
			HT56	Media	816.629	0	816.629		816.629	0	816.629		816.629	0	816.629	
			HT57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	36.593	-3.018	33.575		36.593	-3.018	33.575		37.489	-3.181	34.308	
Programma 2.3	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	458.086	-17.050	441.036		486.529	-17.050	469.479		427.085	-1.749	425.336	
	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	274.006	-299.638	-25.632		274.006	-664.773	-390.767		382.182	-571.399	-189.217	
	HT4	ONDERWIJS	HT43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	6.935	0	6.935		6.935	0	6.935		6.046	0	6.046	
Programma 3.1	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT51	Sportbeleid en activering	2.937.085	-1.747.606	1.189.479		3.177.205	-1.747.606	1.429.599		3.638.884	-1.923.596	1.715.287	
			HT52	Sportaccommodaties	1.959.650	-1.204	1.958.446		2.323.383	-1.000	2.322.383		1.877.309	-206	1.877.103	
	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	253.765	-46.000	207.765		253.765	-711.932	-458.167		426.701	-1.328.876	-902.175	
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT63	Inkomensregelingen	7.329.736	-5.660.500	1.669.236		7.425.748	-5.660.500	1.765.248		7.993.081	-6.091.360	1.901.721	
			HT64	Begeleide participatie	4.891.034	0	4.891.034		4.963.605	0	4.963.605		5.591.314	27.358	5.618.672	
			HT65	Arbeidsparticipatie	373.123	0	373.123		448.625	0	448.625		353.822	-36.810	317.012	
			HT671	Maatwerkdienstverlening 18+	373.271	0	373.271		515.785	0	515.785		392.185	0	392.185	

Programma	Hoofdk	Hoofdaakveld omschrijving	Taakveld	Taakveld omschrijving	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening		
					Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 4.1	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	-35.000	-35.000	0	-228.009	-228.009	0	-98.400	-98.400
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT74	Milieubeheer	193.657	-50.000	143.657	193.657	-50.000	143.657	234.739	-100.350	134.390
	HT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELUKE VERNIEUW.	HT83	Wonen en bouwen	1.772.503	-1.010.820	761.683	1.952.237	-946.390	1.005.847	1.925.226	-1.303.287	621.939
Programma 4.2	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	415.500	-396.810	18.690	1.351.610	-1.539.436	-187.826	1.059.761	-456.493	603.268
	HT02	Burgerzaken	HT02	Burgerzaken	451	0	451	451	0	451	694	0	694
	HT063	Parkerbelasting	HT063	Parkerbelasting	0	-415.500	-415.500	0	-415.500	-415.500	331	-84.193	-83.862
	HT1	VEILIGHEID	HT12	Openbare orde en veiligheid	74.585	0	74.585	99.585	0	99.585	19.474	0	19.474
	HT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	HT21	Verkeer en vervoer	3.542.453	-92.574	3.449.879	4.446.017	-92.574	4.353.443	3.718.804	-151.582	3.567.222
	HT22	Parken	HT22	Parken	1.800.988	0	1.800.988	1.278.391	-75.000	1.203.391	982.185	-73.612	908.573
Programma 4.3	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.201.978	-7.375	2.194.603	2.275.103	-7.375	2.267.728	2.160.119	-12.496	2.147.622
	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	60.000	-360	59.640	60.000	-195.593	-135.593	60.000	-80.255	-20.255
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT72	Rideling	2.832.148	-3.531.832	-699.684	2.826.145	-3.543.936	-717.791	2.659.761	-3.294.679	-634.918
			HT73	Afhaf	2.495.754	-3.174.233	-678.479	2.558.863	-3.254.344	-695.481	2.398.149	-3.079.822	-681.672
			HT74	Milieubeheer	192.125	-40.000	152.125	315.760	-40.000	275.760	200.759	-8.819	191.940
			HT75	Begraafplaatsen en crematoria	251.687	-174.255	77.432	251.327	-174.255	77.072	312.065	-222.747	89.318
Programma 5.1	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	-680.000	-680.000	0	-1.404.395	-1.404.395	1.953.024	-1.787.046	165.979
	HT6	SOCIAAL DOMEIN	HT61	Samenkracht en burgerparticipatie	3.240.551	0	3.240.551	3.761.356	0	3.761.356	2.648.985	0	2.648.985
			HT62	Wijkteams	903.288	0	903.288	1.270.564	0	1.270.564	1.203.396	0	1.203.396
			HT64	Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	126.892	0	126.892
			HT66	Maatwerkvoorziening (WMO)	1.179.102	-651.000	528.102	1.179.102	-621.000	558.102	856.213	-481.842	374.371
			HT671	Maatwerkdienstverlening 18+	6.662.748	-250.000	6.412.748	6.213.580	-250.000	5.963.580	5.411.437	-189.574	5.221.863
			HT672	Maatwerkdienstverlening 18-	5.612.144	0	5.612.144	6.549.023	0	6.549.023	6.938.584	-26.263	6.912.321
			HT682	Geëscaleerde zorg 18-	185.474	0	185.474	185.474	0	185.474	198.672	0	198.672
Programma 6.1	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT71	Volksgezondheid	1.372.099	0	1.372.099	1.473.469	0	1.473.469	1.399.083	0	1.399.083
	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	0	0	1.550.000	-235.530	1.314.470	4.145.618	-2.464.018	1.681.600
	HT3	ECONOMIE	HT32	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.722.341	-1.722.341	0	483.662	-480.745	22.917	1.396.602	-169.901	1.226.701
	HT8	VOLKSHUISV., RO EN STEDELUKE VERNIEUW.	HT81	Ruimtelijke ordening	758.823	-27.775	731.048	949.041	-27.775	921.266	737.931	-2.406	735.526
			HT82	Gondexplotatie (niet-bedrijventerrein)	5.731.059	-5.731.059	0	5.696.268	-7.250.163	-1.553.895	4.762.950	-7.712.379	-2.949.429

Programma	Hoofdk	Hoofddaakveld omschrijving	Taakveld	Taakveld omschrijving	Primitieve begroting			Begroting na wijziging			Rekening		
					Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 6.2	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	-1.059	-1.059	0	-243.675	-243.675	0	-48.035	-48.035
	HT2	VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	HT21	Verkeer en vervoer	35.623	0	35.623	35.583	0	35.583	27.398	0	27.398
	HT3	ECONOMIE	HT31	Economische ontwikkeling	626.968	0	626.968	830.643	0	830.643	348.814	0	348.814
			HT33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	60.955	-90.657	-29.702	60.955	-90.657	-29.702	26.318	-74.147	-47.829
Programma 6.3	HT5	SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	HT57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	53.281	78.584	131.865	170.806	0	170.806	125.757	0	125.757
	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	0	0	0	0	-4.500.000	-4.500.000	0	0	0
			HT21	Verkeer en vervoer	13.882	0	13.882	4.513.485	0	4.513.485	5.539	0	5.539
	HT0	BESTUUR EN ONDERSTEUNING	HT010	Mutat. Reserves	495.107	-3.235.204	-2.740.097	809.162	-4.145.985	-3.336.823	1.356.568	-5.887.366	-4.530.798
			HT011	Resultaat rekening baten en lasten								-219.358	-219.358
			HT04	Overhead	9.648.127	-516.400	9.131.727	11.698.342	-763.159	10.935.183	10.918.427	-1.019.092	9.899.336
			HT05	Treasury	231.708	-1.820.384	-1.588.676	462.208	-2.391.240	-1.929.032	3.164.164	-2.504.969	659.195
			HT061	OZB woningen	331.778	-4.778.852	-4.447.074	139.946	-4.743.852	-4.603.906	159.100	-4.739.091	-4.579.991
			HT062	OZB niet-woningen	27.345	-2.968.356	-2.941.011	141.232	-2.803.356	-2.662.124	163.842	-2.774.245	-2.610.403
			HT063	Parkeerbelasting	3.780	0	3.780	19.539	0	19.539	11.799	0	11.799
			HT064	Belastingen overig	-40.987	-34.000	-74.987	26.912	-34.000	-7.088	30.547	-46.975	-16.428
			HT07	Alg. uitkeringen en ov. uitkeringen GF	0	-45.204.394	-45.204.394	0	-46.568.485	-46.568.485	0	-46.260.350	-46.260.350
			HT08	Overige baten en lasten	465.084	-135.000	330.084	-299.519	-482.600	-782.119	348.967	-1.215.035	-866.068
	HT3	ECONOMIE	HT33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		-102.329	-102.329		-65.000	-65.000		-73.578	-73.578
			HT34	Economische promotie	1.426	-307.431	-306.005	7.373	-307.431	-300.058	7.889	-315.258	-307.370
	HT7	VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	HT72	Riolering	2.852	0	2.852	14.747	0	14.747	15.778	0	15.778
			HT73	Afval	4.136	0	4.136	21.383	0	21.383	23.785	0	23.785
				Totaal	86.866.505	-86.866.505	0	100.028.810	-100.028.810	0	99.873.114	99.873.114	1

Hoofdstuk 6. Bijlagen

- 6.1. Brugstaat begroting 2017 – rekening 2017
- 6.2. Brugstaat rekening 2016 – 2017
- 6.3. Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten 2017 overbrengen naar 2018
- 6.4. Kredieten 2017 naar 2018
- 6.5. Format gekoppelde reserve parkeerkelder

6.1. Brugstaat begroting 2017 – rekening 2017

beleid	Omschrijving	Begroting 2017			Rekening 2017			Saldo rekening 2017 t.o.v. begroting 2017		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
001	Bestuursorganen	€ 478.129	€ -	€ 478.129	€ 1.058.514	€ -	€ 1.058.514	€ -580.385	€ -	€ -580.385
002	Bestuursondersteuning college van B&W	€ 1.877.783	€ 269.872	€ 1.607.911	€ 1.660.166	€ 311.268	€ 1.348.898	€ 217.617	€ 41.396	€ 259.013
003	Burgerzaken	€ 549.862	€ -	€ 549.862	€ 569.915	€ -	€ 569.915	€ -20.053	€ -	€ -20.053
004	Baten Secretarieleges burgerzaken	€ 296.363	€ 607.845	€ -311.482	€ 324.122	€ 700.710	€ -376.588	€ -27.759	€ 92.865	€ 65.106
005	Bestuurlijke samenwerking	€ 189.412	€ 168.317	€ 21.095	€ 185.794	€ 175.751	€ 10.044	€ 3.618	€ 7.434	€ 11.051
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	€ 665.923	€ -	€ 665.923	€ 641.606	€ 371	€ 641.235	€ 24.317	€ 371	€ 24.688
	PROGRAMMA 1.1	€ 4.057.472	€ 1.046.034	€ 3.011.438	€ 4.440.117	€ 1.188.099	€ 3.252.017	€ -382.645	€ 142.065	€ -240.579
120	Brandweer en rampenbestrijding	€ 2.343.113	€ 174.122	€ 2.168.991	€ 2.318.664	€ 169.808	€ 2.148.855	€ 24.449	€ -4.314	€ 20.136
140	Openbare orde en veiligheid	€ 634.624	€ 53.278	€ 581.346	€ 584.373	€ 41.189	€ 543.184	€ 50.251	€ -12.089	€ 38.162
160	Explosieven	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 1.2	€ 2.977.737	€ 227.400	€ 2.750.337	€ 2.903.036	€ 210.997	€ 2.692.039	€ 74.701	€ -16.403	€ 58.298
420	Openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	€ 2.154	€ -	€ 2.154	€ 1.425	€ -	€ 1.425	€ 729	€ -	€ 729
421	Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	€ 1.549.804	€ 6.619	€ 1.543.185	€ 1.552.153	€ 12.776	€ 1.539.377	€ -2.349	€ 6.157	€ 3.808
431	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 282.810	€ -	€ 282.810	€ 278.101	€ -	€ 278.101	€ 4.709	€ -	€ 4.709
441	Bijzonder voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 1.137.899	€ -	€ 1.137.899	€ 1.156.429	€ 38.059	€ 1.118.370	€ -18.530	€ 38.059	€ 19.529
480	Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs	€ 1.334.728	€ 260.346	€ 1.074.382	€ 1.144.396	€ 226.288	€ 918.108	€ 190.332	€ -34.058	€ 156.274
650	Kinderdagopvang	€ 643.802	€ 45.897	€ 597.905	€ 470.471	€ 50.934	€ 419.537	€ 173.331	€ 5.037	€ 178.368
	PROGRAMMA 2.1	€ 4.951.197	€ 312.862	€ 4.638.335	€ 4.602.975	€ 328.057	€ 4.274.918	€ 348.222	€ 15.195	€ 363.417
510	Openbaar bibliotheekwerk	€ 796.241	€ -	€ 796.241	€ 796.241	€ -	€ 796.241	€ -	€ -	€ -
511	Vormings- en ontwikkelings-werk	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
540	Kunst	€ 1.035.255	€ 111.378	€ 923.877	€ 758.343	€ 82.233	€ 676.110	€ 276.912	€ -29.145	€ 247.767
541	Oudheidkunde / musea	€ 14.548	€ -	€ 14.548	€ 9.307	€ -	€ 9.307	€ 5.241	€ -	€ 5.241
580	Overige recr voorzieningen	€ 36.593	€ 3.018	€ 33.575	€ 37.489	€ 3.181	€ 34.308	€ -896	€ 163	€ -733
630	Sociaal Cultureel Werk	€ 486.529	€ 17.050	€ 469.479	€ 427.085	€ 1.749	€ 425.336	€ 59.444	€ -15.301	€ 44.143
	PROGRAMMA 2.2	€ 2.369.166	€ 131.446	€ 2.237.720	€ 2.028.465	€ 87.163	€ 1.941.302	€ 340.701	€ -44.283	€ 296.418
530	Sport	€ 4.548.692	€ 1.747.606	€ 2.801.086	€ 4.806.453	€ 1.922.562	€ 2.883.890	€ -257.761	€ 174.956	€ -82.804
531	Groene sportvelden en terreinen	€ 958.831	€ 1.000	€ 957.831	€ 715.786	€ 1.240	€ 714.546	€ 243.045	€ 240	€ 243.285
	PROGRAMMA 2.3	€ 5.507.523	€ 1.748.606	€ 3.758.917	€ 5.522.238	€ 1.923.802	€ 3.598.436	€ -14.715	€ 175.196	€ 160.481
610	Bijstandsverlening	€ 5.906.910	€ 5.599.500	€ 307.410	€ 6.913.348	€ 6.002.951	€ 910.398	€ -1.006.438	€ 403.451	€ -602.988
611	Werkgelegenheid	€ 4.963.605	€ -	€ 4.963.605	€ 5.136.969	€ -27.358	€ 5.164.326	€ -173.364	€ -27.358	€ -200.721
613	Soc zekerheid	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
614	Gemeentelijk minimabeleid	€ 2.034.623	€ 61.000	€ 1.973.623	€ 1.926.264	€ 88.409	€ 1.837.855	€ 108.359	€ 27.409	€ 135.768
623	Participatiebudget	€ 448.625	€ -	€ 448.625	€ 353.822	€ 36.810	€ 317.012	€ 94.803	€ 36.810	€ 131.613
	PROGRAMMA 3.1	€ 13.353.763	€ 5.660.500	€ 7.693.263	€ 14.330.403	€ 6.100.812	€ 8.229.591	€ -976.640	€ 440.312	€ -536.328
820	Sociale woningbouw	€ 159.335	€ -	€ 159.335	€ 124.409	€ 585	€ 123.824	€ 34.926	€ 585	€ 35.511
821	Stads- en dorpsvernieuwing	€ 7.278	€ -	€ 7.278	€ 8.354	€ -	€ 8.354	€ -1.076	€ -	€ -1.076
822	Overige volkshuisvesting	€ 425.098	€ 46.390	€ 378.708	€ 410.337	€ 47.862	€ 362.476	€ 14.761	€ 1.472	€ 16.232
823	Bouwvergunningen	€ 1.434.890	€ 950.000	€ 484.890	€ 1.511.461	€ 1.355.190	€ 156.270	€ -76.571	€ 405.190	€ 328.620
825	BAG	€ 119.293	€ -	€ 119.293	€ 105.405	€ -	€ 105.405	€ 13.888	€ -	€ 13.888
	PROGRAMMA 4.1	€ 2.145.894	€ 996.390	€ 1.149.504	€ 2.159.966	€ 1.403.637	€ 756.328	€ -14.072	€ 407.247	€ 393.176
210	Wegen, straten en pleinen	€ 8.946.468	€ 92.574	€ 8.853.894	€ 3.719.499	€ 151.582	€ 3.567.917	€ 5.228.970	€ 59.008	€ 5.285.977
214	Parkeren	€ 1.377.976	€ 75.000	€ 1.302.976	€ 1.001.659	€ 73.612	€ 928.046	€ 376.317	€ -1.388	€ 374.930
215	Baten parkeerbelasting	€ -	€ 415.500	€ -415.500	€ 331	€ 84.193	€ -83.862	€ -331	€ -331.307	€ -331.638
560	Openbaar groen en openluchtrecreatie	€ 2.275.103	€ 7.375	€ 2.267.728	€ 2.160.119	€ 12.496	€ 2.147.622	€ 114.984	€ 5.121	€ 120.106
	PROGRAMMA 4.2	€ 12.599.547	€ 590.449	€ 12.009.098	€ 6.881.607	€ 321.883	€ 6.559.724	€ 5.717.940	€ -268.566	€ 5.449.374
			€ -				€ -			

beleid	Omschrijving	Begroting 2017			Rekening 2017			Saldo rekening 2017 t.o.v. begroting 2017		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
721	Afvalverwijdering en -verwerking	€ 2.558.863	€ 1.008.553	€ 1.550.310	€ 2.394.956	€ 997.622	€ 1.397.334	€ 163.907	€ -10.931	€ 152.976
722	Riolering (gecombineerd)	€ 2.826.145	€ 317.654	€ 2.508.491	€ 2.656.483	€ 27.325	€ 2.629.158	€ 169.662	€ -290.329	€ -120.667
723	Milieubeheer	€ 315.760	€ 40.000	€ 275.760	€ 200.759	€ 8.819	€ 191.940	€ 115.001	€ -31.181	€ 83.820
724	Lijkbezorging	€ 251.327	€ -	€ 251.327	€ 312.065	€ -	€ 312.065	€ -60.738	€ -	€ -60.738
725	Baten reinigingsrechten en afvalstofheffing	€ -	€ 2.245.791	€ -2.245.791	€ 3.193	€ 2.082.199	€ -2.079.006	€ -3.193	€ -163.592	€ -166.785
726	Baten rioolheffing (gecombineerd)	€ -	€ 3.226.282	€ -3.226.282	€ 3.278	€ 3.267.354	€ -3.264.076	€ -3.278	€ 41.072	€ 37.794
732	Baten begraafplaatsrechten	€ -	€ 174.255	€ -174.255	€ -	€ 222.747	€ -222.747	€ -	€ 48.492	€ 48.492
	PROGRAMMA 4.3	€ 5.952.095	€ 7.012.535	€ -1.060.440	€ 5.570.735	€ 6.606.066	€ -1.035.331	€ 381.360	€ -406.469	€ -25.109
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
622	Huishoudelijke verzorging	€ -	€ -	€ -	€ 126.892	€ -	€ 126.892	€ -126.892	€ -	€ -126.892
661	Maatwerkvoorz. Natura materieel WMO	€ 1.179.102	€ 16.000	€ 1.163.102	€ 856.213	€ 40.007	€ 816.206	€ 322.889	€ 24.007	€ 346.896
662	Maatwerkvoorz. Natura immaterieel WMO	€ 4.747.367	€ -	€ 4.747.367	€ 4.662.955		€ 4.662.955	€ 84.412	€ -	€ 84.412
663	Opvang en beschermd wonen WMO	€ 662.635	€ -	€ 662.635	€ 205.095		€ 205.095	€ 457.540	€ -	€ 457.540
667	Eigen bijdragen WMO	€ 6.584	€ 855.000	€ -848.416	€ 6.742	€ 631.408	€ -624.667	€ -158	€ -223.592	€ -223.749
670	Algemene voorzieningen WMO en jeugd	€ 3.098.721	€ -	€ 3.098.721	€ 2.443.890	€ -	€ 2.443.890	€ 654.831	€ -	€ 654.831
671	Eerstelijnsloket WMO en jeugd	€ 1.270.564	€ -	€ 1.270.564	€ 1.203.396		€ 1.203.396	€ 67.168	€ -	€ 67.168
672	PGB WMO en Jeugd	€ 2.174.629	€ -	€ 2.174.629	€ 1.338.600		€ 1.338.600	€ 836.029	€ -	€ 836.029
682	Individuele voorzieningen Natura Jeugd	€ 5.834.023	€ -	€ 5.834.023	€ 6.341.723	€ 26.263	€ 6.315.460	€ -507.700	€ 26.263	€ -481.437
683	Veiligheid, jeugdrecl. en opvang Jeugd	€ 185.474	€ -	€ 185.474	€ 198.672		€ 198.672	€ -13.198	€ -	€ -13.198
687	Ouderbijdr. Indiv. voorz. /opvang Jeugd	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
714	Openbare gezondheidszorg	€ 1.349.784	€ -	€ 1.349.784	€ 1.321.434	€ -	€ 1.321.434	€ 28.350	€ -	€ 28.350
715	Centrum voor Jeugd en gezin (Jeugdgez.h)	€ 123.685	€ -	€ 123.685	€ 77.650	€ -	€ 77.650	€ 46.035	€ -	€ 46.035
716	Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 5.1	€ 20.632.568	€ 871.000	€ 19.761.568	€ 18.783.262	€ 697.679	€ 18.085.583	€ 1.849.306	€ -173.321	€ 1.675.985
810	Ruimtelijke ordening	€ 949.041	€ 27.775	€ 921.266	€ 737.931	€ 2.406	€ 735.526	€ 211.110	€ -25.369	€ 185.740
830	Bouwgrondexploitatie	€ 6.179.930	€ 7.710.908	€ -1.530.978	€ 6.159.552	€ 7.882.279	€ -1.722.728	€ 20.378	€ 171.371	€ 191.750
	PROGRAMMA 6.1	€ 7.128.971	€ 7.738.683	€ -609.712	€ 6.897.483	€ 7.884.685	€ -987.202	€ 231.488	€ 146.002	€ 377.490
310	Handel en ambacht	€ 1.062.404	€ -	€ 1.062.404	€ 500.889	€ -	€ 500.889	€ 561.515	€ -	€ 561.515
311	Baten marktgelden	€ -	€ 90.657	€ -90.657	€ -	€ 74.147	€ -74.147	€ -	€ -16.510	€ -16.510
330	Nutsbedrijven	€ 35.583	€ -	€ 35.583	€ 27.398	€ -	€ 27.398	€ 8.185	€ -	€ 8.185
	PROGRAMMA 6.2	€ 1.097.987	€ 90.657	€ 1.007.330	€ 528.288	€ 74.147	€ 454.141	€ 569.699	€ -16.510	€ 553.189
210	Bereikbaarheid en mobiliteit	€ 13.485	€ -	€ 13.485	€ 5.539	€ -	€ 5.539	€ 7.946	€ -	€ 7.946
	PROGRAMMA 6.3	€ 13.485	€ -	€ 13.485	€ 5.539	€ -	€ 5.539	€ 7.946	€ -	€ 7.946
911	Geldleningen en uitkeringen korter dan 1 jaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
913	Overige financiële middelen	€ 582	€ 861.704	€ -861.122	€ 111.308	€ 874.725	€ -763.417	€ -110.726	€ 13.021	€ -97.705
914	Geldleningen en uitkeringen langer of gelijk aan 1 jaar	€ 461.626	€ 1.529.536	€ -1.067.910	€ 3.052.856	€ 1.630.244	€ 1.422.612	€ -2.591.230	€ 100.708	€ -2.490.522
921	Algemene uitkeringen	€ -	€ 30.838.870	€ -30.838.870	€ -	€ 30.530.735	€ -30.530.735	€ -	€ -308.135	€ -308.135
922	Algemene baten en lasten	€ -299.519	€ 482.600	€ -782.119	€ 348.967	€ 1.215.035	€ -866.068	€ -648.486	€ 732.435	€ 83.949
923	Algemene uitkeringen sociaal domein	€ -	€ 15.729.615	€ -15.729.615	€ -	€ 15.729.615	€ -15.729.615	€ -	€ -	€ -
930	Uitvoering Wet WOZ	€ 2.465	€ -	€ 2.465	€ -0	€ -	€ -0	€ 2.465	€ -	€ 2.465
931	Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers	€ -	€ 1.095.814	€ -1.095.814	€ 12.377	€ 1.088.927	€ -1.076.550	€ -12.377	€ -6.887	€ -19.264
932	Baten onroerende-zaakbelasting eigenaren	€ -	€ 6.448.582	€ -6.448.582	€ -	€ 6.422.990	€ -6.422.990	€ -	€ -25.592	€ -25.592
934	Baten Baatbelasting	€ -	€ 2.812	€ -2.812	€ -	€ 1.419	€ -1.419	€ -	€ -1.393	€ -1.393
935	Baten forensenbelasting	€ -	€ 100.431	€ -100.431	€ -	€ 98.023	€ -98.023	€ -	€ -2.408	€ -2.408
936	Baten toeristenbelasting	€ -	€ 207.000	€ -207.000	€ -	€ 217.236	€ -217.236	€ -	€ 10.236	€ 10.236
938	Baten reclamebelasting	€ -	€ 65.000	€ -65.000	€ -	€ 73.578	€ -73.578	€ -	€ 8.578	€ 8.578
939	Baten precariorechten	€ -	€ 34.000	€ -34.000	€ -	€ 46.975	€ -46.975	€ -	€ 12.975	€ 12.975
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	€ 368.667	€ -	€ 368.667	€ 400.362	€ -	€ 400.362	€ -31.695	€ -	€ -31.695
950	Overhead	€ 11.698.342	€ 763.159	€ 10.935.183	€ 10.918.427	€ 1.019.092	€ 9.899.336	€ 779.915	€ 255.933	€ 1.035.847
960	Saldo van kostenplaatsen	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
980	Mutaties in reserves	€ 5.009.242	€ 15.443.125	€ -10.433.883	€ 10.374.705	€ 13.878.135	€ -3.503.429	€ -5.365.463	€ -1.564.990	€ -6.930.454
	PROGRAMMA 8.0	€ 17.241.405	€ 73.602.248	€ -56.360.843	€ 25.219.002	€ 72.826.728	€ -47.607.726	€ -7.977.597	€ -775.520	€ -8.753.117
	TOTAAL RESUME	€ 100.028.810	€ 100.028.810	€ -	€ 99.873.116	€ 99.653.755	€ 219.360	€ 155.694	€ -375.055	€ -219.360

6.2. Brugstaat rekening 2016 – rekening 2017

beleid	Omschrijving	Rekening 2016				Rekening 2017				Saldo rekening 2017 t.o.v. rekening 2016		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo		Uitgaven	Inkomsten	Saldo		Uitgaven	Inkomsten	Saldo
001	Bestuursorganen	€ 773.661	€ -	€ 773.661		€ 1.058.514	€ -	€ 1.058.514		€ -284.853	€ -	€ -284.853
002	Bestuursondersteuning college van B&W	€ 1.997.894	€ 283.229	€ 1.714.665		€ 1.660.166	€ 311.268	€ 1.348.898		€ 337.728	€ 28.039	€ 365.767
003	Burgerzaken	€ 1.992.696	€ 2.629	€ 1.990.067		€ 569.915	€ -	€ 569.915		€ 1.422.782	€ -2.629	€ 1.420.153
004	Baten Secretarieleges burgerzaken	€ 270.848	€ 654.884	€ -384.036		€ 324.122	€ 700.710	€ -376.588		€ -53.273	€ 45.826	€ -7.448
005	Bestuurlijke samenwerking	€ 356.419	€ 182.958	€ 173.461		€ 185.794	€ 175.751	€ 10.044		€ 170.625	€ -7.208	€ 163.417
006	Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	€ 1.022.681	€ 212.562	€ 810.119		€ 641.606	€ 371	€ 641.235		€ 381.075	€ -212.191	€ 168.884
	PROGRAMMA 1.1	€ 6.414.200	€ 1.336.263	€ 5.077.938		€ 4.440.117	€ 1.188.099	€ 3.252.017		€ 1.974.084	€ -148.164	€ 1.825.920
120	Brandweer en rampen- bestrijding	€ 2.387.292	€ 189.239	€ 2.198.053		€ 2.318.664	€ 169.808	€ 2.148.855		€ 68.629	€ -19.431	€ 49.198
140	Openbare orde en veiligheid	€ 797.075	€ 128.268	€ 668.807		€ 584.373	€ 41.189	€ 543.184		€ 212.702	€ -87.079	€ 125.623
160	Explosieven	€ -	€ -	€ -		€ -	€ -	€ 0		€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 1.2	€ 3.184.367	€ 317.507	€ 2.866.860		€ 2.903.036	€ 210.997	€ 2.692.039		€ 281.331	€ -106.510	€ 174.821
420	Openbaar basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting	€ 3.812	€ -	€ 3.812		€ 1.425	€ -	€ 1.425		€ 2.387	€ -	€ 2.387
421	Openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting	€ 2.211.647	€ 6.981	€ 2.204.666		€ 1.552.153	€ 12.776	€ 1.539.377		€ 659.494	€ 5.795	€ 665.290
431	Bijzonder (voortgezet) speciaal onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 248.836	€ 9.833	€ 239.002		€ 278.101	€ -	€ 278.101		€ -29.266	€ -9.833	€ -39.099
441	Bijzonder voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting	€ 1.694.512	€ -	€ 1.694.512		€ 1.156.429	€ 38.059	€ 1.118.370		€ 538.083	€ 38.059	€ 576.142
480	Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs	€ 1.330.735	€ 150.382	€ 1.180.353		€ 1.144.396	€ 226.288	€ 918.108		€ 186.339	€ 75.906	€ 262.244
650	Kinderdagopvang	€ 538.215	€ 56.481	€ 481.734		€ 470.471	€ 50.934	€ 419.537		€ 67.744	€ -5.546	€ 62.197
	PROGRAMMA 2.1	€ 6.027.756	€ 223.677	€ 5.804.079		€ 4.602.975	€ 328.057	€ 4.274.918		€ 1.424.781	€ 104.380	€ 1.529.161
510	Openbaar bibliotheekwerk	€ 786.360	€ -	€ 786.360		€ 796.241	€ -	€ 796.241		€ -9.881	€ -	€ -9.881
511	Vormings- en ontwikkelings-werk	€ -	€ -	€ -		€ -	€ -	€ 0		€ -	€ -	€ -
540	Kunst	€ 1.026.461	€ 70.562	€ 955.899		€ 758.343	€ 82.233	€ 676.110		€ 268.118	€ 11.671	€ 279.789
541	Oudheidkunde / musea	€ 3.956	€ -	€ 3.956		€ 9.307	€ -	€ 9.307		€ -5.351	€ -	€ -5.351
580	Overige recr voorzieningen	€ 58.049	€ 9.548	€ 48.502		€ 37.489	€ 3.181	€ 34.308		€ 20.561	€ -6.367	€ 14.194
630	Sociaal Cultureel Werk	€ 461.426	€ 24.265	€ 437.162		€ 427.085	€ 1.749	€ 425.336		€ 34.341	€ -22.515	€ 11.826
	PROGRAMMA 2.2	€ 2.336.253	€ 104.374	€ 2.231.878		€ 2.028.465	€ 87.163	€ 1.941.302		€ 307.788	€ -17.211	€ 290.576
530	Sport	€ 3.027.180	€ 367.002	€ 2.660.177		€ 4.806.453	€ 1.922.562	€ 2.883.890		€ -1.779.273	€ 1.555.560	€ -223.713
531	Groene sportvelden en terreinen	€ 1.059.929	€ 1.185	€ 1.058.744		€ 715.786	€ 1.240	€ 714.546		€ 344.143	€ 55	€ 344.198
	PROGRAMMA 2.3	€ 4.087.109	€ 368.187	€ 3.718.922		€ 5.522.238	€ 1.923.802	€ 3.598.436		€ -1.435.130	€ 1.555.615	€ 120.485
610	Bijstandsverlening	€ 6.625.910	€ 5.764.945	€ 860.964		€ 6.913.348	€ 6.002.951	€ 910.398		€ -287.438	€ 238.005	€ -49.433
611	Werkgelegenheid	€ 6.760.953	€ 761.970	€ 5.998.983		€ 5.136.969	€ -27.358	€ 5.164.326		€ 1.623.984	€ -789.328	€ 834.657
613	Soc zekerheid	€ -	€ -	€ -		€ -	€ -	€ 0		€ -	€ -	€ -
614	Gemeentelijk minimabeleid	€ 1.543.034	€ 84.677	€ 1.458.356		€ 1.926.264	€ 88.409	€ 1.837.855		€ -383.230	€ 3.732	€ -379.498
623	Participatiebudget	€ 547.947	€ 186.703	€ 361.245		€ 353.822	€ 36.810	€ 317.012		€ 194.125	€ -149.893	€ 44.232
	PROGRAMMA 3.1	€ 15.477.844	€ 6.798.295	€ 8.679.549		€ 14.330.403	€ 6.100.812	€ 8.229.591		€ 1.147.441	€ -697.483	€ 449.958
820	Sociale woningbouw	€ 145.904	€ 65.519	€ 80.385		€ 124.409	€ 585	€ 123.824		€ 21.495	€ -64.934	€ -43.439
821	Stads- en dorpsvernieuwing	€ 21.497	€ -	€ 21.497		€ 8.354	€ -	€ 8.354		€ 13.144	€ -	€ 13.144
822	Overige volkshuisvesting	€ 527.794	€ 35.794	€ 492.000		€ 410.337	€ 47.862	€ 362.476		€ 117.456	€ 12.068	€ 129.524
823	Bouwvergunningen	€ 2.492.949	€ 804.383	€ 1.688.566		€ 1.511.461	€ 1.355.190	€ 156.270		€ 981.488	€ 550.807	€ 1.532.295
825	BAG	€ 140.292	€ -	€ 140.292		€ 105.405	€ -	€ 105.405		€ 34.887	€ -	€ 34.887
	PROGRAMMA 4.1	€ 3.328.436	€ 905.696	€ 2.422.740		€ 2.159.966	€ 1.403.637	€ 756.328		€ 1.168.471	€ 497.941	€ 1.666.412
210	Wegen, straten en pleinen	€ 5.156.083	€ 264.293	€ 4.891.790		€ 3.719.499	€ 151.582	€ 3.567.917		€ 1.436.585	€ -112.712	€ 1.323.873
214	Parkeren	€ 432.067	€ -	€ 432.067		€ 1.001.659	€ 73.612	€ 928.046		€ -569.592	€ 73.612	€ -495.979
215	Baten parkeerbelasting	€ 744	€ 350.758	€ -350.014		€ 331	€ 84.193	€ -83.862		€ 413	€ -266.565	€ -266.152
560	Openbaar groen en openluchtrecreatie	€ 2.685.950	€ 10.596	€ 2.675.354		€ 2.160.119	€ 12.496	€ 2.147.622		€ 525.831	€ 1.901	€ 527.732
	PROGRAMMA 4.2	€ 8.274.844	€ 625.647	€ 7.649.197		€ 6.881.607	€ 321.883	€ 6.559.724		€ 1.393.237	€ -303.764	€ 1.089.473

beleid	omschrijving	Rekening 2016			Rekening 2017			Saldo rekening 2017 t.o.v. rekening 2016		
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
721	Afvalverwijdering en -verwerking	€ 2.894.394	€ 1.640.657	€ 1.253.737	€ 2.394.956	€ 997.622	1.397.334	€ 499.437	€ -643.034	€ -143.597
722	Riolering (gecombineerd)	€ 2.797.814	€ 194.982	€ 2.602.832	€ 2.656.483	€ 27.325	2.629.158	€ 141.331	€ -167.657	€ -26.326
723	Milieubeheer	€ 240.992	€ 43.995	€ 196.996	€ 200.759	€ 8.819	191.940	€ 40.233	€ -35.176	€ 5.056
724	Lijkbezorging	€ 321.519	€ -	€ 321.519	€ 312.065	€ -	312.065	€ 9.453	€ -	€ 9.453
725	Baten reinigingsrechten en afvalstofheffing	€ 16.101	€ 2.149.788	€ -2.133.687	€ 3.193	€ 2.082.199	-2.079.006	€ 12.908	€ -67.589	€ -54.681
726	Baten rioolheffing (gecombineerd)	€ 13.866	€ 3.196.231	€ -3.182.365	€ 3.278	€ 3.267.354	-3.264.076	€ 10.588	€ 71.122	€ 81.710
732	Baten begraafplaatsrechten	€ -	€ 198.159	€ -198.159	€ -	€ 222.747	-222.747	€ -	€ 24.588	€ 24.588
	PROGRAMMA 4.3	€ 6.284.685	€ 7.423.812	€ -1.139.127	€ 5.570.735	€ 6.606.066	-1.035.331	€ 713.951	€ -817.746	€ -103.796
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
622	Huishoudelijke verzorging	€ 136.443	€ -	€ 136.443	€ 126.892	€ -	126.892	€ 9.552	€ -	€ 9.552
661	Maatwerkvoorz. Natura materieel WMO	€ 1.065.256	€ 57.530	€ 1.007.726	€ 856.213	€ 40.007	816.206	€ 209.043	€ -17.523	€ 191.521
662	Maatwerkvoorz. Natura immaterieel WMO	€ 5.093.705		€ 5.093.705	€ 4.662.955	€ -	4.662.955	€ 430.750	€ -	€ 430.750
663	Opvang en beschermd wonen WMO	€ 42.635		€ 42.635	€ 205.095	€ -	205.095	€ -162.460	€ -	€ -162.460
667	Eigen bijdragen WMO	€ -	€ 846.904	€ -846.904	€ 6.742	€ 631.408	-624.667	€ -6.742	€ -215.496	€ -222.238
670	Algemene voorzieningen WMO en jeugd	€ 2.608.162	€ -	€ 2.608.162	€ 2.443.890	€ -	2.443.890	€ 164.272	€ -	€ 164.272
671	Eerstelijnsloket WMO en jeugd	€ 1.252.037		€ 1.252.037	€ 1.203.396	€ -	1.203.396	€ 48.641	€ -	€ 48.641
672	PGB WMO en Jeugd	€ 2.350.529		€ 2.350.529	€ 1.338.600	€ -	1.338.600	€ 1.011.929	€ -	€ 1.011.929
682	Individuele voorzieningen Natura Jeugd	€ 4.995.393		€ 4.995.393	€ 6.341.723	€ 26.263	6.315.460	€ -1.346.330	€ 26.263	€ -1.320.067
683	Veiligheid, jeugdrecl. en opvang Jeugd	€ 192.673		€ 192.673	€ 198.672	€ -	198.672	€ -5.999	€ -	€ -5.999
687	Ouderbijdr. Indiv. voorz. /opvang Jeugd	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
714	Openbare gezondheidszorg	€ 697.599	€ -	€ 697.599	€ 1.321.434	€ -	1.321.434	€ -623.834	€ -	€ -623.834
715	Centrum voor Jeugd en gezin (Jeugdgez. h)	€ 667.954	€ -	€ 667.954	€ 77.650	€ -	77.650	€ 590.304	€ -	€ 590.304
716	Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
	PROGRAMMA 5.1	€ 19.102.387	€ 904.434	€ 18.197.953	€ 18.783.262	€ 697.679	€ 18.085.583	€ 319.125	€ -206.756	€ 112.370
810	Ruimtelijke ordening	€ 997.700	€ 28.536	€ 969.164	€ 737.931	€ 2.406	735.526	€ 259.769	€ -26.130	€ 233.639
830	Bouwgrondexploitatie	€ 4.481.777	€ 7.269.031	€ -2.787.254	€ 6.159.552	€ 7.882.279	-1.722.728	€ -1.677.775	€ 613.249	€ -1.064.526
	PROGRAMMA 6.1	€ 5.479.477	€ 7.297.566	€ -1.818.090	€ 6.897.483	€ 7.884.685	€ -987.202	€ -1.418.006	€ 587.118	€ -830.888
310	Handel en ambacht	€ 433.582	€ 44.873	€ 388.709	€ 500.889	€ -	500.889	€ -67.307	€ -44.873	€ -112.180
311	Baten marktgelden	€ -	€ 90.079	€ -90.079	€ -	€ 74.147	-74.147	€ -	€ -15.932	€ -15.932
330	Nutsbedrijven	€ 398.493	€ 573.982	€ -175.489	€ 27.398	€ -	27.398	€ 371.095	€ -573.982	€ -202.888
	PROGRAMMA 6.2	€ 832.075	€ 708.934	€ 123.141	€ 528.288	€ 74.147	€ 454.141	€ 303.787	€ -634.787	€ -331.000
210	Bereikbaarheid en mobiliteit	€ 19.716	€ -	€ 19.716	€ 5.539	€ -	5.539	€ 14.177	€ -	€ 14.177
	PROGRAMMA 6.3	€ 19.716	€ -	€ 19.716	€ 5.539	€ -	€ 5.539	€ 14.177	€ -	€ 14.177
911	Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	0	€ -	€ -	€ -
913	Overige financiële middelen	€ 48.638	€ 587.593	€ -538.955	€ 111.308	€ 874.725	-763.417	€ -62.670	€ 287.132	€ 224.462
914	Geldleningen en uitzettingen langer of gelijk aan 1 jaar	€ 399.700	€ 2.728.036	€ -2.328.336	€ 3.052.856	€ 1.630.244	1.422.612	€ -2.653.155	€ -1.097.793	€ -3.750.948
921	Algemene uitkeringen	€ -	€ 30.599.560	€ -30.599.560	€ -	€ 30.530.735	-30.530.735	€ -	€ -68.825	€ -68.825
922	Algemene baten en lasten	€ 1.335.077	€ 2.363.512	€ -1.048.436	€ 348.967	€ 1.215.035	-866.068	€ 986.110	€ -1.168.477	€ -182.367
923	Algemene uitkeringen sociaal domein	€ -	€ 16.286.298	€ -16.286.298	€ -	€ 15.729.615	-15.729.615	€ -	€ -556.683	€ -556.683
930	Uitvoering Wet WOZ	€ 254.255	€ -	€ 254.255	€ -0	€ -	0	€ 254.255	€ -	€ 254.255
931	Baten onroerende-zaakbelasting gebruikers	€ 30.331	€ 1.107.312	€ -1.076.981	€ 12.377	€ 1.088.927	-1.076.550	€ 17.954	€ -18.384	€ -430
932	Baten onroerende-zaakbelasting eigenaren	€ -	€ 6.397.664	€ -6.397.664	€ -	€ 6.422.990	-6.422.990	€ -	€ 25.326	€ 25.326
934	Baten Baatbelasting	€ -	€ 2.513	€ -2.513	€ -	€ 1.419	-1.419	€ -	€ -1.094	€ -1.094
935	Baten forensenbelasting	€ -	€ 93.972	€ -93.972	€ -	€ 98.023	-98.023	€ -	€ 4.051	€ 4.051
936	Baten toeristenbelasting	€ -	€ 215.649	€ -215.649	€ -	€ 217.236	-217.236	€ -	€ 1.587	€ 1.587
938	Baten reclamebelasting	€ -	€ 64.879	€ -64.879	€ -	€ 73.578	-73.578	€ -	€ 8.699	€ 8.699
939	Baten precariorechten	€ -	€ 27.948	€ -27.948	€ -	€ 46.975	-46.975	€ -	€ 19.026	€ 19.026
940	Lasten heffing en invordering gemeentelijke belastingen	€ 22.030	€ 72.708	€ -50.678	€ 400.362	€ -	400.362	€ -378.332	€ -72.708	€ -451.040
950	Overhead	€ -	€ -	€ -50.678	€ 10.918.427	€ 1.019.092	9.899.336	€ -10.918.427	€ 1.019.092	€ -9.899.336
960	Saldo van kostenplaatsen	€ 1.485.869	€ -14	€ 1.485.882	€ -	€ -	0	€ 1.485.869	€ 14	€ 1.485.882
980	Mutaties in reserves	€ 11.401.281	€ 11.160.636	€ 240.645	€ 10.374.705	€ 13.878.135	-3.503.429	€ 1.026.575	€ 2.717.499	€ 3.744.074
	PROGRAMMA 8.0	€ 14.977.180	€ 71.728.267	€ -56.751.087	€ 25.219.002	€ 72.826.728	€ -47.607.726	€ -10.241.822	€ 1.098.461	€ -9.143.361
	TOTAAL RESUME	€ 95.826.330	€ 98.742.661	€ -2.916.331	€ 99.873.116	€ 99.653.755	€ 219.360	€ -4.046.786	€ 911.095	€ -3.135.692

6.3. Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar.

Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar		
Investeringsen die in 2017 eenmalig ten laste van exploitatie waren gedekt, die overgebracht moeten worden naar 2018		
bedrag		betreft
€ 25.250		Krediet onderzoek werkplekconcept
€ 10.849		Project Wolthaarsdijk bedrijfsverplaats.
€ 21.090		Doorontwikkeling B&O
€ 60.000		Opstellen beh plannen openb ruimte
€ 15.000		Quicksan verkabeling
€ 12.500		Restauratie Fresco's Plaskerk
€ 29.789		Modernisering archiefketen
€ 57.458		Digitalisering OD archief
€ 350.000		Gem bijdrage herontwikkeling spoorzone M
€ 40.157		Aanpak gevolg wijz wetg fysieke leefomge
€ 9.960		Implementatiekst. applicatie C2GO Sociaa
€ 23.007		Ontwikkelagenda
€ 2.826		Onderzoek verkeersveiligheid Laag Zuthem
€ 3.581		Onderzoek Zwarteweg Nieuw Heeten
€ 26.061		VBT Herinrichting Grote Markt
€ 9.313		Cofinanciering economische projecten
€ 696.841		
Eenmalige posten 2017 (o.a. tlv eenm middelen) vallen vrij in 2017; in 2018 tlv Alg bestemmingsreserve ramen		
bedrag		betreft
€ 70.000		Tijdelijke uitbreiding formatie DIV
€ 23.012		Budget communicatie tbv projecten nog niet ingezet
€ 8.410		Invulling geven aan opdrachtgeversrol I werkorg
€ 84.091		Boekwaarde veld SMHC in 2018 afboeken. (€ 10.000 tlv alg best res)
€ 72.000		Vermindering wachttijden KCC
€ 25.000		Begeleidingskosten locatie Slotman 2018-2020
€ 150.000		Opbrengst bouwleges in te zetten tbv begeleidingskosten in 2018
€ 29.129		Middelen actieplan Zelfstandig Wonen inzet in 2018
€ 16.250		Evaluatie betaald parkeren
€ 477.892		
Stelposten algemene uitkering overhevelen naar 2018		
€ 240.132		Verhoogde asielinstroom
€ 240.132		

Overzicht niet aangewende kredieten / budgetten overbrengen naar volgend dienstjaar		
Eenmalige uitgaven 2017 die afgedekt werden door een beschikking over een bestemmingsreserve		
bedrag	betreft	
€ 36.000	tlv ABR Financiële afwikkeling de Joetse	
€ 40.000	Vrij budget voor gemeenteraad 2017	
€ 76.000		
€ 1.490.865	Totaal	
€ 1.414.865	tlv alg best res in 2017 rek saldo	
€ 76.000	reeds tlv div reserves oa ABR	

6.4. Kredieten 2017 naar 2018

Planning van investeringskredieten 2017

	2017	2018	2019	2020	totaal
balanssaldo investeringskredieten 1-1-2017	€ 7.382.812				€ 7.382.812
nieuwe kredieten vanuit begroting 2017 incl wijzigingen	€ 27.258.260				€ 27.258.260
	€ 34.641.072	€ -	€ -	€ -	€ 34.641.072
werkelijk uitgegeven 2017	€ 20.382.452				€ 20.382.452
vervallen posten 2017	€ 246.152				€ 246.152
	€ 14.504.772	€ -	€ -	€ -	€ 14.012.468
bijstelling planning bij zomernota 2017	€ -2.996.936	€ 2.587.936	€ 279.000	€ 130.000	€ -
alsnog doorschuiven naar 2018	€ 11.507.836	€ 2.587.936	€ 279.000	€ 130.000	€ 14.504.772

Grote posten die overgebracht worden zijn:

Nieuw Tijenraan restantkredieten	€ 2.972.000
Vorbereidingskrediet Korenbloem	€ 485.000
Ontwikkeling woonservicegebieden	€ 400.000
Transformatiebudget sociaal domein	€ 500.000
Gemeentelijke bijdrage N348	€ 500.000
Bijdrage knooppunt Raalte	€ 4.500.000

6.5 Format gekoppelde reserve parkeerkelder

Reserve	Gekoppelde reserve parkeerkelder			
Nummer	256			
Portefeuillehouder:	Wethouder Wagenmans			
Budgethouder:	Henri Lantink			
Soort reserve:	Bestemmingsreserve			
Doelstelling:	De reserve is gevormd om de kosten van afschrijving parkeerkelder te kunnen dekken. De middelen die als eenmalige dekking bij de begroting 2017 beschikbaar zijn gesteld, zijn in deze gekoppelde reserve gestort. In het kader van de BBV mag dit niet meer in 1 keer worden afgeschreven. Deze reserve wordt afgeboekt in het aantal jaren (14) dat er over het actief nog wordt afgeschreven.			
Ontstaan:	2017			
Duur van de reserve:	2031			
Bodem / plafond:	Loopt jaarlijks af.			
Financiën:	2017	2018	2019	2020
Stand per 01-01	€ -	€ 936.110	€ 869.245	€ 802.380
Vermeerderingen	€ 936.110	€ -	€ -	
Verminderings	€ -	€ 66.865	€ 66.865	€ 66.865
Stand per 31-12	€ 936.110	€ 869.245	€ 802.380	€ 735.515
Vermeerderingen:	Er vindt geen jaarlijkse vermeerdering plaats.			
Verminderings:	Jaarlijks wordt een deel van de afschrijvingslast zijnde € 66.865 uit de reserve gedekt.			
Onderhoudsplan en/of claims:	Voor 14 jaar lang ligt er een claim op deze reserve.			
	2021	2022	2023	2024
Stand per 01-01	€ 735.515	€ 668.650	€ 601.785	€ 534.920
Vermeerderingen	€ -	€ -	€ -	€ -
Verminderings	€ 66.865	€ 66.865	€ 66.865	€ 66.865
Af fromen	€ -	€ -	€ -	€ -
Stand per 31-12	€ 668.650	€ 601.785	€ 534.920	€ 468.055
Resumé:	Verplichting om reserve te vormen en aan te houden tot eind afschrijvingsduur.			
Advies:	Reserve parkeerkelder vormen en handhaven.			

Hoofdstuk 7. Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Raalte

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van de gemeente Raalte te Raalte gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van de gemeente Raalte op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (Bbv).
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeente, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2017.
- Het overzicht van baten en lasten over 2017.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
- De SiSa-bijlage met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.
- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het aan de gemeenteraad op 12 januari 2018 ter kennisname gezonden normenkader 2017 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2017. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Raalte, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 998.731, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgescreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2017. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 100.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de paragrafen
- Overige gegevens, waaronder de bijlagen

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het Bbv is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeente van toepassing zijnde vereisten in de Gemeentewet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het Bbv.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weer-geven van de jaarrekening in overeenstemming met het Bbv. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeente, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 23 mei 2018

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. M. Knip RA

Afsluiting

Inleiding

Met de jaarstukken 2017 wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde financieel beheer in het afgelopen jaar. Bij de presentatie en analyse van de rekeningsgegevens is de regelgeving volgens het BBV toegepast.

Verklaring College van Burgemeester en Wethouders

Burgemeester en wethouders van de gemeente Raalte verklaren, dat de jaarstukken 2017 zijn opgemaakt op 22 mei 2018 en op 28 mei 2018 zijn overgelegd aan de raad en op 30 mei 2018 in het gemeentehuis gedurende 14 dagen ter inzage zijn gelegd en algemeen verkrijgbaar zijn gesteld.

Raalte, 23 mei 2018

Burgemeester en wethouders van Raalte,
De secretaris,

de burgemeester,

K.M. Cornelissen

M. Dadema

RAADSBSLUIT

RAADSVERGADERING : 21 juni 2018

ZAAKNUMMER : 10256-2018

De raad van de gemeente Raalte,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 22 mei 2018

Besluit:

1. De jaarstukken 2017, bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening 2017, vast te stellen.
2. Het negatieve rekeningresultaat 2017 van € 219.361 te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
3. Gelijktijdig met de onttrekking van het negatieve rekeningresultaat 2017 te besluiten tot de volgende wijziging van de begroting 2018:
 - a. Eenmalige investeringen voor een totaalbedrag van € 696.841 opnieuw te ramen op de desbetreffende beheerproducten en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve, ter dekking van de eenmalige afschrijving in 2018.
 - b. Eenmalige posten voor een totaalbedrag van € 477.892 opnieuw te ramen op de desbetreffende beheerproducten en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
 - c. Stelposten algemene uitkering voor een specifiek doel tot een totaalbedrag van € 240.132. opnieuw te ramen en dit bedrag te onttrekken aan de algemene bestemmingsreserve.
 - d. Een bedrag van € 76.000 voor in 2017 niet uitgegeven gelden welke werden afgedekt door een beschikking over een bestemmingsreserve, in 2018 opnieuw te ramen en deze bedragen te onttrekken aan deze bestemmingsreserves.
4.
 - a. Het plafond van de egalisatiereserve zorg bij de jaarrekening 2017 tijdelijk te verhogen tot een bedrag van € 4,3 mln. en bij de integrale afweging van de begroting 2019 het plafond van deze reserve opnieuw te beoordelen.
 - b. Het formaliseren van de vorming van de gekoppelde reserve parkeerkelder.

Aldus besloten in de vergadering van 21 juni 2018.

de griffier
Jan Bouke Zijlstra

de voorzitter
Martijn Dadema

